

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
KADIN ÇALIŞMALARI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI KADIN
KOMİSYONU ÜYELERİNİN KENTSEL MEKAN
DENEYİM VE GÖRÜŞLERİ

Nursun AKINCI

Danışman
PROF. DR. AKÇA TOPRAK ERGÖNEN

2. Danışman
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ PERVİN ŞENOL

İZMİR - 2018

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : NURSUN AKINCI
Öğrenci No : 2014801128
Tez Başlığı : TMMOB Şehir Plancıları Odası Kadın Komisyonu Üyelerinin Kentsel Mekan Deneyim ve Görüşleri

Savunma Tarihi : 07/06/2018
Danışman: : Prof.Dr.AkçaTOPRAK ERGÖNEN

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Prof.Dr.AkçaTOPRAK ERGÖNEN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Doç.Dr.Özlem BELKIS	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Dr.Öğr.Üyesi Emir ÖZEREN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Dr.Öğr.Üyesi Pervin ŞENOL	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	
Dr.Öğr.Üyesi Emel KARAKAYA AYALP	MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ	

NURSUN AKINCI tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy birliği () / oy çokluğu (✓) ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Metin ARIKAN
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI KADIN KOMİSYONU ÜYELERİNİN KENTSEL MEKAN DENEYİM VE GÖRÜŞLERİ” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

...../...../.....

Nursun AKINCI

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TMMOB Şehir Plancıları Odası Kadın Komisyonu Üyelerinin Kentsel Mekan Deneyim ve Görüşleri

Nursun AKINCI

**Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı
Kadın Çalışmaları Programı**

Bu tezin amacı; TMMOB Şehir Plancıları Odası (ŞPO) kadın komisyonu üyesi kent plancılarının kentsel mekan ve toplumsal cinsiyete ilişkin deneyim ve görüşlerinin incelenmesidir. TMMOB’de kadın çalışmalarının başlamış olduğu 2008 yılından bu yana TMMOB ŞPO’da yöneticilik deneyimi olan kent plancısı kadınlar; sahip oldukları mesleki birikim, meslek odası deneyimi ve kadın kimlikleri ile kente-kentsel mekana ilişkin deneyim ve görüşleri incelenmek üzere araştırma evreni olarak belirlenmiştir. Alan araştırması niteliksel yöntem ve yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Kuramsal inceleme ve literatür taraması basılı ve online yayınlar taranarak elde edilen çalışmaların analizine dayanmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümü olan kuramsal çerçevede kentlerin gelişimi, kent kuramları, kent planlama ve eleştirileri, feminist coğrafya çalışmaları ve feminist yöntembilim ele alınmaktadır. İkinci bölümde ise Türkiye’de kentsel mekan ve toplumsal cinsiyet üzerine gerçekleştirilmiş lisansüstü tez çalışmaları ve basılı yayınlar incelenmektedir. Üçüncü bölüm TMMOB ve ŞPO kadın çalışmalarına dair genel bilgiler ve alan araştırmasının bulguları ile değerlendirmelerinden oluşmaktadır.

Araştırmanın sonucunda; i) kentsel mekan ve toplumsal cinsiyeti bir arada ele alan çalışmaların Türkiye’de nasıl geliştiği, hangi disiplinlerde, hangi sıklıkla gündeme geldiği, ii) Türkiye’de önemli bir demokratik kitle örgütü olan

TMMOB ve TMMOB ŞPO'nun kadın-toplumsal cinsiyet sorunlarına ilişkin ne tür çalışmalar gerçekleştirdiği, toplumsal cinsiyete ilişkin eşitsizliklerle mücadelede bu çalışmaların payının ne olduğu, iii) araştırmanın katılımcısı olan TMMOB ŞPO üyesi kadınların; kentsel mekanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin mekansal kısıtlılıkların neler olduğuna, bu kısıtlılıkların azaltılmasında ya da yok edilmesinde kentsel mekansal düzenlemelerin nasıl bir rol oynayabileceğine ilişkin deneyim ve görüşleri, katılımcıların eğitim-statü durumlarına rağmen bu sınırlardan nasıl etkilendikleri ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Kent, Kentsel Mekan, Kent Planlama, TMMOB, Şehir Plancıları Odası

ABSTRACT

Master's Thesis

Urban Space Experience and Opinions of Women's Commission Members in UCTEA Chamber of City Planners

Nursun AKINCI

Dokuz Eylül University

Institute of Social Sciences

Department of Women's Studies

Women's Studies Program

The aim of this dissertation is to investigate urban space and gender related experiences and opinions of urban planners who are members of UCTEA Chamber of City Planners' (CCP) women commission. The research population of the study is composed of Women city planners that have had managerial positions since 2008, when the women studies got started within UCTEA in the context of women's professional experience, managerial experimentation in the Chamber of City Planners of those women and their identity as women so as to examine experiences and opinions on city and urban space. Field research is carried out through quantitative research and semi-structured interview forms. The theoretical research and literature review depend on analysis of printed and online publications.

The first part of the study encompasses development of cities in the theoretical discussions, urban theory, urban planning and its criticism feminist geography studies and feminist methodology. In the second part, dissertations and printed publications that made in Turkey on urban space and gender are examined. Following, third part is composed of general information about UCTEA and CCP women studies and the findings and evaluation of field research.

The results of the research reveal that i) how the studies in Turkey that tackle urban space and gender are developed, in which disciplines they came to the agenda and what the frequency of such studies within these disciplines

is, ii) what kind of practices do the UCTEA and UCTEA CCP, which are democratic mass organizations, about women and gender problems and what the role of those practices in the struggle against gender related inequalities, iii) what the opinions and experiences of women members of UCTEA CCP who are participant of the field research of this dissertation about gender related spatial constraints in urban space are, what kind of a role can urban spatial arrangements play to reduce or to annihilate these constraints and how the participants are affected by those constraints for all that their education and status.

Keywords: Gender, Woman, Urban, Urban Space, Urban Planning, UCTEA, Chamber of City Planners

**TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI KADIN KOMİSYONU ÜYELERİNİN
KENTSEL MEKAN DENEYİM VE GÖRÜŞLERİ**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
İNGİLİZCE ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
EKLER LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE:

KENT, KENT PLANLAMA VE FEMİNİST COĞRAFYA

1.1	KENTLERİN GELİŞİMİ	7
1.2	KENT KURAMLARI ve ELEŞTİRİSİ	9
1.2.1	Klasik Kent Kuramları ve Eleştirisi.....	9
1.2.2	Çağdaş Kent Kuramları ve Eleştirisi.....	13
1.3	KENT PLANLAMA ve ELEŞTİRİSİ	17
1.3.1	Kent Planlamanın ve Kapsamlı Planlamanın Gelişimi	17
1.3.2	Kapsamlı Planlamanın Eleştirisi	20
1.4	FEMİNİST COĞRAFYA ÇALIŞMALARI	21
1.4.1	Feminist Coğrafya Çalışmalarının Gelişimine Yön Veren Kuramsal ve Toplumsal Dönüşümler	22
1.4.2	Feminist Coğrafya Çalışmalarının Gelişimi	25
1.4.3	Toplumsal Cinsiyete Göre Farklılaşan Kentsel Mekan ve Kentsel Hizmetler	29
1.5	FEMİNİST YÖNTEMBİLİM	36

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR İNCELEMESİ:

TÜRKİYE'DE KENT-KENTSEL MEKAN ve TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARI

2.1	LİSANSÜSTÜ TEZ ÇALIŞMALARI.....	38
2.2	BASILYI YAYINLAR	64
2.2.1	Makaleler.....	64
2.2.2	Bildiriler.....	73
2.2.3	Kitaplar	83

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI:

TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI KADIN KOMİSYONU ÜYELERİNİN KENTSEL MEKAN DENEYİM VE GÖRÜŞLERİ

3.1	TMMOB ve TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASINA DAİR GENEL BİLGİLER.....	88
3.1.1	TMMOB'ne Dair Genel Bilgiler	88
3.1.2	TMMOB Şehir Plancıları Odasına Dair Genel Bilgiler	95
3.2	TMMOB ve TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASINDA KADIN ve TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARI.....	99
3.2.1	TMMOB Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları	99
3.2.2	TMMOB Şehir Plancıları Odası Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları	103
3.3	TMMOB ve TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASINDA TOPLUMSAL CİNSİYETE İLİŞKİN HAKİM SÖYLEMLER.....	106
3.3.1	TMMOB'nde Toplumsal Cinsiyete İlişkin Hakim Söylemler.....	106
3.3.2	TMMOB Şehir Plancıları Odasında Toplumsal Cinsiyete İlişkin Hakim Söylemler	118
3.4	ALAN ARAŞTIRMASININ EVRENİ.....	123
3.5	ALAN ARAŞTIRMASININ YÖNTEM VE TEKNİĞİ	123

3.6	ALAN ARAŞTIRMASININ BULGULARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ	126
3.6.1	Demografik Bulgular ve Değerlendirme	126
3.6.2	Kentsel Mekan ile Etkileşim Biçimlerine İlişkin Bulgular ve Değerlendirme	129
3.6.2.1	Deneyimlenen Kentler	129
3.6.2.2	Kent, Kentsel Yaşam ve Toplumsal Cinsiyet	132
3.6.2.3	Kent içi Ulaşım Etkinlikleri	150
3.6.2.4	Kent içi Güvenlik	153
3.6.2.5	En Yaşanabilir Kent	159
3.6.2.6	Farklı Kentsel Alanlar ve Toplumsal Cinsiyet	160
3.6.3	Ev İçi İş Bölümüne İlişkin Bulgular ve Değerlendirme	167
3.6.4	Mesleki Örgütlenmeye İlişkin Bulgular ve Değerlendirme	171
3.6.5	Kent Planlama ve Toplumsal Cinsiyete İlişkin Bulgular ve Değerlendirme	180
3.6.6	Feminist Tutuma İlişkin Bulgular ve Değerlendirme	191
SONUÇ		208
KAYNAKÇA		223
EKLER		

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AVM	Alışveriş Merkezi
BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
DİSK	Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DEÜ	Dokuz Eylül Üniversitesi
İKK	İl Koordinasyon Kurulu
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
KA-DER	Kadın Adayları Destekleme Derneği
KASAİD	Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği
KESK	Kamu Emekçileri Sendikası
KTÜ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
LGBTİ	Lezbiyen Gay Biseksüel Transseksüel Travesti İnterseks
M.Ö	Milattan Önce
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OHAL	Olağanüstü Hal
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
ŞPO	Şehir Plancıları Odası
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMMOB	Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
TTB	Türk Tabipleri Birliği
YK	Yönetim Kurulu
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu

TABLolar LİSTESİ

Tablo-1: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Kent ve Mekan İlişkisine Dayalı Olarak Yazılmış Lisansüstü Tezler	s.42-43
Tablo-2: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Kent ve Mekan İlişkisine Dayalı Olarak Yazılmış Makaleler	s. 66-67
Tablo-3: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Kent ve Mekan İlişkisine Dayalı Olarak Sunulmuş Bildiriler	s. 78
Tablo-4: TMMOB Örgütlenme Şeması	s. 90
Tablo 5: TMMOB'ne Bağlı Odalar Örgütlenme Şeması	s. 93
Tablo-6: 31 Aralık 2016 Tarihi İtibariyle TMMOB'nin ve Odaların Üye Sayıları	s. 95
Tablo-7: TMMOB Kadın Çalışmaları Örgütlenme Şeması	s.101
Tablo-8: Kadın Çalışma Grubunda Temsilcisi Bulunan Odalar	s.102
Tablo-9: Çalışma Dönemlerine göre TMMOB ŞPO Kadın-Erkek Üye Sayıları	s.103
Tablo-10: Çalışma Dönemine Göre Şubeler ve Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyeleri, Denetleme ve Onur Kurulu Üyeleri Kadın-Erkek Sayısı	s.104
Tablo-11: Katılımcıların Doğdukları, Daha önce ve Şimdi Yaşadıkları Kentler	s.131

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1:** Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Kent ve Mekan İlişkisine Dayalı Olarak Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı s.41
- Şekil 2:** Toplumsal Cinsiyet, Kent ve Kentsel Mekana İlişkin Gerçekleştirilmiş Lisansüstü Tez Çalışmalarının Alanlara Göre Dağılımı s.41
- Şekil 3:** Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Kent ve Mekan İlişkisine Dayalı Olarak Yazılmış Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı s.65
- Şekil 4:** Toplumsal Cinsiyet, Kent Ve Kentsel Mekana İlişkin Gerçekleştirilmiş Makalelerin Alanlara Göre Dağılımı s.65
- Şekil-5:** TMMOB Mimarlar Odası ve Kaos GL tarafından gerçekleştirilen “Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet” isimli panel broşürü s.76
- Şekil-6:** TMMOB Şehir Plancıları Odası tarafından gerçekleştirilen “Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan” başlıklı sempozyum broşürü s.77
- Şekil-7:** Toplumsal Cinsiyet, Kent ve Kentsel Mekana İlişkin Gerçekleştirilmiş Sunulmuş Bildirilerin Alanlara Göre Dağılımı s.77
- Şekil 8:** TMMOB ŞPO Şubeler, Etkinlik Alanları, Temsilcilikler, Üye Sayıları, Araştırmaya Katılım Durumu (2018 Yılı) s.98
- Şekil 9:** Çalışma Dönemine Göre Şubeler ve Genel Merkez YK Üyeleri, Denetleme ve Onur Kurulu Üyeleri Kadın-Erkek Sayısı s.104
- Şekil 10:** 2015 yılında gerçekleştirilen 4. Kadın Kurultayı’nda protokol sırasında oturmakta olan erkek yönetim kurulu üyeleri ve protestolar s.115
- Şekil 11:** Katılımcıların Doğdukları, Daha önce ve Şimdi Yaşadıkları Kentleri Gösteren Türkiye Haritası s.132

EKLER LİSTESİ

EK 1: TMMOB Şehir Plancıları Odasının (ŞPO) 22.03.2018 Tarih 09/0137 Sayılı Yazısı ek s.1

EK 2: Araştırmada Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ek s.2-18

GİRİŞ

a. Problem Tanımı

Toplumsal yapının gelişimi ve değişimi her zaman bir mekanda, mekan aracılığıyla ve mekanla birlikte gerçekleşmiştir. Toplumsal cinsiyet ve kadının toplumsal yapı içerisindeki rolü-konumu günümüzü şekillendiren hakim düşünce ve süreçlerin başlangıcı olarak kabul edilen ve toplumu-toplumsal yapıyı köklü bir değişime uğratan Sanayi Devrimi ile birlikte kentsel gelişme sürecinin önemli boyutlarından birisi haline gelmiştir. Emek ve sermaye süreçlerinin değişimi kadının mekansal konumunu ve mekanla kurduğu ilişki biçimini değiştirirken, kentsel mekanda görünürlüğünün de artmasına neden olmuştur. Sanayi Devrimi ile kadın, ev içi emek ve yeniden üretim sürecinde olduğu kadar kentsel mekanda üretim ve tüketim süreçlerinin de bir parçası olmuştur.

Kentlerde yaşayan bireylerin kentlerin sahip olduğu fırsat ve olanaklardan yararlanma koşulları; gelir durumu, eğitim durumu, toplumsal sınıf, yaş, etnik köken, dini inanç, cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri, cinsel yönelim gibi pek çok etken nedeniyle birbirinden farklılaşmaktadır. Toplumsal cinsiyet, bu etkenler arasında önemli bir yere sahip olmasına karşın, bugüne kadar kent-kentsel mekan ile ilgili disiplinlerde yeterince ele alınmamış bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyada toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin mekanda, mekan aracılığıyla, mekanla birlikte yeniden üretildiğine ilişkin tartışmalar 1970'li yıllara dayanırken Türkiye'de 1990'lı yıllara dayanmaktadır. 2000'li yıllarla birlikte Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmalarda artış olduğu görülmekle birlikte özellikle "kent planlama" alanında konunun yeterince ele alınmamış olduğu görülmektedir.

Kentsel mekansal düzenlemelere ilişkin süreçlerin cinsiyet duyarlı olmaması toplumsal cinsiyet ilişkilerinde var olan eşitsizliklerin kent mekanı ile olan ilişkilerde devam etmesine ve yeniden üretilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle kentsel mekan ve toplumsal cinsiyeti bir arada ele alan çalışmaların birbiri ile kesişen alanlarda var olan bu eşitsizliklerin anlaşılabilmesinde önemli bir payı bulunmaktadır.

b. Amaç

Bu tezin amacı; kentsel mekan ve toplumsal cinsiyeti bir arada ele alarak; toplumsal cinsiyete duyarlı, kadın çalışmaları içinde yer alan, kentsel mekansal

gelişme ve müdahale süreçlerine hakim bir grup olan TMMOB Şehir Plancıları Odası kadın komisyonu üyesi kent plancılarının kentsel mekan ve toplumsal cinsiyete ilişkin deneyim ve görüşlerinin incelenmesidir. Bu doğrultuda öncelikle, Türkiye literatüründe kentsel mekan ve toplumsal cinsiyeti bir arada ele alan çalışmalar tez ve basılı yayınlar kapsamında incelenerek toplumsal cinsiyetin kent-kentsel mekan ile ilgili disiplinlerdeki görünürlük düzeyi araştırılmaktadır. Ardından alan araştırması ile kentsel mekanda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan eşitsizlikler, sınırlar, kısıtlılıklar, baskı unsurları, kentsel mekana müdahale araçlarının bu eşitsizliklerdeki rolü hakkında görüşler değerlendirilmektedir.

c. Araştırma Soruları

Tez çalışması kapsamında;

- ✓ Literatür incelemesinde, gerçekleştirilen çalışmaların hangi yıllardan itibaren başlayarak nasıl bir yoğunluğa eriştiği, katkının hangi çalışma alanlarından ya da meslek disiplinlerinden sunulduğu, konunun ele alınış biçimleri, kullanılan araştırma yöntem ve teknikleri, toplumsal cinsiyetin hangi konular ile ilişkili olarak ele alındığı,
- ✓ Türkiye’de önemli bir demokratik kitle örgütü niteliğini taşıyan TMMOB gibi bir örgütün; kadın ve toplumsal cinsiyet sorunlarına ilişkin ne tür çalışmalar gerçekleştirmekte olduğu ve bu çalışmaların toplumsal cinsiyete ilişkin eşitsizliklerle mücadeledeki payının ne olduğu,
- ✓ Alan araştırmasında, seçilen araştırma evreni içinde yer alan her bir kadının deneyim ve görüşleri doğrultusunda cinsiyet eşitsizlikleri bağlamında gelişmiş olan kentsel-mekansal sınırların ne olduğu ve bu sınırların kentsel mekansal düzenlemeler aracılığıyla aşılmasının ne boyutta mümkün olabileceği,

sorularına yanıt aranmaktadır.

d. Kapsam

TMMOB’nde kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları; 2008 yılında *“kadına cinsiyetinden kaynaklı olarak uygulanan her türlü olumsuz davranış ve politikalara karşı mücadele yöntemlerini tanımlama ve görüş oluşturma”* amacıyla kadın çalışma

grubunun kurulmasıyla başlamıştır. Çalışmalar kısa sürede TMMOB'ne bağlı odalarda yaygınlaşmış, 2012 yılında TMMOB ŞPO'da kadın komisyonu kurulmuştur.

TMMOB; Türkiye'de yaşayan mühendis, mimar ve şehir plancılarını temsil eden, işbirliği içerisinde olduğu sendikalar ve diğer meslek birlikleriyle beraber¹; açtığı davalar, yürüttüğü kampanyalar, hazırladığı bilimsel raporlar ve yaptığı basın açıklamaları ile demokrasi ve özgürlük mücadelesi adına kamuoyu oluşturma konusunda sorumluluk alan, toplumsal muhalefetin içinde, üye sayısı ülkenin her bölgesinden olmak üzere beş yüz bini aşmış olan demokratik bir kitle örgütüdür.²

Eğitimli, sosyo-ekonomik statüsü yüksek üye profili, beş yüz bini aşan üye sayısı ve toplumsal muhalefet alanındaki duruşu ile Türkiye'de toplumu dönüştürücü dinamiklere sahip olduğu düşünülen TMMOB gibi bir "demokratik kitle örgütü"nü; özellikle Türkiye'de 2000 sonrası artan ve daha görünür hale gelen kadına ve toplumsal cinsiyete ilişkin sorunlara³ kayıtsız kalmayarak bünyesinde kadın çalışmalarına yer veriyor olmasının, hem örgütün konuya ilişkin sahip olduğu farkındalığın hem de birlik gündeminin ülke gündeminden bağımsız olmadığına bir

¹ Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Kamu Emekçileri Sendikası (KESK), Türk Tabipleri Birliği (TTB), Türkiye Barolar Birliği (TBB) gibi

² TMMOB'nin son dönemlerde yapmış olduğu basın açıklamalarından bazı başlıklar incelendiğinde örgütün toplumsal gündem ve demokratik taleplere ilişkin tutumu da açıklık kazanmaktadır: "İsrail Vahşetini Kınıyoruz" (14.05.2018), "İmar Affı Düzenlemesi Geri Çekilmelidir" (09.05.2018), "Ülkemizin ve Coğrafyamızın Geleceğini Tehlikeye Atan Nükleer Macerasından Derhal Vazgeçilmelidir." (03.04.2018) "Baskılara, Savaş ve Sindirme Politikalarına, Erkek Şiddetine Karşı Mücadelemiz Sürüyor, Sürecek! (08.03.2018), "Şeker Fabrikalarının Özelleştirilmesi Kalkıncı Yerli Üretim Politikalarının Terk Edilmesinin Yeni Bir Örneğidir!" (25.02.2018), "Toplumsal Muhalefetin Baskı ve Gözaltılarla Susturulmasına İzin Vermeyeceğiz!" (22.02.2018) (TMMOB Resmi Web Sitesi, 16.05.2018)

³ Ülkedeki kadın ve toplumsal cinsiyet sorununa ilişkin; artan muhafazakar söylem eşliğinde yürütülen ve hayata geçirilen kadının konumunu ikincilleştirici ve kadının kamusal alandaki varlığını tehdit edici devlet ve hükümet politikaları (kürtaj karşıtı söylemler, en az 3 çocuk dayatması, müftülere ve imamlara resmi nikah kıyma yetkisi verilmesi vb.), kadına karşı ayrımcılık yapılmasını ve kadına karşı şiddeti önleyici uluslararası sözleşmelere (Türkiye, 1985 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1979'da kabul edilen "Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi"ni [CEDAW], 2011 yılında "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi [İstanbul Sözleşmesi]"ni imzalamıştır) imza koyulmuş olmasına rağmen artan kadına şiddet olayları, kadın ve LGBTT cinayetleri, kız çocuklarına yönelik cinsel istismar olayları (çocuk gelinler, çocuk hamileler) tecavüzcü ve istismarcı erkeklerin yargı kararları ile aklanıyor olması, öz savunma gerçekleştiren kadınların cezalandırılıyor olması, ulaşım araçlarında kadınlara yönelik gerçekleştirilen fiziksel ve sözlü saldırılar (şortlu kadının otobüste tekme yemesi), yine ulaşım araçlarında gerçekleşen tecavüz ve cinayet olayları (dolmuşta gerçekleşen Özgecan cinayeti), LGBTT bireylerin artan intihar haberleri, çocuk bakım işlerine ilişkin kamusal hizmetlerin desteklenmemesi, (evde bakım hizmetleri için parasal destek verilmesi) gibi örnekler verilebilir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2017 Veri Raporu'na göre; 2017 yılında erkekler tarafından 409 kadın öldürülmüş, 387 çocuk istismara uğramış, 332 kadına cinsel şiddet uygulanmıştır. Ayrıntılı bilgi için şu adrese bakılabilir: <http://kadincinayetlerini-durduracagiz.net/veriler/2845/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2017-veri-raporu>

göstergesi olduğu düşünülmektedir. TMMOB ŞPO kent planlama mesleğini hem akademik, hem uygulayıcı hem de aktivist gruplardan oluşan üye profili ile birlikte temsil etmekte; üyeleri ve yönetim organları ile birlikte kent planlama meslek alanına kuramsal perspektif, ülke politikaları pratiği, pratik bilgi ve ele alış/eylem biçimleri pencerelerinden bakarak katkı koymaktadır. TMMOB üyesi kadınların; sahip oldukları sosyo-ekonomik konum, eğitim seviyesi, toplumsal bilinç düzeyi, örgütlülük ve dayanışma kültürü göz önünde bulundurulduğunda Türkiye koşullarında karşılaştıkları toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ile mücadele etme ve baş etme kapasiteleri yüksek ve çevresindekileri dönüştürme gücüne sahip bir kadın kitlesini temsil ettiği düşünülmektedir.

Tüm bu nedenlerden dolayı; alan araştırmasının evreni; TMMOB'ne bağlı odalardan biri olan, temsil ettiği meslek disiplininin çalışma alanı doğrudan kent ve kentsel mekan olan, üye sayıları itibarıyla kadın ağırlıklı, kadın ve toplumsal cinsiyet konusunda aktif ve etkin çalışan TMMOB Şehir Plancıları Odasında TMMOB'de kadın çalışmalarının başlamış olduğu 2008 yılından bu yana yöneticilik deneyimi olan; sahip oldukları mesleki birikim, meslek odası deneyimi ve kadın kimlikleri ile kente ve kentsel mekana ilişkin deneyim ve görüşlerinin dikkate değer olduğu kabulü yapılan kent plancısı kadınlar olarak belirlenmiştir.

Tez çalışması, TMMOB Şehir Plancıları Odası (ŞPO) kadın komisyonu üyesi kadınların⁴ kentsel mekansal deneyimleri ve görüşleri ile sınırlandırılmaktadır. Araştırma evrenini oluşturan kadınlar pek çok farklı kentte yaşamaktadırlar.⁵

Araştırma kapsamına, kent-kentsel mekan-toplumsal cinsiyet ilişkilerini anlamaya ve yorumlamaya olanak veren kentsel kuramlar, mekansal müdahale aracı olarak kapsamlı planlama ve feminist coğrafya çalışmaları dahil edilmiş toplumsal cinsiyete yönelik sosyolojik, sosyal psikolojik kuramlar çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır.

e. Kuramsal Çerçeve

Toplumsal cinsiyeti kentsel mekan ile birlikte ele alan ilk çalışmaların gerçekleştirildiği feminist coğrafya çalışmaları 1970'li yıllardan itibaren gündeme gelmiştir. Feminist coğrafya çalışmalarının gelişiminde önemli rol oynayan iki

⁴ TMMOB ŞPO üyesi tüm kadınlar doğal olarak kadın komisyonu üyesi sayılmaktadır.

⁵ 17'si İstanbul, 30'u Ankara, 16'sı İzmir, 13'ü Bursa, 12'si Antalya, 13'ü Muğla, 12'si Konya, 5'i Kayseri, 8'i Adana, 6'sı Diyarbakır, 4'ü Trabzon ve 7'si Samsun ŞPO Şube'de görev almış/almakta olan kadın üyelerdir.

kuramsal gelişmeden biri, cinsiyeti “toplumsal olan” ile ilişkilendiren toplumsal cinsiyet çalışmalarının başlangıcı iken bir diğeri, kentsel mekana ilişkin analizleri “toplumsal olan” ile ilişkilendiren ekonomi politik kentsel yaklaşımın ortaya çıkmasıdır. Bu doğrultuda çalışmanın kuramsal çerçevesi kentlerin, kent planlamanın ve feminist coğrafya çalışmalarının ortaya çıkış ve gelişim süreçlerini, klasik ve çağdaş kent kuramlarının, hakim kent planlama anlayışı olan kapsamlı planlama yaklaşımının eleştirilerini ve feminist yöntembilimle kent mekanının analizine ilişkin bir çerçeveyi kapsamaktadır.

f. Yöntem ve Teknik

Bu tez çalışması kapsamında kuramsal inceleme, literatür taraması ve alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Birinci ve ikinci bölümde yer alan kuramsal inceleme ve literatür taraması basılı ve online yayınlar ile dijital arşivler taranarak elde edilen çalışmaların analizine dayanmaktadır. Alan araştırmasında ise nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmaktadır. Alan araştırması görüşme tekniği ile oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın yöntemi ve tekniğine ilişkin açıklamalar ilgili bölüm içinde sunulmaktadır.

g. İçerik ve Biçim

Tez çalışması; birinci bölümü kuramsal çerçeve, ikinci bölümü literatür incelemesi, üçüncü bölümü alan araştırması olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Kuramsal çerçeve; kentlerin gelişimi, kent kuramları ve eleştirisi, kent planlama ve eleştirisi, feminist coğrafya çalışmaları ve feminist yöntembilim başlıklarından oluşmaktadır. Literatür incelemesi; lisansüstü tez çalışmaları ve basılı yayınlar olmak üzere iki ana başlıktan oluşmaktadır. Alan araştırmasında ise ilk olarak; TMMOB, TMMOB ŞPO ve bu örgütlerin bünyelerinde gerçekleştirilen kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları ardından bu örgütlerde hakim olan toplumsal cinsiyet söylemleri incelenmekte, son olarak TMMOB ŞPO kadın komisyonu üyelerinin kentsel mekana ilişkin deneyim ve görüşlerinin araştırıldığı alan araştırmasının bulguları incelenerek değerlendirilmektedir.

h. Bulgu ve Sonuçlar

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgu ve sonuçlar 3 ana başlık altında özetlenmektedir:

1- Literatür araştırması kapsamında;

- Kentsel mekan ve toplumsal cinsiyeti bir arada ele alan çalışmaların Türkiye’de nasıl geliştiği, hangi disiplinlerde, hangi sıklıkla gündeme geldiği,

2-TMMOB ve şPO kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları kapsamında;

- Türkiye’de önemli bir demokratik kitle rgt olan TMMOB ve TMMOB şPO’nun kadın-toplumsal cinsiyet sorunlarına ilişkin ne tür çalışmalar gerçekleştirdiği, toplumsal cinsiyete ilişkin eşitsizliklerle mücadelede bu çalışmaların payının ne olduğu,

3-Alan araştırması kapsamında; araştırmanın katılımcısı olan TMMOB şPO yesi kadınların,

- Kentsel mekanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin mekansal kısıtlılıkların neler olduğuna ilişkin görüş ve deneyimleri,
- Bu kısıtlılıkların azaltılmasında ya da yok edilmesinde kentsel mekansal düzenlemelerin nasıl bir rol oynayabileceğine ilişkin görüş ve deneyimleri,
- Katılımcıların eğitim-statü durumlarına rağmen bu sınırlardan nasıl etkilendiklerine ilişkin görüş ve deneyimleri

ortaya konulmaktadır.

Araştırma gerçekleştirmiş olduğu literatür incelemesi ve alan araştırması ile özgün bir nitelik taşımaktadır. Elde edilen bulgular Türkiye’deki kentsel mekan ve toplumsal cinsiyete ilişkin literatüre meslek rgt yesi kadınların deneyim ve görüşlerine yer vermesiyle yeni bir katkıda bulunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE:

KENT, KENT PLANLAMA ve FEMİNİST COĞRAFYA

1.1 KENTLERİN GELİŞİMİ

Eski çağlardaki kentsel yerleşimlere ilişkin yazılı belge olmaması, antik kent araştırmalarının eksik olması gibi sebeplerle kentlerin ilk olarak ne zaman nerede ortaya çıktığı sorusuna kesin bir cevap vermek kolay olmamaktadır. (Hatt ve Reiss, 2002:27-28) Eski kentlere ilişkin bilgiye erişimin zorluğunun yanı sıra kente ilişkin yapılan tanımlarda ve geliştirilen yaklaşımlarda var olan farklılıklar da; ilk kentlerin ne zaman, nerede ve ne şekilde ortaya çıktığına ilişkin sorulara verilecek olan yanıtların çeşitliliğini arttırmaktadır. (Kurdoğlu 2011:108) İlk kentlerin ortaya çıkışının insanların yerleşik hayata geçişi ve tarımsal üretimin başlaması ile ilgili olduğu kabul görmüş bir düşüncedir ancak yerleşik hayata geçişin nasıl, neden, nerede ve ne zaman olduğuna ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Yaygın kabul gören yaklaşıma göre, sürekli hareket halinde yaşayan avcı ve toplayıcı insan toplulukları tarım yapmaya başladıkları zaman yerleşik hayata geçmişlerdir. Childe'a göre; "tarımsal faaliyet yerleşik hayata geçişin temel etmenidir." Bu yaklaşıma göre, ilkel topluluklar yerleşik hayata yaklaşık olarak M.Ö 10.000 yıllarında geçmişlerdir. Tarımdan önce yerleşik hayata geçildiğini savunan görüşe göre ise avcı ve toplayıcı insan grupları M.Ö 9000 yıl öncesinde obsidiyen (volkanik cam) ile başlayarak çeşitli malların ticaretini yapmışlar ve bu ticari faaliyetler için doğal kaynaklara veya geçiş yollarına hakim alanlarda ilk yerleşimleri kurmuşlardır. Ticaret sebebi ile yerleşik hayata geçen insanlar zamanla bitki ve hayvanları ehlileştirerek tarım ve hayvancılık yapmaya başlamışlardır. (Belge, 2017: 37-42)

İlk kentlerin ortaya çıkışına ilişkin bir diğer yaklaşım ise kent olgusunu, toplumun örgütlenme biçimindeki değişim ile ilgili olarak ele alan yaklaşımdır. Bu çerçevede iki farklı görüş belirginleşmektedir. Birincisi; üretimde kullanılan teknolojiye ilişkin değişimleri esas alarak kentlerin tarihini M.Ö 3000-3500 yıllarına kadar götürmekte, diğeri ise üretimin organizasyonunu esas alarak kentlerin tarihini M.Ö 15.000 yıl öncesine kadar götürmektedir. (Childe, 1950:8-9)

İlk kentlerin ne zaman kurulduğuna yönelik olarak gelişen farklı yaklaşımların yanı sıra, genel olarak toplumu ve toplumdaki köklü değişiklikleri üretim faaliyetleri etrafında ele almak kabul gören bir yaklaşım olmuştur. Toplamların sırasıyla "avcı

ve toplayıcı toplum”, “tarım toplumu”, “sanayi öncesi toplumu” ve “sanayi toplumu” şeklinde gelişme gösterdiği genel bir kabul olarak karşımıza çıkmaktadır. (Kurdoğlu 2011:108)

Kentlerin ilk kurulduğu günlerden bu yana; yerleşmeler ve yerleşmeler sistemi (köy, kent, metropol vb.) içinde, yerleşimlerin yapısının geçirmiş olduğu dönüşümler kadar toplumsal ilişkilerin ve ekonomik ilişkilerin (üretim, yeniden üretim, tüketim süreçleri) de dönüşüme uğradığı görülmektedir. Bu dönüşümler içerisinde; avcı toplayıcı toplulukların, takas ve ticarete dayalı gelişen askeri yapı ile organize olmuş ilk büyük kent topluluklarının ya da ilk kent devletlerinin görüldüğü Batı toplumlarının¹ (Antik Yunan ve Roma) ekonomik ve sosyal yapılarında toplumsal yapıyı belirleyici etkenlerden biri olarak **cinsiyete dayalı işbölümünün** karşımıza çıktığı, **kadınların kentsel yaşam içerisindeki ikincil konumlarının** kentlerin ilk oluştuğu tarihlerden bu yana söz konusu cinsiyete dayalı işbölümlerinde var olan eşitsizlikler sebebiyle sürmekte olduğu söylenebilmektedir. İlk kentlerin yerleşik hayata geçiş, tarımsal üretimin organizasyonu ve ticaretin gelişmesi ile oluştuğu göz önünde bulundurulursa; ev ve yakın çevresinde gerçekleştirilen tarımsal üretimde, çocuk bakımı ve ev içi işlerde emek yoğun çalışanın kadınlar olmasından, uzak mesafe yolculukları, kent merkezine gidiş geliş ve diğer insanlarla ya da topluluklarla ilişkileri gerektiren ticari faaliyetlerin erkekler üzerinde olmasına ve sonrasında kentsel yerleşmelerin daha karmaşık ilişkiler ağlarıyla gelişmeleri ile oluşan siyasi erkin-yönetim gücünün, savunma amaçlı kurulan askeri yapının ve sonrasında kurumsallaşarak özellikle orta çağ kentlerinde² hakim otorite olarak yerini alan dini kurumların erkeklerin elinde olması, demokrasinin başladığı yer olduğu söylenen modern kentin temellerinin atıldığı yer olarak literatüre geçen Yunan kent devletlerinde kadınların vatandaş olarak sayılmamaları ve oy haklarının bulunmaması gibi örnekler bize bu konuda önemli ipuçları vermektedir.

15. ve 16. yüzyıllara gelindiğinde, kentlerin sanat, bilim ve teknoloji alanlarında gerçekleşen bir dizi yenilik karşısında yeni bir dönüşüm sürecine girdiği görülmektedir. Bu dönemde pusulanın keşfi, deniz aşırı ticaretin gelişmesi, sömürgelerin oluşumuyla yeni besin ve hammadde kaynaklarının bulunması, barutun Avrupa'ya gelişi ile savaş teknolojisinin değişimi gibi gelişmeler yaşanmıştır. Barutun kullanılmaya başlanması ile kent surlarının işlevsiz hale gelmesi kentlerin

¹ Antik Yunan kentinde yurttaş olabilmenin koşulu erkek, özgür ve servet sahibi olmaktır, kadınlar yurttaş sayılmamaktadır. (Uğurlu, 2013:36)

² Ortaçağ kentlerinde hem kadınlar hem de köylü sınıfı aşağı sınıf olarak görülmekte, kadınların özellikle de yüksek sınıftan bir kadının ev dışında herhangi bir işi bulunmamaktadır. (Sjoberg, 2002:47)

formlarının değişmesine, büyümesine ve nüfus artışına neden olmuş, yaşanan dönüşümler ekonomik yapıda ve örgütlenme biçiminde de değişikliklere yol açmıştır. (Uğurlu, 2013:46) **17. yüzyılda İngiltere’de, 18. yüzyılın sonlarında** ise Fransa ve ABD’de tüm dünyayı etkileyen değişimler/dönüşümler yaşanmasını takiben ise ticaret kapitalizmi hızla yayılmış ve tüm dünyada yeni bir dönem başlamıştır. Artan sermaye birikimi dünyada ekonomik, siyasi ve toplumsal düzeni hızlıca dönüştürmeye başlamış dolayısıyla kentlerde de **sanayileşmeye doğru** yeni bir dönüşüm süreci başlamıştır. (Büyükcivelek, 2017:81) Sanayi öncesi kentleri ile sanayi kentlerini birbirinden ayıran en önemli etken insan ve hayvan gücüne dayalı ve mekanik araçlarla yürütülen üretim faaliyetlerinin teknolojik gelişmeler öncülüğünde üretime özgü çeşitli ve farklı makineler kullanılarak yapılmaya başlanmasıdır. (Sjoberg, 2002:41)

Sanayi devrimi ile birlikte yukarıda açıklanan bir dizi değişim ve dönüşümün yanı sıra kadınların kentsel yaşam içerisindeki görünürlüklerinin de değişime ve dönüşüme uğramış olduğu görülmektedir. Makineleşmiş üretimin ilk dönemlerinden itibaren çocuk ve kadın işgücü merkezi bir noktaya yerleştirilmiş, sanayi kentlerinin gelişimi ile birlikte kadınlar kamusal alanda ve üretim süreçlerinde yeni bir görünürlük elde etmişlerdir. Kadınların sanayi kentlerindeki konumu; ev içi işleri ve bakım etkinliklerini kapsayan yeniden üretim sürecindeki rolleri, ucuz iş gücü olarak yer aldıkları mal ve hizmet üretimi sürecindeki rolleri ve kentin farklı alanlarında (konut, ticaret vd.) varlık gösterdikleri tüketici birey rolleri ile birlikte yeniden şekillenmiş ancak ikincil konumlarında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Bu dönem kadın ve çocukların çalışma koşullarının zorlukları özellikle sosyal politikalar alanında tartışma gündemi olarak yer almaktadır.³

1.2 KENT KURAMLARI ve ELEŞTİRİSİ

1.2.1 Klasik Kent Kuramları ve Eleştirisi

Kentleşme olgusu, 19. yüzyılda kapitalizmin yükselişini simgeleyen sanayi devrimi sonrasında başlayan kentsel mekana ilişkin kuramsal çalışmalarda farklı

³ Kadının işgücü potansiyeli ve tüketici olarak görüldüğü, kaynaklar için bakınız: Engels (1845) “İngiltere’de İşçi Sınıfının Durumu”, Engels (1884), “Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni”, Talas (1981), “Toplumsal Politikaya Giriş”, Güven (2001), “Sosyal Politikanın Temelleri”

açılardan ele alınmıştır. Bu ele alışırlar içerisinde; toplumsal değişimleri merkeze alan çalışmalar, kenti kapitalizmin gelişimi ile birlikte açıklamaya çalışan yaklaşımlar, kenti sanayi ve kentsel değişim ilişkisi çerçevesinde ya da modernite, fordizm ve pozitivizm çerçevesinde ele alan yaklaşımlar yer almaktadır. (Keskinok, 1988:67; Güllüpınar, 2012:1; Pınarcioğlu, Kanbak ve şiriner, 2013:73; Kurdoğlu, 2011:108)

Klasik Kent kuramları; ilki 19. yüzyıl sonlarında toplumbilim alanında yapılan alışmalar (Durkheim, Marx ve Engels, Weber, Simmel, Pirenne ve Sjoberg) ve ikincisi 1920'li yıllarda çalışmalara başlayan **Chicago Okulu** (Park, Burgess, McKenzie, Wirth) alışmaları olmak üzere iki ayrı başlık altında ele alınabilmektedir.

19. yüzyılda yükselen kapitalizm üretim tarzından, toplumsal örgütlenmeye, kişisel ilişkilerden mekansal düzenlemelere kadar birçok şeyi etkilemiş ve değişirmiştir. Kentsel sorunlar da bu değişimle birlikte hızla artmıştır. Pek çok araştırmacı bu değişim ve dönüşümleri açıklamaya yönelik çalışmalar yapmışlar, kentsel sorunları kentler ile kapitalizmin gelişmesi arasında kuramsal bağlar kurarak değerlendirmişlerdir. Bu dönemde düşünce geliştiren **Durkheim, Marx ve Engels, Weber, Simmel, Pirenne ve Sjoberg** için temel amaç; kapitalizmi ve kapitalizmin gelişimini çözümlmek olmuş, bu zmlmeler kapsamında kent bir analiz nesnesi olarak çalışmalarında yer almıştır. Kente dair yaptıkları zmlmeler daha sonra geliştirilecek olan kent kuramlarına da önemli bir zemin oluşturmuştur.⁴ (Pınarcioğlu, Kanbak ve şiriner, 2013:72-73)

1920'lerde ortaya çıkan **Chicago Okulu** ise Darwinci bir bakış açısı ile konuyu ele almış; kentsel eşitsizlikleri, uyumsuzlukları ve mekansal farklılaşmaları doğal ve değiştirilemez bir süreç olarak kabul etmiştir. (Güllüpınar, 2012:1) Chicago Okulu kuramcıları tarafından geliştirilen, kentin ilk kez sistemli olarak incelendiği **kentsel ekoloji kuramında** yanıt aranan temel soru, "kent nüfusunun çevreye nasıl uyum sağladığı" olmuştur. (Aslanoğlu, 2000:25) Kentsel ekoloji, bireylerin ve kurumların fiziksel dağılımı, yerleşimi ve örgütlenme biçimlerini analiz ederken biyolojideki ekolojik süreçlerden esinlenmekte, bitki ve hayvanların çevreye adapte olmak için çevreye düzenli bir şekilde dağıldıkları süreçlerle kentsel örgütlenme arasında bir benzerlik kurmaktadır. (Giddens, 2016:93) Park (1952), kentten

⁴ Durkheim, Marx, Engels, Weber, Simmel, Pirenne, Sjoberg'in çalışmaları için şu kaynaklara bakılabilir: i) Pınarcioğlu, N. ř., Kanbak, A. ve şiriner M. (2013). Kent Kuramları. Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi alışmaları. Der: . Uğurlu, N.ř Pınarcioğlu, A. Kanbak, M. şiriner (ss.71-102). Örgün Yayınevi, ii) Aslanoğlu, R. A. (2000). Kentsel Ekolojik Kuram. *Kent, Kimlik ve Küreselleşme* (ss.25-45). Ezgi Kitabevi. iii) Güllüpınar, F. (2012). Kent Sosyolojisi Kuramları zerine Bir Literatür Değerlendirmesi. *ağdaş Yerel Yönetimler*. 21(3):1-29. iv) şengül, T. (2001). Sınıf Mücadelesi ve Kent Mekânı. *Praksis Dergisi*(2):9-31, Engels (1884), "Ailenin, zel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni"

“nüfustan bir bölgede ya da bir çevrede yaşamaya en uygun olan bireyleri seçen, ayırıp eleyen bir mekanizma” olarak bahsetmektedir. (aktaran Giddens, 2016:93) Kent sosyolojisi sanayi kentlerinde yaşanan kentsel büyüme ve beraberinde ortaya çıkan mekansal ayrımlaşma sorununu açıklamayı amaçlayan kuram ile ilk kez “getto”, “çöküntü alanı”, “lüks konut” gibi kavramsallaştırmalar ile tanışmıştır. Bunun yanı sıra ekoloji kuramı yardımıyla mekan ile sosyal süreçler arasında ilk kez bir ilişki kurulmuştur. (Güllüpınar, 2012:8)

Darwin'in yaklaşımına göre; aynı yerde yaşamak zorunda kalan canlı varlıklar birbirleriyle mücadele ve yarışma halindedirler ve yer seçimlerini hakimiyet ilişkisi sonucuna göre yaparlar. Park, aynı sürecin insan yerleşmelerinde de olduğunu öne sürmekte, kentin gelişme yönünü hakim sektörler olan sanayi ve ticaret yerlerinin belirlediğine işaret etmektedir. (Aslanoğlu, 2000:27) Başka bir deyişle Darwin'in etkisi ile Park, kentleşme sürecini; doğal ayıklanma, rekabet ve hayatta kalma mücadelesi gibi ilkelerle açıklamaya çalışmaktadır. Park'a göre kent; en güçlü olanın hakim ve merkezde olduğu, en zayıf olanın kent merkezinin arka taraflarında kaldığı bir “sosyal orman”dır. Kentte yaşayan insanlar da tıpkı doğada bulunan diğer canlılar gibi belli alanlarda toplanmakta, mahalle ve semtleri oluşturarak sosyal ve kültürel birlikler meydana getirmektedirler. (Güllüpınar, 2012:8-9)

Chicago Okulu'na bağlı **ikinci etkili bakış açısı** Louis Wirth'e aittir. Wirth kentlerde yaşamın evrensel özelliklerini tanımlama iddiasındadır. Wirth'in fikirleri ilk kez 1938 yılında yayımlanan “Bir Yaşam Biçimi olarak Kentlilik” isimli bir makalede toplanmıştır. (Giddens, 2016:94) Wirth, bu eserinde öncelikle kentin toplumbilimsel açıdan bir tanımlamasını yapmaya çabalamış, kenti tanımlayan ayırt edici niteliklerin neler olduğunu belirlemiş ve kentlerin gelişmesinin, kentli olmanın insan yaşamı ve davranışları üzerindeki etkisine odaklanarak yeni bir kentlileşme kuramı geliştirmeyi amaçlamıştır. Wirth'e göre kentlileşmenin derecesi, kentlerde yaşayan nüfusun oranı ile değil, onun toplumsal yaşam ya da insan üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi yolu ile ölçülebilir. Wirth'e göre kent;

“...yalnızca günümüz insanına daha büyük oranda iş ve yerleşim olanakları sunan bir yer değildir, aynı zamanda dünyanın en uzak yerlerini kendine çeken, türlü bölgeleri, insanları ve etkinlikleri bir düzene göre biçimlendiren, ekonomik, siyasal ve kültürel yaşamın öncüsü ve denetleyicisi konumunda olan bir merkezdir.” (Wirth, 2002:78) *“Kentleşme, artık, yalnızca insanları kent olarak adlandırılan yere çekme sürecini belirtmekle kalmamakta, insanların kentin yaşam biçimini benimsemesi anlamına da gelmektedir.”* (Wirth, 2002:81)

Wirth, kent ölçeğine uyarlamış ve nüfusun yoğun olduğu yerleşim yerlerinde, “çalışılan yer ve yapılan işin niteliği, gelir, ırksal ve etnik özellikler, toplumsal statü,

gelenekler, alışkanlıklar, zevkler, tercihler ve önyargılar” gibi etmenlere göre insanların kentin farklı bölgelerine dağıldıklarını, yine farkında olarak ya da olmayarak benzer gereksinimleri olan kent sakinlerinin de aynı yerlerde yaşamayı tercih ettiklerini, bunun sonucunda da kent içerisinde farklı alanlarda uzmanlaşmış işlevlere sahip bölgelerin oluştuğunu ortaya koymuştur. (Wirth, 2002:94)

Chicago Okulu çalışmaları üç farklı açıdan **eleştirilmektedir**. Bunlardan ilki; insan yaşamının ve hayvan sosyolojisinin çok basite indirgenmesidir. (Lefebvre, 2013:78-79) İkincisi; çalışmalarının başta Chicago olmak üzere sadece Amerikan kentlerini kapsaması, bu nedenle bütün coğrafyalar için geçerli olamayacağıdır. Üçüncüsü ise; sınıfsal ilişkileri göz ardı etmesi ve toplumu bireylerin toplamından oluşan bir kalabalık olarak ele almasıdır. (Serter, 2013:74-75; Aslanoğlu, 2000:30)

19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında klasik kent kuramcılarının her birinin düşüncelerini; kent-kır, ütopya-distopya, modernlik-geri kalmışlık (azgelişmişlik) gibi biri diğerinin karşıtı olan ikili kavramlar üzerine inşa ettikleri görülmektedir. Mekanik-organik işbölümünde (Durkheim), ortaçağ-sanayi kenti ayrımında (Weber), sanayi öncesi kenti-sanayi kenti (Sjoberg) ayrımlarında ilk sözcükler kır ikinci sözcükler ise kenti tanımlamaktadır. (Kurdoğlu, 2011:109) Bu tür karşıtlıklara dayanan analizler ya da bir diğer deyişle kent analizlerinin bu ikili kategorilere indirgenerek yapılıyor olması işi oldukça basitleştirmekte, hiyerarşik bir bakış açısı ile bir tarafı olumlarken diğer tarafı olumsuzlayarak, daha karmaşık ilişkilerin ve farklı boyutların gözden kaçmasına neden olmaktadır. (Jarvis, Kantor ve Cloke, 2015: 45)

Feminist düşünürlere göre; ikili karşıtlıklar eşit değil asimetrik ilişki içerisindedirler. Aralarındaki ilişki hiyerarşik olduğu için olumlu görülenin iktidarı söz konusudur. Bu pencereden bakıldığında kent kavramlaştırmaları cinsiyetlidir ve eril iktidarı yeniden üreterek pekiştirmektedir. (Kurdoğlu, 2011:109) Sjoberg’in, kırdan yaşarken kadınların evin dışında çok az işlevler yüklenirken, kente geldiklerinde ev dışında iş bulma olanaklarına sahip olduklarına işaret ederek pek çok diğer kuramcılardan farklı olarak kadınların kentleşme ile değişen durumlarına bir açıklama getirmiş olduğu görülmektedir. Ancak kadınların ev içindeki konumlarına değinmemektedir. Kadınların ücretli çalışma hayatındaki konumlarının niteliği, ev içiyle dışı arasında yaşadıkları güçlükler, gelir getirici olsun ya da olmasın kadınların çoğunluğu için hala daha çalışma mekanının “eviçi” oluşunu tüm klasik kentsel düşüncenin göz ardı etmiş olduğu görülmektedir. Klasik kentsel düşünce; kentleşmeye dair yaptığı tanımlamalar ve analizlerde erkek bireylerin yaşamlarına

odaklanmakta, kent çalışmaları üzerinde önemli etkisi bulunmasına rağmen kadınlara dair kentsel süreçler hakkında hiçbir söz söylememekte, mekanı “toplumsal ilişkiler ve iktidardan bağımsız”, “soyut, yansız, politik süreçler ve insan pratiğinden bağımsız bir çalışma nesnesi” olarak ve kenti homojen bir yapı olarak ele almakta, cinsiyetlerin mekanla ilişkisi bağlamına değinmemekte ve bu nedenlerle feminist düşünürler tarafından eleştirilmektedir. (Alkan, 2005:1-3)

1.2.2 Çağdaş Kent Kuramları ve Eleştirisi⁵

Kenti sermayenin birikim süreçlerine göre ele alan yaklaşımlar 1970’li yıllarda sermayenin uluslararası niteliğinin ön plana çıkması ve yaşanan ekonomik kriz sonrası içine girilen yeniden yapılanma süreci ile gündeme gelmiştir. (Aslanoğlu, 2000:63) **Castells**, **Lefebvre** ve **Harvey** eleştirel kent teorisinin öncülüğünü yapmışlar, kentsel gelişmenin evrelerini eleştirel bir bakış açısıyla kavramsallaştırmışlardır. Eleştirilerinin temelinde Chicago Okulu yer almıştır. (Güllüpinar, 2012:13) Politik ekonomik yaklaşımlar olarak da adlandırılan bu yaklaşımlar mekanın toplumsal üretimi ve toplumun mekansal yeniden üretimi temelinde yeni tartışmaların doğmasına aracılık etmiştir. (Pınarcıoğlu, Kanbak ve Şiriner, 2013:89)

Castells’e göre, kentsel mekanı ekonomi belirlemekte ve kent sermaye birikim süreçleri çerçevesinde gelişmektedir. (Aslanoğlu, 2000:64) Castells “*mekan yalnızca toplumsal yapının açılımının sonucu olmayıp, üzerinde bir toplumun özgüllük kazandığı tarihsel bir araya gelişin somut ifadesi, kendini belli edişidir.*” demektedir. (Castells, 1978:115) Castells’e göre mekan, ne yalnızca toplumsal ilişkiler ile belirlenen bir şeydir ne de toplumsal yapıdan özerk bir yapıdır. Castells, kentsel mekanın rastlantısal olmadığını, tarihsel olduğunu ve zamanla biçimlendiğini ifade etmektedir. Castells, “toplumsal ilişkilerden mekansal ilişkilere, mekansal ilişkilerden toplumsal ilişkilere doğru iki yönde işleyen bir çözümleme türünü” benimsemekte, mekanı en genelde cismin işgal ettiği bir bütün olarak görerek mekanın biçimini ve oluşumunu açıklayabilmek için maddenin tarihine gerek duyulacağını öne sürmektedir. (aktaran Keskinok, 1988:68)

Castells’in öne sürdüğü önemli düşünceler;

⁵ Lefebvre, Castells, Harvey bazı kaynaklarda “çağdaş kuramcılar” olarak ele alınırken, bazı kaynaklarda “Neo-Marksist kuramcılar” ve ya “yapısalcı kuramcılar” olarak ele alınmaktadır.

- ✓ Ekonomik sistemi oluşturan öğelerin birbirleriyle ilişkilerinin üretim ve tüketim diyalektiğine dayanması,
- ✓ Ekonomik sistemin temelini “**üretim araçlarının üretimi**” ve “**işgücünün yeniden üretimi**” süreçlerinin oluşturması,
- ✓ Kentsel sistemin temel işlevinin tüketim süreci olması,
- ✓ Tüketicinin, emeğin yeniden üretimi için gerekli olması
- ✓ Kentlerin kolektif tüketicinin gerçekleştiği yerler olmasıdır. (Keskinok, 1988:69; Aslanoğlu, 2000:65)

Diğer bir deyişle kent, işgücünün yeniden üretiminin mekansal birimidir ve kent sorunu gündelik hayatın gereksinimleri olan “konut, ulaşım, sağlık, kültür ve ticaret gibi ortak tüketim araçlarının örgütlenmesi ile” ilgilidir. Dolayısıyla kent; konut, eğitim alanları, ulaşım araçları ve boş zaman faaliyetlerinin gerçekleştiği alanlar gibi işgücünün yeniden üretimi için gerekli olan tüketim mekanlarıdır. (Pınarcıoğlu, Kanbak ve Şiriner, 2013:90, 91) Devlet bu tüketim mekanlarını toplumun kullanımına sunarken amacı işgücünün iş üretebilmesinin sürekliliğini sağlamak, bu sebeple onların gündelik hayat ihtiyaçlarını karşılamaktır. Buna emek gücünün yeniden üretimi de denilebilir. (Güllüpınar, 2012:16)

Lefebvre de mekanın kapitalist toplumda nasıl üretildiğinin ve bu üretim sürecinde ortaya çıkan çelişkilerin analizinin önemi üzerinde duran kuramcılardan biridir. Lefebvre, Marx'ın tanımladığı kentsel çelişkinin mekanda farklı bir boyuta ulaştığını öne sürmekte, kentlerin kapitalist üretime dair yaşadıkları dönüşümü “**kentsel devrim**” olarak tanımlamaktadır. Lefebvre'ye göre kent üç kavramla tanımlanabilir: **mekan, gündelik yaşam, kapitalist ve sosyal ilişkilerin yeniden üretimi**. Nüfusun kent merkezinden uzaklaşmasının sebebini mekanın sermaye döngülerine sokulması olarak gören Lefebvre, kent merkezinin sermayeyi önce kendine çektiğini daha sonra ise uzaklaştırdığını belirtmektedir. Sorun ise burada başlamaktadır çünkü idari ve iktisadi fonksiyonlar kent merkezinde kalırken diğer kentsel fonksiyonların kent merkezinden uzaklaşması sosyal ilişkilerin yeniden üretimi açısından kaotik bir ortam yaratmaktadır. (Aslanoğlu, 2000:68-69)

Lefebvre “toplumsal mekan” kavramını öne sürmüştür. Toplumsal mekan ile kastettiği soyut bir mekan değil, toplumsal sınıfların şekillendirdiği bir mekandır. (Pınarcıoğlu, Kanbak ve Şiriner, 2013:92) Lefebvre'nin de kent analizindeki temel kuramsal vurgusu Castells de olduğu gibi “yeniden üretim” üzerinedir. Ancak Lefebvre Castells'den farklı olarak yeniden üretim sürecini üç ana başlık altında değerlendirmektedir. Bunlar “biyolojik yeniden üretim”, “işgücünün yeniden üretimi”

ve “retim toplumsal ilişkilerinin yeniden üretimi”dir. (Gottdiener, 2001:253) Lefebvre’ye göre bu n bir arada tutan Şey ise “**toplumsal mekan**” olmaktadır. (Pınarcıoğlu, Kanbak ve Şiriner, 2013:92)

David Harvey mekanı, hem insanı biçimlendiren hem de insan tarafından biçimlendirilen toplumsal boyuta sahip bir Şey olarak tanımlamaktadır. (Duru ve Alkan, 2002:20) Kentsel mekana da kapitalist üretim ilişkilerini açıklaması dolayısıyla önem vermiŐtir. (Aslanoğlu, 2000:70) Kent çalışmalarında kapitalist sistemin adaletsizliği üzerinde durmuŐ, kentsel mekanı kapitalist sermaye birikim süreçleri ve krizleri kapsamında ele almıştır. Kapitalist kentleŐmeyi sermaye sahiplerinin daha çok kar edebilmek için yatırımlarını kentsel çevreye yöneltmelerinin sonucu olarak görmüŐtür. (Güllüpınar, 2012:17)

Harvey, rekabetin kapitalizmin doğasında olduğunu vurgulayarak bu rekabetin aşırı birikime sebep olduğunu, yatırıma döndürülemeyen birikimin ise kriz yarattığını, krizlerin aşılması için ise sermayenin bir döngü içinde olması gerektiğini belirtmektedir. Harvey’in tanımlamasına göre sermayenin birincil döngüsü üretim faaliyetleri sürecinde yaşanmaktadır. AŞırı birikim sorunu ise daha çok bu birincil döngüde yaşanmakta ve ortaya çıkan krizin atlatılması sermayenin kentsel yapılı çevreye yönlendirilmesi ile olmaktadır. İkincil döngüde de kriz çıktığında sermaye üçüncül döngülere yatırıma yönlenmektedir. Bu da işgücünün yeniden üretimine yönelik yapılan sosyal harcamaları içermektedir. (Pınarcıoğlu, Kanbak ve Şiriner, 2013:93, 94) Ne var ki; krizlerin atlatılması için baŐvurulan bu çözüm yolları sermayenin birikim süreçlerinde yaşanan istikrarsızlık sebebi ile daima geçici çözüm yolları olarak kalmaktadır. Kapitalizmin doğasında sermaye sahibinin kar oranını yüksek bulduğu yerde yatırım yapması olduğundan sermaye sahibi bir yerde kriz yaşandığında yatırımlarını başka bir yere taşımaktadır. Bu sebeple, sermaye zamanla gelişmiş yapılı çevreden uzaklaşarak azgeliŐmiŐ yapılı çevrelere yönelmekte ve yapılı çevrenin üretimi farklı yerlerde sürekli devam etmektedir. (Şengül, 2000:30)

Harvey’e göre sermaye birikim süreçlerinin bir başka boyutu da sınıf içi ve sınıflar arası ilişkileri içeren **sınıf çeliŐkisi** ile ilgilidir. Harvey’e göre sermayenin birinci döngüsünde emek ve sermaye arasında bir sınıf çeliŐkisi yaşanmaktadır. Kırsal nüfusun ucuz emek olarak kentlere gelmesiyle başlayan süreç içerisinde emekçi sınıfların kentleşme maliyetlerini karŐılayamaması sonucunda toplumsal çatışmalar ortaya çıkmıştır. (Şengül, 2000:28; Güllüpınar, 2012:18; Pınarcıoğlu, Kanbak ve Şiriner, 2013:94-95)

Feminist çalışmalarda, “mekanın ideolojik ve politik süreçlerden ayrıştırılamayan toplumsal bir ürün olduğu” düşüncesinin, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin gelişimi ile mekansal eşitsizliklerin gelişimi arasında ilişki kurmaya elverişli bir düşünsel zemin sunduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte çağdaş kuramcıların kent analizlerine yöneltilen **eleştiriler şunlardır:**

- ✓ Analizlerin sadece kapitalist üretim süreçlerine ve sınıfsal çelişkilere odaklanmış olması,
- ✓ Sınıf çözümlemesi yapılırken kadınların ev içi emeklerinin görmezden gelinmesi ve ev içi çalışmalarının ekonomik bir karşılığı olmadığı kabulü ile çözümleme dışında bırakılması,
- ✓ Castells’in kenti, “ideolojik, politik ya da ekonomik düzeyde tanımlanan bir birim” olarak tanımlamasına ve “ileri kapitalist toplumlarda mekanı yapılandıran sürecin, emeğin basit ve genişletilmiş yeniden üretimine ilişkin” olduğunu savunmasına rağmen, bahsettiği yeniden üretimi devletin sağladığı konut, ulaşım, sağlık, eğitim gibi hizmetlerle kısıtlı tutması ve ev içi emekle sağlanan yeniden üretim hizmetlerini analizlerine dahil etmeyerek kadınları dışarıda bırakmış olması,
- ✓ Harvey’in, kent bilimini topluma yönelik bütünsel bir bakış açısı sağlayan bir disiplin olarak görmeye çalışmasına, mekansal eşitsizliklerin toplumsal eşitsizlikleri güçlendirdiğini öne sürmesine karşın vurgusunun her zaman cinsiyetsiz bir sınıf kavramı üzerine oturması, sınıfsal çatışmalar ile yan yana duran toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin işlevini fark etmemiş olması. (Jarvis, Kantor ve Cloke, 2015:71; Alkan, 2005:4-5)

Çağdaş kuramcıların, emek gücünün yeniden üretiminin iki ayağından biri olan emekçilerin yaptıkları işler karşılığında aldıkları ücretler ile karşıladıkları bireysel tüketim süreçlerine çokça vurgu yaparken, yeniden üretiminin diğer ayağı olan ücretli emeğin sahibi olacak yeni nesillerin üretimini yani çocuk doğumu, bakımı ve yetiştirilmesini kapsayan yeniden üretimi ise artı değer üretmediği gerekçesi ile görmezden gelmiş oldukları görülmektedir. Burada görmezden gelinen özne kadınlar olmaktadır. Marksist feminist eleştirinin temelini bu görmezden geliş oluşturmaktadır.

Çağdaş kuramcıların günümüz kentlerinin ve kentsel gelişmenin değişen temel dinamikleri hakkında vurguladıkları bir diğer nokta 1980’li yıllarda başladığı kabul edilen küreselleşmedir. Küreselleşme sürecinde kentlerin küresel sistemin temel birimlerinden biri haline geldiği, ulus devletin mekan ile olan ilişkisinin yeniden

tanımlandığı, **sermaye ve kent ilişkisinin** daha da önemli hale geldiği, sermaye, meta ve bilgi akışının yerel ve bölgesel mekansal sınırları aştığı vurgulanmaktadır. (Konak, 2013:145-147)

Küreselleşme sürecinde küresel kent, dünya kenti hipotezleri etrafında geliştirilen tartışmalarda dünya kentleri ve küresel kent tanımlamaları farklılık göstermektedir. Bu tanımlamalar arasında şunlar sıralanabilir:

- ✓ “Dünyanın en önemli ekonomik aktivitelerinin yoğunlaştığı alanlar”, “finans ve yönetimi de içine alan ekonomik aktivitelerin, büyük eğitim ve kültürel aktivitelerin yer aldığı, tıp ve yasal konular başta olmak üzere değişik alanlarda uzmanlaşmış insanların yoğunlaştığı yerler” (Peter Hall-1966),
- ✓ “İçinde bulunduğu ekonomik sisteme hakim olan kentler” (Braudel)
- ✓ “Uluslararası sermayenin yoğunlaştığı ve birikimin gerçekleştiği mekanlar” (Friedmann-1986)
- ✓ “Sadece kontrol ve yönetim merkezleri olarak değil, aynı zamanda ticaret ve hizmet sektörü ile finansal yeniliklerin üretiminin de gerçekleştiği kentler” (Sassen, 1991; aktaran Öktem, 2013:103-105; Güllüpinar, 2012:20)

Küreselleşme ile birlikte kentlerin üretim kapasitelerinden çok, düşünme, karar verme, organize etme kapasiteleri önemli hale gelmiştir. Böylelikle üretmeyen ama gelişen ve küresel pazarda güçlü konumda olan dünya kentleri ortaya çıkmıştır. Küreselleşmenin bir sonucu da rekabet ortamı sebebi ile yerel ölçekte gelir ve hakların dağıtılmasında ortaya çıkan eşitsizliklerdir. Bir diğer deyişle, küreselleşmenin bir diğer sonucunun küresel düzeyde kentsel yoksulluğun yükselişi olduğunu söylemek mümkündür. Biriken sermayenin yeniden dağıtımını sağlayacak eşitlikçi politikalar yürütülmedikçe küreselleşmenin yarattığı bu sorun devam edecek ve bu süreçte kentlerdeki sınıfsal, etnik, dinsel, kültürel, cinsiyet ve cinsiyet kimliği ayrımları keskinleşerek mekansal ayrışma artacaktır. (Sert, Karpuz ve Akgün, 2005:103-104)

1.3 KENT PLANLAMA ve ELEŞTİRİSİ

1.3.1 Kent Planlama ve Kapsamlı Planlamanın Gelişimi

Planlama; mekanı biçimlendirme süreci olarak, plan da bu süreçte ihtiyaç duyulan eylemlerin organize edilmesi için kullanılan bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. (Ünlü, 2017:96) Planlama kavramının “üç vazgeçilmez” özelliği:

“geleceğe yönelik bir tasarım olması”, “belirli hedef/amaçlara ulaşmak için yapılması”, “sistemli bir eylem dizgesi oluşturması”dır. Özellikle belirli hedef/amaçlara ulaşmak için yapılması tasarlanan işler insanlık tarihi boyunca hep olmuştur. İlk toplumların yerleşim alanlarından günümüz küresel kentine kadar her dönemde ve her coğrafyada yaşayan insan toplulukları alınan sonuçların daha başarılı olacağını düşündüklerinden yapmakta oldukları işlerde önceden tasarlanmış belirli bir planı uygulamayı tercih etmişlerdir. (Ersoy, 2007:10, 11) Friedman’a (1987) göre; “planlamada geleceğe yönelik olarak bir fikrin/vizyonun varlığı ve bunun nasıl uygulanacağına ilişkin bir görüşün olması zorunludur.” (aktaran Ersoy, 2017:127) Planlama, “insanların yaşama müdahale edip ona egemen olabilecekleri anlayışını temsil etmektedir.” (Ersoy, 2017:128)

Kent plancısı, kentsel mekanın biçimlendirilmesi sürecinde, “bir mekan tasarımını sonuca ulaştıracak süreçleri planlayan kişi” olarak tanımlanmaktadır. Kent planlama yazınında ilk kent plancısı olarak M.Ö 5. yüzyılda Milet’i tasarladığı kabul edilen Hippodamus anılmaktadır.⁶ Antik dönemden itibaren birçok düşünce ve uygulama kentsel mekanın biçimlendirilmesinde rol oynamıştır. Bugün anladığımız anlamda kent plancısının ve kent planlamasının ortaya çıkarak kurumsallaşması, İngiltere’de Kent ve Kır Planlama Birliği’nin kurulması (1899), Liverpool Üniversitesi’nde şehir planlama bölümünün eğitime başlaması (1909), İngiltere’de Konut ve Şehir Planlama Yasası’nın yürürlüğe girmesi (1909) ile başlamıştır. (Ünlü, 2017:96, 97)

Kent planlama disiplinine olan gereksinim sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkmıştır. Özellikle 19. yüzyılın sonlarında, Avrupa’da kentler sanayileşme süreci ile birlikte üretimin örgütlendiği mekanlar olmuş, hızlıca büyüyen kentlerde altyapı sorunlarının yanısıra toplumsal-mekansal sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Kentlerde artan nüfusun ihtiyaçlarının karşılanmasında, kentsel yaşamı tehdit eden sağlıksız yaşam koşullarının ve salgın hastalıkların önlenmesinde, ulaşım sistemlerinin organize edilmesinde, arazi kullanım kararlarının verilmesinde kent planlama disiplini bir müdahale aracı olarak öne çıkmıştır.

Kentsel mekana müdahale aracı olarak doğan kent planlamanın ilk çıkış noktasını “sağlıklaştırma” çalışmaları oluşturmuştur. Kent planlama fiziksel mekanı düzenlemeyi amaçlarken, mekanda gerçekleşecek düzenlemelerin toplumsal sorunları da çözeceğine inanılmıştır. 19. yüzyıl sanayi kentine dair gerçekleştirilen en önemli kent planı örnekleri; Hausmann tarafından eski kent merkezinde yıkımlar

⁶ Son arkeolojik çalışmalar Hippodamus’un öncüllerinden söz etmektedir.

gerçekleştirilerek ortaya konan Paris Planı ve Cerda tarafından eski kent merkezinin korunarak, yakınında yeni bir merkezin düzenlenmesi yolu ile gerçekleştirilen Barcelona Planı'dır. Söz konusu planlarda mevcut kentsel yaşam sorunlarının kentin modernleştirilmesi ve **sağlıklaştırılması** yoluyla çözüleceği yönünde bir yaklaşım bulunmaktadır. (Ünlü, 2017:99-103)

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından kentlerin planlanması konusunda yeni arayışlar gündeme gelmeye başlamıştır. Bu dönemde kentsel mekansal düzenlemelerin sadece mekanın fiziksel boyutunun ele alınmasıyla gerçekleştirilmesinin toplumsal sorunları çözmekte yetersiz kaldığını ileri süren yaklaşımlar gelişmiştir. Chicago Okulu kuramcıları kentin kavramsallaştırılması üzerine çalışırken, eş zamanlı olarak kent planlamaya ilişkin geliştirilen yaklaşımlar da **"ideal kent nasıl olabilir"** sorusu etrafında şekillenmişlerdir. Bu dönem kent planlarında kökten dönüşümler önerilmiş, eski kentten ayrı yeni kentsel alanlar tasarlanmış, tasarımlar sadece mimari ölçekte kalmamış, hayal edilen toplum düzeni de kurgulanmıştır. Bu dönemin öne çıkan tasarımcıları **Ebenezer Howard, Tony Garnier, Frank Lloyd Wright ve Le Corbusier'dir.**

Bu dönem çalışmalar arasında;

- ✓ Kentsel sorunlara çözüm olarak toplumcu bir perspektifle kent ile kırım bütünleşmesini öneren, **bahçe-kent** düşüncesi (Howard),
- ✓ İdeal bir kent arayışını ancak kentin kamu mülkiyetinde olan bir alanda tasarlanmasıyla olabileceğini öne süren ve modernist planlamanın tohumlarını atan **sanayi kenti** düşüncesi (Garnier),
- ✓ ABD' de bireyci bir perspektifle doğaya dönüş ana temasıyla şekillenen **geniş arazi kenti** (Broadacre) düşüncesi (Wright),
- ✓ Kenti; insanın doğa üzerinde kurduğu egemenliğin bir ifadesi, "merkezileşmiş gücün ve otoritenin mekanı" olarak ele alan hareket ve hızın kentin temeli haline geldiği **ışık kenti** düşüncesi, (Ünlü, 2017:107-117; Fishman, 1982)

Kentsel mekana müdahale aracı olarak başlayan kent planlama uygulamaları, İkinci Dünya Savaşı sonrasında kıta Avrupası, İngiltere ve ABD'de eşzamanlı olarak yeni bir döneme girmiştir. Bu dönemde modernist, pozitivist düşünce ile şekillenen **kapsamlı planlama yaklaşımı** benimsenmiştir. Kapsamlı plan yaklaşımında pozitivist gelenek izlenerek bir yerleşmenin gelecekteki mekansal gelişiminin önceden kestirilebileceği kabul edilmekte ve toplumda genel kabul gören değerlerin esas alınması halinde kapsamlı bir plan dahilinde kentlerin biçimlendirilebileceğine inanılmaktadır. Plancı ve mimarlardan bir yandan kentsel

yapılı çevreyi geliştirmeleri bir yandan da toplumsal yapıya uyumlu kentsel çevrenin üretilmesi beklenmektedir. (Ünlü, 2017:119; Ersoy, 2017:131)

Bu dönem kent yöneticileri, kentin uzun dönemli kapsamlı gelişim belgesi olarak kent planlarını kullanırken, kentin fiziksel ve toplumsal yapısını da yeniden şekillendirmeyi hedeflemişlerdir. Bu dönemde kent plancısı ise pozitivizmin ışığında, tarafsız, soyut değerlendirmeleri gerçekleştirebilen genelleyici tutumuyla “toplumsal iyi”yi ve kamu yararını savunan teknik bir profesyoneldir. Pozitivizme yönelen eleştirilerin pozitivist perspektifte gelişen kapsamlı planlama yaklaşımını da içermesi ile eleştiriler gelişmiş, alternatif planlama yaklaşımları gündeme gelmiştir. (Ünlü, 2017:119-120; Ersoy, 2017:131-133)

1.3.2 Kapsamlı Planlamanın Eleştirisi

Kapsamlı planlama yaklaşımına ve bu yaklaşım doğrultusunda gerçekleştirilen kentsel müdahalelere yönelen eleştiriler aşağıdaki gibidir:

- ✓ Gereksiz verilerin toplanmasını öngören, çok zaman alan ve kaynak harcayan, bu sebeple de uygulanması zor bir plan yaklaşımıdır ve gerçekte uygulanamamaktadır. (Lindblom, 1950-1960) (Ersoy, 2017: 133, 134, 137)
- ✓ Tek bir resmi planlama birimi toplumun tüm kesimlerinin ortak çıkarlarını temsil edememekte, toplumda pazarlık gücü olmayan gruplar planlama sürecinin dışında kalmakta, planlar bu kesimlerin gereksinimlerine karşılık vermemekte ve eşitsizlikleri yeniden üretmektedir. (Davidoff-1965) (Ersoy, 2017: 138-140)
- ✓ Marksist bakış açısı, kentlerdeki temel çelişkinin kenti bir yaşam mekanı görenlerle, kenti rant arayışının mekanı olarak görenler arasında yaşandığının altını çizmekte, planlamanın yaşanan bu çelişkilerin zararlarını azaltmaya yönelik olarak çalışan düzenleyici bir kurum olması gerektiğini öne sürmektedir. Kapsamlı planlama kentsel eşitsizlikleri ortadan kaldıracı bir güce sahip olmamaktadır. (Ersoy, 2017:147, 158)
- ✓ Lefebvre’ye göre klasik kent planlaması mekanın toplumsal olarak üretildiği gerçeğini göz ardı etmekte, kent planlamasını; mekanı “saf, apolitik, nesnel, yansız, bilimsel ve masum bir çalışma nesnesi” olarak gördüğü için eleştirmekte ve bunun “ideolojik” bir yaklaşım olduğunu belirtmektedir. Lefebvre’ye göre kentsel mekanın üretimi ona bağlı olarak sosyal ilişkilerin de yeniden üretimi olacağından, kent planlamasının fiziksel mekanı

planlanmasının ötesinde kent hayatının tüm yönlerini kapsamı gereklidir. (Güllüpnar, 2012:13-14)

- ✓ Farklı önceliklere sahip toplumsal grupların aynı kentsel mekanı paylaşmaları durumunda ortaya çıkan sorunları ve olanakları merkezine almamakta, birbirini anlama ve güven ilişkisine dayalı, diyalog esasının bulunduğu, kolektif düşünce ve eylem ile oluşan, işbirliğine dayalı bir planlama sürecini kapsamamaktadır. (Healey-1997) (Ersoy, 2017: 149-150)

Temelinde araçsal rasyonalite bulunan kapsamlı planlama düşüncesi modernleşme dönemindeki Aydınlanma geleneğine ve Chicago Okulu'nun geliştirdiği düşüncelere dayanmaktadır. Bu düşüncelere göre, bilimsel bilgi ve yöntemler demokratik toplumlarda çoğunluğu ilgilendiren konuların yönetimi için sistematik bir şekilde kullanılmaktadır. Bu doğrultuda kapsamlı planlama yaklaşımının ana özellikleri “teknik ve bilimsel bilgiye dayalı kararların en etkili biçimde ve tüm toplum için belirlenen ortak hedeflere varacak şekilde karar almak ve düzenlemeler yapmak” olarak tanımlanabilmektedir. 1980'ler sonrasında Habermas'ın iletişimsel rasyonaliteye dayalı iletişimsel eylem kuramını temel alan planlama yaklaşımları ortaya çıkmıştır. İletişimsel eylem ideal konuşma ortamının olduğu ve katılımcıların herhangi bir etkiye maruz kalmadan ve eşit koşullarda karar verme süreçlerine katılımını esas alan ilkeleri savunmaktadır. (Eraydın, 2017:564-567)

Kapsamlı planlama yaklaşımı bugün hala kentsel müdahale biçimleri içerisinde en yaygın kabul gören yaklaşımdır. Bu yaklaşıma getirilen eleştiriler arasında sıralanan olumsuz özelliklerin kentsel mekanda toplumsal cinsiyete ilişkin süreçler açısından da olumsuzluklar yarattığı söylenebilmektedir. Kapsamlı planlama anlayışı ile gerçekleştirilen kent planları toplumu homojen bir yapı olarak kurgulamakta, homojenleştirme normdan farklı olanlar için dışlayıcı bir etki yaratmaktadır. Toplumsal cinsiyete ilişkin eşitsiz koşullara sahip bireylerin kentsel mekansal gereksinimlerinin yok sayılması sonucunda ortaya çıkan tabloda kent planlama, karşımıza toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yeniden üretiminin bir aracı olarak çıkmaktadır.

1.4 FEMİNİST COĞRAFYA ÇALIŞMALARI

Kentsel yapıyı çevre ile toplumsal cinsiyet arasında eleştirel bir ilişki kuran literatür ilk olarak 1960'lı yıllarda ABD'de **coğrafya** disiplininin doğarak gelişmiştir. Daha sonra çalışmalar “feminist coğrafya” akımı adı ile devam etmiştir.” Feminist

coğrafyanın birincil çabası, kadınların coğrafyaya içerilmesi, görünür kılınması ve “haritaya yerleştirilmesi” olmuştur. (Özgüç, 1998:7,8, 43; Alkan, 2012:343)

“Feminist coğrafya”, “Dictionary of Human Geography”de (Beşeri Coğrafya Sözlüğü) “toplumsal cinsiyet ilişkileri ve coğrafyaların karşılıklı olarak nasıl yapılanıp dönüştüğünü incelemek amacıyla feminist siyaset ve teorilerden beslenen perspektifler” olarak tanımlanmaktadır. (Tuncer, 2012:79) Coğrafya disiplini içerisindeki feminist çalışmalar, toplumsal cinsiyet temelli mekansal ayrışmayı açıklama hedefi ile ortaya çıkmıştır. Bu mekansal ayrışma, kadınların işlerini hane içi işler ve hane halkının bakım etkinlikleri ile sınırlayan geleneğin sonucu olarak ortaya çıkan bir ayrışmadır. Bu ayrışma sonucunda kadınların mekanı ev ve mahalle olmakta, kadınlar kendileri için çerçeveleri bu şekilde çizilmiş olan mekan da bugünün ve geleceğin ücretli çalışanlarının yeniden üretim faaliyetlerini yürütmektedirler. (Mackenzie, 2002:251-252)

Feminist coğrafyacılar, erkek mekanlarının “daha geniş, daha açık, daha göz önünde ve daha canlı faaliyetlerin ortamı” olduğunu; kadınların ise “daha özel, daha küçük, daha kapalı ve güvenli mekanlarla” özdeşleştirildiklerini tespit etmişler, coğrafyacıların bu küçük ve kapalı mekanlara çok az ilgi gösterdiklerine işaret ederek, “insan kültürünün geçmişinin bu küçük ve kapalı mekanlarda nasıl belirmekte ve korunmakta olduğu” sorularının sorulması gerekliliği üzerinde durmuşlardır. (Özgüç, 1998:61)

1.4.1 Feminist Coğrafya Çalışmalarının Gelişimine Yön Veren Kuramsal / Toplumsal Dönüşümler

Feminist coğrafya çalışmalarının gelişimine yön veren en önemli kuramsal dönüşümlerden biri; 1970’lerin ilk yarısında “mekan”ı “toplumsal boyut” ile tanıştıran, iktidar ve mekanın örgütlenmesi arasında ilişki kuran **Neo-Marksist bakış açısının** gelişmesi olmuştur. Neo-Marksist yaklaşımın öncüleri **çağdaş kent kuramcıları** olarak anılan **Lefebvre, Castells ve Harvey**; “mekansal süreçleri yansızlıktan kurtaran, onun toplumsallık, iktidar ve politikayla ilişkisini kuran” ilk kuramcılardır. (Alkan, 2012: 346) Lefebvre (1991) mekanı “düşünmenin ve eylemin bir aracı olarak” tanımlamış, onun “aynı zamanda kontrolün, dolayısıyla gücün ve baskının da aracı” olduğuna vurgu yapmıştır. Lefebvre’ye göre; *“her toplum ve her üretim biçimi kendi mekanlarını üreterek, kendini de yeniden üretmektedir.”* Böylelikle mekan, “hem toplumsal ilişkilerin üretilmesinin ve yeniden üretilmesinin bir

aracı hem de toplumsal ilişkileri etkileyebilen somut bir ürün” olmaktadır. Bu kavramlaştırmalar toplumsal cinsiyet ilişkilerinin “mekansal olarak hem doğrudan hem dolaylı bir şekilde inşa edildiği” hem de onun “mekansal örgütlenmeler tarafından gizlendiği” yaklaşımının gelişmesini sağlamıştır. (Gottdiener’den aktaran Turhanoğlu, 2012:413)

Kent çalışmaları alanında yaşanan bu gelişmeye paralel olarak yaşanan ve feminist coğrafya çalışmalarının gelişimine yön veren bir başka gelişme de “cinsiyet”i “toplumsal boyut”la tanıştıran **“toplumsal cinsiyet” kavramının ortaya çıkmasıdır**. (Alkan, 2012: 345, 347) “Toplumsal Cinsiyet” kavramını ilk kez Amerikalı psikiyatrist ve psikanalist **Robert Stoller** 1968 tarihli “Sex and Gender” (Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet) isimli kitabında kullanmıştır. (Ecevit Y., 2011:6) Kavramı daha sonra kullanan kişi ise 1972 yılında **Ann Oakley** olmuştur. Oakley, İngiltere’de yayınlanan “Sex, Gender and Society” (Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Toplum) isimli kitabında, cinsiyetin “biyolojik olarak belirlenmiş, toplumsal cinsiyetin ise toplumsal olarak oluşmuş düzlemlere tekabül ettiğini” ileri sürmüştür. “Cinsiyetten (sex) farklı bir kavram olarak önerilen toplumsal cinsiyet kavramı, kadın(sı)lık ve erkek(si)liğin toplumsal dönüşüme açık davranış ve varoluş biçimleri” olduğunu ileri süren bir anlayışın ürünüdür. Yine aynı dönemde kavramı kullananlardan biri olan **Gayle Rubin**, toplumsal cinsiyeti “toplumsal olarak dayatılmış bir cinsiyetler-arası bölünme” ve “toplumsal cinsellik ilişkilerinin bir ürünü” olarak tanımlamaktadır. Rubin’e göre kavram, “toplumların cinsellik, akrabalık ve üreme ilişkilerini nasıl düzenlediklerini” anlatmaktadır. Hem Oakley hem Rubin için de “toplumsal cinsiyet kadın erkek ilişkilerinin biyolojik temellerinden farklı fakat onunla bir biçimde ilintili toplumsal bir kategoridir.” (Savran, 2013:234) Pek çok feminist düşünür bu kavramı daha sık kullanmaya başlamış, doğal olduğu düşünülen pek çok cinsiyetler arası farkın toplumsallaşmanın bir ürünü olduğuna ikna olanların sayısı günden güne artmıştır. (Ecevit Y., 2011:6) Farklı disiplinlerden feminist yazarlar kendi formasyonlarına göre düşüncelerini geliştirmişlerdir. **Chodorow**⁷ gibi psikanalitik yönelimli feminist yazarlar konuyu, eşitsizliklerin “kişilik ve ruhlarda kök salması” yönüyle incelerken, **Jackson** gibi daha sosyolojik yönelimli feministler cinsiyet eşitsizliklerinin “gündelik yaşamdaki toplumsal, öznel, bedensel tezahürleri” ile ilgilenmişlerdir. (Savran, 2013:235)

⁷ Chodorow, N. (1979). *The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the Sociology of Gender*. United States of America: University of California Press

Feminist coğrafya çalışmalarının gelişimine yön veren toplumsal dönüşümler, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerinin de dönüşümü üzerinde oldukça büyük bir etkiye sahip olmuştur. Hem toplumsal ilişkilerin dönüşümüne hem de toplumsal cinsiyet rollerinin dönüşümüne yön veren etmenler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- ✓ “çocuk ve yaşlı bakım etkinliklerinin sosyal bir mesele olarak gündeme gelmesi”,
- ✓ “demografik sorunların kamu politikasının konusu olmaya başlaması”,
- ✓ “doğum kontrolü-kürtaj gibi meselelerin tartışılmaya başlanması”
- ✓ “kadınların işgücüne katılımlarının artması” (Mackenzie, 2002:252)

Kadınların işgücüne katılımlarının artmasının sebepleri arasında; gebeliği önleyici teknolojilerin gelişmesinin, ev işleri için kullanılan araç gereç teknolojilerinin gelişmesiyle yaşam standartlarının yükselmesinin ve hanehalkı nüfusunun küçülmesinin katkısı bulunmaktadır. Kadınların durumunda yaşanan bu dönüşüm, kentlerin toplumsal dokusunu da değiştirmiştir. Ev içi işbölümü dönüşümüne olan ihtiyaç artmış, toplu tüketim talepleri farklılaşmış, toplu ulaşım ağlarına olan talep artmış, çocuk bakımı barınma kadar önemli bir mesele haline gelmiş dolayısıyla kent politikasının da temelden değişmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bahsi geçen toplumsal değişimlerin kadınlığın ve erkekliğin toplumsal inşası üzerinde ne gibi etkilerinin olduğu da feministlerin ilgi odağı olmuştur. (Jarvis, Kantor ve Cloke, 2015: 83)

Çalışan kadın sayısında gerçekleşen artışa rağmen kadınların ev ve mahalle ölçeğinde sınırlanan sorumluluklarında bir değişim olmamış, kadınlar kamusal alanda ekonomik roller üstlenmeye başlamalarının yanı sıra evdeki sorumluluklarını yerine getirmeyi de sürdürmeye mecbur kalarak ikili bir yaşam sürmeye başlamışlardır. Kadınlar çalışma hayatına katılmaya başlamışlardır ancak ne var ki yaptıkları işler “genellikle evde yaptıklarının kamusal dengi olan işler” olmuştur. Genellikle hizmet sektöründe, düşük ücretle, düşük statüde, sosyal güvenlikten yoksun ve kısmi zamanlı olarak çalışmaktadırlar. (Mackenzie, 2002:252-253)

Feminist coğrafyacıların ilgi alanı, kadınların ikili rollerinin zorluklarını çoğaltan kentsel yapılı çevre formu olmuştur. **Konut alanlarının tasarımı**, tüm yaşamını ev yaşamını düzenlemeye ayıran ve sürekli evde olan bir kişinin varlığı varsayımına; **ücretli işlerin organizasyonu ve yer seçimi**, çalışanların evleri ile ilgili sorumlulukları üstlenen başka biri ile birlikte yaşadıkları varsayımına yaslanmaktadır. **Ulaşımın organizasyonu** gündelik yaşamını kısa mesafelerde yolculuk yaparak geçiren ve günün her saati toplu taşıma araçlarına ihtiyaç duyan

kadınları görmezden gelmekte, mesai saatlerine ayarlı transit güzergahlar içermektedir. (Mackenzie, 2002:253)

Kadınların işgücüne katılımlarının artmasıyla değişen toplumsal rolleri, kentsel mekansal hareketliliklerini ve kentsel hizmetlerden beklentilerini de değiştirmiştir. Bir yandan yeni gereksinimler ortaya çıkmış diğer yandan zaten var olan gereksinimlere olan talep artmıştır. Örneğin, kadınlar erişilebilir ve güvenilir çocuk bakım hizmeti almak istemekte, alışveriş ve benzeri hizmet merkezlerinin çalışma saatlerinde değişiklikler talep etmektedirler. Feminizm, kadınların bu gereksinimlerini talep etme konusunda kolaylaştırıcı bir roledir ve bu sebeple ikili rolleri ile yaşayan kadınların kentsel mekan talepleri 1970’li yılların ortalarından itibaren feminist coğrafyacılar tarafından sahiplenilmiştir. Bu dönemde yayın yapan Bruegal (1973), Burnett (1973) ve Hayford’un (1974) tartışmaları coğrafya disiplinine yeni açılımlar kazandırmıştır. (Mackenzie, 2002:253-254)

Kentsel mekansal formdan ve kentsel hizmetlerden beklentilerin artmasında kadınların çalışma hayatına katılmasının devamında önemli bir diğer etken de hanehalkı nüfus büyüklüğü ve özelliklerinin değişmesi olmuştur. Hanehalkının yapısına göre, kişilerin oturma alanları tercihleri de değişmektedir. Örneğin, kadınların işgücüne katılımlarının artmasıyla tek ebeveynli hane sayısında artış gözlemlenmiştir. Bununla birlikte daha küçük, daha merkezde yer alan ve daha ekonomik olan konut tiplerine talep artmıştır. Buna koşut olarak ise çift gelirli ailelerin artması sonucunda da banliyölere olan talep artmıştır. (Özgüç, 1998:155)

1.4.2 Feminist Coğrafya Çalışmalarının Gelişimi

Feminist coğrafyacıların başlangıç çalışmaları, ilk olarak “akademik coğrafya disiplinine tarihsel olarak erkeklerin egemen olduğu gerçeği”nin tespiti üzerine olmuştur. Feminist coğrafyacıların tespitlerine göre,

- ✓ Erkeklerin öğrettiği, erkek bedeni ve heteroseksüel erkek deneyimi üzerine odaklanan coğrafya, bilgisini kadın meseleleri olarak görülen şeyleri dışarıda bırakarak oluşturmuştur.
- ✓ Coğrafya disiplini “erkeklerle ait olan ve onların deneyimlediği mekan, yer ve alanlara” odaklanmıştır ve çalışmaları kapsamında “kadınların yaşantı, deneyim ve davranışlarına kişisel veya özel meseleler olarak bakıldığı için” yer verilmemiştir.

- ✓ Üretim ve yeniden üretim arasındaki mekansal bölünmenin doğal ve evrensel olduğunu varsaymaktadır. Bu sebeple de kadını evle yani özel alanla, erkeği ise işle yani kamusal alan ile bağdaştırmaktadır.
- ✓ “Evi toplumsal bir yer” olarak görme eğiliminde değildirler.
- ✓ Tarihsel olarak öncelikli olarak kamusal mekana yani “erkek yaşantısı ve pratiklerine” odaklanmış olduğu için cinsiyet yanlı bir tavırda olmuştur.
- ✓ Beşeri coğrafya bir bütün olarak, basmakalıp bir şekilde tanımlandığı üzere, tüm ilgisini kamusal etkinliklere yöneltmiştir ve bunların da çoğunluğu erkekler tarafından yapılmaktadır. (McDowell) (Tuncer, 2012:80-81)

Feminist coğrafyanın başlangıç çalışmalarında kente ve mekana ilişkin feminist yaklaşım; kadınların kentsel yaşamlarını, mekansal deneyimlerini, davranışsal özelliklerini araştırmak üzerine olmuştur. Bu çalışmaların temel hedeflerinden biri kadınların erkeklere göre eşitsiz ve ikincil olan durumlarını ve bu durumdan kaynaklı oluşan mekansal farklılık ve eşitsizlikleri açığa çıkarmak olmuştur. Feminist coğrafyacılar temel olarak ana akım coğrafyanın kamu/özel ayırımına ve bu bağlamda ikilikçi yaklaşımlarına karşı çıkmışlardır. Bunun yerine yeniden üretim ilişkilerine dikkat çekmişler ve görünürde ayrı iki dünya olarak tanımlanan kamu ve özel arasındaki bağlantıları, kesişimleri ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. (Tuncer, 2012:80-81)

Başlangıç çalışmalarının başlıca araştırma konuları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- ✓ Ev içi işbölümü ve mekansal organizasyon,
- ✓ Ev içindeki iktidar ilişkileri,
- ✓ Kadınların -eğitim, ücretli istihdam, sağlık hizmeti vb.- fırsat ve hizmetlere erişimi,
- ✓ Kadınların iş yerlerine ulaşımı, kamusal mekanlardaki rol ve etkinlikleri,
- ✓ Kamusal alanda hayatta kalma stratejileri (Tuncer, 2012:80)

Coğrafya ve feminizmin tanıştığı ilk yıllarda kentsel coğrafya büyük ölçüde mekansal bir bilim dalıdır ve analizlerini insan ve mal hareketlerinin ampirik açıklamalarının genellemesi yolu ile yapmaktadır. Kadınların konumlarında yaşanan yapısal dönüşümler nedeni ile kentsel hareketliliklerinin ve kentten taleplerinin değişmesi, dolayısıyla o güne dek disiplin içerisinde yapılmış olan bu ampirik genellemeler kentsel analizler için açıklayıcı olmamaya başlayınca bu durum karşısında başvurulmuş ilk yöntem, kadınları o güne dek disiplin içerisinde yapılmış olan bu ampirik genellemelere yeni bir kategori olarak eklemek olmuştur. Ancak bu

eklemeler ile gerçekleştirilen ampirik çalışmalar, feminist coğrafyacıların sorunu tespit etmekten öteye gidememelerine sebep olmuştur. Bir başka deyişle, pozitivist analiz teknikleri bir yerden sonra feminist coğrafyacılar yetersiz gelmeye başlamıştır. Yanıtlanması gereken sorular “neden kadınların yaşamlarının bu şekilde kısıtlandığı” ya da “bu mekansal davranış modelleriyle kaynakların farklılaşan erişilebilirliğinin altında hangi toplumsal süreçlerin yattığı” yönünde olmaya başlamış ve feminist coğrafyacılar mekansal sorunların ötesine bakıp bunların toplumsal kökenlerini araştırmaya başlamışlardır. (Mackenzie, 2002:256-258) Bundan sonraki gelişmeler ışığında salt kadınlara dair bilgi birikimi oluşturmaktan ibaret kalmayıp kadınları haritaya yerleştirmenin ötesine geçebilmiştir. 1980’li yıllara gelindiğinde “kadının konumu” konusu artık “şehircilik, coğrafya, kent planlaması, mimarlık gibi ilgili disiplinlerin yerleşik bir bileşeni haline gelmeye başlamıştır.” (Alkan, 2012:344) “S. Hanson ve J. Monk”un 1982’de yayınladıkları “On not Excluding Half of the Human in Human Geography” (İnsan Coğrafyasından İnsanların Yarisını Dışlamamak Üzerine) başlıklı makaleleri, tartışmaların disiplinlerin bilgi yapısına ve yöntemine yöneleceğinin ilk habercisi olmuştur.” (Alkan, 2015a: 1) “Hanson ve Monk, bu makalede hayati bir soru ortaya atmışlardır: ‘neden coğrafya büyük ölçüde insan ırkının yarisını kucaklayarak araştırma sorularından ısrarla kaçınmıştır?’” (Tuncer, 2012:80) Alanla ilgili ilk ders kitabı da lisans düzeyinde okutulmak üzere 1984’te İngiltere’de yayınlanmıştır. (Alkan, 2015a:1)

Mekansal sorunların toplumsal kökenlerini araştırmaya başlayan feminist coğrafyacıların ilk vardıkları yer “bölünmüş kent” olmuştur. Bu bağlamda feminist coğrafyacılar kentin, kamusal-özel alan ikiliğinde cinsiyete göre bölünmüş olduğunu vurgulamışlardır. **Wekerle, Peterson ve Morley** (1980); bölünmüş kentin ve “kadınların geleneksel olarak evle ilişkilendirilmesinin, kentin daha geniş imkanlarına ulaşabilmelerinin önünde duran başlıca engel olduğu”nu öne sürmüş, “cinsiyetlere göre ayrılmış olan bu kamusal-özel karşıtlığının, modern kapitalist toplumların temelinde” olduğunu ve “kentsel planlama ve tasarım kararları” ile güçlendirildiğini ifade etmişlerdir. (aktaran Mackenzie, 2002:258-259)

Bu noktada feminist coğrafyacılar, kamusal ve özel alan olarak nitelendirilen bu ayrı mekanların, üzerlerinde gerçekleşen etkinlikler bağlamında ele alınarak incelenmesine imkan sağlayan sosyalist literatürden oldukça beslenmişlerdir. Sosyalist feministler erkeklerin mekanı olarak anılan üretim mekanları ile kadınların mekanı olarak anılan yeniden üretim mekanlarının “toplumsal ve tarihsel bir diyalektik kurarak iç içe geçtiğini” savunmuşlardır. Feminist araştırmacılar,

“kadınların her iki alanda da çalışarak ikisi arasında bir kesişme alanı yarattıklarını ortaya koymuşlardır.” Feminist coğrafyacılar böylelikle mekansal sorunların toplumsal kökenlerini araştırabilmek için üretim ile yeniden üretim arasındaki ilişkilere ve bu ikisinin kesişme alanlarına odaklanılması gerektiği sonucuna varmışlardır. Kadınların istihdama katılımları ile üstlendikleri ikili roller gereği toplumsal cinsiyet ilişkileri yeniden tanımlanmaktadır. “Soru, bundan böyle, basitçe kadınların mekanı nasıl kullandıkları değil, toplumsal cinsiyetin biçimi ve değişimi ile çevrenin biçimi ve değişimi arasındaki ilişkinin ne olduğudur.” Sorunun kapsamının yeniden genişlemesiyle birlikte “kadın” kavramı “analize elverişsiz görülerek” yerine “tarihsel olarak özgül ve değişebilir toplumsal cinsiyet kavramı” geçmiştir. (Mackenzie, 2002:259-262) Feminist coğrafyacılar toplumsal cinsiyeti “araçsal bir güç” ve “coğrafi süreçlerde açıklayıcı bir kategori olarak görmüşlerdir. (Tuncer, 2012:81)

1980’li yılların ekonomik ve toplumsal yeniden yapılanma sürecinde gerçekleşen en önemli değişimlerden biri enformel sektörün gelişmesidir. Enformel sektör, herhangi bir çalışma mevzuatı kapsamına girmeyen, dolayısıyla çalışanların sosyal haklardan ve sosyal güvenceden mahrum olarak istihdam edildikleri bir sektördür. Erkeklerin egemen olduğu birincil ve ikincil ekonomi sektörlerinde istihdam olanaklarının azalması, kadınların düşük ücretle, güvencesiz ve kısa süreli çalışma kapasiteleri sebebiyle değerlendirilen ücretli emeği, ücretli emekleri değerlendirilse de ev içi rollerinin değişmemesi sebebiyle yine de kadınların mevcut iş olanaklarından yeterince faydalanamamaları sonucunda enformel sektörün çok önemli bir ayağı olan ev eksenli çalışma ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle, kadınlar ücretli etkinliklerinin mekanını değiştirmeye başlamış, işlerini evlerine taşımıştır. Böylelikle formel ekonomi temel alınarak gerçekleştirilen analizler yetersiz kalmaya, yanıltıcı olmaya başlamıştır. Üretim ile yeniden üretimin kesişme alanına odaklanma noktasına gelmiş olan feminist coğrafyacılar tam da bu noktada enformel ekonomiyi bu kesişme alanına yerleştirerek incelemeye başlamışlardır. Kadınların mekanı olan “ev” bundan böyle sadece özel aile hayatının yaşamı için gerekli kaynakların bulunduğu yer değil, aynı zamanda ücretli çalışmanın da yeri olmuştur. (Jarvis, Kantor ve Cloke, 2015: 295; Mackenzie, 2002:266-268)

1980’lerin sonuna doğru, “erken dönem feminist coğrafya çalışmaları, bugünkü güncel çalışmaları şekillendirecek” olan ve yine feminist teorinin içinden yapılan ciddi eleştirilere uğramıştır. Bu eleştirilerin en başında geleni “kadın” kategorisi ile ilgilidir. Erken feminist coğrafya incelemeleri de feminist gündemdeki

kadınlar arasındaki farklılıkların göz ardı edilerek tüm kadınların aynı tarihlere, süreçlere, potansiyellere ve güçlüklerle sahipmişçesine tek bir kategoride özneleştirilmesine olan itirazlardan payına düşeni almıştır. Erken dönem çalışmaların büyük bölümü kadınlar arasında farklılık yaratan sınıf, ırk, etnisite gibi etmenlere dikkat etmemiştir. Feminizmin içinden yapılan eleştiriler sonucunda kimlik, iktidar ve farklılık konularına duyarlı metodolojik yaklaşımlar ve teorik kavrayışlar feminist coğrafya içinde de yer bulmuştur. “Postmodern kuramın etkisiyle bu dönemde diğer birçok akademik disiplinde olduğu gibi, “farklılık”ın nasıl teorize edileceği sorusu feminist coğrafyacıların da temel meselesini oluşturmuştur.” (Tuncer, 2012:82-83)

1990’lar boyunca feminist coğrafyacılar “veri toplama usullerini, saha çalışmasının (erkeklerle özgü) doğasını, araştırmacının konumlanması ve araştırma süreçlerine katılımı gibi konuları sorgulamışlardır.” Feminist coğrafyacıların kabul ettikleri ortak araştırma yöntemi, “kadınların araştırma sürecinin parçası olarak kişisel deneyimleri dinleme, empati kurma ve meşru kılma becerilerinden” beslenerek “araştırmacı ve katılımcıları arasındaki daha az sömürgeci, daha eşitlikçi bir ilişkinin gelişimine” imkan sağlayan niteliksel metodoloji olmuştur. Bu bağlamda ortak noktaları modernist geleneği eleştirmek olan iki farklı epistemolojik yaklaşım öne çıkmıştır: anti rasyonel veya feminist duruş noktası teorisi ve post-rasyonel veya postmodern feminizm. (Tuncer, 2012:83)

1990’lı yıllarda güncel tartışmaların odağında olan küreselleşme süreci de feminist coğrafyayı etkilemiş, araştırma sahalarının genişlemesine ve ulusaşırı bağlantılarla farklı öznelerin ve yerelliklerin görünür olmasına yol açmıştır. En önemlisi batı dışındaki yerlerle ilgili gelişen bilgi birikimi olmuştur. Coğrafi sınırları genişleyen çalışmalar sayesinde Orta Doğu ve Afrika gibi toplumlardaki kadın deneyimlerini açıklamakta Amerikan ve Avrupa deneyimlerine dayanarak geliştirilen yaklaşımların işlevsiz kaldığı anlaşılmıştır. (Tuncer, 2012:83-84)

1.4.3 Toplumsal Cinsiyete Göre Farklılaşan Kentsel Mekan ve Kentsel Hizmetler

Miranne ve Young (2000), kentin toplumsal ilişkiler bağlamında görünen ve görünmeyen mekansal sınırlar içerdiğini, “bu sınırların kadınların kentsel yaşamlarının anlaşılmasında güçlü bir araç olduğunu” belirtmektedirler. (aktaran Turhanoglu, 2012:415) Erken dönem feminist coğrafya çalışmalarının özellikle

kadınların konut alanları, alışveriş alanları, ulaşım sistemleri ve güvenlik konularında yaşadıkları deneyimler üzerinde durdukları görülmektedir. **Konutun ve konut alanlarının işlevi** üzerine yapılan değerlendirmeler şöyledir:

- ✓ “Ev” coğrafi görünümünün insan hayatını ve kültürünü etkileyen en önemli ögesi olan yapı çevrenin de en önemli ögesi”dir.
- ✓ “Ev”; insanların nasıl yaşaması gerektiği, aile bireylerinin birbirleri ile ilişkisinin nasıl olması gerektiği ve hanehalkı bireylerinin “ev” dışı yaşamla nasıl bağlantı kurmaları gerektiği hakkındaki fikirleri sembolize etmektedir.⁸ (Özgüç, 1998:62)
- ✓ Çağdaş batı toplumlarında ise “ev”in kadınların yaşamlarına, ihtiyaç ve gereksinimlerine ne derece duyarlı olarak tasarlandığı tartışma konusudur. Çünkü tasarım sahipleri hep erkekler olmuşlar, kadınların talep ve görüşlerine çok az dikkat harcamışlardır. (Özgüç, 1998:68)
- ✓ Konut, temel insan ihtiyacı olan barınmanın karşılandığı ve fiziksel altyapı hizmetlerinin ulaştırıldığı yerdir ancak geleneksel ve çağdaş şehircilik literatüründe altyapı terimi; konutu ve konut alanlarını kapsamamaktadır. Coğrafyacı feminist yazarlar, konutu ve konutla bağlantılı gelişen ilişki ağlarını kentin altyapısı kavramına dahil ederek, kamusal-özel alan ikiliğini aşmayı” hedeflemişlerdir. (Kurdoğlu, 2011:114)
- ✓ “Konut tasarımı cinsiyetler arası bir mücadele alanı olarak” görülebilir. “Mimari ürünlerin hem kullanıcıları hem de tasarımcıları olarak kadınlar kuşaklar boyunca asimetric güç ilişkilerinden” dolayı mağdur olmuşlardır.⁹ (Erkaslan, 2004; aktaran Alkan, 2012:361)
- ✓ Konut ve konut alanları tasarımları, bütün yaşamını tam zamanlı ev yaşamına ayıran bir kişinin evde sürekli yaşadığı varsayımına göre

⁸ Örneğin; geleneksel Çin evlerinde kadınlara ayrılan yer farklıdır, o yere sadece iç mekandan geçiş bulunmaktadır. Kadının yeri, ev işlerinin kolay yürütülebileceği şekilde ve kadınların yabancı erkeklerle karşılaşma ihtimallerini en aza indirgeyecek şekilde tasarlanmıştır. Nil Vadisi’nde yer alan geleneksel evler evden kaçışı engelleyecek yüksek duvarlarla çevrilidir. Cezayir’de geleneksel evlerde bir bölüm diğerinden hafifçe yüksektir ve ateşle ilgili işlerin yapıldığı, erkek misafirlerin konuk edildiği alanlar bu alanlardır. Kadının sorumlulukları ile ilişkilendirilen mutfak ve yatak odaları ise başka katlardadır. Çok eşliliğin yaygın olduğu Afrika ülkelerinde her bir eş için ayrı oda bulunmaktadır. (Özgüç, 1998:68)

⁹ Mekanda cinsiyet ayrımının haremlik ve selamlık alanları ile vücut bulduğu günlerden, misafir odaları ve oturma odalarında vücut bulmaya başladığı günlere, ardından da misafir odalarının gündelik yaşama açıldığı ve salon olarak nitelendirildiği, oturma odalarının çocuk odalarına dönüştüğü günlere kadar özel ve kamusal alanların ev içi bağlamında nasıl dönüştüğüne ilişkin bir geçişin tarihsel arka planı için Fehunde Özbay (1999) “Toplumsal Cinsiyet ve Mekan: Türk Modernleşmesi’ne Yeni Bir Bakış” adlı esere bakılabilir.

yapılmakta, bu tek başına yaşayan ya da çalışan kadınlar üzerinde baskı oluşturmaktadır. (Mackenzie, 2002:254)

- ✓ Feminist kent eleştirisi, çoğunlukla konut alanlarının çalışma alanlarından ayrı konumlandırılmalarına ve bunun yarattığı toplumsal cinsiyete dayalı ikili bölünmeye vurgu yapmaktadır. (Jarvis, Kantor ve Cloke, 2015:208)

Konut alanlarının geleneksel rolleriyle kadınların çocuk bakımını ve ev içi tüm işleri üstlendiği alanlar olarak çalışma alanlarından ya da ticari faaliyetlerin yer aldığı kent merkezinden ayrı ve konforlu olarak tasarlanmaları geleneksel rollerin sürekliliğinin sağlanması ve devletin bakım ve sosyal hizmet yükünden muaf olması için kritik bir önemdedir. Bu sebeple feminist coğrafyacılar, bu ayrımın sakıncaları üzerine dikkat çekmişler, kadınların hayatlarının ev ve ev çevresi mekanlar ile kısıtlı kalmaması için çalışma, ticari birimler ve konut alanlarının bir arada konumlandırılması, ayrıca bakım hizmetlerinin kamusal bir hizmet olarak görülmesi gerekliliğinin altını çizmişlerdir.

Feminist coğrafyacılar tarafından **alışveriş alanları** üzerine yapılan değerlendirmeler şöyledir:

- ✓ Hane halkının ihtiyaç duyduğu **alışveriş** işinin sorumluluğu genellikle kadınlar üzerindedir.
- ✓ 1990 sonrası büyük kentlerde gelişen alışveriş merkezleri (avm) özellikle kadınların kentle ilişkisini etkileyen/biçimlendiren niteliklere sahip olmuştur.
- ✓ Pasajlar, çeşitli ölçeklerde dükkanlar ve mağazalardan oluşan sokak çarşıları; trafik ve otopark sorunu, ulaşım ve erişim kısıtlılıkları, yetersiz yaya ve dinlenme alanları, tuvalet eksikliği gibi altyapı eksiklikleri ve bunların yanı sıra güvenlik kaygıları sebebiyle; düzensiz, karmaşık nitelikli yerler olarak görülmekte ve alışveriş etkinliği için özellikle engelli, yaşlı, çocuk ve kadınlar üzerinde kısıtlayıcı unsurlar taşımaktadır.
- ✓ Düzenli, temiz, konforlu, korunaklı bir ortam sunmakta oldukları için tercih edilen alışveriş merkezleri aynı zamanda sahip olduğu yeme-içme, dinlenme, eğlence, kültür-sanat aktivitelerine erişim olanakları sebebiyle tüketim alışkanlıklarının ve sosyal hayata dair etkinlik biçimlerinin değişmesine sebep olmaktadır. (Turhanoğlu, 2012:416-417)

Sahip oldukları standart tasarımlar sebebiyle zamandan ve yerden bağımsız inşa edilmiş alanlar olan alışveriş merkezlerinin, kentsel yaşamın hemen hemen tüm öğelerinin kapalı bir alana sıkıştırılarak pazarlandığı yerler olarak, kadınların kent ile ilişkisini sınırlandıran bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Feminist coğrafyacılar tarafından **kent içi ulaşım sistemleri** üzerine yapılan değerlendirmeler şöyledir:

- ✓ Kentsel kullanım alanları arasında bağlantıyı sağlayan kent içi ulaşım sistemleri, kentte yaşayan bireylerin kentsel hareketlilikler ve kentsel deneyimlerinin biçimleri üzerinde en önemli olan etkenlerden birisidir.
- ✓ Özellikle özel araç sahipliği konusunda erkeklerin sayıca gerisinde olduğu bilinen kadınlar için toplu ulaşım olanaklarında veya yaya erişiminde var olan eksikler ve aksaklıklardan en çok kadınların etkilenmekte olduğu söylenebilmektedir.
- ✓ Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsiz işbölümü nedeniyle kadınların üzerinde olan sorumluluklar “kadınları ulaşım araçlarına daha bağımlı ve ulaşım sorunları karşısında daha kırılgan” yapmaktadır. (Jarvis, Kantor ve Cloke, 2015: 186)
- ✓ Kent içi ulaşım deneyimleri üzerine odaklanan çalışmalar, kadınların yolculuk modellerinde; onların yaşlarının, çalışma durumlarının, evli olup olmamalarının, çocuk sahibi olup olmamalarının, özel araç kullanıp kullanmamalarının önemli etkenler olduğunu ortaya koymaktadır. (Brennan, 1996:794)
- ✓ Araştırmalar, kadınların erkeklerden daha farklı yolculuk gereksinimlerinin olduğunu, kadınların kent içinde daha sık yolculuk ettiklerini, erkeklerin daha çok tabi oldukları ücretli işler için yolculuk ederken, kadınların daha çok aile ve ev işleri ya da bireysel ihtiyaçları için yolculuk ettiklerini ve zincirleme yolculuklar yaptıklarını göstermektedir. (Jeff ve McElroy, 1996:84)
- ✓ Kadınların yolculuk modelleri, ikamet ettikleri yer ve sahip oldukları sosyo-ekonomik faktörlere göre de değişkenlik göstermektedir. Düşük gelir grubuna dahil olan kadınlar ile yüksek gelir grubuna dahil olan kadınlar arasında kent içi ulaşım sistemlerinin kullanılma biçimleri açısından farklılıklar gözlenmektedir. (Brennan, 1996:794)
- ✓ Araştırmaların önemli sonuçlarından biri de kadınların özel araç sahipliği ve kullanımı açısından erkeklerin sayıca çok gerisinde olduğu yönündedir. Özellikle kent merkezinden ve çalışma alanlarından uzakta inşa edilen toplu konut alanları ya da uydu kentler özel araç sahipliği gerektirmekte, bu da o bölgelerde yaşayan kadınların kentsel hareketlilikleri üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. (Brennan, 1996:794)

- ✓ Özel araç kullanımı bir yandan kadınların özgürlüğünün bir aracı olarak görülmekle birlikte feminist araştırmacılar konunun “otomobilleşme tuzağı” bağlamında ortaya çıkan ikircikli durumuna dikkat çekmektedirler. (Jarvis, Kantor ve Cloke, 2015: 186)

Feminist coğrafyacılar tarafından **kent içi güvenlik** üzerine yapılan değerlendirmeler şöyledir:

- ✓ Suçtan korkuya ilişkin araştırmalar ilk olarak 1950’li ve 1960’lı yıllarda ABD ve İngiltere’de gerçekleştirilmiş, çıkan sonuçlara göre suçtan en çok korku duyulan mekanların büyük kentlerde yer aldığı ve suça maruz kalma korkusunun en çok kadınlarda ve yaşlılarda olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ İstatistiklerin kamusal alanda suça en yaygın maruz kalan grupların “genç erkek” gruplar olduğunu göstermesinden ve kadınların en çok şiddete “ev” içerisinde kendisiyle yakın ilişkide olan erkekler tarafından maruz bırakıldıklarından hareketle, başta kadınların duydukları endişe ve korkuların çok rasyonel olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak feministler bu istatistiklerin böyle yorumlanmasına karşı çıkmış, kamusal alana çıkan kadın sayısının erkeklere oranla çok az olduğunu, kadınların en çok korktukları şiddet olayının “tecavüz” olduğunu ve çoğu tecavüz vakasının da resmi kayıtlara geçmediğini dolayısıyla kadınların korkularının “yersiz” görülmesinin cinsiyet yanlı bir yaklaşım olduğuna dikkat çekmişlerdir. İkinci eleştiri ise kadınların bu konuda çifte ayrıma uğruyor oldukları üzerinedir. Kadınlar hem yaşadıkları endişe ve korkular sebebi ile sınırlanmaktalar hem de yaşadıkları korkular “irrasyonel” gösterilerek göz ardı edilmektedirler. (Kurdoğlu, 2011:116)
- ✓ Kadınların şiddetle ilişkili korkularını mekansal olarak inceleyen ilk çalışmalardan birini gerçekleştiren Claire Hutchings (1994), “Tasarım Yoluyla Korku Yaratmak” isimli çalışmasında, “kentsel alanlardaki kötü ve yanlış planlamalar yoluyla insanların bazı mekanlardan korku duyduklarını” belirtmektedir. Bu korku özellikle toplumsal cinsiyete ilişkin dezavantajlı durumda olan bireyler tarafından daha şiddetli yaşanmaktadır. Bu mekanlar örneğin yer altı geçitleri, bazı otopark alanları, boş kent merkezleri, aydınlatması iyi yapılmamış yaya yolları, park alanları vs. gibi çoğaltılabilir. (Özgüç, 1998:74)

Olası bir şiddete maruz kalma tehdidi sebebiyle, toplumsal cinsiyete ilişkin dezavantajlı durumda olan kesimler kent içi hareketliliklerini gidecekleri yerin güvenli

olup olmaması durumuna göre düzenlemekte bu da onlar üzerinde bir kısıtlılık ve baskı yaratmaktadır. Gündüz saatlerinde güvenli olan bir yer akşam saatlerinde olmamakta, ya da gidilecek yer güvenli olsa da oraya erişim ya da ulaşım yolları güvenli olmamaktadır.

Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler nedeniyle ortaya çıkan ve genel olarak konut, alışveriş alanları, ulaşım sistemleri ve kent içi güvenlik unsurları başlıkları altında sınıflandırılan kentsel mekansal sınırlar ve kısıtlılıkların giderilmesine yönelik olarak geliştirilebilecek kentsel politikalar; pratik/kolaylaştırıcı ve stratejik/dönüştürücü politikalar olmak üzere ikiye ayrılabilir. Pratik/kolaylaştırıcı politikalar; “su, konut, sağlık hizmetleri ve istihdama erişimin olmaması gibi acil bir ihtiyaçtan yola çıkma eğilimi” göstermektedirler. Stratejik/dönüştürücü politikalar ve uygulamalar ise “haksızlığı yaratan ve sürdüren yapılara karşı” mücadele ile ilgilidir. (Jarvis, Kantor ve Cloke, 2015: 110) Özetle Pratik/kolaylaştırıcı politikalar, kadınların mevcut gündelik hayatlarını pratikleştirecek uygulamaları kapsamaktadır. Stratejik/dönüştürücü politikalar ise kadınların yaşamlarını onları güçlendirecek şekilde dönüştürecek politikaları içermektedir. Bu iki ihtiyaç türü birbirinden kesin çizgilerle ayrılmamaktadır. Kadınların hayatlarını kolaylaştırmaya yönelik gerçekleştirilen uygulamalar çoğu zaman onlara stratejik ihtiyaçları doğrultusunda kazanımlar sağlamaktadır. (Alkan, 2015b:13-14)

Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler nedeniyle ortaya çıkan kentsel mekansal sınırlar ve kısıtlılıkların giderilmesine yönelik olarak geliştirilebilecek pratik/kolaylaştırıcı politika ve uygulamalara örnek olarak şunlar sıralanabilir¹⁰:

- ✓ Ortak kamusal mekanların tasarım ve aydınlatmalarında günün her saatinde herhangi bir çekince ve endişe yaşamadan toplumun her kesiminden bireyin etkin olarak kullanabilmesi için düzenleme ve çalışmalar yapılması,
- ✓ Yaya yollarının, parkların, toplu taşıma bağlantı akslarının, otoparkların, üst ve alt geçitlerin vb. güvenlik açısından iyi aydınlatılması,
- ✓ Otobüslerin hava karardıktan sonra iki durak arasında yürüme mesafesini azaltmak için durmasının sağlanması,
- ✓ Toplu taşıma duraklarında acil yardım butonlarının yer alması,
- ✓ Kaldırımların, merdivenlerin, alt-üst geçitlerin, güvenlik ve kolay hareket etmeye müsait tasarlanması ve düzenlenmesi,

¹⁰ Birleşmiş Milletler tarafından yürütülen Kadın Dostu Kentler Programı kapsamında hazırlanmış olan “Yerel Yönetimler, Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Örgütleri için Kadın Dostu Kentler Eğitici Kiti”nin, “Kentsel Hizmetler” başlıklı kitapçığından alıntı yapılmıştır. Programa dair detaylı bilgi için, <http://www.kadindostukentler.com/> adresine bakılabilir.

- ✓ Kamusal mekanlarda tuvalet, çocuk bakım odaları/alanlarının yer alması,
 - ✓ Her ekonomik ve sosyal sınıftan kadının ve kız çocuklarının beceri ve taleplerine uygun, istedikleri sporu yapma fırsatını sağlamak için gerekli düzenlemelerin mahalle ölçeğinde yapılması,
 - ✓ Çocuk bahçeleri veya oyun alanlarının ebeveynlerin oturma ve çocuklarını izleme imkanına sahip olacak şekilde düzenlenmesi,
 - ✓ Yerel yönetimlerin ebeveyn-çocuk ortak spor ve aktivite programları (zeka oyunları, film gösterileri, doğa ve şehir gezileri gibi) düzenleyerek, kadınlar için ev dışında ortak vakit geçirme imkanının yaratılması,
 - ✓ Kadınlar ve çocuklar için hobi bahçelerinin düzenlenmesi,
 - ✓ Kentlerde kadınların bir araya gelerek sosyalleşebilecekleri kadın merkezlerinin sayılarının artırılması, mevcutların iyileştirilmesi ve fonksiyonlarının çeşitlendirilmesi,
 - ✓ Toplu taşıma ve yaya ulaşımının kadınlar tarafından kullanımını kolaylaştırıcı düzenlemelerin yapılması
 - ✓ Kadın doğum, çocuk ve diğer hastanelere giden toplu taşıma araçlarının bilet ücretlerinin düşürülmesi, yoksul mahallelerdeki kadınlara en azından haftanın belli günleri ya da belli saatlerde kullanabilecekleri ücretsiz toplu taşıma imkanı sunulması,
 - ✓ Toplu taşıma araçlarının sürücülerine insan hakları ve kadının insan hakları konusunda eğitimler verilmesi,
 - ✓ Yaya ışıklarında karşıdan karşıya geçme süresinin trafiğin akış yoğunluğunun yanı sıra; kadınlar, çocuklu ebeveynler, engelliler ve engellilere refakat edenler açısından da değerlendirilmesi,
 - ✓ Uygunsuz ölçüdeki merdivenler, rampalar, kaygan zeminler, dikkatsiz kullanılmış bariyerlerin farklı kullanıcıların vücut ölçüleri ve hareket kabiliyetleri dikkate alınarak tasarlanması,
 - ✓ Kadınların okuryazarlık oranının düşük olduğu yerlerde kentsel sinyalizasyon diye adlandırdığımız panolar, otobüs durak isim ve güzergahları, ilanlar için iyi grafik düzenlemeler veya sesli bilgilendirme araçlarının kullanılması.
- (Alkan, 2015b:15, 17)

1.5 FEMİNİST YÖNTEMBİLİM

Feminist yöntembilim, rasyonalizm, nesnellik ve ampirizm üzerine inşa edilen geleneksel pozitivist araştırma tekniklerine karşı çıkmakta, araştırmanın öznesi olarak kadınlara yer vermediği, erkek egemen ön kabullere sahip olduğu ve sadece erkek örneklemelere dayalı araştırma bulgularına tabi olduğu için geleneksel pozitivist yöntembilimi eleştirmektedir. Feministlere göre, kadınların deneyimlerinin zengin, kapsayıcı ve gerçekçi bir şekilde elde edilebilmesi için nitel tekniklerin kullanılması gerekmektedir. Feminist yöntembilim, sadece kadınların değil, araştırmanın bir parçası olması gereken ancak pozitivist bakış açısının genelleyici anlayışı sebebiyle analiz dışında kalan diğer tüm grupların deneyimlerini anlamaya yöneliktir. Bilgi üretiminin erkek egemen olmasını eleştirerek ortaya çıkan feminist yöntembilim, kadınların deneyim ve faaliyetlerinin feminist araştırmalar için çok önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Bunun yanı sıra geleneksel erkek egemen yöntemlerde; araştıran ve araştırılan arasındaki güç dengesizliğine dikkat çekmektedirler. Feminist yöntembilimin karşı çıktığı bir diğer nokta da pozitivistin kendisine temel aldığı ikilikler olmuştur. Özne-nesne, rasyonel-duygusal, erkek-kadın, bilim-yaşam, erkeklik-kadınlık vb. ikilikleri sorgulamakta, “erkek bilen”i bilgi üretim sürecinden uzaklaştırmayı hedeflemektedir. (Ecevit M., 2011:41-42)

Özgüç (1998), “Kadınların Coğrafyası” isimli kitabında feminist araştırma için aşağıdakileri söylemektedir:

“...feminist araştırma erkekler üzerine yapılan araştırmaların insan deneyimlerinin tümünü temsil ettiği efsanesini yıkmıştır. Feminist araştırma kadınların deneyimlerinden yola çıkarak, onların perspektifiyle sorular ve analizler üretmektedir. Feminist araştırma objektifliğin mümkün olduğu, hatta arandığı fikrine eleştiri getirmektedir. Tarafsız, nötr, uzak bir araştırmacı olmak yerine; feministler araştırma sürecinin karşılıklı ilişkileri üzerinde odaklanmaktadır; objektiflik değil, karşılıklı sübjektiflik ve monolog yerine diyalogu esas hedef haline getirmişlerdir.” (Özgüç, 1998:45)

Kentsel mekanın analizinde etkisi olan başlıca üç yöntembilimden ilki, ampirik yaklaşım, ikincisi duruş noktası kuramı, üçüncüsü ise postmodernist yaklaşımdır. (Alkan, 2015a:3)

Feminist coğrafya çalışmalarının başlangıç yıllarında hakim olan yaklaşım ampirik yaklaşım olmuştur. Büyük oranda modernist geleneğin etkisinde olan ve konuya “eşitlik” odaklı ele alan ampirik yaklaşım 1980’lerin sonuna dek etkisini sürdürmüştür. Çalışmaların temel odağı, kadınların coğrafya disiplininin dışlanmış olmaları ve ücretli çalışma alanındaki görünmezlikleri olmuştur. Bu kapsamda

gerçekleştirilen çalışmalar kadınların erkekler karşısında mekansal olarak her ölçekte eşitsiz konumda ve onlara tabi olarak yaşamaktadır. (Alkan, 2015a:3-4)

Duruş noktası kuramının ampirik yaklaşımdan farkı “eşitlik” hedefi yerine üstünlüğü eril olana atfeden geleneksel düşünceyi dönüştürmeyi amaçlıyor olmasıdır. Bir başka deyişle, kadınların ikincil konumlarını doğal gören ataerkil düzenin varsayımlarını reddetmektedir. İkilikçi, hiyerarşik bakışın kırılması taraftarıdır. Toplumsal cinsiyet çözümlemesini farklılığı öne çıkaran bir yaklaşımla yapmaktadır. Feminist bilginin kadın deneyimine dayandığını ileri sürmekte ve kadınların deneyimlerinin çok çeşitli olduğunu vurgulamaktadır. Feminist duruş kuramına göre kadınlık bilgisi genel olabilir ancak evrensel değildir. (Ecevit M., 2011:47-48; Alkan, 2015a:4)

Postmodern yaklaşımda ise “kadın öznesi” reddedilmiş, “merkezi, kısmi, kırılabilir, süresiz kimlikler” odağı alınmıştır. Bu yaklaşım ile “beyaz batılı orta sınıf kadınların sundukları akademik bilginin başka kadınların bilgisiyle aynı olmadığı/olmayabileceği fark edilmiştir.” (Alkan, 2015a:4)

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR İNCELEMESİ: TÜRKİYE’DE KENT-KENTSEL MEKAN ve TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARI

Literatür incelemesinin amacı Türkiye’de kentsel mekan ve toplumsal cinsiyeti bir arada ele alan literatürün incelenerek toplumsal cinsiyetin kent-kentsel mekan ile ilgili disiplinlerdeki görünürlüğünün araştırılmasıdır. Bu doğrultuda kent-kentsel mekan ve toplumsal cinsiyeti bir arada ele alan lisansüstü tez çalışmaları ve basılı yayınlara ilişkin yayınların varlığı ortaya konmaktadır.

Lisansüstü tez çalışmalarına ilişkin araştırma; Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi aracılığıyla, makale, bildiri ve kitaplardan oluşan basılı yayınlara ilişkin araştırma ise; online katalog tarama aracılığıyla dijital arşivler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

2.1 LİSANSÜSTÜ TEZ ÇALIŞMALARI

Kent-kentsel mekan ve toplumsal cinsiyeti bir arada ele alarak gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmalarına ilişkin araştırma için YÖK’ün resmi internet sitesindeki tez tarama motoru kullanılarak iki aşamalı bir tarama yapılmıştır. Bunlardan ilki tezin başlığı, anahtar kelime ve içeriğinde “kent” ve “kadın” geçen tez çalışmalarını, diğeri ise başlık, anahtar kelime ve içeriğinde “kent” ve “cinsiyet” geçen tez çalışmalarını yıl sınırlamaları olmaksızın kapsayan taramalardır.

İçinde “kent” ve “kadın” terimleri geçen tez çalışmaları, 573 adeti yüksek lisans 202 adeti doktora olmak üzere toplam 775 adettir. Bu çalışmaların; *Adli Tıp, Aile Planlaması, Alman Dili ve Edebiyatı, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı, Antropoloji, Arkeoloji, Batı Dilleri ve Edebiyatı, Besin Hijyeni ve Teknolojisi, Beslenme ve Diyetetik, Bilgi ve Belge Yönetimi, Biyoloji, Biyomühendislik, Coğrafya, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Çevre Mühendisliği, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Demografi, Dermatoloji, Dilbilim, Din, Doğu Dilleri ve Edebiyatı, Eğitim ve Öğretim, Ekonometri, Ekonomi, El Sanatları, Endüstri Ürünleri Tasarımı, Eski Çağ Dilleri ve Kültürleri, Ev Ekonomisi, Felsefe, Fizyoloji, Fransız Dili ve Edebiyatı, Gastroenteroloji, Gazetecilik, Geriatri, Giyim Endüstrisi, Güzel Sanatlar, Halkla İlişkiler, Halk bilimi, Halk sağlığı, Halkla İlişkiler, Hastaneler, Hemşirelik, Hukuk,*

İletişim Bilimleri, İngiliz Dili ve Edebiyatı, İstatistik, İşletme, Jeoloji Mühendisliği, Jeodezi ve Fotogrametri, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Kamu yönetimi, Karşılaştırmalı Edebiyat, Matbaacılık, Matematik, Mikrobiyoloji, Mimarlık, Müzik, Peyzaj Mimarlığı, Psikiyatri, Psikoloji, Radyo-Televizyon, Reklamcılık, Sağlık Eğitimi, Sağlık Kurumları Yönetimi, Sahne ve Görüntü Sanatları, Sanat Tarihi, Savunma ve Savunma Teknolojileri, Siyasal Bilimler, Sosyal Hizmetler, Sosyoloji, Spor, Tarih, Şehircilik ve Bölge Planlama¹, Tarih, Tekstil ve Tekstil Mühendisliği, Tıbbi Biyoloji, Trafik, Turizm, Türk Dili ve Edebiyatı, Türk İnkılap Tarihi, Ulaşım, Uluslararası İlişkiler, Ziraat alanlarında gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu alanlar içerisinde; kent, mekan ve şehircilik ile ilgili olduğu kabulü yapılan antropoloji, coğrafya, kamu yönetimi, mimarlık, peyzaj mimarlığı, siyasal bilimler, sosyoloji, şehircilik ve bölge planlama alanlarına ilişkin gerçekleştirilmiş olan tez sayısı, 265 adeti yüksek lisans 99 adeti doktora olmak üzere toplam 364 adettir.

İçinde “kent” ve “cinsiyet” geçen tez çalışmaları, 381 adeti yüksek lisans 130 adeti doktora olmak üzere toplam 511 adettir. Bu çalışmaların; *Aile Planlaması, Aktüerya Bilimleri, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı, Antropoloji, Beslenme ve Diyetetik, Biyoloji, Biyomühendislik, Coğrafya, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Çevre Mühendisliği, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Demografi, Dermatoloji, Din, Dış Hekimliği, Eğitim ve Öğretim, Ekonometri, Ekonomi, Endüstri ve Endüstri Mühendisliği, Ev Ekonomisi, Gazetecilik, Giyim Endüstrisi, Güzel Sanatlar, Halkla İlişkiler, Halk bilimi, Halk sağlığı, Hastaneler, Hemşirelik, Hukuk, İngiliz Dili ve Edebiyatı, İç Mimari ve Dekorasyon, İstatistik, İşletme, Jeodezi ve Fotogrametri, Kamu yönetimi, Kazalar, Karşılaştırmalı Edebiyat, Kulak Burun ve Boğaz, Maliye, Mikrobiyoloji, Mimarlık, Müzik, Ormancılık ve Orman Mühendisliği, Onkoloji, Peyzaj Mimarlığı, Psikiyatri, Psikoloji, Radyo-Televizyon, Reklamcılık, Sağlık Eğitimi, Sahne ve Görüntü Sanatları, Sanat Tarihi, Siyasal Bilimler, Sosyal Hizmetler, Sosyoloji, Spor, Su Ürünleri, Tarih, Şehircilik ve Bölge Planlama, Tarih, Tıbbi Biyoloji, Trafik, Turizm, Türk Dili ve Edebiyatı, Ulaşım, Ziraat* alanlarında gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu alanlar içerisinde; kent, mekan ve şehircilik ile ilgili disiplinler olarak nitelendirilebilecek olan antropoloji, coğrafya, kamu yönetimi, mimarlık, peyzaj mimarlığı, siyasal bilimler, sosyoloji, şehircilik ve bölge planlama alanlarına

¹ YÖK disiplin alanları sınıflandırması “şehircilik ve bölge planlama” ifadelerini kullanmaktadır. Üniversite bölümleri esas alındığında ise adlandırma “şehir ve bölge planlama” şeklindedir.

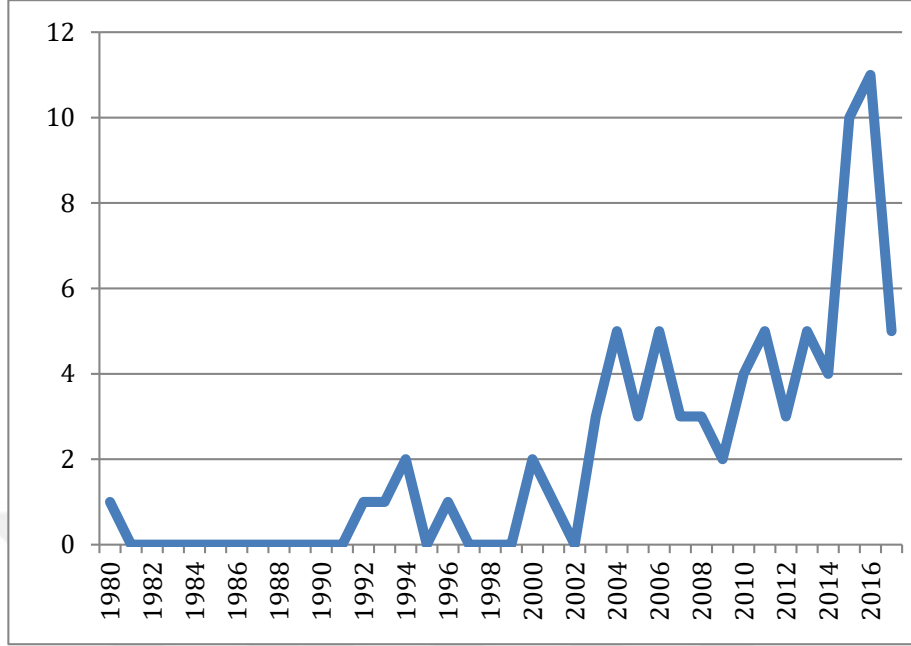
ilişkin gerçekleştirilmiş olan tez sayısı 217 adeti yüksek lisans 86 adeti doktora olmak üzere toplam 303 adettir.

Her iki taramada elde edilen sonuçlar karşılaştırılmış, aynı zamanda her iki listede de yer alan tezler göz önünde bulundurularak iki liste birleştirilmiştir. **Sonuç olarak; kent, mekan ve şehircilik ile ilgili disiplinler içerisinde toplumsal cinsiyete ilişkin gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmalarının toplam sayısı 435 olarak belirlenmiştir.** Bu 435 adet lisansüstü tez çalışmasının doğrudan toplumsal cinsiyet, kadın, kent ve mekan ilişkisine dayalı olup olmadığı tezlerin başlıkları temel alınarak belirlenmiş ve yapılan bu inceleme sonucunda 16 tanesi doktora, 64 tanesi yüksek lisans olmak üzere **80 adet tez belirlenmiştir.** (Tablo-1)

Belirlenen 80 adet tezin; 27'si 2011-2015 yılları arasında, 17'si 2006-2010 yılları arasında, 16'sı 2016 ve 2017 yıllarında, 12'si 2001-2005 yılları arasında, 4'ü 1991-1995 yılları arasında, 3'ü 1996-2000 yılları arasında, 1'i ise 1980 yılında yazılmış olduğu görülmektedir. (Şekil-1)

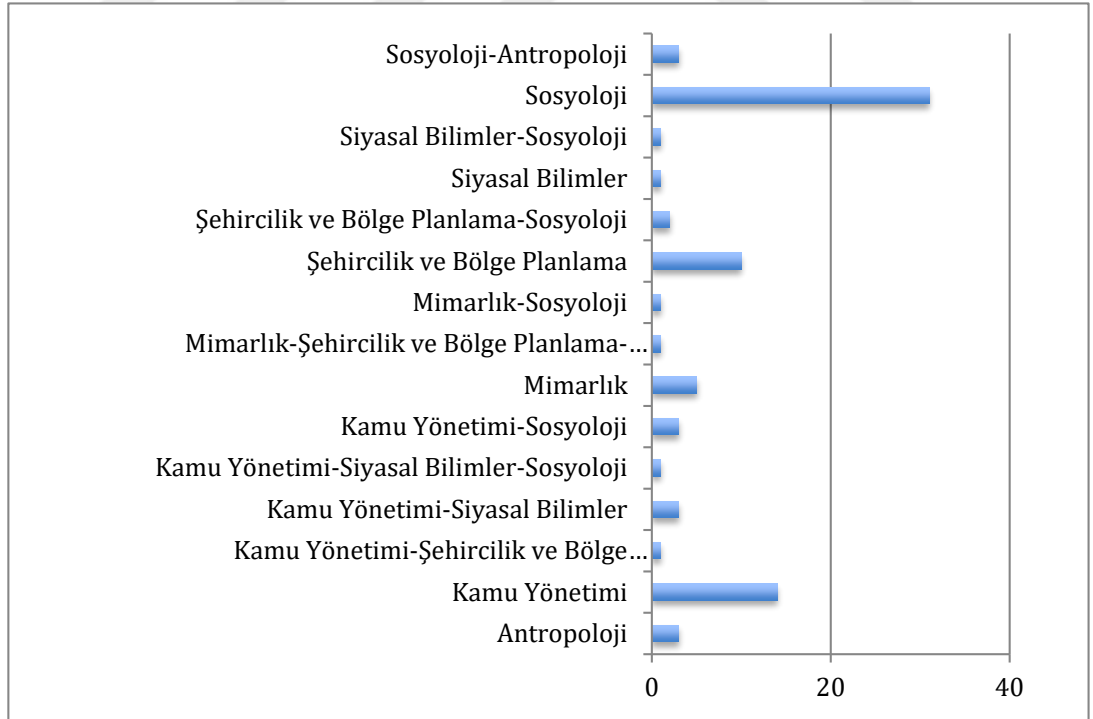
Belirlenen 80 adet tez, ulusal tez merkezi tarafından alan başlığı altında yer alan sınıflamalar temel alınarak incelendiğinde; 31'inin Sosyoloji, 14'ünün Kamu Yönetimi; 10'unun Şehircilik ve Bölge Planlama, 5'inin Mimarlık, 3'ünün Antropoloji, 3'ünün Sosyoloji-Antropoloji, 3'ünün Kamu Yönetimi-Siyasal Bilimler, 3'ünün Kamu Yönetimi-Sosyoloji, 2'sinin Şehircilik ve Bölge Planlama-Sosyoloji, 1'inin Kamu Yönetimi-Şehircilik ve Bölge Planlama-Sosyoloji, 1'inin Kamu Yönetimi-Siyasal Bilimler-Sosyoloji, 1'inin Mimarlık-Şehircilik ve Bölge Planlama-Sosyoloji, 1'inin Mimarlık-Sosyoloji, 1'inin Siyasal Bilimler, 1'inin Siyasal Bilimler-Sosyoloji alanında tamamlanmış lisansüstü tez çalışmaları olduğu görülmektedir. (Şekil-2)

Şekil-1: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Kent ve Mekan İlişkisine Dayalı Olarak Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: YÖK Ulusal Tez Merkezi

Şekil-2: Toplumsal Cinsiyet, Kent ve Kentsel Mekana İlişkin Gerçekleştirilmiş Lisansüstü Tez Çalışmalarının Alanlara Göre Dağılımı

Kaynak: YÖK Ulusal Tez Merkezi

Tablo-1: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Kent ve Mekan İlişkisine Dayalı Olarak Yazılmış Lisansüstü Tezler

SIRA NO	YAZAR	TARİH	TEZ ADI	ÜNİVERSİTE	TÜR	ALAN
1	AKİLE GÜRSOY	1980	Ankara Kentinde Bir Grup İşçi Kadının Kentleşme ve Çalışma Sorunları	Hacettepe	Doktora	Antropoloji
2	ÜMIT ONAT	1992	Gecekondu Kadınının Kente Özgü Düşünce ve Davranışlar Geliştirme Süreci	Hacettepe	Doktora	Sosyoloji
3	BAHAR ZARAKOLU	1993	Konut Çevrelerinin Değerlendirilmesi: Konut Yerleşimlerinde Bireylerin Tercih ve Beğenileri	ODTÜ	YL	Mimarlık
4	HÜLYA YÜKSEL	1994	Kentleşme Sürecinde Evli Çalışmayan Kadınların Tüketim Davranışları	Ege	YL	Sosyoloji
5	SUNA KARAKÜÇÜK	1994	Ev dışında Çalışmayan Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerdeki Kadınların Etkinlik Sınırı	Ankara	YL	Sosyoloji
6	HATİCE YEŞİLDAL	1996	Mekan Üzerine Bir Çalışma: Türkiye'de Şehirdeki Kadının Durumu	ODTÜ	YL	Sosyoloji
7	HANİFE ALİFENDİOĞLU	2000	Bir Kamusal Alan Olarak Akçakoca Köylü Pazarı ve Pazarıcı Kadınlar	Hacettepe	Doktora	Antropoloji
8	DİLEK ULU	2000	Gecekondu Kadının Konumu: Elazığ-Karşıyaka Mahallesi Örneği	Fırat	YL	Sosyoloji
9	MESURE TÜZÜN ÖZTÜRK	2001	Modern Planlamanın Tasarladığı Mekanlarda Cinsiyet Ayrımcılığı Üzerine Bir Analiz	ODTÜ	YL	Şehircilik ve Bölge Planlama
10	AYTEN ALKAN	2003	Yerel Yönetimlerin Kadınların Toplumsal Cinsiyet Gereksinimlerine Duyarlılığı: Ankara Araştırması	Ankara	Doktora	Kamu Yönetimi
11	RUYA ÖZMEN	2003	Kente Yeni Eklemlenen Bir Alan Olan Soğanlı'da Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Kimliğinin Oluşum Süreci	Uludağ	YL	Kamu Yönetimi
12	ERHAN ÖZDEMİR	2003	Türkiye'de Kırdan Kente Göçün Kadınının Statüsü Üzerindeki Etkisi	Hacettepe	YL	Sosyoloji
13	BERRİN YANIKKAYA	2004	Kentte Kadın Sesleri: 1990 Sonrasında İstanbul'da Kentli Kadının Kültürel Ürünler Aracılığıyla Kendini İfadesi (Bir Örnek Tür Olarak Rock Müzik)	Mimar Sinan	Doktora	Sosyoloji
14	BERFİN İVEGEN	2004	Cinsiyetle Etkileşmiş Şehir Mekanı: Cumartesi Anneleri	İ. D. Bilkent	YL	Sosyoloji
15	ÇİLER SAYAL	2004	Kırsal Dönüşüm Sürecinde Kent Kadını ve Sorunları : Tarsus Örneği	Selçuk	YL	Sosyoloji
16	ESRA SARIOĞLU	2004	İkinci Dünya Savaşı Dönemi Kent Türkiye'sinde Yaşayan Alt Sınıf Kadınların Deneyimleri	Boğaziçi	YL	Sosyoloji
17	SENE MERT	2004	Magazin ve Yarışma Programlarının Gecekondu Kadınların Kente Uyum Sürecindeki Etkileri	Hacettepe	YL	Sosyoloji
18	HARİKA UÇAR	2005	Kentsel Siyasette Toplumsal Cinsiyet Sorunlarına Duyarlılık: Konya Örneği	Selçuk	YL	Kamu Yönetimi
19	EBRU ŞİRİN	2005	Gecekondu Bölgelerinde Kamusal Alan ve Kadın: Ankara-Türküzü Örneği	Ankara	YL	Sosyoloji
20	LÜLÜFER KÖRÜKMEZ	2005	Kentte Yoksullukla Mücadelede Kadınların Geliştirdikleri Stratejiler ve Toplumsal Cinsiyet Roller	Ege	YL	Sosyoloji
21	NİHAL EKİN ERKAN	2006	Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Kentsel Eşitsizlik	Marmara	Doktora	Kamu Yönetimi-Şehircilik ve Bölge Planlama-Sosyoloji
22	NİLGÜN İNCEİŞ	2006	Kentsel Kamusal Mekan Kullanımında Cinsiyet Güvenlik Etkileşimi: Kadın İçin Mekanın Güvenliğinin Ankara Örneğinde İncelenmesi	Gazi	YL	Şehircilik ve Bölge Planlama
23	ZEYNEP YILMAZ	2006	Kamusal Mekanların Gender Sistematik Yaklaşım Açısından Değerlendirilmesi	KTÜ	YL	Şehircilik ve Bölge Planlama
24	GÜLTAÇ MENGÜNOĞUL	2006	Farklılık, Toplumsal Cinsiyet ve Kente Göç: İkinci Kuşak Göçmen Kürt Kadınlarının Kimlik ve Cinsiyet Deneyimleri	Ankara	YL	Siyasal Bilimler
25	AYÇA KAYA	2006	Kamusal Mekan, Ayrışma ve Kadın	Ankara	YL	Sosyoloji
26	DİLEK DALYANOĞLU	2007	Toplum Merkezi Hizmetlerinin Kadının Kente Uyum Sürecine Etkisi	Hacettepe	YL	Sosyoloji
27	MAKBULE EVREM TILKI	2007	Kent Yoksulluğunda Kadınlar: Baş Etme Stratejilerine Niteliksel Bir Bakış	Boğaziçi	YL	Sosyoloji
28	SEVGİ ÇOBAN	2007	Gecekondu Kadınının Yoksulluğu: Ankara-Altındağ Örneği	Hacettepe	YL	Sosyoloji
29	BAHAR ERKOPAN ESER	2008	Kentsel Raylı Sistemlerin Araba Kullanmayan Kadınların Hareketliliğine Etkileri	ODTÜ	Doktora	Şehircilik ve Bölge Planlama
30	ASALET TULAZ	2008	Cinsiyet Temelli Mekan, Güvenlik ve Gözetleme: İstanbul'da Yalnız Yaşayan Kadınların Algıları	ODTÜ	YL	Şehircilik ve Bölge Planlama
31	SEHER POLAT	2008	Yerel Yönetimler Ölçeğinde Planlamaya Kadın Katılımı: Ankara Örneği	Gazi	YL	Şehircilik ve Bölge Planlama
32	SEMİN ERKENEZ	2009	Gecekondu Kadının Konutu Kullanımı ve Değerlendirmesi	İTÜ	YL	Mimarlık
33	DENİZ ÇELİK	2009	Yerel Yönetimlerin Kentsel Dönüşüm Projelerine Katılım: Kadınların Bakış Açısından İstanbul/Tarlabası'ndaki Uygulama Üzerine Bir Araştırma	Adnan Menderes	YL	Sosyoloji
34	SELİN ÇAVDAR	2010	Toplumsal Cinsiyet, Siyasa, Mekan: Ankara'daki Hanım Lokalleri	ODTÜ	YL	Şehircilik ve Bölge Planlama
35	BAHAR KIRIKER	2010	Yerel Yönetimlerin Kadın Politikası: Kadıköy Belediyesi Aile Dayanışma Merkezleri ve Bursa Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Kent Gönüllü Evleri Örneği	Mimar Sinan	YL	Sosyoloji
36	NİMET BERRAK BAKIŞKAN	2010	Kamusal Mekanda Türk Kadınlarının Kültürlerine Bağlı Davranış Biçimleri: Brüksel/Schaarbeek Örneği	İTÜ	YL	Sosyoloji
37	ESRA CAN	2010	Rekreasyon Alanlarında Toplumsal Cinsiyet, Sınıf ve Kent Kültürünün Yeniden Üretimi: Ankara, Keçiören Parklarında Kadınlar	ODTÜ	YL	Sosyoloji-Antropoloji
38	NİHAL ŞİRİN PINARCIOĞLU	2011	Yerel Siyaset ve Kadın Katılımı: İstanbul ve Kocaeli'nde Niteliksel Bir Araştırma	Marmara	Doktora	Kamu Yönetimi-Siyasal Bilimler-Sosyoloji
39	ZEYNEP YILMAZ BAYRAM	2011	Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kentsel Açık Yeşil Alan Kullanım Talebini Etkileyen Etmenler	KTÜ	Doktora	Mimarlık-Sosyoloji
40	EMİNE MERVE ÖNDER	2011	Toplumsal Cinsiyet Baskısının Mekansallığı: Siteler Örneği, Altındağ	ODTÜ	YL	Şehircilik ve Bölge Planlama-Sosyoloji

Tablo-1 devamı

41	BEGÜM ÇARDAK	2011	Kentlerde Yaşayan Kadınlarda Suç Mağduru Olma Korkusu Üzerine Nitel Bir Çalışma	Kara Harp Okulu Komutanlığı	YL	Sosyoloji
42	RUŞAN GÜNGÖR	2011	Kent Yaşamında Etnik Kimliğin Yeniden İnşası: İstanbul-Sultangazi'de Yaşayan Göçmen Kürt Kadınları Üzerine Örnek Bir Çalışma	Fatih	YL	Sosyoloji
43	GÖKBEN DEMİRBAŞ	2012	Kadınların Mekan Algısı ve Mekanı Kullanma Biçimleri	Trakya	YL	Kamu Yönetimi
44	ELİF EGE	2012	Kentle Başa Çıkabilmek: İstanbul'daki Kürt Genç Kadınların Taktikleri	Koç	YL	Sosyoloji
45	EVİN ARSLAN	2012	Etnik Farklılık, Kendini Anlamlandırma ve Göç: Denizli'ye Doğudan Göç Eden Kadın ile Batıdan Göç Eden Kadının Kimlik ve Cinsiyet Deneyimleri	Pamukkale	YL	Sosyoloji
46	ASENA PALA	2013	Zorunlu Göç ve Kadın Deneyimi: Diyarbakır Örneği	Hacettepe	YL	Antropoloji
47	CEREN GÖRMEZ	2013	Kadınların Kent Siyasetindeki Yeri: Ankara Örneği	Gazi	YL	Kamu Yönetimi
48	GÖKÇE NUR ŞAFAK	2013	Kadın ve Kent İlişkisinde Yerel Yönetimler: Nevşehir İli Örneğinde Kadın Dostu Kentler	Gazi	YL	Kamu Yönetimi
49	GÜLTEN KOÇUM	2013	Yerel Yönetimlerin Kadın Sorunlarına Yaklaşımı	İstanbul Aydın	YL	Kamu Yönetimi
50	PINAR GÜLBAŞ	2013	Kırsal ve Kentsel Alanlarda Toplumsallaşma Süreci ve Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Kazanılması	SDÜ	YL	Sosyoloji
51	AYŞE TAŞ	2014	Kadınların Mekansal Hareketliliğinin Sosyal Ve Kültürel Hizmetlere Yakınlık Açısından Değerlendirilmesi	ODTÜ	YL	Kamu Yönetimi
52	CEYDA SUNGUR	2014	Kentsel Tasarıma Etkileri Bağlamında Kadın Hizmet İşçilerinin Kentsel Mekan Deneyimleri	İTÜ	YL	Şehircilik ve Bölge Planlama-Sosyoloji
53	BURCU HATİBOĞLU EREN	2014	Yoksul Kadınlar İçin 'Sıcak Yuva/Özgür Kent' Hayaliyle 'İmkansız Medeniyet' TOKİ; Feminist Sosyal Çalışma ve Kent İçi Yoksul Alanların Dönüşümü: Ankara, Aktaş Mahallesi Örneği	Hacettepe	Doktora	Sosyoloji
54	SELDA TUNCER	2014	Dışarı Çıkmak: Ankara'da 1950'lerden 1980'lere Kadınların Kuşaklar Boyu Gündelik Kamusal Kent Mekanı Deneyimleri	ODTÜ	Doktora	Sosyoloji
55	ESMA VANLIOĞLU	2015	Kent Konseyi Bağlamında Yerel Düzeyde Demokrasi ve Katılım: Zeytinburnu, Küçükçekmece, Kadıköy ve Bahçelievler Kadın ve Çocuk Meclisleri	İstanbul Kültür	YL	Kamu Yönetimi-Siyasal Bilimler
56	HAZAL OĞUZ	2015	Kadınların Belediye Meclisindeki Temsilini Etkileyen Unsurlar ve Katılımın Sonuçları: Elazığ, Gaziantep ve Siirt Kentlerinde Örnek Olay İncelemeleri	ODTÜ	YL	Kamu Yönetimi-Siyasal Bilimler
57	ÖZLEM İNGÜN KARKIŞ	2015	Kentsel Toplumsal Hareketlerde Cinsiyete Dayalı Dinamikler: Kentsel Dönüşüm Sürecinde Başibüyük ve Gülsuyu-Gülensu Mahalleleri	İstanbul	Doktora	Kamu Yönetimi-Sosyoloji
58	BAHAR ÖZSOY	2015	Kadınların Yerel Hizmetlerden Memnuniyet Düzeyi ve Kadın Dostu Kentten Beklentileri: Gaziantep Örneği	Necmettin Erbakan	YL	Kamu Yönetimi-Sosyoloji
59	FURKAN HANCIOĞLU	2015	Kentsel Mekanda 'Öteki'nin Ayrışması: Cihangir Örneğinde 'LGBT' Kimliğin Mekansal Ayrışma Deneyimi	İnönü	YL	Kamu Yönetimi-Sosyoloji
60	HANDE CEYLAN	2015	Afet Sonrası Mekansal Yapının Düşük Gelirli Kadınlar Üzerindeki Etkisi: Düzce Örneği	ODTÜ	YL	Mimarlık-Şehircilik ve Bölge Planlama-Sosyoloji
61	MELİS OĞUZ	2015	Göçmen Kadınların Kentsel Hareketliliğinin Arttırılması, Berlin'den İstanbul'a Deneyim Transferi: Kurfalı, Kartal'da Bir Pilot Çalışma	İTÜ	Doktora	Şehircilik ve Bölge Planlama
62	ÖZNUR YAVUZ	2015	Kadınların Toplumsal Hayata Katılımında Yerel Yönetimlerin Rolü	İstanbul Gelişim	YL	Siyasal Bilimler-Sosyoloji
63	EBRU KARAYİĞİT	2015	Kadınların Boş Zaman Deneyimlerinde Cinsiyetlenmiş Alanlar: Ankara'daki 'Gün' Buluşmaları Örneği	ODTÜ	YL	Sosyoloji
64	MUKADDES GÖNÜLER	2015	Kentte Sosyal Ayrışma ve Mekansal Dönüşüm: Kapalı Sitelerde Kadının Konumu	Maltepe	YL	Sosyoloji
65	DURU ÇİĞDEM ŞİMŞEK	2016	Yerelde Kamu Hizmeti ve Kadın	Ondokuz Mayıs	YL	Kamu Yönetimi
66	FATMA BAYRAKCI	2016	Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kente Bakış: Kafkas Öğrencileri Örneği	Kafkas	YL	Kamu Yönetimi
67	HİLAL KARA	2016	Kadın Ev İşçilerinin Gündelik Hareketliliklerini Anlamak: Ankara'da Bir Saha Çalışması	ODTÜ	YL	Kamu Yönetimi
68	SONGÜL KALKAN	2016	Kadın ve Toplumsal Katılım Sorunları: Yerel Yönetim Çözümleri	Beykent	YL	Kamu Yönetimi
69	ZEHRİ KUŞAR	2016	Kamusal Alanda Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Yerel İktidara Katılım: Malatya Örneğinde Bir Araştırma	İnönü	YL	Kamu Yönetimi
70	MERVE ATALAY	2016	Kent Hakkının Oluşumuna Devrimci Kadınların Katkıları	Akdeniz	YL	Kamu Yönetimi-Siyasal Bilimler
71	CEREN BALKAN	2016	İstanbul'un Dışlanma Mekanları: Cinsiyet Odaklı Altkültür İncelemesi ve Altkültürün Kent Parçaları ile İlişkisi	İTÜ	YL	Mimarlık
72	DİLBER CEREN LORDOĞLU	2016	İstanbul'da Bekar Kadın Olarak Yaşamak: Kentin Güvensiz Halleri	Mimar Sinan	Doktora	Şehircilik ve Bölge Planlama
73	İPEK KAŞTAŞ UZUN	2016	Mahalle Parklarının Kullanımları ve İhtiyaçlarında Farklılıklar: Balçova'daki (İzmir, Türkiye) Kadın Park Kullanıcılarına Dair Bir Örneklem Çalışması	İYTE	Doktora	Şehircilik ve Bölge Planlama
74	ERDİNÇ KİNEŞÇİ	2016	Taşra'da Kuir Olmak: Konya ve Diyarbakır Örnekleri	Hacettepe	Doktora	Sosyoloji-Antropoloji
75	SARPER ERİNÇ AKTÜRK	2016	Sokaklarda Erkek Olmak: Ankara'daki Araba Meraklısı Toplulukların Etnografik Bir Çalışması	ODTÜ	YL	Sosyoloji-Antropoloji
76	EMİNE ORKUT	2017	Demokrat Parti Döneminde Göç, Kentleşme ve Kadın (1950-1960)	Gazi	YL	Kamu Yönetimi
77	MERVE SARIÇELİK	2017	Mimarlık Kültürünün Oluşumunda Kadının Rolü ve Erken Cumhuriyet Döneminde Mimarlık-Kadın İlişkisi	DEÜ	YL	Mimarlık
78	YILDIZ TAHTACI	2017	Mülsüz Kadınların Müsterekleşme Mekanları; Diyarbakır Benusen Gecekondü Mahallesi Çamaşır Evi ve Filistin (Batı Şeria) Al-Fawwar Kampı Meydan Mimarlığı	Mardin Artuklu	YL	Mimarlık
79	DİLEK KÖSE AKKIRMAN	2017	Toplumsal Cinsiyet ve Mekan: Kent Mekanına Erişimde Cinsiyete Dayalı Farklar ve Eşitsizlikler	Adnan Menderes	YL	Sosyoloji
80	HİLAL SEVLÜ	2017	Suriyeli Göçmen Kadınların Gündelik Hayat Deneyimleri ve Kentte Var Olma Mücadeleleri: Gaziantep Örneği	Gaziantep	YL	Sosyoloji

Belirlenen lisansüstü tez çalışmalarının tamamı amaç-hedefleri açısından, 33'ü ise toplumsal cinsiyet ve kent-mekan içeriği göz önünde bulundurularak yöntem, teknik, bulgu ve sonuçları açısından değerlendirilmek üzere incelenmiştir.² İncelenen tez çalışmalarının amaç-hedefleri -33 adetinin yöntem, teknik, bulgu ve sonuçları parantez içinde sunulmak üzere- aşağıda listelenmektedir:

- ✓ **Kırdan kente göç ederek gecekonduda yaşayan kadınların düşünce ve davranışlarındaki değişimin ve kadınların kentlileşme sürecinin incelenmesi** (Onat, 1992),
- ✓ **Daha iyi yaşam koşullarının sağlanması için hane halklarının konut çevrelerini nasıl değerlendirdiklerinin, tercihlerinin ve tercihlerini etkileyen faktörlerin saptanması** (Zarakolu, 1993),
- ✓ **Kentlileşme sürecinde gecekondu, kısmi gecekondu ve yerleşik kent merkezinde yaşayan evli ve çalışmayan kadınların tüketim davranışlarının, yaşadıkları ortamların konut ve mekan özelliklerinin araştırılması** (Yüksel, 1994),
- ✓ **Evli, çocuklu, kentte yaşayan ve ev dışında çalışmayan kadınların günlük yaşantılarında hangi etkinliklerde bulunduklarının, içinde bulundukları sosyo-ekonomik düzey ile ilişkilendirilerek araştırılması** (Çalışma kapsamında Ankara ilinde yaşayan alt ve üst sosyo-ekonomik düzeylerdeki toplam 60 ev kadını ile bir çalışma yürütülmektedir. Araştırma sonucunda, “sosyo-ekonomik koşulların kadının durumunda cinsiyet rolleri ve ailenin yapısı kadar etkili olmadığı”, “ev kadınlarının günlük etkinliklerinin, sosyo-ekonomik koşullarından çok kadının ev ve ailedeki rolü tarafından yönlendirilmekte olduğu” sonuçları elde edilmektedir) (Karaküçük, 1994:112-113),
- ✓ **Feminizmde mekanı ve kentin mekansal yapılanması ile ilgili yapılan feminist araştırma ve yöntemlerin kavranması ve anlaşılması** (Çalışmanın birinci kısmı feminist coğrafya içindeki kuramsal tartışmalardan, ikinci kısmı kent ve ev kadınları üzerine yapılan literatür çalışmasından ve üçüncü kısmı ise Eskişehir’de yapılan bir ampirik araştırmadan oluşmaktadır) (Yeşildal, 1996),

² 1980 yılında Akile GÜRSOY tarafından Antropoloji alanında yazılmış olan “Ankara kentinde bir grup işçi kadının kentlileşme ve çalışma sorunları” isimli doktora tezi, amaç ve kapsamına ilişkin YÖK arşivlerinde herhangi bir bilgi bulunmadığından incelenememiştir. Bu sebeple amaç ve kapsamı yönünden incelenen tez sayısı 79’dur.

- ✓ **Akçakoca Köylü Pazarı dinamiklerinin, kadınları pazara çeken nedenler ve pazarcılığı sürekli kılan unsurlar ile açıklanması, tarımsal üretim yapılan alanlarda üretim ve yeniden üretim süreçlerinin etkileşiminin tartışılması ve pazar yerinin nasıl bir kamusal alan olduğunun anlaşılması** (Aliefendioğlu, 2000),
- ✓ **Gecekonduda kadının konumunun Elazığ İli Karşıyaka Mahallesi örnek alanı üzerinden araştırılması** (Ulu, 2000),
- ✓ **Çalışan kadın ve mekan arasındaki ilişkinin 20. yüzyılın başından 1950'lere kadarki modern planlama süreci içinde incelenmesi** (Çalışma kapsamında; kadının dışlanmışlığı teorik ve mekansal olarak tanımlanmakta, kente ve eve dair mekanlarda cinsiyet ayrımının tarihi gözden geçirilmekte, kadının ev işleri ve çocuk bakımı yoluyla evcilleştirilmesi ile kentin kamusal mekanlarından dışlanmışlığı arasındaki ilişki ortaya konmakta, kadının işgücüne katılımının hızla artmasına rağmen, mekansal düzenlemelerde ikinci planda kalmaya devam edişi vurgulanmakta, iyi ve sağlıklı kentlerin ve herkes için yaşanabilir mekanların savunucusu Modern Planlama anlayışında, kadının sadece ev işleri yapan ve çocuğa bakan, ev kadını kimliğiyle var olduğu ve kadının kentte karşılaştığı mekansal problemlerin nedeninin kamusal/özel; kent/banliyö; iş/ev gibi ikiliklerden doğduğu ortaya konmaktadır. Araştırmanın sonucunda; bütüncül, otorite savunucusu ikilikçi bir planlama anlayışı yerine, daha esnek, zaman-mekan bağımlı plan ve programlar hazırlanmadıkça, kadının kentte zorluklarla karşılaşmaya devam edeceği sonucuna varılmaktadır) (Öztürk, 2001)
- ✓ **Kentsel yaşam ile toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkinin araştırılması, kadınların cinsiyet rollerine özgü gereksinimlerinin yerel yönetim politikaları aracılığıyla ne ölçüde karşılanabileceğine ilişkin bir sorgulamanın yapılması** (Çalışma ile “yerel yönetimlerin örgütlenmesinde ve politika yönelimlerinde toplumsal cinsiyet yanlı bir anlayışın hakim olduğu” ve “bu sebeple kadınların gereksinimlerinin kıysallaştırıldığıının ortaya konması” hedeflenmekte ve aynı zamanda cinsiyete duyarlı bir değişimin olanakları araştırılmaktadır. Çalışma kapsamında, iki aşamalı bir saha çalışması gerçekleştirilmektedir. İlk olarak “Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yaşayan 18 yaş ve üzeri kadınların demografik özellikleri, hanehalkı bilgileri, kentsel yaşam içindeki çalışma deneyimleri, kent içi hareketlilikleriyle toplumsal ilişki ağlarının özellikleri, kentsel sorunları, hizmet

öncelikleri, toplumsal cinsiyet gereksinimleri, yerel kurumsal politikayı nasıl algıladıkları ve yerel yönetimlerle ilişkileri, nicel ve nitel araştırma teknikleri kullanılarak” araştırılmaktadır. İkinci olarak, ilk aşamanın ardından elde edilen bulgular ışığında “kadınların özgül gereksinimleriyle sorunlarına karşı ne ölçüde ve nitelikte bir farkındalık ve / ya da duyarlılık geliştirmiş olduğu, derinlemesine görüşme ile belge taraması teknikleri kullanılarak” sorgulanmaktadır. Çalışmanın sonucunda; “kamusal-özel alan karşıtlığıyla türevi bölünmeler, üretim-yeniden üretim, işyeri-ev, çalışma alanı-oturma alanı, politik olan-olmayan gibi karşıtlıkların cinsiyetçi kodlanmasıyla kentsel toplumsal-mekanın yanı sıra yerel politikaların da cinsiyetçi yapılanması arasında karşılıklı bir ilişki olduğu” ortaya konmaktadır) (Alkan, 2003),

- ✓ **Toplumsal cinsiyet kavramının, kente yeni eklemlenen bir alanda yaşayan kadınların kimlik oluşturma süreçlerinde ne ölçüde etkili olduğunun araştırılması** (Özmen, 2003),
- ✓ **Türkiye’de kırdan kente göçün kadının statüsü üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır** (Özdemir, 2003),
- ✓ **Tarihsel ve toplumsal olarak tüm dünyayı etkileyen önemli kırılma noktalarının kadınlara etkisi ile Batı’da ve Türk toplumunda kadınların toplum, kültürel üretim ve müzik ile kurdukları ilişkilerin değerlendirilmesi** (Yanikkaya, 2004),
- ✓ **Mekan ve cinsiyet terimlerini inceleyerek Cumartesi Annelerinin ev ve şehir mekanları arasındaki sınırı nasıl kırdıklarının anlatılması** (İvegen, 2004),
- ✓ **Kırsal dönüşüm sürecindeki Tarsus’ta farklı sosyo-kültürel yapıya sahip olan kadınların sorunlarının ortaya konması** (Sayal, 2004),
- ✓ **İkinci Dünya Savaşı Türkiye’sinde, kentlerde çalışan alt sınıf kadınların iş deneyimlerinin ve sosyal hayatlarının araştırılmasıdır** (Sarioğlu, 2004),
- ✓ **Magazin ve yarışma programlarının gecekondulu kadınların kente uyum sürecindeki etkilerinin ortaya konması** (Mert, 2004),
- ✓ **Kentsel siyasette toplumsal cinsiyet sorunlarına duyarlılığın Konya örneği üzerinden incelenmesi, yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında değerlendirilmesi, yerel yönetimlerin örgütlenmesi ve politika yönelimlerinde toplumsal cinsiyet yanlılığının nasıl ortaya çıkıp sürdüğünün incelenmesi, toplumsal cinsiyete duyarlı bir değişim olasılığının araştırılması** (Konya kentinde 18 yaş ve üzeri kadınların kentsel

sorunları, hizmet öncelikleri, özgül sorunları, bu sorunların yerel yönetime ne derece iletilebildiği anket sonucunda elde edilen verilen istatistiksel yöntemlerle analiz edilmesi yoluyla araştırılmaktadır. Ankette yer alan sorular; genel bilgiler, çalışma hayatı, aile içi işbölümü, kentsel hizmetler, kent içi hareketlilik ve ulaşım, aile içi şiddet, yerel siyasete katılım ve temsil başlıkları altında toplanmaktadır. Araştırmanın sonucunda, kadınların yerel yönetimlerde yeterli temsiliyetinin olmadığı ve kadınların yaşadıkları sorunların çözüme ulaşabilmesi için öncelikle temsiliyet sorununun çözülmesi gerektiği yönünde görüşlere ulaşılmaktadır) (Uçar, 2005),

- ✓ **Ankara Türközü Mahallesi'nde kadınların kamusal alanla etkileşimlerinin bütüncül bir tablo biçiminde ortaya konması** (Mahallede yaşayan 15 kadınla standartlaştırılmış açık uçlu sorulardan oluşan görüşmeler yapılmaktadır. Araştırmanın sonucuna göre; kadınlar mahallelerinde sınırlı da olsa bulunan kamusal alanları çok fazla kullanmamakta, kamusal alanlara çıkış sebepleri alış veriş gibi zaruri ihtiyaçlar olmaktadır) (Şirin, 2005),
- ✓ **Kentte gecekondü alanlarında yaşayan kadınların yoksullukla mücadele biçimleri ve bunu belirleyen etmenlerin analizinin yapılması** (Körükmez, 2005),
- ✓ **Kentsel eşitsizliğin nasıl oluştuğunun toplumsal cinsiyet perspektifinden açıklanması, kentsel eşitsizliği sınıf ve toplumsal cinsiyet eksenlerinde ele alarak yeni kentsel eşitsizliklerin zaman ve mekan pratiği üzerinden ve bireysel günlük yaşamın toplumsal sonuçlarının tariflenerek İstanbul örneğinde tartışılması** (Çalışmada niteliksel yaklaşımla gerçekleştirilen bir saha araştırması kapsamında; toplumsal cinsiyet ilişkilerinin değişimi ile mekansal form ve süreçlerin değişimi arasındaki ilişkiye dair bulgular sunulmaktadır. Kentsel eşitsizlik, sınıf ve toplumsal cinsiyet eksenleri ve bu eksenlerin kesişimi bağlamında incelenmektedir”) (Erkan, 2006)
- ✓ **Kadınların kentte yaşadıkları mekansal ve sosyal bütünleşme sorunlarının ve beklentilerinin ortaya konulması** (Kentli kadınlar için kamusal mekanların güvenliği Ankara metropoliten alan örneğinde incelenmekte ve toplumsal bakış açısıyla kadınların kentsel kamusal mekanları güvenle kullanabilme biçimlerinin erkeklerden farklı olduğunun gösterilmesi hedeflenmektedir. Alan araştırması ilk aşamada 50 kadınla

gerçekleştirilen anket çalışması ile ikinci aşamada ise anket sonuçlarının dikkate alınmasıyla oluşturulan yeni bir görüşme formu yardımıyla 200 kadınla yapılan derinlemesine görüşmeleri kapsamaktadır. Araştırmanın sonucunda; kentsel kamusal mekanların kadınların gereksinimleri ve talepleri doğrultusunda yeniden organize edilmesi ve mekanların cinsiyet farklılığı olmaksızın eşit kullanımını desteklemek yönünde kent yönetimleri ve kent plancılarının, bugünkünden farklı, cinsiyet duyarlı yaklaşımlara yönelik kararlılık içinde olması gerekliliği ortaya çıkmaktadır) (İnceiş, 2006),

- ✓ **Çoğunluğunu kadınların oluşturduğu “gender grupların” kent ve komşuluk ünitesi ya da mahalle düzeyinde yaşam kalitelerini etkileyen fiziksel içerikli sorunlarının ve beklentilerinin belirlenmesi** (Trabzon ilinde kadınların kamusal mekanlarında karşılaştığı sorunlar, kentsel mekanda gender gruplarının sorunlarını ve beklentilerini karşılamak amacıyla Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde uygulanan ‘Gender Sistemik Yaklaşım’ politikaları aracılığıyla belirlenmeye ve bu doğrultuda çözüm önerileri oluşturmaya çalışılmaktadır. Araştırma kapsamında Trabzon kentinde yaşayan 18 yaş ve üstü kadınlarla yüz yüze anketler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda; kadınların Trabzon kentinde karşılaştıkları sorunlar ulaşım, konut, rekreasyon, kişisel güvenlik ve suç önleme, kamusal mekanlar başlıkları altında özetlenmektedir) (Yılmaz, 2006),
- ✓ **İkinci kuşak göçmen Kürt kadın deneyiminin Türk kadın deneyiminden farkını ortaya koyarak ikinci kuşak göçmen Kürt Kadın kimliğinin analizinin yapılması** (Mengünoğlu, 2006),
- ✓ **Yüksek eğitim görmüş çalışan ve çalışmayan kadınların kamusal mekan deneyimlerinin, cinsiyet ayrışması olgusu çerçevesinde incelenmesi ve bu ayrışmanın sosyolojik boyutlarının keşfedilmesi** (Araştırmanın verileri, kartopu örnekleme yoluyla seçilmiş Ankara’da yaşayan 18 kadın katılımcıyla yapılan derinlemesine mülakatlar aracılığıyla toplanmaktadır. Araştırma verilerinin analizi; çalışan ve çalışmayan katılımcılar arasında kentsel kamusal mekanları kullanma ve görünürlük açısından önemli bir farklılığın olmadığını; alışveriş merkezlerinin kadınlar için uygun kamusal mekanlar sunduğunu; kamusal mekan tercihlerinin konut alanına yakınlık, sınıfsal tercihler, fakat temel olarak güvenlik ve risk faktörü temelinde belirlendiğini; aile olgusu ve bunun mekana yansıyan anlamının

yerini, her iki cinsin ortak paylaştığı kamusal mekanların aldığını; güvenlik ve risk faktörünün kamusal mekanları güvenli ve güvenli olmayan yerler olarak ayırdığını; erkek mekanlarının katılımcılar için olumsuz anlamlara geldiğini; hane içi ilişkiler, sorumluluklar ve işbölümünün ve tehlike algıları nedeniyle erkek gruplarının, son olarak bağımlı hareketliliğin üniversite mezunu, meslek sahibi ve birçoğunun yurt dışı deneyimi olan katılımcıların kamusal mekan kullanımlarının özgürlüğünü engellediğini göstermektedir) (Kaya, 2006)

- ✓ **Toplum merkezlerinde yürütülen proje ve çeşitli faaliyetlerin, kadınların kentsel yaşama katılmaları yönünde meydana getirdiği değişimin araştırılması** (Dalyanoğlu, 2007)
- ✓ **Kent yoksulluğu içinde yaşayan kadınların karşılaştıkları problemler ve bunlara karşı kullandıkları baş etme stratejilerinin incelenmesi** (Tilki, 2007),
- ✓ **Kentin yoksul mahallelerinde yaşayan kadınların sorunlarının Ankara-Altındağ gecekondu bölgesi örneği üzerinden araştırılması** (Çoban, 2007),
- ✓ **Kentsel raylı sistemlerin kadınların hareketliliği, erişebilirliği ve yaşadıkları kentleri deneyimlemeleri yani kentsel coğrafyalarına etkileri hakkındaki anlayışın geliştirilmesi** (Kentsel raylı sistemlere yakın yaşayan ve bu sistemi kullanan kadınların, kentsel raylı sistemlere yakın olmayan ve bu sistemleri kullanmayan kadınlarla karşılaştırıldığında, daha fazla hareketli ve daha geniş kentsel coğrafyaya sahip olup olmadıklarını anlamak hedeflenmektedir. Alan çalışması, Ankara metrosu ve bu metro hattı boyunca yaşayan kadınlar ile Keçiören'de yaşayan kadınlarla gerçekleştirilen görüşmelerden oluşmaktadır) (Eser, 2008)
- ✓ **Türkiye bağlamında, bireylerin güvenlikleri uğruna gözetlenmeye razı olup olmadıklarının sorgulanması, kamusal mekanın kamusallığını zedeleyen ve bölen post-liberal politikalarla gözetlemenin ilişkisinin, kadınların kamusal mekanla olan ilişkilerinin ele alınması** (İlk olarak, güvenlik ve gözetleme kavramları algısının cinsiyete özgü olup olmadığı, eğer özgü ise, nasıl şekillendiği ve gözetlemenin gündelik hayatta kadınların güvenliği üzerinde olumlu bir etkiye sahip bir araç olup olmadığı sorgulanmaktadır. İkinci olarak, gözetlemenin (görmenin ve bilmenin) nasıl bir iktidar doğurduğu ya da yataklık ettiği, kısacası gözetlemenin iktidar ile

ilişkisi sorgulanmaktadır. Araştırma; İstanbul'da yaşayan, eğitilmiş, orta sınıf, çalışan ve yalnız yaşayan 8 kadınla yapılan derinlemesine görüşmeleri kapsamaktadır) (Tulaz, 2008),

- ✓ **Planlama disiplini içinde kadın katılımına yönelik olarak Ankara metropoliten alanındaki belediyelerin imar ve şehircilik birimlerinde çalışan teknik personelin görüşlerinin toplumsal cinsiyet yönünden ele alınması, çalışma yaşamında karşılaşılan güçlükler, temsil sorunsalı, kentsel katılımın boyutu, kentsel problemlerin algılanma düzeyi ile cinsiyet duyarlı planlama konularının irdelenmesi.** (Teknik personel ve planıcı olarak kadınların erkek meslektaşlarına nazaran farklı hassasiyete ve farklı mesleki görüşlere sahip olup olmadıkları araştırılmaktadır. Çalışma kapsamında 169 kişi ile bir anket çalışması yürütülmektedir. Anketlerin yanı sıra Ankara Büyükşehir Belediyesi ve 15 ilçe belediyesinde farklı statülerde görev alan yöneticilerle derinlemesine görüşmeler yapılmaktadır. Çalışmanın sonucunda kadınların kentsel yaşamda sorun, istek ve beklentilerinin erkeklerden farklılık gösterdiği ortaya konmakta, kadınların planlama sürecine aktif katılımları önerilmektedir) (Polat, 2008:5)
- ✓ **Gecekonduda yaşayan kadınların evlerindeki mekanları kullanımlarının ve değerlendirmelerinin kentleşme süreçleri çerçevesinde çalışan ve çalışmayan kadınların karşılaştırılması ile birlikte incelenmesi** (Alan araştırması Pınar Mahallesi'nde yaşayan 16'sı çalışan 14'ü çalışmayan ve daha önce de hiç çalışmamış 30 kadınla yüzyüze görüşmeler ile gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın sonucunda; "çalışan kadınların çalışmayanlara göre kentle bütünleşmenin bir sonucu olarak mekandaki davranışları ve mekana ilişkin taleplerinin değişmekte olduğu, kentle kurdukları ilişkiler doğrultusunda kadınların cemaat yaşamından bireysel yaşama doğru bir geçiş içinde oldukları, kadının çalışma yaşamına katılımının kent ile ilişkisini attırmakta olduğu, çalıştıkları evlerde gördükleri kültür, yaşam tarzları, aile bireyleri arasındaki ilişkiler ve o evdeki kadının evdeki konumu, giyim tarzı ve kültürünün kadının kimliğinde farklılaşmalara neden olduğu ve bu değişimin düşünce yapısına, dünyaya, kente ve kendi ailesine bakışına, aile ilişkilerine, kendi giyim tarzına, evini değerlendirmesine ve evindeki mekan kullanımına, düzenlemesine ve ihtiyaçlarını belirlemesine yansımakta olduğu, çalışma hayatının kadının ev içindeki konumunu ve etkinliğini arttırdığı, aile içindeki statüsünü yükselttiği,

kadının kentle bütünleşmesinin beraberinde ailesinin de bütünleşmesini getirdiği" ortaya konmaktadır) (Erkenez, 2009:187),

- ✓ **Kentsel dönüşüm projesinin uygulanacağı alanlarda yaşayan kadınların projeye bakış açılarından ve kendi hayatlarını nasıl etkileyeceği ile ilgili düşüncelerinden hareketle yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet faktörünü ve katılımını dikkate alan bir politikaya sahip olup olmadıklarının incelenmesi** (İstanbul Tarlabası'nda bulunan 3 mahalleden 75 kadın ile yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ile yüzyüze görüşmeler gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın sonucunda; "gecekondu sorunu ve çöküntü alanlarına yönelik olarak planlanan kentsel dönüşüm projelerinde genellikle fiziksel değişim üzerine odaklanılmakta ve dönüşümde sosyo-ekonomik boyutlar göz ardı edilmekte" olduğu, "kadınların sosyal ilişkileri, yaşam tarzları, mekanla kurdukları ilişki ve kentsel dönüşüm hakkındaki algılamalarının" göz ardı edildiği, "kentsel dönüşüm ve/veya yenileme projelerinin en önemli unsurunun halkın katılımının sağlanması ve sosyal ve ekonomik dönüşümün fiziksel yenileme ile birlikte yürütülmesi gerektiği yönündeki bir yaklaşımın, uygulanması plânlanan Tarlabası kentsel dönüşüm projesinde benimsenmediği ve bunun da projenin başarısını etkileyecek en önemli faktör olduğu" ortaya çıkmaktadır) (Çelik, 2009: 134, 136, 137)
- ✓ **Ankara Büyükşehir Belediyesince kurulan ve desteklenen Hanımlar Lokalleri hakkında alan araştırması ve çözümlemeler yapılarak sorunsalların saptanması** (Çalışmada hanım lokallerini oluşturan siyasalar ve mevzuat irdelenmekte, lokallerin kent içindeki dağılımları haritalanmakta ve kentin çekirdek alanındaki lokallerde yapılan etkinliklere katılan kadınların tavır ve değerlendirmeleri sorgulanmaktadır) (Çavdar, 2010),
- ✓ **Yerel yönetimlerce üretilen kadın politikalarının halka aktarılmasındaki aracı birimlerin işleyişlerinin incelenmesi** (Kırker, 2010)
- ✓ **Brüksel'de yaşayan Türk vatandaşlarının sıklıkla kullandıkları kamusal mekanları algılama, yorumlama ve oradaki davranış biçimlerinin araştırılması** (Bakışkan, 2010),
- ✓ **Keçiören'deki üç farklı parkın kadınlar tarafından kullanılma ve kendilerine mal edilme dinamiklerinin anlaşılması, bir grup orta ve orta-alt sınıf, muhafazakar kadının ve ailelerinin parklardaki gündelik pratiklerinin, deneyimlerinin ve karşılaşmalarının özel-kamusal alan**

müzakere dinamiklerini ve orta sınıflılık ideallerini nasıl şekillendirdiğinin ve dönüştürdüğünün araştırılması (Can, 2010),

- ✓ **Yerel politika gibi kadınların katılımında sorunlu bir alanın kadınların bilgi ve deneyimleri temelinde incelenmesi ve bu süreç içinde kadınların nasıl konumlandırıldığının anlaşılmasının sağlanması** (Pınarcıoğlu, 2011),
- ✓ **Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım talebi üzerinde etkili olan etmenlerin tespit edilmesi** (Araştırmancının sonunda; bireysel ve toplumsal etmenlerin kadınların kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileme düzeyinin, erkeklere oranla daha fazla olduğu, rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenlerin hem kadınların hem de erkeklerin park kullanımlarını etkilediği, güvenlik konusunun her iki cinsiyetin de park kullanımını etkilediği, erişebilirlik durumunun kadınları etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır) (Bayram, 2011: 4, 236),
- ✓ **Toplumsal cinsiyet tabanlı yoksulluk ile dışlanma ve kentsel mekan arasındaki ilişkinin araştırılması** (İlk olarak, kent ve cinsiyet çalışmaları arasındaki ilişki tartışılmaktadır. Ardından feminist coğrafyacıların işaret ettiği konular Ankara'nın yoksul semtlerinden birisi olan ve erkek egemen mobilya üretiminin yoğunlaştığı Siteler örneği üzerinden irdelenmektedir. Derinlemesine mülakatlar yardımıyla kadınların mekansallaşmış baskı hakkındaki deneyim ve algıları belgenmekte ve teorik bölümde bununla ilgili olarak argümanlar ortaya konulmaktadır) (Önder, 2011:90),
- ✓ **Kentin sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan farklı kesimlerinde yaşayan kadınların suç mağduriyeti korkusunun araştırılması** (Çardak, 2011),
- ✓ **Türkiye'nin doğu illerinden İstanbul'un Sultangazi ilçesinin Cumhuriyet Mahallesi'ne göç etmiş kadınların etnik kimliklerinde değişiklik olup olmadığının gündelik hayat pratikleri üzerinden okunması** (Güngör, 2011),
- ✓ **Kadınların kendilerine, gündelik hayatlarına ve mekana yönelik algılarını belirleyen etmenler yoluyla ataerkil yapı ve kapitalizmin aldığı biçimin gecekondü mahallelerinde analizinin yapılması** (Araştırma gözlem ve mülakata dayalı niteliksel alan araştırmasına dayalı olarak gerçekleştirilmektedir. Çalışma kapsamında öncelikle "feminizm ve mekan çalışmalarına ilişkin bilgiler" verilmekte, ardından "sosyalist feminist kent

bilim çalışmaları doğrultusunda sorunun temelindeki ayrımlar ve kurumlar” incelenmektedir. “Kamusal özel alan ayırımına dayalı mekansal ayrışma, aile ve akrabalık ilişkilerinin kadınların yaşamlarındaki belirleyiciliği, ataerkil rollerle belirlenen kadın emeğinin mekanda örgütlenmesi, mahalle ve kadın etkileşimi sosyalist feminist bir kuramsal çerçevede” incelenmektedir. Çalışmanın sonucunda; evlilikte kadının, eşiyle kurduğu ilişkinin ve çocuk sahipliğinin kadının kentsel mekandaki varlığını etkilediği [kocaların çizdikleri sınıra göre kentte hareket edebildikleri, çocuk bakım yükü sebepleri ile evden çok uzaklaşamadıkları ya da tam tersi çocukların ihtiyaçları için kentin yaşadıkları yerinden başka bölgelerine gitmek zorunda kaldıkları gibi], kadının hangi mekanlarda, ne şekilde var olabileceğinin yanı sıra ne zaman bu mekanlarda bulunacağının da ataerkil sistem tarafından belirlenmekte olduğu, tüm kadınlar için geçerli olanın akşam olunca evlerinde olmaları gerektiği, kadınların mahallenin kamusal alanlarından dışlanmış oldukları, mahallede caddeler, dükkanlar, mahalle meydanı gibi mekanların kadınlar için geçiş mekanı ve sadece işi olduğunda kullanabileceği mekanlar olduğu, kadınların ev içerisindeki mekanları ataerkil rolleri çerçevesinde aile fertlerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kullanmakta oldukları, kadınların bekar iken çoğunlukla evlenene kadar, evli iken ise evlilik ve çocuk [bakım hizmetleri] sorumluluklarının elverdiği ölçüde çalışma yaşamına katılabildiği, yine aynı nedenlerle çalışma yaşamından çıkabildikleri, kadınların işyerinin eve yakın olmasını ulaşım kolaylığı ve mekansal yakınlığın getirdiği güvenlik [tanıdık, bildik bir mekanda olma] açısından önemli buldukları gibi sonuçlar elde edilmektedir (Demirbaş, 2012:102, 103-105),

- ✓ **İstanbul'un Dolapdere Mahallesi'nde yaşayan Kürt genç kadınların kentin kamusal alanı benimsemek ve kullanmak adına başvurdukları başa çıkma metodlarının analiz edilmesi (Ege, 2012),**
- ✓ **Kadınların göç sürecinden nasıl etkilendiklerinin, göçle gelen dışlanmışlık hissini nasıl atlattıklarının, kendilerini yerli ya da diğer göçmen kadınlarla kıyaslama yollarının ne olduğunun ve kendilerinde eksik gördükleri noktaları nasıl telafi ettiklerinin ortaya çıkartılması (Arslan, 2012),**
- ✓ **Kent ve kadın göçmenler arasındaki iki yönlü ilişkinin karşılıklı dinamiklerinin, uyum ve çelişkilerinin ortaya konması (Pala, 2013),**

- ✓ **Ankara kenti örneğinde kadınların kentsel siyasetteki yerlerinin değerlendirilmesi** (Görmez, 2013),
- ✓ **Kadının kent hayatıyla ve kentsel mekanla ilişkisinin irdelenerek bu ilişkiyi kesintiye uğratan, kadınların kentsel-kamusal alanda varlığını ve kente uyumunu engelleyen kentsel uygulamaların tespit edilmesi, bu bağlamda yerel yönetimlerin kadın-erkek eşitliğini sağlayıcı hizmet ve çalışmalarının etkisinin değerlendirilmesi** (Çalışma kapsamında öncelikle “toplumsal cinsiyet ve cinsiyete dayalı işbölümü kavramları ile kamusal alan - özel alan kavramlarının toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınışı” incelenmekte, ikinci olarak “kadının ekonomik hayatta ve siyasal hayatta yaşadığı güçlükler ele alınarak bu güçlüklerle getirilen çözüm önerileri” anlatılmakta, üçüncü olarak “kadın dostu kentsel hizmet ve uygulamalara” değinilmektedir. Alan araştırması kapsamında Nevşehir ilinde yaşayan eğitim düzeyi, ekonomik durumu, çalışma durumu, çalıştığı sektör, medeni durumu vb. farklı olan kadınlar ile yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler değerlendirilmektedir. Son olarak, kadının kentle ilişkisi; “Nevşehir’de yapılmış olan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler ışığında” incelenmektedir. Çalışmanın sonucunda kadınların kentsel kamusal alanlarda varlık gösteremedikleri, kentin fiziksel izdüşümlerine ilişkin ihtiyaçlarının şiddetini sürdürdüğü ortaya konmaktadır) (Şafak, 2013: 3, 4, 5, 178)
- ✓ **Yerel yönetimlerin kadınlara yönelik uyguladıkları çalışmalar yanında bütçeleme, kentli hakları, çevre hareketleri, sağlık ve sosyal hizmet uygulamalarının incelenmesi ve farklı siyasal partilerin yönettikleri belediyelerin kadın sorunlarına yaklaşımlarının araştırılması** (Koçum, 2013)
- ✓ **Kırsal ve kentsel alanlarda toplumsallaşma süreci ve toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasının araştırılması** (Gülbaş, 2013)
- ✓ **Cinsiyet konusunun nasıl sosyal teorinin bir parçası haline geldiğinin ve kadına duyarlı kent çalışmalarının gerçek dünya pratikleri ve kent politikalarına nasıl yol gösterici olabileceğinin analiz edilmesi** (Çalışmada öncelikle kent kuramları ve feminist kuramlar ayrı ayrı ele alınmakta ardından kadına duyarlı kent çalışmaları irdelenmektedir. Alan araştırmasında, kadınların mekansal hareketliliğinin ve mekan algısının farklılaşmasının ardında yatan nedenler Ankara ili Çankaya, Keçiören ve

Gölbashi ilçelerinde belediyelerin sağlamış olduğu sosyal, kültürel ve spor hizmetlerine yakınlık açısından kadınların mekansal hareketliliklerinin farklılaşmalarının incelenmesi yoluyla araştırılmaktadır. Araştırmanın sonucunda kadınların ihtiyaç, talep ve sorunlarının oturdukları mahallelere göre yer yer farklılaştığı ancak sosyal, kültürel ve spor hizmetlerinin sayıca ve nitelik olarak az olması, hizmetlerin yürüme mesafesinde olmaması ve toplu taşımanın yetersiz ve ücretli olması gibi erişim ve ulaşımında yaşanan problemler gibi ortak sorunlar ve ihtiyaçların da bulunduğu ortaya konmaktadır) (Taş, 2014)

- ✓ **Kadın hizmet işçilerinin gündelik hayatlarının ve mekansal pratiklerinin İstanbul örneği üzerinden araştırılması** (Bir dizi mekansal formun etkilerini incelemek üzere seçilen grubun kentsel ölçekteki mekandan [çalışma alanı, yaşam alanı, ulaşım modları ve biçimleri, vb.] sokak ölçeğinde kentsel tasarım elemanlarına kadar gündelik hayat pratikleri ve deneyimleri analiz edilmektedir. Bu doğrultuda çalışma, çağdaş kentsel mekanın geçim mücadelesi veren bireylerin hayatlarını kolaylaştıran veya zorlaştıran, hayat kalitelerini arttıran ya da azaltan unsurlarını ortaya çıkarmayı hedeflemektedir) (Sungur, 2014),
- ✓ **Neo-liberal kentleşme sürecinde yoksul kadınlar açısından gündelik yaşamın nasıl dönüştüğünün Ankara'nın Aktaş Mahallesi örneğinde keşfedilmesi** (Feminist etnografik bir çalışma olarak tasarlanan araştırma kapsamında, arsa sahibi oldukları için Toplu Konut İdaresi [TOKİ] evlerine geçmeye hak kazanmış konumdaki ve sosyal yardımlarla yaşayan yoksul kadınların deneyimlerine odaklanılmaktadır. TOKİ evlerine geçen 14, yıkıntı ve harabe haldeki evinin yıkımını bekleyen 17 ve borcunu ödeyemediğı için TOKİ'den atılan 1 kadınla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde, kadınların medeni durumu ve çocuklarının yaşlarına bağlı olarak farklılaşan özellikleri dikkate alınmaktadır. Gerçekleştirilen analiz sonucunda, yoksul kadınların neoliberal kentleşme projesini 'sıcak yuva' ve 'özgür kent' olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Ancak daha derine bakıldığında yoksul kadınların, bu süreci, i) eşitsiz ataerkil ilişkiler ve toplumsal cinsiyet rolleriyle belirlenen yoksulluk ve güvenlik sorunlarının artması nedeniyle evsizlik, ii) kentleşme projesinin cinsiyetçi ve baskıcı yapısı nedeniyle dışlanma, iii) kamusal alanda muhafazakârlaşma iv) güvenlik sorunları karşısında değişmeyen bir korku üzerinden deneyimledikleri ortaya çıkmaktadır. Bu

durum ise, yoksul kadınların neoliberal kentleşme sürecini 'imkânsız medeniyet' olarak tanımlamasına neden olmaktadır. Bu çerçevede araştırma, feminist sosyal politika ve sosyal çalışma açısından, yoksullukla mücadelede toplumsal cinsiyet eşitliğini temele alan bir kent yapısının nasıl olması gerektiğine ve neoliberal kentleşme sürecine ilişkin önerilerle son bulmaktadır) (Eren, 2014),

- ✓ **Kadınların kentsel kamusal mekanlardaki gündelik hayatlarına odaklanarak mekan ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkilerin ortaya konması** (Kadınların evin dışındaki dünyayı nasıl algıladıkları ve onunla nasıl ilişkilendiklerini anlamak, kadınların kamusal mekan deneyimlerini nasıl yorumladıklarını ve nasıl anlattıklarını incelemek amaçlanmaktadır. Çalışma temel olarak Türkiye modernleşme sürecinin olgunlaşma evresi sayılabilecek olan 1950 ile 1980 yılları arasındaki zaman dilimine odaklanmaktadır. Ankara'nın üç eski orta sınıf geleneksel mahallesinde, iki kuşaktan 27 kadınla görüşme yapılarak, belirtilen dönemde kadınların kentteki kamusal yaşantıya hangi faaliyetlerle katıldığı ve ne ölçüde katkıda bulunduğunun ortaya çıkarılması hedeflenmektedir) (Tuncer, 2014)
- ✓ **Yerel düzeyde demokrasi ve katılım olgusunun kent konseyi modeli bağlamında İstanbul dahilinde Zeytinburnu, Küçükçekmece, Kadıköy ve Bahçelievler ilçeleri Kent Konseyleri kadın ve çocuk meclisleri örneklemeleri üzerinden incelenmesi** (Vanlıoğlu, 2015),
- ✓ **Kadın belediye başkanları/eş başkanlar ve belediye meclislerinde kadın üyelerin varlığını etkileyen unsurların ne olduğunun, kadın üyelerin yerel siyaset yapım sürecinin ve yerel yönetimlerdeki siyasi temsili nasıl etkilediğinin ve kadınların yerel siyasette temsilini arttırabilecek yöntemlerin neler olabileceğinin tartışılması** (Oğuz, 2015),
- ✓ **Gecekondu mahallelerinde oluşan kentsel toplumsal hareketlerin, cinsiyete dayalı dinamikler bağlamında incelenmesi** (Karkış, 2015),
- ✓ **Kadınların kentsel alanla ilişkilerinin, kentsel sorunlarla ilgili düşüncelerinin, siyasal algılarının ve kadın fostu olmayı taahhüt eden bir kentten beklentilerinin araştırılması** (Gaziantep'te yaşayan 1004 kadınla yapılan görüşmelerle kentin ne ölçüde kadın dostu olma kriterlerini yerine getirdiği analiz edilmektedir. Araştırmanın sonunda; 2011 yılından bu yana Kadın Dostu olma yolunda çalışmalar yürütülen kentte uygulamaya dönük somut adımlar atılmadığı, kadınların özellikle ekonomik ve sosyal

alanlarda sorunlarının olduğu tespit edilmektedir. Bunun yanında, Gaziantep'in büyük bir şehir olmasına karşın kadınların yeterli ölçüde kentsel hareketliliğe katılmadıkları, kendilerini doğrudan ilgilendiren yerel hizmetlerden yeterli ölçüde memnun olmadıkları ortaya konmaktadır (Özsoy, 2015),

- ✓ **Kimliğe dayalı olarak ötekileştirilen kitlelerin; daha özelde de “öteki” toplumsal cinsiyet gruplarının mekanda ayrışma deneyimlerinin ve Cihangir örneğinde olduğu gibi belirli mekanlarda daha kolay kabul görme deneyimlerinin analiz edilmesi** (Hancıoğlu, 2015),
- ✓ **Üç farklı afet sonrası yerleşim alanında yaşayan düşük gelirli kadınlar açısından mekan ile toplumsal cinsiyete dayalı ilişkiler arasındaki bağlantının ortaya çıkarılması, bu amaçla kadınların hane, komşuluk ve ücretli iş ölçeklerindeki deneyimlerinin araştırılması** (Ceylan, 2015),
- ✓ **Göçmen kadınların kentsel hareketliliklerini sınırlayan etmenlerin anlaşılması** (Göçmen kadınların sınırlı kentsel mekan kullanımlarının genişletilmesinin koşullarının araştırılması ve bu konuda yerel yönetimlere uygulanabilir bir yol haritasının bırakılması hedeflenmektedir. Çalışma, Berlin, Neukölln ve İstanbul Kartal'da çok aşamalı ve karma sosyal araştırma metotları kullanımı ile gerçekleştirilmektedir. Berlin en iyi uygulama modelinin seçildiği ve deneyimin kaynağı olan saha çalışmasına ev sahipliği yapmakta, İstanbul da bu deneyimlerin aktarımının yapılacağı pilot çalışma alanı olmaktadır. Kartal ilçesi Kurfalı'da yaşayan 594 kadınla yapılan anketler sonucunda; göçmen kadınların mahallelerindeki kamusal alan, aktivite ve hizmetleri tanımadığı ve tanımlayamadığı, günlük hareketlilik ve kamusal alan kullanımlarının evin ve çocukların ihtiyaçları çerçevesinde belirlendiği, çocuğun varlığının kadının hareketliliğinde önemli bir motivasyon kaynağı hatta tetikleyicisi olduğu, kadınların çocukları ve onların ihtiyaçları ile doğrudan ilgili olan kamusal alanlarla ilgili farkındalıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir) (Oğuz, 2015),
- ✓ **Kadınların topluma katılımında politikaların yerel düzeyde neler sağlayabileceğinin irdelenmesi, bu hizmetlerdeki olumlu-olumsuz yönlerin, eksikliklerin, iyileştirilmesi gereken yönlerin incelenmesi** (Yavuz, 2015),

- ✓ **Ankara'daki iki gün grubu olan Karadenizliler ve Komşular buluşmalarının etnografik çalışmasına dayanarak kadınların boş zaman deneyimlerindeki cinsiyetlenmiş alanların incelenmesi** (Karayığit, 2015)
- ✓ **Kapalı site olgusunun, mekan ve kadın temelli bir bakış açısı ile sorgulanması** (Araştırmanın sonucunda, kapalı sitede oturan kadınların eğitim seviyelerinin Türkiye genelinin üzerinde olduğu, site yaşamı tercihinde güvenlik, otopark imkanı gibi etkenlerin olduğu, site yaşamının aile bireylerinin ortak zaman paylaşımlarını arttırdığı, özellikle çocukların sosyalizasyon süreçlerine olumlu katkısının olduğu, kapalı sitelerin kadının yaşamını kolaylaştırdığı, onların kent ile etkileşimlerini daha da özgür yaşamalarını sağladığı ortaya konmaktadır) (Gönüler, 2015),
- ✓ **Yerel hizmetler ve toplumsal cinsiyet ilişkisi temelinde kentsel düzenin kuruluşuna ilişkin alternatif politika önerileri belirleme ve bu önerilerin hangi ilkelere dayanması gerektiğinin tartışılması** (Toplumsal eşitsizliklerin ortadan kaldırılması ya da derinleşmesinde yerel düzeydeki kamusal hizmetlere yönelik oluşturulan politikaların hayati önem taşımakta olduğunun altı çizilmekte, kadınların kentsel mekan ve hizmetler içerisindeki mevcut durumunun incelenmesinin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine yönelik çözüm üretilmesinde önemli bir aşamayı oluşturduğu vurgulanmaktadır. “Çalışma, bir yandan yerel hizmetlerin cinsiyet yüklü yapısı içerisinde kadınların kentsel mekanlarla ilişkisini değerlendirirken, bir yandan da 1980’ler itibarıyla dünya genelinde kamu yönetimini etkisi altına alan ve sosyal devletin aşınmasına etki eden neo-liberal politikaların toplumsal eşitsizliklere etkisini, zaten eşitsiz konumda bulunan kadınlar üzerinden çözümlemeyi hedeflemektedir”) (Şimşek, 2016: 142, 154),
- ✓ **Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkeğin kente bakışlarının irdelenmesi** (Bayrakçı, 2016),
- ✓ **Kadın ev işçilerinin kentsel pratiklerinin, gündelik ve mekansal hareketliliklerinin ve onların kenti nasıl algıladıklarının ev içi emeğin temel alınarak araştırılması** (Alan araştırması Ankara’da yaşayan 32 ev işçisi kadın ile yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Araştırmanın sonucunda, görüşme gerçekleştirilen kadınların kentsel mekansal hareketliliklerinin evleri ve çalışmaya gittikleri evler arasında gerçekleştirdikleri otobüs yolculuklarından ibaret olduğu, çalışma hayatı ve ev içi iş yükleri sebepleri ile başka herhangi bir aktiviteye zamanlarının ve

enerjilerinin kalmadığı yönündedir. Bununla birlikte bu kadınlar evleri ve işyerleri arasında seyahat ederken kentte kadın olmanın zorlukları ile baş etmek durumunda kalmaktadırlar) (Kara, 2016),

- ✓ **Yerel yönetimlerin ekonomik, sosyal, siyasi alanlarda, yönetim anlayışlarında ve hizmetlerinde kadın sorunlarına yaklaşımlarının ve çözümlerinin incelenmesi** (Alan araştırması kapsamında Kadıköy ve Üsküdar Belediyeleri'nin kadınlara yönelik hizmetleri incelenmektedir. Çalışmanın temel amacı, “yerel yönetimlerin ekonomik, sosyal ve siyasi alanlarda, yönetim anlayışlarında ve hizmetlerinde kadın sorunlarına yaklaşımlarını ve çözümlerini incelemek” olarak ifade edilmektedir. Kadıköy Kent Konseyi Kadın Meclisi, Kadıköy Sosyal İşler Müdürlüğü, Kadıköy Sağlık İşleri Müdürlüğü, Kadıköy Belediyesi Strateji Planlama Müdürlüğü, Üsküdar Belediyesi Sosyal İşler Müdürlüğü, Üsküdar Belediyesi Sığınma Evi Sorumlusu ve Üsküdar Belediyesi ÜSİM merkezi ile yüz yüze mülakat çalışması ve telefon görüşmeleri gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın sonucunda; farklı siyasal anlayıştaki her iki belediyenin kadınlara yönelik yaklaşımlarında ve uygulamalarında farklılıklar olduğu ortaya konmaktadır) (Kalkan, 2016),
- ✓ **Malatya'da kadınların kamusal alanın bilgisine erişim düzeyleri ile yerel iktidara katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin analizi** (Kuşar, 2016),
- ✓ **Devrim koşullarının dikkate alınmasıyla devrimci kadınların kent hakkının oluşumuna katkılarının ve kent dinamiklerine etkilerinin irdelenmesi** (Atalay, 2016)
- ✓ **Trans bireylerin kent parçalarını deneyimlerken mekanları hangi noktalarda yeniden ürettikleri ve hangi noktalarda dönüştürdüklerine ilişkin merakın giderilmesi, trans bireylere yüklenen kimlik algılarının ve bunların kent içerisindeki meskenlerine yansıyan fiziksel ve sosyal tezahürlerinin de kişisel görüşmeler üzerinden kesitlerle aktarılması** (Balkan, 2016),
- ✓ **İstanbul'da farklı sınıfsal ve kültürel özelliklere sahip toplumsal grupların yaşadığı yerlerde, bekar kadınların farklı şekillerde yaşadıkları güvenlik endişesinin, bunlarla baş etme yöntemlerinin gündelik hayatlarında nasıl gerçekleştiğinin, mekanın bu endişe ve baş etme halinde nasıl rol oynadığının görünür kılınması** (Kadınların anlatımlarından yola çıkarak belirlenen üç temada [Fiziksel Güvenlik, Aile-

Bekarlık ve Mahalle] farklı yönleriyle güvenlik konusu tartışılmaktadır. Araştırma İstanbul'un üç farklı ilçesinde [Kadıköy, Bağcılar, Sarıyer] yapılan derinlemesine görüşmelerle gerçekleştirilmekte; bekar kadınların güvenliksiz hallerinin devletin sosyal politikalarındaki görünmezlikleri ile nasıl arttığı, bu durumla baş etme aracı olarak aile, akraba, arkadaş ilişkilerini mekansal yakınlık kurarak sosyal destek aracıymışçasına devreye soktukları irdelenmektedir. Bununla birlikte bekar kadınların güvenlik endişelerini azaltan sosyal ilişki yapısına sahip mahallede bekarlığı nasıl deneyimledikleri, ahlaki denetimi sağlayan mahallenin 'göz'üne rağmen kadınların burada nasıl barınabildiklerini İstanbul'un üç farklı ilçesindeki özgün yapı içinde ve kadınların anlatımı ile değerlendirilmektedir (Lordoğlu, 2016),

- ✓ **Toplumsal cinsiyete dayalı olarak deneyimlenen kentsel eşitsizliklerin altında yatan nedenlerin anlaşılması, kadınların park kullanımlarının arttırılması için düzenlemelerin yapılması için gereken bilginin üretilmesi ve açık ve yeşil kamusal alanlarda yapılan fiziksel ve sosyal değişiklikler ile kadınların hayatlarının iyileştirilmesi** (İzmir'in Balçova ilçesinde gerçekleştirilen araştırma kapsamında niteliksel ve niceliksel veriler ve analiz yöntemleri bir araya getirilmektedir. Balçova'da yaşayan kişiler ile mahalle parklarında ve semt evlerinde detaylı gözlem, anket ve röportaj yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda; ihtiyaca dayalı kaynak dağıtımını temel alarak kapsamlı bir araştırma metodu önerisi ve park geliştirme modeli ve de özellikle mahalle alanına bağımlı yaşayan, kısıtlı sosyal ve dinlence aktivitesi imkanına sahip olan ve kamusal alanın bir parçası olmakta zorlanan kadınların ihtiyaçları hakkında bir farkındalık yaratılması önerileri sunulmaktadır) (Uzun, 2016),
- ✓ **Taşra'da kuir olmanın Diyarbakır ve Konya kentleri örnekleri üzerinden araştırılması** (Kineşçi, 2016),
- ✓ **Kent yoksulu genç erkeklerin eril kimliklerini kurmada merkezi bir rolü olan arabanın, kişiselleştirme ve kişiselleştirilmiş araba kullanımının incelenmesi, araba meraklısı, kent yoksulu erkeklerin eril kimliklerini kurdukları koşulları ve de erkekliklerini arabayla nasıl icra edip caddelere yansıttıklarının analiz edilmesi** (Aktürk, 2016)

- ✓ **DP döneminde yaşanan göçler, göçlerin meydana getirdiği kentleşmenin Türk kadını üzerindeki etkisinin ortaya konması** (Orkut, 2017)
- ✓ **1930-1960 yıllarında Cumhuriyet Dönemi'nin kadın mimarlarının modernite öncülüğünde izlerinin sürülmesi, tarih boyunca kadın-mekan ilişkisine ve kadın mimarların üretimlerine yeni bir bakış açısı getirerek farkındalık yaratılması** (Sarıçelik, 2017),
- ✓ **Diyarbakır Benusen Gecekondü Mahallesi'nde Kadın Merkezi Çamaşır Evi deneyimi ve Filistin, Batı Şeria Bölgesi, Fawwar Mülteci Kampı'nda yer alan Kadın Meydanı deneyiminin kadın dayanışmasının yarattığı toplumsal etki bağlamında karşılaştırılmalı bir yöntemle ele alınması** (Tahtacı, 2017),
- ✓ **Kadınların kentsel mekanlara ve kurumlara erişimde deneyimledikleri cinsiyete dayalı ve cinsiyetle iç içe geçmiş demografik, kültürel ve sosyo-ekonomik farklılıkları da kapsayan eşitsizliklerin ve engellerin araştırılması** (Araştırma kapsamında Aydın kent merkezinde demografik, sosyo-ekonomik ve kültürel değişkenler açısından farklılaşan dört mahallede 120 kadın ile yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, kadınların kentsel hizmetlere erişiminin, kentsel kurumlara ilişkilerinin, mekansal hareketlilik kabiliyetlerinin ve örüntülerinin yaşadıkları mahallenin sahip olduğu sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine göre değiştiğini ancak genelde bakıldığında bütün bu ilişkilerin çoğunluk için ataerkil normlar ve işbölümü çerçevesinde şekillendiğini göstermektedir) (Akkirman, 2017)
- ✓ **Gaziantep'e zorunlu göçle gelen Suriyeli kadın göçmenlerin gündelik hayat deneyimlerinin ve kentte var olma mücadelelerinin incelenmesi** (Sevlü, 2017)

İncelenen 33 çalışmanın 12'si şehircilik ve bölge planlama, 10'u kamu yönetimi, 9'u sosyoloji, 2'si mimarlık alanlarında yazılmış lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Konuya ilişkin Şehircilik ve Bölge Planlama alanında ilk tez çalışmasının 2001 yılında gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir. İncelenen 33 çalışmanın konuya genel hatlarıyla **3 farklı açıdan** yaklaşmakta oldukları, **birincisinin**; "kentsel yaşam ve toplumsal cinsiyet" ya da "kadın ve kent" ya da "yerel hizmetler ve toplumsal cinsiyet" arasındaki ilişkilere odaklanan kavramsal bir yaklaşım olduğu, **ikincisinin**; "kadına / toplumsal cinsiyete duyarlı kent çalışmaları

ya da yerel politikalara” odaklanan ve konuyu yerel yönetimlerin ya da otoritelerin gözünden bakarak ele alan bir yaklaşım olduğu, **üçüncüsünün ise**; kadınların mekanı / kenti kullanımları onunla ilişkisi-etkileşimleri, kentsel hareketlilikleri, kentsel deneyimleri, kenti ve kentsel mekanı algılamaları, cinsiyet rollerine özgü gereksinimleri, beklentileri ve yaşadıkları kısıtlılıkları kadınların gözünden bakarak ele alan bir yaklaşım olduğu görülmektedir.

İncelenen tezlerin 5’inin birinci tür, 3’ünün ikinci tür, 19’unun üçüncü tür, 2’sinin hem ikinci hem üçüncü tür, 4’ünün hem birinci hem üçüncü tür yaklaşımla gerçekleştirildiği, tezlerin çoğunluğunun öznesi kadın olan alan araştırmalarını kapsadığı ve kadınların kentsel deneyimlerine odaklandığı görülmektedir.

İncelenen tezlerin vurguladıkları ve üzerinde durdukları konular toplumsal cinsiyeti ilişkili olarak ele aldığı konular açısından incelendiğinde; 3’ünün güvenlik, 3’ünün yerel yönetimler, 2’sinin yerel yönetimler ve kadın dostu kentler, 1’inin yerel yönetimler ve katılım, 1’inin yerel yönetimler, katılım ve kent planlama disiplini, 2’sinin kadınların kentsel hareketlilikleri, 1’inin kadınların kentsel hareketlilikleri ve sosyal ve kültürel hizmetler, 1’inin kadınların kentsel hareketlilikleri ve ev içi emek, 1’inin kadınların kentsel hareketlilikleri ve raylı sistemler, 1’inin mekan, feminizm ve feminist araştırma yöntemleri, 1’inin mekan ve kentsel eşitsizlikler, 1’inin mekan ve siyasa, 1’inin mekan, 1’inin gecekondü ve kadınların kentsel mekansal deneyimleri, 1’inin gecekondü ve konut kullanımı, 1’inin gecekondü ve kamusal alan, 1’inin kadınların kentsel mekansal deneyimleri, 1’inin kadınların kentsel mekansal deneyimleri ve kentsel tasarım, 1’inin kamusal alan ve ayrışma, 1’inin kamusal alan ve gender sistematik yaklaşım, 1’inin kentsel dönüşüm ve katılım, 1’inin kentsel eşitsizlik ve sınıf, 2’sinin park alanları, 1’inin TOKİ, 1’inin kent planlama, 1’inin sosyal ayrışma ve kapalı siteler konularına vurgu yaptığı görülmektedir. **Özetle**, incelenen tez çalışmaları kapsamında toplumsal cinsiyet konusunun; yerel yönetimler (7), kadınların kentsel hareketlilikleri (5), mekan (4), kadınların kentsel mekansal deneyimleri (3), kamusal alan (3), katılım (3), güvenlik (3), gecekondü (3), kadın dostu kentler (2), ayrışma (2), park alanları (2), kentsel eşitsizlik (2), kent planlama (2), sosyal ve kültürel hizmetler (1), ev içi emek (1), konut kullanımı (1), feminizm ve feminist araştırma yöntemleri (1), TOKİ (1), kapalı siteler (1), göçmen kadınlar (1), siyasa (1), hanım lokalleri (1), kentsel tasarım (1), gender sistematik yaklaşım (1), kentsel dönüşüm (1), raylı sistemler (1) ile ilişkili olarak ele alındığı görülmektedir.

İncelenen tezler içerisinde kent planlama konusuna vurgu yapan 2, kentsel tasarıma vurgu yapan 1 çalışma bulunmakta olup çalışmalar şehircilik ve bölge planlama bilim alanında gerçekleştirilmiştir.

İncelenen tezlerin ele aldıkları kadın gruplarının özelliklerine bakıldığında³; “Ankara’da yaşayan 18 yaş ve üzeri kadınlar”, “Konya’da yaşayan 18 yaş ve üzeri kadınlar”, “Bursa Panayır Mahallesi gecekondu bölgesinde yaşayan kadınlar”, “Nevşehir’de yaşayan eğitim düzeyi, ekonomik durumu, çalışma durumu, çalıştığı sektör, medeni durumu vb. farklı olan kadınlar”, “Ankara’nın Çankaya, Keçiören ve Gölbaşı ilçelerinde yaşayan kadınlar”, “Ankara’da yaşayan gündelik ev işçisi kadınlar”, “İstanbul’da kapalı sitede yaşayan ve zorunlu göçle gelen kadınlar”, “Gaziantep’te yaşayan kadınlar”, “İstanbul Pınar Mahallesi’nde çalışan-çalışmayan ve daha önce hiç çalışmamış kadınlar”, “Trabzon’da yaşayan kadınlar”, “Ankara’nın tüm ilçelerinde imarlı alanda yaşayan kadınlar”, “Trabzon’da yaşayan 18 yaş üstü kadınlar”, “Ankara’da metro hattında yaşayan kadınlar”, “İstanbul’da eğitilmiş, orta sınıf, çalışan ve yalnız yaşayan kadınlar”, “İstanbul Kartal Kurfalı’da yaşayan göçmen kadınlar”, “İstanbul’un Kadıköy, Bağcılar, Sarıyer ilçelerinde yaşayan farklı sınıfsal ve kültürel özelliklerde ve bekar kadınlar”, “İzmir Balçova’da yaşayan kadınlar”, “Ankara’da yaşayan ve hanım lokali üyesi olan kadınlar”, “Ankara’da Siteler semtinde yaşayan kadınlar”, “İstanbul’da yaşayan gündelik ev işçisi kadınlar”, “Ankara’da yaşayan alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyde ve çalışmayan kadınlar”, “Ankara Türközü’nde gecekonduya yaşayan kadınlar”, “Ankara’nın farklı semtlerinde yaşayan eğitilmiş, meslek sahibi ve çalışan- çalışmayan kadınlar”, “İstanbul Tarlabası’nda 3 farklı mahallede evleri kentsel dönüşüm projesine dahil olan kadınlar”, “Ankara Aktaş Mahallesi’nde yaşayan yoksul kadınlar”, “Ankara’da üç farklı geleneksel mahallede yaşayan orta sınıf iki kuşaktan kadınlar”, “İstanbul Ümraniye’de kapalı sitede yaşayan kadınlar”, “Aydın’da 4 farklı mahallede yaşayan farklı sosyo-ekonomik gruplardan kadınlar” oldukları **görülmektedir.**

Tez çalışmalarının örnekalan incelemelerinin yapıldığı illere bakıldığında; 13’ünün Ankara, 9’unun İstanbul, 2’sinin Trabzon, 1’inin Aydın, 1’inin Konya, 1’inin Bursa, 1’inin Nevşehir, 1’inin Eskişehir, 1’inin Gaziantep, 1’inin İzmir,

³ Çalışmalardan 1’i örnekalan çalışması içermemekte olduğundan, 2’sinde görüşmeler kurum yetkilileri ile gerçekleştirildiğinden, 2’sine ilişkin ise örnekalan çalışmasına dair bilgiye ulaşılamadığından bu inceleme 28 adet tez çalışması üzerinden yapılmaktadır.

kentlerinde alan araştırması yaptıkları, 1'inin alan araştırmasının olmadığı, 1'i ile ilgili de alan araştırması olup olmadığına ilişkin bilgiye erişilemediği görülmektedir.⁴

2.2 BASILI YAYINLAR

2.2.1 Makaleler

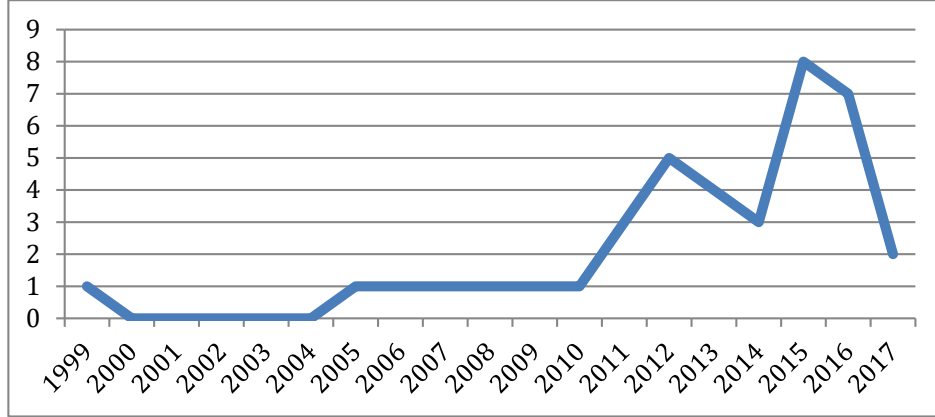
Türkiye'de toplumsal cinsiyet, kent ve kentsel mekana ilişkin gerçekleştirilen bilimsel yayınlar; "Researchgate", "Dergipark" ve "Academia" isimli makale arama motorlarında yapılan taramalardan, kent, mekan ve şehircilik ile ilgili disiplinlere ilişkin yayın yapan "Mimarlık" ve "Planlama" dergilerinde yapılan taramalardan, toplumsal cinsiyete ilişkin yayın yapan dergilerden "federgisi", "Kaos-GL" dergilerinde yapılan taramalardan elde edilen sonuçlar doğrultusunda listelenmiştir. (Tablo-2)

Listelenen 42 adet yayından 5 tanesinin yayınlanma yılına ulaşılammıştır. 23 tanesinin 2011-2015, 7 tanesinin 2016 yılında, 3 tanesinin 2006-2010, 2 tanesinin 2017 yılında, 1 tanesinin 2001-2005, 1 tanesinin 1996-2000 yılları arasında yayınlandığı görülmektedir. (Şekil-3)

Listelenen 42 adet makalenin 1 tanesinin yazarının hangi bilim dalından olduğu bilgisine ulaşılammıştır. 12'sinin siyaset bilimi, 7'sinin sosyoloji, 3'ünün coğrafya, 3'ünün kamu yönetimi, 3'ünün şehir ve bölge planlama, 2'sinin iletişim, 2'sinin mimarlık, 2'sinin kadın çalışmaları, 1'inin içmimarlık, 1'inin iktisat, 1'inin peyzaj mimarlığı, 1'inin sosyal hizmetler, 1'inin uluslararası ilişkiler, 1'inin kültür yönetimi, 1'inin yabancı diller alanlarından olduğu görülmektedir. (Şekil-4)

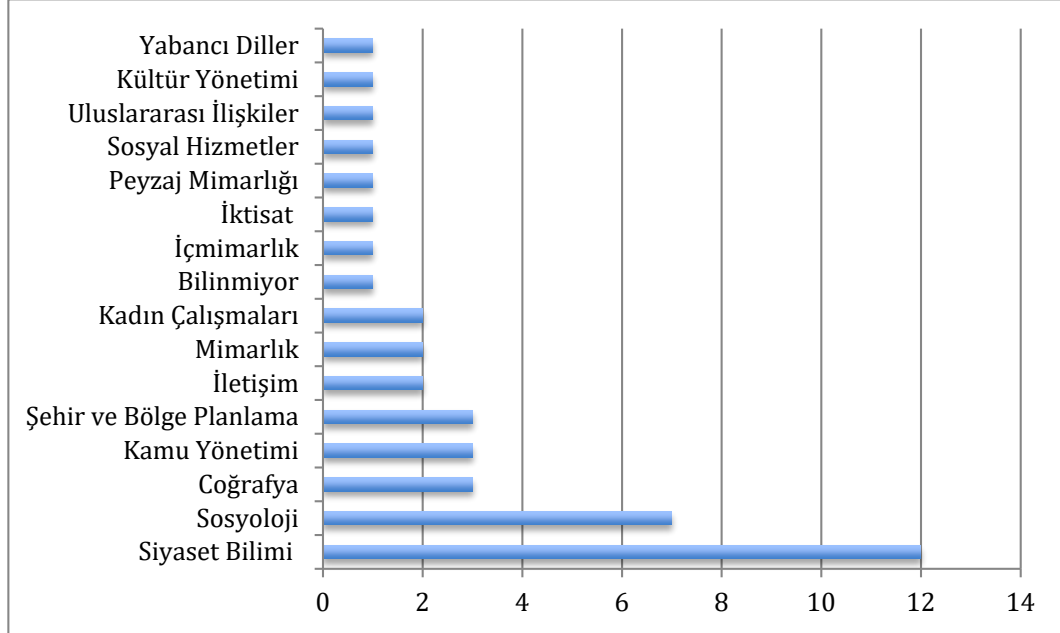
⁴ Çalışmalardan 1'i örnekalan çalışması içermemekte olduğundan, 1'ine ilişkin ise örnekalan çalışması yapıp yapılmadığına dair bilgiye ulaşılamadığından bu inceleme 31 adet tez çalışması üzerinden yapılmaktadır.

Şekil-3: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Kent ve Mekan İlişisine Dayalı Olarak Yazılmış Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: YÖK Ulusal Tez Merkezi

Şekil-4: Toplumsal Cinsiyet, Kent Ve Kentsel Mekana İlişkin Gerçekleştirilmiş Makalelerin Alanlara Göre Dağılımı

Kaynak: YÖK Ulusal Tez Merkezi

Tablo-2: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Kent ve Mekan İlişkisine Dayalı Olarak Yazılmış Makaleler

SIRA NO	YAZARIN İSMİ	YAYIN YILI	ÇALIŞMANIN BAŞLIĞI	YAYINLANDIĞI DERGİ / KİTAP	ÜNİVERSİTE	BİLİM DALI
1	Ayten Alkan	1999	Toplumsal Cinsiyet ve Kentsel Mekanın Düzenlenmesi Çerçevesinde Kent Planlaması Disiplini	SBF Dergisi 54(4), s. 1-29	Ankara	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
2	Ayten Alkan	2005	Başlıca Kentsel Yaklaşımlarda Cinsiyet Körlüğü	Dipnot Dergisi, İçinde: Yerel Yönetimler ve Cinsiyet: Kadınların Kentte Görünmez Varlığı, Ankara: s. 31-40	Ankara	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
3	Ayten Alkan	2006	29. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu'nun Ardından: Türkiye'de Mekan Çalışmaları "Riskler ve Fırsatlar"ın Peşinden Giderken "Toplumsal Adalet, Eşitsizlik ve İktidar" Nereye Düşer?	Planlama Dergisi, 2006/1 s.33	Ankara	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
4	Seher Polat	2007	Kentsel Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Ayrımı ve Kadınlar	Kent ve Bölge Üzerine Çalışmalar: Prof. Dr. Orhan Kuntay'a Armağan Kitabı	Gazi	Şehir ve Bölge Planlama
5	Erincik Edgü	2010	Evin Direği, Sokağın Bekçisi	Kadın ve Mekan: Tutsaklık mı? Sultanlık mı?, s.72	İstanbul Ticaret	İçmimarlık
6	Çiğdem Akgül	2011	"Eskiye Zaman"ın Kadın Belleğinde Eskitemediği Mekanlar: Ayla Kutlu ve Mekan İlişkisi Analizi	Fe Dergi: Feminist Eleştiri, c.3, sayı: 1	Ankara	Kadın Çalışmaları
7	Sevgi Uçan Çubukçu	2011	Mekanın İzdüşümünde 'Toplumsal Cinsiyet': Sulukule Mahallesi ve Romanlar	İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi No: 44, ss.83-106	İstanbul	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
8	Yıldız Temürtürkan	2011	Kente Cinsiyetlendirilmiş Bir Mercekte Bakış	TMMOB-Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülten, Sayı: 87	-	-
9	Ayşın Koçak Turhanoğlu	2012	Kadınların Kentle İlişkisinde Mekansal Pratikler ve Sınırlar	DEÜ Uluslararası Kadın Konferansı Bildiriler Kitabı, ss. 412-420	Anadolu	Sosyoloji
10	Ayten Alkan	2012	Şehircilik Çalışmalarının Zayıf Halkası: Cinsiyet	Birkaç Arpa Boyu... 21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar, Koç Yayınları, sf: 343	Ankara	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
11	İrem İnceoğlu	2012	Küresel Kadın Hareketleri ve Alternatif Küreselleşme Söylemlerine Feminist Müdahaleler	Fe Dergi: Feminist Eleştiri 4, Sayı 1	Middlesex	İletişim-Medya
12	M. Tuğba Kaya	2012	Dikmen Vadisi Gecekondu Bölgesindeki Kadınların Gündelik Yaşamındaki Değişim Nelere Bağlı?	Fe Dergi: Feminist Eleştiri 4, Sayı 1	Ankara	İletişim
13	Selda Tuncer	2012	Beşeri Coğrafyaya Feminist İtirazlar	Fe Dergi: Feminist Eleştiri 4, Sayı 1	ODTÜ	Sosyoloji
14	Arif Keçeli	2013	Kentsel Yaşanabilirlik ve Cinsiyet	Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 28, ss. 232-245	Mehmet Akif Ersoy	Coğrafya
15	Feryal Saygılıgil	2013	Mekanın Cinsiyeti	Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, cilt-5, No:1	İstanbul Arel Ü	Sosyoloji
16	Mercan Efe Güney	2013	Kadına Yönelik Çalışmalarda Yeni Bir Tartışma Konusu Olarak Lezbiyenler ve Kentsel Mekandaki Arayışları-İzmir Örneği	TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu/28-30	DEÜ	Şehir ve Bölge Planlama
17	Şengül Oymen Gür-Şengül Yalçinkaya Erol	2013	Ev: Kadın Büyürken	International Journal of Architecture and Planning, Vol.1, Iss.2, pp: 101-131.	Beykent-KTÜ	Mimarlık-İçmimarlık
18	Elifhan Köse	2014	Cinsiyet, Teknoloji ve Kent: Otomobilin Muğlak Heteronormativizmi	Fe Dergi: Feminist Eleştiri Cilt 6, Sayı 1	Karamanoğlu Mehmetbey	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
19	Manolya Harnuboğlu	2014	Mekan ve Mekanın Algılanış Biçimleri: Halide Edib Adıvar'ın Otobiyoğrafisi Mor Salkımlı Ev Üzerine Bir İnceleme	Fe Dergi: Feminist Eleştiri 6, Sayı 2	Mustafa Kemal	Yabancı Diller
20	Şafak Kaypak	2014	Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak	Niğde İİBF Dergisi, 2014, Cilt:7, Sayı:1, s:344-357	Mustafa Kemal	Kamu Yönetimi
21	Ayten Alkan	2015a	"Yerim mi Dar, Yenim mi?" Cinsiyete Dayalı Hak İhlalleri ve Ötesi	Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları, sf: 121	Ankara	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
22	Ayten Alkan	2015b	Kentsel Hizmetler	Yerel Yönetimler, Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Örgütleri İçin Kadın Dostu Kentler Eğitici Kiti	Ankara	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
23	Ayten Alkan	2015c	Toplumsal Cinsiyet ve Kent Planlaması	Ankara SBF Dergisi, 54-4	Ankara	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
24	Burcu Hatipoğlu Eren	2015	Kent İçi Yoksul Alanların Dönüşümüne Feminist Bakış: Ankara-Aktaş Mahallesi Örneğinde 'İmkansız Medeniyet' TOKİ	Fe Dergi: Feminist Eleştiri Cilt 7, Sayı 1	Hacettepe	Sosyal Hizmetler
25	Elifhan Köse-Arzu Maltaş	2015	Neo-Liberal Dönüşümlerin Mekansal Pratiklere Etkisi ve Toplumsal Cinsiyet	Doğu Akdeniz Üniversitesi-Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi 5. Uluslararası Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Konferansı	Karamanoğlu Mehmetbey	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
26	Fehunde Özbay	2015	Toplumsal Cinsiyet ve Mekan: Türk Modernleşmesine Yeni Bir Bakış	Aile, Kent ve Nüfus, sf: 109	Boğaziçi	Sosyoloji

Tablo-2 devamı:

27	Mercan Efe Güney, Funda Demircioğlu	2015	LGBTT Bireylerin Buluşma Noktası Olarak Kullandıkları Mekanların Şehir Planlama Kapsamında İncelenmesi	Planlama 2015; 25(2): 147–157	DEÜ	Şehir ve Bölge Planlama
28	Zuhal Esra Bilir	2015	Mamak'ta Yaşayan Kadınların Gündelik Hayatlarına Dair Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Tuzluçayır Örneği	KEİG Yayınları Dizisi, Mamak'ta Yaşayan Kadınların Gündelik Hayatlarına Dair Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Tuzluçayır Örneği	Ankara	Kadın Çalışmaları
29	Bahar Özsoy-Esra Banu Sipahi	2016	Türkiye'de Kadın Dostu Olma İddiasında Bir Kent: Gaziantep	Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 25 Sayı 3 Temmuz 2016, s.35-68	Bakü Devlet Üniv- Necmettin Erbakan	Uluslararası İlişkiler-siyaset bilimi ve kamu yönetimi
30	Derya Acuner	2016	Canavarlaş(tırıl)An Kent Sokakları: Kadının Kent Deneyimi Üzerine Bir Değerlendirme	Fe Dergi: Feminist Eleştiri Cilt 8, Sayı 1	Bilgi	Kültür Yönetimi
31	Fatma Özlem Tezcek - Özlem Polat	2016	Ev-İçindeki Fabrikanın İşçileri	Fe Dergi: Feminist Eleştiri Cilt 8, Sayı 1	Ordu	İktisat
32	Gülmelek Doğanay	2016	Unutma ve Anımsama Arasında Geçmişin Eril İnşası: Çaykara'da Kadın Olmak ve Geçmişin Reddi	Fe Dergi: Feminist Eleştiri Cilt 8, Sayı 1	KTÜ	Kamu Yönetimi
33	M. Murat Yüceşahin	2016	Toplumsal Cinsiyet ve Mekanın Karşılıklı İlişkisi: Patriyarkanın Sosyal Mekanı Örgütleyişine Dair Bir Tartışma	Kadın/Woman 2000, 2016; 17(1): 73-101	Ankara	Coğrafya
34	Sema Mumcu-Serap Yılmaz	2016	Kentsel Açık Mekanlarda Kadınlar: Cinsiyet Rollerinin Kamusal Alanlarda Gözlemlenmesi	Mimarlık ve Yaşam Dergisi, Cilt: 1, No: 1, 2016 (37-52) / Journal of Architectural and Life, Vol: 1, No: 1, 2016 (37-52)	KTÜ	Peyzaj Mimarlığı
35	Türkan Erdoğan	2016	Kentleşme Süreci ve Ailede Toplumsal Cinsiyet Rollerine İle Kalıpyargıların Dönüşümü: Denizli-Sevindik Mahallesi Örneği	Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 24, s. 143-166	Pamukkale	Sosyoloji
36	Gül Aktaş	2017	Kadın Açısından Kente İlişkin Mekan Pratikleri	Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 27, s. 136-149	Pamukkale	Sosyoloji
37	Münür Bilgili	2017	Toplumsal Cinsiyet, Bedenin Mekansallığı ve Cinsiyetçi Mekanlar	Felsefe-Yazın Dergisi, Ekim-Kasım: 23	Marmara	Coğrafya
38	Berre Altaş	-	Kent ve Kadın: Amasya İlindeki Kadın Dernekleri Üzerine Bir Araştırma	-	Amasya / Akdeniz	Sosyoloji
39	Elifhan Köse-Arzu Maltaş	-	KÖR Alanlara: BELEDİYELERİN DÖNÜŞÜMDE TOPLUMSAL CİNSİYET Algısı	6. Uluslararası Girişimcilik Kongresi	Karamanoğlu Mehmetbey	Siyaset Bilimi / Kentleşme ve Çevre Sorunları
40	Şafak Kaypak	-	Kadın Dostu Kentler Ve Kent Konseyi İlişkileri	Prof. Dr. Cihangir Akın'a Armağan, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Edit. Y. Özkan vd. Sakarya Üniversitesi Yayını, Sakarya, s.363-380	Mustafa Kemal	Kamu Yönetimi
41	Sebiha Düz	-	Toplumsal Cinsiyet ve Kent İçi Ulaşımda Kadın, Karşılaştığı Zorluklar ve Otomobil Kullanımının Buradaki Yeri	-	Ankara	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
42	Şengül Öymen Gür- Şengül Yalçinkaya Erol	-	Toplumsal Cinsiyet Rollerine ve Ev	-	Beykent-KTÜ	Mimarlık-İçmimarlık

Listelenen makalelerin amaçları aşağıda yer almaktadır:

“geleneksel kent planlaması disiplininin, tarihinde, felsefesinde, örgütlenmesinde ve politika yönelimlerinde var olan toplumsal cinsiyet yanlılığının nasıl ortaya çıkıp sürdüğünü ortaya koymanın yanı sıra, toplumsal cinsiyetlere duyarlı bir değişimin gizilgücünü araştırmak” (Alkan, 1999) olarak,

- ✓ “Kentsel yaklaşımların feminist bir eleştirisinin yapılması” (Alkan, 2005),
- ✓ “29. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu kapsamında yer alan bildiri kapsamının ‘adalet’, ‘eşitsizlik’ ve ‘iktidar’ perspektifinden eleştirilmesi” (Alkan, 2006),
- ✓ “Kadınların kentsel çalışma yaşamında karşılaştıkları ayrımcılıkların analiz edilmesi” (Polat, 2007),
- ✓ “Kadın ve ev ilişkisinin analiz edilmesi” (Edgü, 2010),
- ✓ “Mekanların kişilerin yaşamları üzerindeki etkisinin açığa çıkarılması, mekanların kişilerin yaşları, cinsiyetleri, kimlikleri ile etkileşime girerek, duygu ve düşünceleri nasıl biçimlendirdiğine işaret edilmesi” (Akgül, 2011),
- ✓ “Sulukule olarak bilinen, Neslişah ve Hatice Sultan Mahallesi’nde, kentsel dönüşüm planları çerçevesinde gerçekleştirilen yerinden edilme sürecinin toplumsal cinsiyet değişkeni temelinde Romanlar üzerindeki etkilerinin araştırılması” (Çubukçu, 2011),
- ✓ “Kentsel tartışmalara toplumsal cinsiyet perspektifinden bakılması” (Temurtürkan, 2011),
- ✓ “Kadınların kentle kurduğu ilişkinin mekansal pratikler aracılığıyla çözümlenmesi ve bu ilişkiyi etkileyen mekansal sınırların tartışılması” (Turhanoğlu, 2012),
- ✓ “Şehircilik ve cinsiyet çalışmaları alanında var olan eksikliklerin ve sorunların saptanması” (Alkan, 2012:389),
- ✓ “Feminist söylemlerin küreselleşme hareketleri kapsamında ele alınışına yönelik gelişmekte olan ve Türkçe’ye çevirisi sınırlı olan literatürü tanıtmanın yanı sıra Avrupa’da çeşitli platformlardaki sosyal hareketliliklerin” analizinin yapılması (İnceoğlu, 2012),
- ✓ “Ankara Yukarı Dikmen’de gecekondü bölgesinde yaşayan semt sakini kadınların sosyo-ekonomik durumlarının yanı sıra esasen ağırlıkla son beş yılda gecekondü yıkımlarına karşı çıkan kadınların gündelik yaşam koşullarının ne şekilde etkilenip değiştiğinin araştırılması” (Kaya, 2012),

- ✓ “Feminizmle coğrafya arasındaki etkileşimin incelenmesi ve kadınların beşeri coğrafya alanında var olma mücadelelerinin ortaya konması” (Tuncer, 2012:79),
- ✓ “Yaşanabilirlik algı ve anlayışının cinsiyetlere göre muhtemel farklılık ve benzerliklerinin ortaya konması” (Keçeli, 2013),
- ✓ “Kadınların yazdıklarından ve söylediklerinden yola çıkarak mekanın cinsiyetinin tartışılması, mekanın kadınlar açısından ne anlama geldiği, kamusal mekanlarda: sokakta, caddede kadın olma ve bunu dile getirme, yazma deneyiminin tartışılması” (Saygılıgil, 2013),
- ✓ “Bir İslam Ülkesi ve Avrupa Birliği (AB) adayı olan Türkiye’nin hem ‘Ege’nin İncisi’ hem ‘Gavur İzmir’ nitelendirmelerine sahip İzmir kentinde lezbiyenlerin kentle kurdukları ve kurmak istedikleri ilişkinin fiziki planlama kapsamında ortaya konması” (Güney, 2013),
- ✓ “Kadınların evdeki cinsiyet rollerinin belirlenmesine yönelik bir araştırmanın yapılması” (Gür ve Erol, 2013:102),
- ✓ “Otomobil ve kentin birbirini dönüştürdüğü, ulaşım ve araçlarına ulaşma konusunda var olan cinsiyet eşitsizliğinin, trafik, kent mekanları, teknoloji ve özellikle otomobilin aynı zamanda heteronormativiteyi güçlendirecek şekilde dişil ya da eril biçimde cinsiyetlenmekte olduğunun, otomobilin insana sağladığı bedenselleşme potansiyeli ile cinsiyet kimliğinin ve heteronormativitenin üretilmesine ayrıca katkı sağlamakta olduğunun” ortaya konması (Köse, 2014:32),
- ✓ “Halide Edib Adıvar’ın otobiyografik anısı Mor Salkımlı Ev’de mekan kavramı ve mekanın algılanış biçimleri, dolayısıyla mekansal duraklar ve aidiyetler ile mekansal deneyimler ve hareketliliğin dikkate alınarak, yazarın mekan algısı ve bunu eserlerine yansıtma biçiminin irdelenmesi (Harnuboğlu, 2014:25),
- ✓ “Toplumsal cinsiyet bakış açısından kente bakmak ve kadının kent ortamında incelenmesi” (Kaypak, 2014),
- ✓ “Kentli haklarının mekansal-toplumsal özgüllüğünü göz ardı etmeyen bir kurumsal siyasetin imkanlarının araştırılması” (Alkan, 2015a),
- ✓ “Toplumsal cinsiyet ve kentsel hizmetler arasındaki ilişkinin ve kadınların kentsel alanda yaşadıkları kısıtlılıkların azaltılmasına yönelik sunulabilecek kentsel hizmetlerin ortaya konması” (Alkan, 2015b),

- ✓ “Kent planlamasında var olan toplumsal cinsiyet yanlılığının nasıl ortaya çıkıp sürdüğünün gösterilmesi ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir değişimin gizilgücünün araştırılması” (Alkan, 2015c:1),
- ✓ “Neoliberal kentleşme projesiyle birlikte Aktaş Mahallesi’nde yaşayan kadınların yoksulluk, güvenlik ve katılım bağlamında dönüşen gündelik yaşam deneyimlerinin ve bu deneyimlerle sosyal politika arasındaki bağlantıların keşfedilmesi” (Eren, 2015),
- ✓ “Dönüşümlerle birlikte kentsel mekanların dizaynlarında meydana gelen değişimler sonucu kadınların kamusal mekanlara erişebilirliklerinin; kentsel mobilitelerinin değerlendirilmesi ve neo-liberal politikalarla birlikte yaratılan mekan ve cinsiyet ilişkilerinin ele alınması” (Köse ve Maltaş, 2015),
- ✓ “Türkiye modernleşmesinin toplumsal cinsiyet ve mekan ilişkisi üzerinden ele alınması” (Özbay, 2015),
- ✓ “İzmir’de LGBTT bireylerin buluşma noktaları bilgisinin temel veri alınmasıyla bunların ortak ve ayrışan özellikleri üzerinden LGBTT bireylerin kent içerisinde dolaşırken ne tür yerleri seçtiğinin ortaya konması ve dolayısıyla LGBTT bireyleri de kapsayan bir kentin nasıl olması gerektiğinin değerlendirilmeye çalışılması” (Güney ve Demircioğlu, 2015)
- ✓ “Mamak Tuzluca’yı’da yaşayan kadınların gündelik yaşamlarının analiz edilmesi” (Bilir, 2015),
- ✓ “Gaziantep’in kadın dostu kent olma hedefine ulaşp ulaşmadığının ortaya konması” (Özsoy ve Sipahi, 2016),
- ✓ “Kent hayatının getirdiği anonimlik ve geçici ilişkilerin kadınların hayatını nasıl şekillendirdiği üzerinde durulması, kent hayatıyla kadın arasındaki ilişkinin tek taraflı olmadığının vurgulanması, kolektif eylemlerle kadınların kamusal alanı nasıl dönüştürebileceğinin tartışılması” (Acuner, 2016),
- ✓ “Türkiye’de son dönemde ev-eksenli çalışan kadınların toplumsal cinsiyet konumlarından yola çıkarak kapitalizm ile ataerki arasındaki dinamik ve karmaşık ilişkinin incelenmesi” (Tezcek ve Polat, 2016),
- ✓ “Erkeklerin yazdığı, oynadığı ve anlattığı tarihin ya da kültürel deneyimlerin kadınlar tarafından nasıl algılandığının anlaşılması, toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirirken, kültürlerine özgü kimliklerini saklayarak hatta unutarak yaşamak zorunda kalan kadınların resmi tarihin gizlediği ve hatta dışladığı geçmişlerinin onların aracılığıyla ve yine kadın gözüyle yeniden ortaya çıkarılması, Trabzon’un Çaykara İlçesi’nde yaşayan kadınların yöreye

özgü toplumsal hafızaya ilişkin anımsadıkları/unuttukları ile kadınlık deneyimlerinin incelenmesi” (Doğanay, 2016),

- ✓ “Kadın ve erkeklerin mekan ve yerleri ne ölçüde farklılaşarak deneyimlediklerinin incelenmesi ve bu farklılıkların toplumsal cinsiyetin sosyal inşasının bir parçası olduğu kadar nasıl da yerlerin bir özelliği olduğunun tartışılması” (Yüceşahin, 2016:73),
- ✓ “Kadınların kentsel açık mekanlarda yaşadıkları kısıtlılıkların ortaya konması, bu mekanların kadınlar için daha erişilebilir ve kullanılabilir kılınmasına yönelik sorunların tespit edilmesi ve çözümler üretilmesinde peyzaj mimarlarının sorumluluklarına dikkat çekilmesi” (Mumcu ve Yılmaz, 2016:37),
- ✓ “Denizli Sevindik Mahallesi örneğinde, kentte kalış süresine bağlı olarak, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin sosyal tutum, beklenti ve rol davranışları ile kalıpyargılarında ne gibi değişikliklerin olduğu ve bu değişikliklerin cinsiyet gruplarına göre nasıl bir farklılaşma yarattığının araştırılması” (Erdoğan, 2016),
- ✓ “Farklı biçimlerde yaşanan cinsiyet dinamiklerinin kent kültüründeki izlerinin bulunması, kadın-erkek açısından mekanın dokusuyla cinsiyetin ne şekilde ilişkilendirilebileceğinin, mekanın kadına ve erkeğe ne tür anlamlar yüklediğinin ve zaman içinde bu anlamların ne şekilde değişip dönüştürüldüğünün ele alınması” (Aktaş, 2017),
- ✓ “Toplumsal cinsiyetçiliğin nasıl oluştu(ruldu)ğunun, ona nasıl anlam kazandırıldığı ve beden-mekansallık ile cinsiyetçi yaklaşım arasındaki ilişkiler ağının açıklanması” (Bilgili, 2017),
- ✓ “Amasya şehrine kadınların nasıl bakmakta oldukları ve kendilerini Amasya’da nasıl hissetmekte oldukları sorusunun cevabının araştırılması” (Altaş, tarihsiz),
- ✓ “Klasik belediyeçilik anlayışında ‘kör alan’da kalan toplumsal cinsiyet algısıyla sosyal belediyeçilikte değiştiği varsayılan toplumsal cinsiyet algısının karşılaştırmalı bir analizinin yapılması, bu karşılaştırma sonucunda meydana gelen dönüşümlerin, hedeflenenleri yerine getirip getirmediği, sosyal belediyeçiliğin önemli araçlarından olan kadın girişimciliğinin, özendirme ve teşvik konusunda kör alanları eritip eritmediğinin incelenmesi” (Köse ve Maltaş, tarihsiz),

- ✓ “Kadın dostu kent olgusunun incelenmesi, kent ve kadın ilişkisinin değerlendirilmesi” (Kaypak, tarihsiz),
- ✓ “Toplumsal cinsiyet ve kent içi ulaşım da kadının karşılaştığı zorlukları ve otomobil kullanımının buradaki yerinin araştırılması” (Düz, tarihsiz),
- ✓ “Kadın ve konut arasındaki ilişkileri yeniden düzenlemenin sosyal sonuçlara etkisinin olup olmayacağını araştırılması” (Gür ve Erol, tarihsiz).

Sıralanan amaçlar değerlendirildiğinde; incelenen 42 adet makalenin 25’inin “kentsel yaşam ve toplumsal cinsiyet” ya da “kadın ve kent” ya da “yerel hizmetler ve toplumsal cinsiyet” arasındaki ilişkilere odaklanan kavramsal bir yaklaşıma, 15’inin “kadınların mekanı / kenti kullanımları onunla ilişkisi-etkileşimleri, kentsel hareketlilikleri, kentsel deneyimleri, kenti ve kentsel mekanı algılamaları, cinsiyet rollerine özgü gereksinimleri, beklentileri ve yaşadıkları kısıtlılıkları” kadınların gözünden bakarak ele alan bir yaklaşıma, 2’sinin ise; “kadına / toplumsal cinsiyete duyarlı kent çalışmaları ya da yerel politikalara” odaklanan ve konuyu yerel yönetimlerin ya da otoritelerin gözünden bakarak ele alan bir yaklaşıma sahip olduğu görülmektedir.

İncelenen çalışmalar toplumsal cinsiyeti ilişkili olarak ele aldığı konular açısından incelendiğinde; “kentsel mekansal gündelik yaşam deneyimi” (4), “kent planlama” (2), “adalet, eşitsizlik, iktidar ve kent planlama”, “belediyeçilik”, “çalışma yaşamı”, “ev”, “ev ve cinsiyet rolleri”, “ev eksenli çalışma, kapitalizm, ataerki”, “feminist söylem ve küreselleşme hareketleri”, “feminizm ve coğrafya”, “kadın dostu kentler ve kent konseyi”, “kent içi ulaşım ve otomobil”, “kentle ilişki ve fiziki planlama”, “kentli hakları ve siyaset”, “kentsel açık alan, mekansal kısıtlılıklar, peyzaj mimarlığı”, “kentsel dönüşüm”, “kentsel dönüşüm ve kentsel mekansal gündelik yaşam deneyimi”, “kentsel hareketlilik, kamusal alan, erişilebilirlik”, “kentsel hizmetler”, “kentsel tartışmalar”, “kentsel yaklaşım”, “kentsel yaşam”, “konut”, “LGBT bireyler”, “mekan” (2), “mekan, kentsel mekansal gündelik yaşam deneyimi ve mekansal hareketlilik”, “mekan ve beden”, “mekan ve kamusal alan”, “mekan ve modernleşme”, “otomobil ve heteronormativite”, “şehircilik çalışmaları”, “toplumsal cinsiyet rolleri”, “yaşanabilirlik algısı”, “yoksulluk, güvenlik, katılım, kentsel mekansal gündelik yaşam deneyimi”, “yöreye özgü kadınlık deneyimleri” **konularına vurgu yapıldığı görülmektedir. Özetle,** incelenen çalışmalar kapsamında toplumsal cinsiyet konusunun en çok; “kentsel mekansal gündelik yaşam deneyimi”, “kent planlama”, “ev”, “kentsel dönüşüm”, “kentsel hareketlilik”, “kamusal alan” ve “mekan” ile ilişkili olarak ele alındığı görülmektedir.

İncelenen çalışmaların ele aldıkları kadın gruplarının özelliklerine bakıldığında, 12 adet çalışmanın örnek alan çalışması kapsadığının tespit edildiği, bu çalışmaların; “Amasya şehrinde yaşayan kadınlar”, “Ankara Aktaş Mahallesi’nde yaşayan kadınlar”, “Ankara Mamak Tuzluçayır Mahallesi’nde yaşayan kadınlar”, “Denizli Sevindik Mahallesi’nde yaşayan kadınlar”, “Gaziantep’te yaşayan kadınlar”, “İzmir Muhittin Erener Mahallesi’nde ev-eksenli çalışan kadınlar”, “Lezbiyen kadınlar”, “LGBT bireyler”, “İstanbul Sulukule’de yaşayan Roman kadınlar”, “Trabzon kentinde farklı semtlerde yaşayan kadınlar”, “Trabzon’un Çaykara ilçesinde yaşayan kadınlar” ve yazar Halide Edip Adıvar olduğu görülmektedir.

Çalışmaların örnekalan incelemelerinin yapıldığı illere bakıldığında; 2’sinin Trabzon, 2’sinin Ankara, 1’inin Amasya, 1’inin Denizli, 1’inin Gaziantep, 1’inin İzmir, 1’inin İstanbul kentlerinde alan araştırması yapmış oldukları görülmektedir.

2.2.2 Bildiriler

Çalışmanın bu bölümünde TMMOB bünyesinde toplumsal cinsiyete ya da kadın çalışmalarına ilişkin gerçekleştirilen çeşitli etkinliklerde; kente, kentsel mekana ve toplumsal cinsiyete ilişkin sunulan bildiriler / yapılan sunumlar incelenmektedir. Bu kapsamda TMMOB Kadın Kurultayları, TMMOB Kadın Sempozyumları ve TMMOB Mimarlar Odası ve Kaos GL tarafından gerçekleştirilen “Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet” isimli panel (Şekil-5) ve TMMOB Şehir Plancıları Odası tarafından gerçekleştirilen “Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan” başlıklı sempozyum (Şekil-6) içerikleri incelenmektedir. (Tablo-3)

2009 yılında gerçekleştirilen TMMOB 1. Kadın Kurultayı’nda yapılan 3 sunumdan 1 tanesi, 3. Kadın Kurultayı’nda yapılan 4 sunumdan 1 tanesi konuya ilişkin görülmüştür. 2015 yılında gerçekleştirilen TMMOB 1. Kadın Sempozyumu’nda yapılan 5 sunumdan hiçbirisi doğrudan kent ve kent mekanı ile ilgili değildir. 2017 yılında gerçekleştirilen TMMOB 2. Kadın Sempozyumu’nda sunulan 5 adet bildiriden ise 1 tanesi konuya ilişkindir.

Mart 2011 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası ve Kaos GL tarafından “**Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları**” başlığı altında Ankara’da düzenlenen **panel**, “Toplumsal Cinsiyet ve Kent” ve “Cinsiyet ve Mekan” başlıkları altında 2 adet oturumda gerçekleştirilmiştir. Panelde toplam 7 adet adet konuşmacı yer almıştır. **Bildiri sahiplerinin meslek alanları incelendiğinde;** 2’sinin Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, 2’sinin Mimarlık, 1’inin Şehir Planlama, 1’inin İletişim,

1'inin antropoloji alanlarından oldukları görülmektedir. **Bildiri sahiplerinin yaşadıkları iller incelendiğinde;** 3'ünün İstanbul'da, 2'sinin Ankara'da, 1'inin İzmir'de, 1'inin Eskişehir'de yaşadıkları görülmektedir. **Bildiri sahiplerinin çalıştıkları kurumların ise;** Hacettepe Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Yaşar Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi olduğu görülmektedir. Bildirilerin tamamının akademik çevreden geldiği görülmektedir.

11-12 Mart 2017 tarihlerinde Ankara'da TMMOB Şehir Plancıları Odası tarafından **"Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Kentsel Mekan"** ismiyle gerçekleştirilen sempozyum; "Cinsiyet Politika Mekan", "Hizmet Sunumu-Cinsiyet-Mekan", "Zaman-Mekan-Emek", "Toplumsal Cinsiyet-Kent ve Mekan Deneyimi", "Cinsiyete Duyarlı Kentler", "Mekanın Felsefesi", "Toplumsal Olgular, Kültür ve Kadın" başlıklı 7 adet oturumdan ve bu oturumların ardından gerçekleştirilen "Forum" bölümünden ve 1 adet poster bildiriden oluşmaktadır. Sempozyum programına giren 30 bildiriden 6'sı sempozyumda sunulmadığı, 2'si ise sempozyumda sunulduğu halde tam metni odaya iletilmediği için sempozyum kitabında yer almamaktadır. 4 adet bildiri de sempozyum programında yer almadığı halde, bildiriler kitabında yayınlanmıştır. Sonuç olarak, değerlendirme sempozyum kitabında yayınlanan **26 adet** bildiri üzerinden gerçekleştirilmiştir. **Bildiri sahiplerinin hangi illerde yaşadıkları incelendiğinde;** 9'unun Ankara'da, 4'ünün İstanbul'da, 2'sinin Çanakkale'de ve diğerlerinin Antalya, Aydın, Balıkesir, Bartın, Bursa, Eskişehir, İzmir, Kastamonu, Diyarbakır, Samsun ve Van kentlerinde yaşadıkları görülmektedir. **Bildiri sahiplerinin çalıştıkları kurumlar incelendiğinde;** 3'ünün Hacettepe Üniversitesinde, 3'ünün ODTÜ'de, 2'sinin Atılım Üniversitesinde, 2'sinin 18 Mart Üniversitesinde, diğerlerinin ise sırasıyla Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Diyarbakır Belediyesi, Kastamonu Üniversitesi, DEÜ, Beylikdüzü Belediyesi, Beykent Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Uludağ Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi, Antalya AKEV Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi'nde çalıştıkları görülmektedir. Sempozyum bildiri kitabında yayınlanan 26 bildiriden 23 tanesinin akademik çevreden gönderildiği görülmektedir.

Söz konusu 23 bildiri sahibinin üniversitelerin hangi ana bilim dalı ya da bölümlerinden olduklarına bakıldığında; 6'sının sosyoloji, 5'inin siyaset ve kamu yönetimi, 2'sinin şehir ve bölge planlama, 2'sinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık, 2'sinin mimarlık bölümlerinden, diğerlerinin ise hukuk, sosyal

hizmetler, peyzaj mimarlığı, kent çalışmaları, sanat tarihi, sanat ve tasarım alanlarından oldukları görülmektedir. Yayınlanan 26 adet bildiri içerisinde 5 adet bildirinin yazarları **şehir plancısıdır**. Bunlardan birinin yazarları belediye çalışanı iken, diğer 4'ünün yazarlarından 2'si Siyaset ve Kamu Yönetimi (Atılım Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi), 2'si Şehir ve Bölge Planlama (DEÜ ve Gazi) bölümlerinde görev yapmaktadırlar. **Sonuç olarak**; 1'i 2009 yılında gerçekleştirilen TMMOB 1. Kadın Kurultayı'nda, 7'si 2011 yılında gerçekleştirilen TMMOB Mimarlar Odası'nın düzenlemiş olduğu panelde, 1'i 2013 yılında gerçekleştirilen TMMOB 3. Kadın Kurultayı'nda, 1'i 2017 yılında TMMOB 2. Kadın Sempozyumu'nda ve 34 tanesi ise yine 2017 yılında TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın düzenlemiş olduğu sempozyumda sunulmuş olmak üzere toplam **44 adet çalışma** listelenmiştir. 44 adet çalışmadan 8 tanesinin hangi il, hangi kurum/üniversite ve hangi meslek alanından olduğu bilgisi bulunmamaktadır. Geriye kalan 36 adet çalışmanın; 11'i Ankara, 8'i İstanbul, 2'si Çanakkale, 2'si Diyarbakır, 2'si Eskişehir, 3'ü İzmir, 1'i Antalya, 1'i Aydın, 1'i Balıkesir, 1'i Bartın, 1'i Bursa, 1'i Kastamonu, 1'i Samsun, 1'i Van **ilinden gelen katılımcılara aittir**. Çalışma sahiplerinin 9'unun **meslek alanının** bilinmediği, 7'sinin Siyaset ve Kamu Yönetimi, 6'sının Sosyoloji, 4'ünün Mimarlık, 4'ünün Şehir ve Bölge Planlama, 2'sinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, diğerlerinin ise sırasıyla antropoloji, hukuk, iletişim, kent çalışmaları, mimarlık ve siyaset bilimi, mühendislik, peyzaj mimarlığı, sanat tarihi, sanat ve tasarım, sosyal hizmetler, sosyoloji-sosyal hizmetler alanlarından geldikleri görülmektedir. (Şekil-7)

Şekil-5: TMMOB Mimarlar Odası ve Kaos GL tarafından gerçekleştirilen “Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet” isimli panel broşürü

BİLİM KURULU

Dr. Ümit Özcan
Dr. Deniz Altay Baykan
Yrd. Doç. Dr. Bediz Y. Bayraktar

Prof Dr. Aksu Bora
Prof. Dr. Funda Şenol Canteke
Dr. Özlem Çelik
Doç. Dr. Sevgi Uçan Çubukcu
Özlem İnğün
Hatice Kapusuz
Prof. Dr. Serap Kayası

Prof. Dr. Alev Özkazanç
Yrd. Doç Dr. Pınar Öztürk
Arş. Gör. Dr. Burcu Şentürk
Ege Tekinbaş

Yıldız Tokman
Dr. Gül Tüzün
İlknur Üstün

YÜRÜTME KURULU

F.Dilek Aydın
Şelale Balambar
Doç. Dr. Kübra Cihangir Çamur
E. Simay Dağ
Dilan Eyyüpoğlu
Filiz Hekimoğlu
Menşüre Işık
Duygu Kalkanlı
Sultan Karasüleymanoğlu
Deniz Kimyon
Elif Muratoğlu
Esra Oğuz
S. Fulya Onay
Doç. Dr. Burcu Özuduru
Dr. Gülçin Tunç
Büşra Cizreloğulları Sadak
Yıldız Tahtacı
Kumru Çilgin
Yrd. Doç. Dr. Melis Oğuz
Ceyda Sungur
Nursun Akıncı

TMMOB YK Üyesi
Bilkent Üniversitesi Öğretim Görevlisi
Humboldt Üniversitesi
Misafir Öğretim Üyesi-Almanya
Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi
Yaşar Üniversitesi Öğretim Üyesi
İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi
Doğuş Üniversitesi Öğretim Görevlisi
Sivil Toplum Geliştirme Merkezi
Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Öğretim Üyesi
Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi
Okan Üniversitesi Öğretim Üyesi
Ege Üniversitesi Öğretim Görevlisi
Birleşmiş Milletler Kadın Dostu Kentler
Ortak Programı Eski Türkiye Koordinatörü
CEDAW Türkiye
Yıldız Teknik Üniversitesi Öğretim Görevlisi
Kadın Kolektifi

SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Ankara Şube
SPO Bursa Şube
SPO Diyarbakır Şube
SPO Diyarbakır Şube
SPO İstanbul Şube
SPO İstanbul Şube
SPO İstanbul Şube
SPO İzmir Şube

SEMPOZYUM

Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan

11-12 Mart 2017
Yer: Ankara Barosu Eğitim Merkezi
Atatürk Bulvarı, İhlamur Sokak No:1 Kızılay-Ankara

**TMMOB
Şehir Plancıları Odası
Kadın Komisyonu**

Fakülte	Öğrenci Sayısı
Sosyoloji-Sosyal Hizmetler	1
Sosyal Hizmetler	1
Sanat ve Tasarım	1
Sanat Tarihi	1
Peyzaj Mimarlığı	1
Mühendislik	1
Mimarlık-Siyaset Bilimi ve...	1
Kent Çalışmaları	1
İletişim	1
Hukuk	1
Antropoloji	1
Rehberlik ve Psikolojik...	2
Şehir Planlama	4
Mimarlık	4
Sosyoloji	6
Siyaset ve Kamu Yönetimi	7

77

Tablo-3: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Kent ve Mekan İlişkisine Dayalı Olarak TMMOB Etkinliklerinde Sunulmuş Bildiriler

ETKİNLİK-TARİH	N O	BİLDİRİ SAHİBİNİN İSMİ	BİLDİRİ BAŞLIĞI	BİLİM DALI	KURUM / ÜNİVERSİTE	İLLER
TMMOB 1. Kadın Kurultayı-2009	1	Emel Kayın	Dönüşme Sancısından Dönüştürme Baskısına Kentsel Mekan ve Kadın	Mimarlık	DEÜ	İzmir
TMMOB Mimarlar Odası ve Kaos GL, Panel: Kent ve Mekan ekseninde Toplumsal Cinsiyet-2011	2	Berrin Yanıkkaya	Şehirde Kaybol(ma)mak ya da Kadın Olmak	İletişim	Yeditepe	İstanbul
	3	Asuman Türkün	Yeni Kent Politikaları ve Kadınların Konumu	Şehir Planlama	YTÜ	İstanbul
	4	Levent Şentürk	Eril Kent: Bir Mimarlık Atölyesi için Konu Başlıkları	Mimarlık	Osmangazi	Eskişehir
	5	Gülsüm Baydar	Cinsiyetsiz Mekanlar / Mekansız Cinsiyetler	Mimarlık	Yaşar	İzmir
	6	Aksu Bora	Bir Hafıza Mekanı Olarak Ev	Antropoloji	Hacettepe	Ankara
	7	Elif Ekin Akşit	Cinsiyetlendirilmiş Kamusal Alan Tanımları ve Ötesi: Hamamlar, Parklar vs..	Siyaset ve Kamu Y.	Ankara	Ankara
	8	Doğu Durgun	Bir Arzu Coğrafyası Olarak Şehir ve Erkek Eşcinseller Arası İletişim	Siyaset Bilimi	Sabancı	İstanbul
TMMOB 3. Kadın Kurultayı-2013	9	Beyza Metin	Gezi Sürecinde Kadın	Mühendislik	EMO	
TMMOB 2. Kadın Sempozyumu-2017	10	Yıldız Tahtacı ve Keziban Arukan	Savaştan Etkilenen Kentlere Kadın Gözüyle Bakmak	Şehir ve Bölge Pln.	ŞPO	Diyarbakır
TMMOB Şehir Plancıları Odası, Sempozyum: Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan-2017	11	Ayşe Sargın	Kadınların Özel Kentsel Ulaşım Uygulamaları: Feminist Bir Bakışla Değerlendirme			
	12	Ayşem Sezer Şanlı-Duygu Yıldız Karakoç	Türkiye’de Özel ve Kamusal Alan İkiliğinden Hareketle Feminist Hareketlere Bakmak	Siyaset ve Kamu Y.	Hacettepe-Ankara	Ankara
	13	Banu Topaktaş - Fatıma Erol	Dinci İdeolojinin Toplumsal Yeniden Üretiminde Kamusal Mekan-Kadın Bedeni İlişkisi	Sosyoloji	Hacettepe	Ankara
	14	Burcu Tüm	Kadınların Kamusal Mekan Talebi: ‘Bacaklarını Topla’ Örneği	Kent Çalışmaları	İstanbul	İstanbul
	15	Ceren Hamiloğlu	Florya Plajı Üzerinden Kent ve Kadın Kimliği Üzerine Bir Okuma, 1935-1960			
	16	Damla Songur	Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında Üniversitelerin Çarpan Etkisi	Hukuk	Atılım	Ankara
	17	Dilek Köse Akkırman, Şerife Geniş	Toplumsal Cinsiyet ve Mekan: Kent Mekanına Erişimde Kadınların Yaşadığı Deneyimler ve Eşitsizlikler			
	18	Ece Yoltay	Kadın veya LGBTİ “Dostu” Mekan Politikaları ve Uygulamalarının İnkircikli Yapısı	Mimarlık	ODTÜ	Ankara
	19	Elif Ertem	Gecekondu ve Apartmanda Kadın Deneyimleri: Ankara Akşemsettin Mahallesi Örneği	Sosyoloji	ODTÜ	Ankara
	20	Elif S. Uyar-Mura	Tarımda Ücretli İşlerin örgütlendiği Mekanlar Olarak Göçmen-İşçi Mahalleleri: Adapazarı Örneği	Sosyoloji	18 Mart	Çanakkale
	21	Ferit Karaca	Erkeklik ve Mekan Bağlamında Fuhuş Pazarında Erkek Müşteri Olmak			
	22	Gizem Aykanat- Harun Ceviz	Beylikdüzü İlçesinde Bulunan Parkların ve Sokakların Eşitliğe Uygunluk Açısından Denetlenme Çalışması	Sosyoloji-Sos. Hiz.	BELEDİYE	İstanbul
	23	Gökçe Şimşek	Kültürel Mirasın Korunmasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlılığın Yerini Anlamak	Sanat Tarihi	A.Menderes	Aydın
	24	Gökhan Okumuş - Ecem Tonka	Toplumsal Cinsiyet ve Geleneksel Kent Planlaması	Mimarlık-Siyaset Bilimi ve Kamu Y.	ODTÜ	Ankara
	25	Gözde Keçeci	Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan İlişkisinde Kadın Dostu Kentler Projesi Örneği	Sosyal Hizmetler	Hacettepe	Ankara
	26	Gülçin Tunç	Kesişimsellik (Çoklu-Ayrımcılık) Yaklaşımının Kent Çalışmaları ve Planlamaya Katkıları Üzerine Düşünmek	Siyaset ve Kamu Y.	Uludağ	Bursa
	27	Hale Kargın Kaynak, Ceyda Söğüt, Çilem Sarı, Merve Kas	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin Kent/Mekan Çalışmalarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Entegre Süreci		BELEDİYE	Eskişehir
	28	Hatice Yıldız Levent	Cinsiyet Sahnesi: Sokak			
	29	Kübra Cihangir Çamur - Burcu Özuduru	Kentsel Mekan, Planlama ve Kadın: Ankara Üzerinden Bir Değerlendirme	Şehir ve Bölge Pln.	Gazi	Ankara
	30	M. Semih Özkan	Sosyo-Kültürel Açından Geleneksel Toplumlarda Avlulu Ev Mimarisi	Sanat ve Tasarım	Antalya AKEV	Antalya
	31	Mercan Efe Güney - Senem Tezcan	Şehir Planlama Mevzuatında Kadına Verilen Yer ve Değer	Şehir ve Bölge Pln.	DEÜ	İzmir
	32	Nilgün Çolpan Erkan, Beril Sevin	Kadınlarda Mekan Algısına Bağlı Suç Korkusu ve Güvenlik: Kadıköy Örneği			
	33	Olkan Senemoğlu	Komünist Toplumun Mekan Kurgusu Toplumsal Cinsiyet Açısından Ne İfade Ediyor?	Siyaset ve Kamu Y.	18 Mart	Çanakkale
	34	Özge Yenigün	Türkiye’de Merkezi ve Yerel Yönetimlerin Politikalarına Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Bakmak			
	35	Pınar Enginçan	Kamusal Alanın Cinsiyet Temelli Paylaşımı: Beyoğlu Örneği			
	36	Savaş Zafer Şahin	Ata Mirası mı Ana Yadigarı mı: Dünya Miras Alanlarının Belirlenmesi ve Korunmasında Toplumsal Cinsiyetin Rolü	Siyaset ve Kamu Y.	Atılım	Ankara
	37	Sebahat Açıksöz	Toplumsal Cinsiyet Eşit(siz)liğinin Dış Mekana Yansımaları ve Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme	Peyzaj Mimarlığı	Bartın	Bartın
	38	Selda Tuncer	Geçmişten Öğrenmek: 1950-80 Dönemi Ankarası’ndan Kadınların Kent Deneyimleri Bize Ne Anlatıyor?	Sosyoloji	Yüzüncü Yıl	Van
	39	Volkan Duran - Yaşar Barut - Abdulnasır Bayram	Öğretmen Adaylarının Mekan Algılarının Akıl Yürütme Stilleri Açısından İncelenmesi	Reh.ve Psikolojik Danışmanlık	Ondokuz Mayıs	Samsun
	40	Yeşim Akın Yalçın	Emeğin Savunusundan Kentin Savunusuna: Kadın Direnişlerinde Beden-Emek-Kent Diyalektiği	Reh.ve Psikolojik Danışmanlık	Kastamonu	Kastamonu
	41	Yıldız Tahtacı- Mezra Öner	Savaş ve Göç Sonrası Oluşan Mekanlarda Kadın İnsiyatifi İle İnşa Edilen Müşterek Alan Pratikleri		BELEDİYE	Diyarbakır
	42	Yonca Altındal	Mış Gibi Politikalarla Kamusalda Görünmezliği Korunan Sessiz Yığınlar: Kadınlar	Sosyoloji	Balıkesir	Balıkesir
	43	Zeynep Arslan	Kadının Toplumsal Kimliğinin ve Rolünün İnşasında Büyükşehir Belediyelerinin Rolü	Siyaset ve Kamu Y.	Marmara	İstanbul
	44	Zeynep Baykal - Nergis Denli	İdeal Yaşamın Gizil Öznesi: Güvenlikli Korunaklı Konut Sitelerinin Reklam Filmlerinde Kadın İmgesinin Yeniden İnşası	Sosyoloji	Beykent	İstanbul

Listelenen 44 adet çalışmadan 15 tanesinin metnine ulaşamamıştır. Geriye kalan 29 adet çalışmanın **amaçları** aşağıda sıralanmaktadır:

- ✓ “Kentsel dönüşüm sorununa ‘mekan’ ve ‘kadın’ temelli bir bakış açısından bakarak bu olgulara yönelik gerçekliklerle yüzleşmek ve çıkış yollarının neler olabileceğinin sorgulanması” (Kayın, 2009),
- ✓ “Gezi sürecinin kadın bakış açısıyla kadın mücadelesi açısından değerlendirilmesi” (Metin, 2013),
- ✓ “Yakın tarihte Ortadoğu’da yaşanan savaşın kadınlar üzerindeki etkilerinin aktarılması” (Tahtacı ve Arukan, 2017),
- ✓ “Kamusal alan ve özel alan kavramlarının analizi ile Türkiye’de özellikle Üçüncü Dalga Feminist Hareket üzerinden bir değerlendirmenin yapılması” (Şanlı ve Karakoç, 2017:95),
- ✓ “Modern kentlerin ortaya çıkışında kadınların kamusal alanda geri plana düşürülmesinin, kapitalist sistemde birikim ve üretim için önemli bir birim olan kentlerin cinsiyetçi bir karaktere sahip oluşunun, Türkiye’nin son on dört yılı bağlamında bu karakterin dinci gerici ideolojik, siyasal ve kültürel söylemlerle kendini yeniden üretmesinin ve Türkiyeli kadınların buna karşı mücadele pratiklerinin ele alınması” (Topaktaş ve Erol, 2017:337),
- ✓ Türkiye’deki kadınların deneyimlerinden yola çıkılarak, kentsel politikaların izinin, bu eylemlik çerçevesinde somut bir kent ve hareket hakkı olarak izlenmesi”, “kadınların ‘çıplak bedenler’inin, modern kentin ürettiği kent kullanımının baskın normlarının birer kırıncısı haline gelmesinin sorgulanması, aynı zamanda kadınların bedenleri aracılığıyla bu tartışmaların birer üreticisi olarak kendi politik eylemliklerini yaratma biçimlerinin teorik bir çerçevede incelenmesi” (Tüm, 2017:26),
- ✓ Atılım Üniversitesinin mevcut durumunu analiz etmek ve buna bağlı olarak eylem planı hazırlamak amacıyla pragmatik, eylem araştırması olarak yürütülen “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Üniversite ve Kadın Dostu Kampüs” projesi kapsamında üniversitelerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasındaki yeri bakımından, Türkiye ve dünyadaki “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Üniversite” ve “Kadın Dostu Kampüs” örneklerinin incelenmesi (Songur, 2017:467),
- ✓ “Bedenin asimetrik toplumsal cinsiyet ilişkileri ile kimikleşme sürecini ve onun failliğinin kamusal mekanlardaki üretiminin tartışılması”, “yasal, siyasal ve mekansal müdahaleler ile kentsel mekanları kadınlar ve LGBTİ bireyler

için daha yaşanılır ve erişilir kılma pratiğinin, eril bir yapılı çevrenin olumsuzluk alanının inşasına nasıl dönüştüğüne dair, Türkiye'deki örnekler üzerinden, bir okuma yapılması”, “bu kimliklere yönelik mekansal politikaların ve uygulamaların kendi içinde, eril hegemonyanın olumsuzluk alanını konsolide edecek diyalektik bir tersine dönüşü barındırdığının ortaya konması” (Yoltay, 2017: 317),

- ✓ “Gecekondu-apartman karşılaştırmaları üzerinden, kadınların deneyimlerini ve bölgedeki gecekondu ve apartman komşuluğunu’ incelemek”, “feminist metodoloji ile çokça çalışılan bir alan olan kentsel dönüşümde kadınların söylemlerinden naçizane katkı sunmaya çalışmak” (Ertem, 2017: 255)
- ✓ “Adapazarı’nda kentte yaşayan ve tarım işlerinde çalışan kadınların, iş yaşamları bağlamında yaşadıkları mahallenin imkanlarını değerlendirme ve sınırlarını aşma stratejilerinin” araştırılması (Uyar-Mura, 2017:206),
- ✓ Beylikdüzü Belediyesi Eşitlik Birimi tarafından ilçede parkların ve sokakların eşitliğe uygunluk açısından incelenmesi kapsamında “uygulama süreçlerinin ve sonuçlarının raporlama süreçlerinde edinilen tecrübe ve deneyimlerle birlikte paylaşılması” (Aykanat ve Ceviz, 2017: 463)
- ✓ “Kültürel mirasın korunmasında toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımının yerini sorgulamak” ve “belirtilen ilişkinin somut ve somut olmayan kültürel miras öğeleri üzerinden örneklenmesi” (Şimşek, 2017:420)
- ✓ “Toplumsal cinsiyet ve mekan arasındaki ilişkileri incelerken geleneksel kent dokusu ve yerleşimi bağlamında değerlendirmeler ve analizler yapmak” (Okumuş ve Tonka, 2017: 484)
- ✓ “Birleşmiş Milletler tarafından yürütülen Kadın Dostu Kentler projesi örneğinden yola çıkarak, Türkiye’de makro feminist sosyal hizmet uygulaması yürütmenin imkanlarını ve zorluklarını keşfetmek” (Keçeci 2017:287)
- ✓ “Kesişimsellik yaklaşımının kent çalışmaları ve planlama alanlarına yapabileceği pratik ve kuramsal katkılar üzerine bir değerlendirme yapmak” (Tunç, 2017: 71)
- ✓ “Eskişehir’de İki Durak Arası Uygulama, Şehrin Aydınlatılması ve belediye bünyesindeki Eşitlik Birimi ile Eşitlik Komisyonu ortak çalışmalarının” kent çalışmaları alanında toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısıyla mekansal ve stratejik planların hazırlanması, uygulanması süreçlerinde ve kentsel tasarım

ve kamusal mekanların oluşumu kapsamındaki destekleyici rolünün aktarılması (Kaynak ve arkadaşları, 2017: 327)

- ✓ “Ankara kentinde kadınların kentle kurdukları çok yönlü ilişkilerin, kentsel mekan algıları, mekan kullanma biçimleri ve mekandan beklentileri temelinde, planlama bakış açısıyla incelenmesi” (Çamur ve Özüduru, 2017: 239)
- ✓ “Avlulu Ev” formunun, sosyo-kültürel açıdan ele alınarak özellikle kapalı toplumlarda kadının kent yaşamından sosyal anlamdaki izolasyonu ve mahremiyetinin vurgulanmasını özetleyen, kadınlarla özdeşleşmiş mimari bir mikro-kosmos olma niteliği açısından irdelenmesi” (Özkan, 2017:497)
- ✓ “Türkiye’de şehir planlama mevzuatını kadınlara yönelik bakış açısı kapsamında incelemek”, “sorun alanları ve eksiklikleri kapsamında değerlendirmeler yapmak” (Güney ve Tezcan, 2017: 38)
- ✓ “Komünist toplumun ekonomi politığının cinsiyetler açısından ne anlam ifade ettiğini temele alarak; komünist dünya görüşünün iş bölümü ve bunlara dayalı bir mekan tahayyülünün imkanı ele almak” ve “bu yönüyle bu mekanın bir toplumsal cinsiyet eşitliği sağlayıp sağlayamayacağını tartışmak” (Senemoğlu, 2017:345)
- ✓ “Toplumsal cinsiyet ve tarihi koruma arasındaki ilişkinin dünya miras alanları özelinde değerlendirilmesi”, “Türkiye’deki Dünya Miras Listesi çalışmaları ve dünya miras listesine girmiş bir alan olarak Efes Antik Kenti yönetim planı ve adaylık sürecinin eleştirel bir gözle değerlendirilmesi” (Şahin, 2017:404) olarak,
- ✓ “Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kentsel dış mekana yansımalarının Bartın Kenti örneğinde incelenmesi”, “Toplumsal cinsiyet kavramının, dış mekan planlama-tasarım-yönetim sürecine nasıl katılmaktadır/katılmakta mıdır?’, ‘Yerel yönetimlerin dış mekana yönelik düzenlemelerine ve ilgili hizmetlerin sunumuna toplumsal cinsiyet bakış açısı ne kadar yansımaktadır?’ sorularına peyzaj mimarlığı meslek disiplini bakış açısı ile yanıt aranması” (Açıksöz, 2017: 114)
- ✓ “Akademik literatürde kadınların kent deneyimleri açısından görece gölgede kalmış 1950-80 dönemi Ankara’sında kadınların gündelik hayatlarında kent kamusal mekanlarını ne ölçüde ve ne şekillerde deneyimlediklerinin incelenmesi” (Tuncer, 2017:189)

- ✓ “Öğretmen adaylarının mekana dönük algılarının vardama, yordama, somut düşünme, soyut düşünme, tümevarım, tümdengelsel boyutlarda oluşturulmuş “Öğretmen Adaylarının Mekan Algılarının Akıl Yürütme Becerileri Anketi”ne göre incelenmesi” (Duran, Barut ve Bayram, 2017: 510)
- ✓ “Kadınların tarihsel direnişlerinde beden-emek-kent arasındaki diyalektik ilişkinin ortaya koyulması ve kapitalist birikim modelinin yarattığı kentlerde sokaklardan kovulan kadınların direnme pratiklerinde bu ilişkinin çözümlenmesi” (Yalçın, 2017:173)
- ✓ “Diyarbakır Benusen Gecekondu Mahallesi’nde Kadın Merkezi Çamaşır Evi deneyimi ve Filistin, Batı Şeria Bölgesi, Fawwar Mülteci Kampı’nda yer alan Kadın Meydanı deneyiminin kadın dayanışmasının yarattığı toplumsal etki bağlamında karşılaştırılmalı bir yöntemle ele alınması” (Tahtacı, Öner, 2017:355)
- ✓ “Türkiye özgülünde sürdürülebilir kalkınmanın temel dinamiklerinin göz önüne alınarak, ülke politikalarının erkeksi doğasının uygulama alanlarında kadınlara ‘lütftiği/bahşettiği’ sınırların, beşer yıllık kalkınma planları temel alınarak toplumsal cinsiyet temelli bakış açısıyla analiz edilmesi” (Altındal, 2017: 6) olarak,
- ✓ “Büyükşehir belediyelerinin metropoliten alan yönetimindeki etki düzeylerinden yola çıkarak toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama ve güçlendirmede rol oynadığı varsayımıyla büyükşehir belediyelerinin toplumsal cinsiyete ilişkin rollerin yeniden üretimine nasıl bir katkı sunduğunun araştırılması” (Arslan, 2017:139) olarak,
- ✓ “2013 ile 2016 yılları arasında, başta İstanbul ve Ankara olmak üzere büyük kentlerde inşa edilen güvenli-korunaklı konut sitelerinin televizyonlarda yayınlanan reklam filmlerine yönelik yapılan içerik analizinin bulgularının paylaşılması” (Baykal ve Denli, 2017: 381)

Sıralanan amaçlar değerlendirildiğinde; incelenen 29 adet çalışmadan 15’inin konuya kuramsal ve kavramsal açılardan yaklaştığı, 8’inin kadınların mekanı / kenti kullanımları onunla ilişkisi-etkileşimleri, kentsel hareketlilikleri, kentsel deneyimleri, kenti ve kentsel mekanı algılamaları, cinsiyet rollerine özgü gereksinimleri, beklentileri ve yaşadıkları kısıtlılıkları kadınların gözünden bakarak ele alan bir yaklaşımda olduğu, 6’sının konuyu kadına / toplumsal cinsiyete duyarlı kent çalışmaları ya da yerel politikalar bağlamında yerel yönetimlerin ya da otoritelerin incelenmesi yoluyla ele aldığı görülmektedir.

İncelenen çalışmalar toplumsal cinsiyeti ilişkili olarak ele aldığı konular açısından değerlendirildiğinde çalışmaların; “kentsel dönüşüm”, “Gezi süreci”, “savaş”, “kamusal alan, özel alan, 3. dalga feminist hareket”, “kamusal alan, kapitalist sistem, dinci gerici ideolojik söylem”, “kentsel politika, kent hakkı, beden”, “kadın dostu kampüs”, “kadın ve ya LGBTİ dostu mekan politikaları”, “gecekondu, kentsel dönüşüm”, “kentsel mekansal deneyimler”, “park, sokak, eşitlik”, “kültürel miras”, “geleneksel kent planlaması”, “kadın dostu kentler”, “kesişimsellik yaklaşımı”, “kent, mekan, kentsel tasarım”, “kentsel mekan algısı, kentsel mekanı kullanma biçimleri, kentsel mekandan beklentiler”, “avlulu ev formu”, “şehir planlama mevzuatı”, “komünist toplum”, “dünya miras alanları”, “bütçeleme, peyzaj mimarlığı, kentsel dış mekan”, “kent deneyimleri, kentsel kamusal mekan, 1950-60 dönemi”, “mekan”, “beden, emek, direnme”, “savaş, göç, müşterek alan”, “beşer yıllık kalkınma planları”, “büyükşehir belediyeleri ve toplumsal cinsiyet rolleri”, “güvenli siteler, reklam filmleri” konularına vurgu yaptıkları görülmektedir.

İncelenen çalışmaların ele aldıkları kadın gruplarının özelliklerine bakıldığında; “Ankara Akşemsettin Mahallesi’nde yaşayan kadınlar”, “kentte yaşayan ve tarım işlerinde çalışan kadınlar”, “İstanbul Beylikdüzü’nde yaşayan kadınlar”, “Kars’da yaşayan kadınlar”, “Eskişehir’de yaşayan kadınlar”, “Ankara’da yaşayan kadınlar” (2), Bartın’da yaşayan kadınlar”, “öğretmen adayı kadınlar”, “Diyarbakır BenuSen gecekondu mahallesi, Diyarbakır Yenişehir Sığınmacı Çadır Kampı ve Filistin Fawar kampında yaşayan kadınlar” oldukları görülmektedir.

Çalışmalarının örnekalan incelemelerinin yapıldığı illere bakıldığında; Ankara (3), Adapazarı, İstanbul, Kars, Eskişehir, Bartın, Diyarbakır kentlerinde alan araştırması yapılmış olduğu görülmektedir.

2.2.3 Kitaplar

Türkiye’de toplumsal cinsiyet, kent ve kentsel mekana ilişkin yayınlanan kitapların listesi farklı yayınevlerinin web sitelerinin taranması yolu ile elde edilmiştir.

1998 tarihinde yayınlanan Nazmiye Özgüç (Coğrafya) tarafından yazılan “Kadınların Coğrafyası” isimli kitap, iki bölümden oluşmaktadır. **İlk bölüm;** coğrafya meslek disiplini içerisinde kadınların durumu, feminist başkaldırıları ve yükselen feminist coğrafya akımına ilişkindir. **İkinci bölüm;** kadınların ihmal edilmesinin nedenleri ve kadın coğrafyasının üzerinde odaklandığı konulara

ilişkindir. Her iki bölümde de konuya ilişkin gerçekleştirilen yayınlar aktarılmakta ve tanıtılmaktadır. (Özgüç, 1998)

2006 yılında yayınlanan Ayten Alkan (Siyaset Bilimi) tarafından yazılan “Belediye Kadınlara da Hizmet Eder!.. Kadın Dostu Belediye Hizmetleri: Neden, Nasıl?” isimli kitap, KA-DER (Kadın Adayları Destekleme Derneği) Yerel Siyaset Çalışma Grubu tarafından “Yarın için Bugünden Kampanyası” kapsamında hazırlanan üç kitaptan oluşan eğitim setinin parçalarından biridir. Kitap, “Kadınlara Özel Belediye Hizmetleri” ve “Özellikle Kadınlara Yönelik Olmayan Hizmetlere Bakmak” isimli iki bölümden oluşmaktadır. (Alkan, 2006)

2009 yılında yayınlanan “Kadın ve Mekan: Tutsaklık mı? Sultanlık mı?” Ayşen Akpınar (Mimarlık), Gönül Bakay (İngiliz Edebiyatı) ve Handan Dedehayır (Psikoloji) tarafından derlenen kitapta yer alan makaleler üç bölümde toplanmakta,

“Yoktan Var Eden Kadınlar”, başlıklı **birinci bölümde;**

- ✓ “Kadınların Varlık Alanlarına Yolculuk” (Ayşen Akpınar),
- ✓ “Kadın Eli Değerse” (Lale Aytaman),
- ✓ “Antikçağ’da Kent İmar Eden Kadınlar” (İnci Delemen),
- ✓ “Fiziksel Çevrenin Oluşumu ve Kullanımında Kadının Yarattığı Fark: Cumalıkızık Örneği” (Neslihan T. Dostoğlu),
- ✓ “Evin direği, Sokağın Bekçisi” (Erincik Edgü),
- ✓ “Geçmişten Bugüne Anadolu Kırsalında Kadın-Mekan İlişkileri” (Fusun Ertuğ),
- ✓ “Mekanların Kadınsı Anlatımları” (Hale Gezer),
- ✓ “Mekanın ‘Ev’ olarak Oluşumunda Kadın” (M. Sinan Genim),
- ✓ “Osmanlı’da Kadın ve Hamam Kültürü” (Sühendan K. İlal).

“Mekanların Sınırladığı Kadınlar” başlıklı **ikinci bölümde;**

- ✓ “Mekanın Kadınlar Açısından Kurgulanışına Kuramsal ve Tarihsel Süreç İçinde Bakmak” (Serpil Çakır),
- ✓ “Düşük Gelirli Kadın ve Mekan” (Aliye P. Çelik),
- ✓ “Mekanlar, İlişkiler ve Duygularını İşe Koşan Kadınlar” (Handan Dedehayır),
- ✓ “Bir Gün Bir Kentte İki Kadın” (Nihal Ekin Erkan),
- ✓ “Süper Kadın, Süper Ev” (Özlem E. Erkarıslan),
- ✓ “Konut Talebinde Kadın: Tercihler, Seçimler ve Kararlarda Kadının Rolü” (Ebru H. Karahan),
- ✓ “Mekanların Kısıtlanışında İktidar Masalları” (Türkel Minibaş),

- ✓ “Yeni Kadın Kimliği: Evin Öznesi / Evin Nesnesi Kadın” (Yekta Özgüven),
- ✓ “İffet-Saray-ı Şahane: Topkapı Sarayı Haremde Yaşam” (Necdet Sakaoğlu).

“Kadın Hallerinden Yansımalar” başlıklı **üçüncü bölümde;**

- ✓ “Göç, Mekan ve Kültürel Zevklerin Değişimi” (Nermin Abadan-Unat),
- ✓ “Siyasal Partilere Göre Kadınların Mekanı” (Zehra F. K. Arat),
- ✓ “Sanatsal Mekanlarda Kadınlar” (Tomur Atagök),
- ✓ “Minyatür Resimde Türk Kadın Yaşamı” (Nurhan Atasoy)
- ✓ “Batı Edebiyatında Harem” (Gönül Bakay)
- ✓ “Kadınlar Ne İster?” (Can Elgiz)
- ✓ “Hukuk Penceresinden Kadın ve Mekan” (Nazan Moroğlu)
- ✓ “Kadınlar Arası İletişim Ortamı Olarak Kuaför Salonları” (Mine Özaşçılar)
- ✓ “Boğaziçi’nde Kırdan Kente Mekansal Değişim ve Okuma-Yazma Kursları” (Nurten Özmelek)
- ✓ “Türk Sinemasında, Kültürel Değişim Sürecinde Ev Mekanı ve Kadın” (Halit Refiğ)
- ✓ “Edebiyatta Kadın ve Mekan” (Buket Uzuner)
- ✓ “Bir Kültürü Yaşayan ve Yaşatan Kadınlar: Arnavutluk’ta Türk İzleri” (Adalet Yavuzer)

isimli makaleler yer almaktadır. (Akpınar, Bakay ve Dedehayır, 2009)

2013 yılında yayınlanan Ayten Alkan (Siyaset Bilimi) tarafından derlenen “Cins Cins Mekan” isimli kitapta;

- ✓ “Cinsiyet Dinamiklerinin Peşinden Mekanın İzini Sürmek” (Ayten Alkan),
- ✓ “Eril Kente Dönüş” (Levent Şentürk),
- ✓ “Rüyası Ömrümüzün Çünkü Eşyaya Siner” (Aksu Bora),
- ✓ “Osmanlı’da Kadınların Mekanı, Sınırlar ve İhlaller” (Serpil Çakır),
- ✓ “Konutta Mekansal Organizasyon ve Toplumsal Cinsiyet: Yirminci Yüzyıl Ankara Apartmanları” (Yasemin İnce Güney),
- ✓ “Kadınların Hamamı ve Dönüşümü” (Elif Ekin Akşit),
- ✓ “Kahvehanede Erkek Olmak: Kamusal Alanda Erkek Egemenliğinin Antropolojisi” (Hülya Arık),
- ✓ “Benim Adım Bayram, Herkes Bu tezgaha Hayran: Kadın-Kent İlişkisinde Sosyete Pazarı Durağı” (Arzu Yılmaz),
- ✓ “Kent İçi Ulaşımın Cinsiyeti: Ankara Örneği” (Aslıcan Kalfa, Bilge Sevim Aytekin, Zeynep Özge Dinç),

- ✓ “Kadınların Tarihi, Erkeklerin Kararı: Antalya ‘Şeker Fabrikası’nın Anı Değeri” (Hasan Üstün),
- ✓ “Devletin Cinsel Kısımları: İstanbul’da Fuhşun Mekanları” (Aslı Zengin),
- ✓ “‘Ahlaksızlar’ın Mekansal Dışlanması” (Yasemin Öz),
- ✓ “Köken Ülke- Sığınılan Ülke Hattında Kadın Sığınmacılar ve ‘Geçicilik’” (Sema Buz)

isimli makaleler yer almaktadır. (Alkan, 2013)

2014 yılında yayınlanan, Elif Çelebi (Psikoloji), Didem Havlioğlu (Türk Dili ve Edebiyatı), Ebru Kayaalp (Kültürel Antropoloji) tarafından derlenen “Sınır Bilgisi: Siyasal İktidar, Toplumsal Mekan ve Kadına Yönelik Şiddet” isimli kitapta;

- ✓ “Cinsiyetin Üretildiği Bir Alan Olarak Mekan” (İrvin Cemil Schick),
- ✓ “Evin Dışında, Ailenin Himayesinde: Kadınların Kent Deneyiminde Güven ve Temizlik” (Hilal Alkan)
- ✓ “Mahrem Alanda Fit Olmak: Kadınlara Mahsus Spor Salonları” (Sertaç Sehliskoğlu),
- ✓ “Türkiye’de Evlilik Programları ve Makbul Aile Hayatı” (Feyza Akınerdem),
- ✓ “Aile, Devlet ve Piyasa Kıskaçında Boşanmış Kadınlar” (Şemsa Özar, Burcu Yakut-Çakar),
- ✓ “Türkiye’de Kadın Sığınma Evleri: Yasal Süreçler ve İdari Uygulama” (Çağla Diner, Şule Toktaş)
- ✓ “N.Ç Davası: Tecavüze Razi Olmak ve Kadınların Ahlakı” (Esra Demir Gürsel),
- ✓ “2011 Van Depremi: Bir Mücadele Alanı Olarak ‘Yardım’” (Marlene Schafers, Aylin Çelik)

isimli makaleler yer almaktadır. (Çelebi, Havlioğlu, Kayaalp, 2014)

2015 yılında yayınlanan Helen Jarvis, Paula Kantor ve Jonathan Cloke tarafından yazılan ve Yıldız Temurtürkan’ın Türkçe çevirisini yaptığı “Kent ve Toplumsal Cinsiyet” isimli kitap, kent ve toplumsal cinsiyet çalışmalarının sistematik olarak bir arada ele alınması gerekliliği üzerinde durmakta ve toplumsal cinsiyete dayalı eleştirel kent çözümlemesinin ihmal edilmiş boyutlarına dikkat çekmektedir. Kitabın yazarları çalışmanın amacını, kent ve toplumsal cinsiyet çalışmalarını bir arada ele almak olarak tanımlamakta, bunu da ana akım kentsel politika ve planlamaya dönük feminist bir eleştiri ve kent planlama disiplinine toplumsal cinsiyeti esas alan bir yeniden bakış eşliğinde yapmanın önemine vurgu

yapmaktadırlar. Çalışma, birbiri ile ilişkili ve birlikte gelişen bu her iki çalışma alanını bir arada ele almanın ötesinde, bu bir arada ele almanın bugüne değin ne kadar ve neden ihmal edildiğine dikkat çekmesi ile ön plana çıkmaktadır. Kitap “Kente Yaklaşmak”, “Toplumsal Cinsiyet ve Yapılı Çevre”, “Temsil ve Düzenleme” isimli üç bölümden oluşmaktadır. (Jarvis, Kantor ve Cloke, 2015:11)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI:

TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASI KADIN KOMİSYONU ÜYELERİNİN KENTSEL MEKAN DENEYİM VE GÖRÜŞLERİ

Bu bölümde **ilk olarak**; TMMOB ve TMMOB Şehir Plancıları Odasına (ŞPO) ve bu örgütlerin bünyelerinde gerçekleştirilen kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmalarına ilişkin genel bilgilere yer verilmektedir. **İkinci olarak**; kentsel mekansal deneyim ve görüşleri araştırılan kadın üyelerin konuya ilişkin düşünce ve eylem üretmedeki konumlanışlarının içinde bulundukları örgütsel ortam bünyesinde hangi çerçevelerde geliştiğinin anlaşılması amacıyla, TMMOB ve TMMOB ŞPO örgütlenmesinin toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve kadın sorununa olan yaklaşımları ve konuya ilişkin hakim söylemleri incelenmektedir. **Üçüncü olarak**; yürütülen alan araştırmasının bulgularına ve değerlendirmelerine yer verilmektedir.

3.1 TMMOB ve TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASINA DAİR GENEL BİLGİLER

3.1.1 TMMOB'ne Dair Genel Bilgiler

TMMOB, Anayasanın; 135. Maddesi'ne¹ dayanılarak, 7303 sayılı Yasa (66 ve 85 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerle değişik 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği Kanunu) ile tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olarak 1954 yılında kurulmuştur. TMMOB'nin kuruluş amaçları; 6235 sayılı yasada aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

*“a) Bütün mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir **oda kurulmasına** karar vermek; bu suretle aynı ihtisasa mensup meslek mensuplarını bir Odanın bünyesinde toplamak; merkezde idare heyeti, haysiyet divanı ve murakıplar gibi görevlilere yetecek kadar üyesi bulunmayan Odanın merkezini, Umumi Heyetin belirleyeceği yerde açmak b) Mühendislik ve mimarlık mesleği mensuplarının, **müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak**, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak*

¹ Anayasanın; 135. Maddesi: “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslek faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir.”

gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak için gerekli gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak c) Meslek ve menfaatleriyle ilgili işlerde resmi makamlarla işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı normları, fenni şartnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki görüş ve düşünceleri ilgililere bildirmektir.”

TMMOB Ana Yönetmeliği'nde² ise TMMOB'nin kuruluş amaçlarının biraz daha genişletildiği, kuruluş yasasında belirtilen amaçlara ek olarak; *doğal kaynaklara, çevre ve tarihi değerlere, kültürel mirasa, tarımsal ve sınai üretime, sanatsal ve teknik kalkınmaya* ilişkin kentsel yaşam ve kentsel yapıyı çevreyi yakından ilgilendiren bir vurgunun yapılmış olduğu görülmektedir. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde:3)

TMMOB organları; “Birlik Genel Kurulu, Birlik Yönetim Kurulu, Yüksek Onur Kurulu, Birlik Denetleme Kurulu, Birlik Danışma Kurulu”ndan oluşmaktadır. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 4) (Tablo-4) İki yılda bir yapılmakta olan **Birlik Genel Kurulunda;** birliğin kuruluş amacını gerçekleştirecek ve gelecek dönemde yapılması düşünülen çalışmalara, gerektiğinde yeni odaların kurulması, var olanların birleştirilmesi ya da kapatılmasına, tüzük ya da ana yönetmeliklerde yapılacak değişikliklere ilişkin kararlar alınmakta, yönetim kurulu çalışmalarını içeren raporlar incelenmekte ve birlik organlarında görev alacak kişiler seçilmektedir. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 17)

Birlik Yönetim Kurulunda her Oda bir asıl üye ve iki yedek üye ile temsil edilmektedir. **Birlik Yönetim Kurulunun görev ve yetkileri arasında;** “Genel Kurulda alınan kararları uygulamak”, “Odaların çalışmalarını denetlemek, koordine etmek ve kolaylaştırmak”, “Birliği, temsil etmek”, “Mühendislik ve mimarlık mesleklerinin ilerlemesi, yükselmesi, gelişmesi hakkında gerekli incelemeleri yapmak ya da yaptırmak”, “Bütün mühendis, mimar ve şehir plancılarının, mesleki onur ve çıkarlarını korumak”, “Birliğin sahip olduğu taşınmaz malları yönetmek”, “Gerektiğinde Yüksek Onur Kurulunu toplantıya çağırarak”, “Yüksek Onur Kurulunca alınan kararları uygulamak için gerekli makamlarla ilişki kurmak”, “Birliğin amacına uygun her türlü yayını yapmak”, “İşyeri temsilcilikleri, işyeri komiteleri ya da kurulları kurmak”, “TMMOB İl/İlçe Koordinasyon Kurullarını kurmak, bunların kuruluş ve çalışma esaslarını belirlemek ve denetlemek” bulunmaktadır. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 18-24)

² Resmi Gazete Tarihi: 02.12.2002 Resmi Gazete Sayısı: 24954

Tablo-4: TMMOB Örgütlenme Şeması

TMMOB ORGANLARI						
BİRLİK GENEL KURULU	BİRLİK YÖNETİM KURULU	YÜKSEK ONUR KURULU	BİRLİK DENETLEME KURULU	BİRLİK DANIŞMA KURULU	İKK'LAR	ÇALIŞMA GRUPLARI
İki yılda bir yapılmaktadır. Gelecek dönemde yapılması düşünülen çalışma-lara ilişkin karar alınmakta, birlik organların da görev alacak kişiler seçilmekte-dir.	Her Oda bir asıl üye ve iki yedek üye ile temsil edilmekte-dir. Kurul üyeleri Genel Kurul tarafından seçilmekte dir.	Beş asıl, beş yedek üyeden oluşmak-tadır. Kurul üyeleri Genel Kurul tarafın-dan seçilmek-tedir.	Beş asıl, beş yedek üyeden oluşmaktadır. Kurul üyeleri Genel Kurul tarafından seçilmektedir.	Tüm birlik ve oda organların -dan oluşmakta, yılda en az iki kez toplanmak-tadır.	İlgili il ve ilçelerdeki şubelerin yönetim kurulunca görevlendirilen birer temsilci ile ayda en az bir kez toplanmakta, toplantıları İKK Sekreteri yönetmekte-dir.	TMMOB'ne ya da İKK'lara bağlı olarak kurulabilmek-tedir. (TMMOB KADIN ÇALIŞMA GRUBU ya da İZMİR İKK KADIN ÇALIŞMA GRUBU gibi)

Kaynak: TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002

Yüksek Onur Kurulu üyeleri, “beş asıl, beş yedek üyeden” oluşmakta, kurulun çalışma şekli TMMOB Disiplin Yönetmeliği³ ile belirlenmektedir. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 34) Yüksek Onur Kurulunun görevi, “meslek mensuplarının TMMOB Kanununa, Tüzüğüne ya da Ana Yönetmeliğine, TMMOB Genel Kurul kararlarına, ilgili Odanın Tüzüğüne ya da Ana Yönetmeliğine, Genel Kurul kararlarına ya da Yönetmeliklerine aykırı hareketleri görülenlere, meslekle ilgili işlerde gerek kasten gerekse ihmal göstermek suretiyle maddi ya da manevi zarar oluşturabilecek davranışta bulunanlara, aktettiği sözleşmelere uymayan, meslek şeref ve haysiyetiyle bağdaşmayan hareketleri saptananlara” disiplin cezası verilmesine karar vermektir. (TMMOB Disiplin Yönetmeliği, 2002: Madde 3) Yüksek Onur Kurulu, kendisine odalardan gönderilen konulara ilişkin aldığı kararları, gereği yapılmak üzere ilgili Oda Yönetim Kuruluna göndermektedir. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002, Madde 34-39)

Birlik Denetleme Kurulu, “beş asıl, beş yedek üyeden” oluşmakta, kurulun çalışma şekli TMMOB ve Odalar Denetim Yönetmeliği⁴ ile belirlenmektedir. Kurul, birlik hesaplarını incelemekle görevlidir, gerekli görürse Genel Kurulun olağanüstü toplanmasını talep edebilir. Birlik Denetleme Kurulu, eğer Birlik Yönetim Kurulu

³ Resmi Gazete Tarihi: 10.07.2002 Resmi Gazete Sayısı: 24811

⁴ 8-9 Nisan 1989 tarihinde yapılan TMMOB Olağanüstü Genel Kurulu'nda kabul edilerek 10 Nisan 1989'da yürürlüğe girmiştir.

gerekli görürse odaların hesaplarını inceleyebilmektedir. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 42-43)

Birlik Danışma Kurulu, tüm birlik ve oda organlarından oluşmaktadır. Gerekli görülürse, İKK'lar, il, ilçe ve işyeri temsilcilikleri ile ilgili Birlik görevlileri de davet edilmektedir. Danışma Kurulu, Birlik ve Odaların çalışmalarını gözden geçirmek, önerilerde bulunmak ve gerektiğinde eğilim belirlemek üzere yılda en az iki kez toplanmaktadır. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 44)

Birlik organlarının yanısıra TMMOB'nin yerelde temsil edilebilmesi, Odaların ve Şubelerin birbirleri ile daha koordineli ve etkin çalışabilmesi için kurulduğu ilin ya da ilçenin Oda Merkez, Şube ve Temsilciliklerini bir araya getiren ve Birlik Yönetim Kurulu kararı ile kurulan **TMMOB İl / İlçe Koordinasyon Kurulları (İKK'lar) ve Çalışma Grupları** bulunmaktadır. İKK'lar ilgili il ve ilçelerdeki şubelerin yönetim kurulunca görevlendirilen birer temsilci ile bu temsilcilerin her dönem başında yaptığı seçim sonucunda belirlenen bir sekreteryayı (İKK sekreteri) yürüten şube tarafından organize edilen toplantılarla il ve ilçelerdeki gündemleri ele alarak etkinlik düzenleme yetkisine sahiptirler. İKK'lar ayda en az bir kez toplanmakta, toplantıları İKK Sekreteri yönetmektedir. İKK'lar bünyesinde çalışma grupları oluşturulabilmektedir. (TMMOB İl/İlçe koordinasyon Kurulları Yönetmeliği, Madde 8) **Çalışma Grupları ise** TMMOB Yönetim Kurulu çalışmalarına yardımcı olmak için çeşitli konulara ilişkin Birlik Yönetim Kurulu kararı ile kurulmaktadır. (Örneğin: TMMOB Kadın Çalışma Grubu) Çalışma gruplarının çalışma şekilleri TMMOB Çalışma Grupları Yönergesi⁵ ile düzenlenmiştir. Gerekli görüldüğünde İKK'lar tarafından da alt Çalışma Grupları oluşturulabilmektedir. (Örneğin: TMMOB İzmir İKK Kadın Çalışma Grubu gibi)

TMMOB'ne bağlı İKK sayısı 2018 yılı itibariyle 50'dir. **TMMOB'ne bağlı İKK'lar;** Adana, Adıyaman, Amasya, Ankara, Antalya, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bartın, Batman, Bodrum, Bolu, Bursa, Çanakkale, Çorlu, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Edremit, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hakkari, Hatay, İnegöl, Isparta, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Karadeniz Ereğli, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Milas, Muğla, Rize, Samsun, Şanlıurfa, Sivas, Tekirdağ, Trabzon, Tunceli, Van, Zonguldak'ta bulunmaktadır.

Odalar, Birlik Genel Kurulu kararı ile kurulmakta ve tüzel kişiliğe sahip olmaktadır. Mevcut olanaklar ve koşullar elverişli ise her meslek dalı için bir Oda açılmaktadır. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 47) 6235 sayılı TMMOB

⁵ TMMOB Yönetim Kurulunun 8 Eylül 2001 tarihli toplantısında kabul edilmiştir.

Yasası'nın dayanağı olan Anayasanın 135. Maddesi'nde yer alan *“Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadî teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz”* hükmü dolayısı ile Türkiye'deki mühendis, mimar ve şehir plancısı olarak mesleklerini icra edenlerin tamamının TMMOB üyesi olmak yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bununla birlikte TMMOB söz konusu meslek disiplinlerinin temsil edildiği Türkiye'deki tek mesleki birlik olma özelliğindedir.

Odaların organları da TMMOB'ninkine benzer şekilde “Oda Genel Kurulu, Oda Yönetim Kurulu, Oda Onur Kurulu, Oda Denetleme Kurulu, Oda Danışma Kurulu”ndan oluşmaktadır. (Tablo-5) (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 56) Oda Genel Kurul kararıyla, gerekli görülen yerlerde odalara bağlı şubeler ve temsilcilikler kurulabilmekte, yine TMMOB'ndekinin benzeri şekilde Odaların çalışmalarına yardımcı olmak üzere Oda yönetimlerine ya da Şube yönetimlerine bağlı olarak yönetim kurulu kararı ile komisyonlar ve alt çalışma grupları oluşturulabilmektedir. (Örneğin: TMMOB ŞPO Kadın Komisyonu ya da TMMOB ŞPO İzmir Şube Kadın Komisyonu gibi)

İki yılda bir gerçekleşen **Oda Genel Kurullarında**; birlik amaçlarından Odayı ilgilendiren konularda kararlar alınmakta, yönetim kurulu çalışmalarını içeren raporlar incelenmekte, gelecek dönem yönetim kurulu çalışmaları için yönlendirici kararlar alınmakta, gelir-gider özetleri incelenmekte, oda organlarında görev alacak kişiler seçilmekte, gerektiğinde yeni şubelerin kurulması, var olanların birleştirilmesi ya da kapatılmasına ilişkin kararlar alınmakta, tüzük ya da ana yönetmelik değişiklik talepleri karara bağlanmaktadır. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 69) Beş ya da yedi asıl üyeden oluşan **Oda Yönetim Kurulunun başlıca görev ve yetkileri** arasında; “Genel Kurulda alınacak kararları uygulamak”, Oda üyelerinin hak ve yetkilerini iyi bir biçimde kullanmalarını gözetmek, Odayı temsil etmek, “yurtiçi kongreler yapmak, bu konularda Birlik Yönetim Kuruluna bilgi vermek, gerekirse Birliğin maddi ve manevi yardımını sağlamak” yer almaktadır. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 77)

Oda Onur Kurulu, “beş asıl ve beş yedek üyeden” oluşmaktadır. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 78) **Onur Kurulunun kararları**, “gerekçeleri ile beraber uygulanmak ya da Yüksek Onur Kurulunun onayına sunulmak üzere, işlemleri dosyasıyla birlikte Oda Yönetim Kuruluna” teslim edilmektedir. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 86) **Oda Onur Kurulunun görev ve yetkileri**; “Oda Yönetim Kurulunca, gerek bir başvurma üzerine ve gerek doğrudan doğruya kurula

yansıtılan konular hakkında karar vermek”, “Oda ve Şube Genel Kurullarının seçimle ilgili toplantılarına katılmayan üye ve delegelerin durumlarını incelemek; geçerli mazereti olmayanlar hakkında gerekli işlemi yapmak”, “Onur Kurulu kararlarından, Yüksek Onur Kurulunca bozulanları yeniden incelemek ve karara bağlamak”tır. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 89) Oda Onur Kurulu kararlarının yürürlüğe konması için Yüksek Onur Kurulunun onayı gerekmektedir.

Tablo 5: TMMOB’ne Bağlı Odalar Örgütlenme Şeması

TMMOB’NE BAĞLI ODALAR ORGANLARI						
ODA GENEL KURULU	ODA YÖNETİM KURULU	ODA ONUR KURULU	ODA DENETLEME KURULU	ODA DANIŞMA KURULU	ŞUBELER-TEMSİLCİLİKLER	KOMİSYON-LAR/ÇALIŞMA GRUPLARI
İki yılda bir yapılmakta -dır. Gelecek dönemde yapılması düşünülen çalışmalara ilişkin kararlar alınmakta, oda organların -da görev alacak kişiler seçilmekte -dır.	Beş ya da yedi asıl üyeden oluşmaktadır.	Beş asıl, beş yedek üyeden oluşmaktadır. Alınan kararlar Yüksek Onur Kurulunun onayına sunulmaktadır.	Üç asıl, üç yedek üyeden oluşmaktadır. Kararlarını TMMOB organlarından bağımsız almaktadırlar.	Oda Yönetim Kurulu, Oda Onur Kurulu, Oda Denetleme Kurulu, Şube Yönetim Kurulu, İl Temsilcilikler i asıl ve yedekleri ile dileyen tüm üyelere oluşmakta, yılda en az 2 kez toplanmaktadır.	Şubelerin organları Şube Genel Kurulu, Şube Yönetim Kurulu, Şube Danışma Kuruludur. Gerekli görülen yerlerde şubelere bağlı temsilcilikler kurulabilmektedir.	Genel Merkez ya da Şubelere bağlı olarak komisyonlar ya da çalışma grupları oluşturulabilmektedir. ŞPO GENEL MERKEZ KADIN KOMİSYONU ya da ŞPO İZMİR ŞUBE KADIN KOMİSYONU gibi

Kaynak: TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002

Oda Denetleme Kurulu, en az üç asıl, üç yedek üyeden oluşmaktadır. Kurulun çalışma şekli “TMMOB ve Odalar Denetim Yönetmeliği”⁶ ile belirlenmektedir. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 95) **Oda Denetleme Kurulunun Görevi** “Odaların hesaplarını ve bunlara bağlı bütün işlemleri ve bu hesapların ve işlemlerin TMMOB ve Odalar Mali İşler Yönetmeliğine uygunluğunu en az üç ayda bir denetlemek”tir. Denetleme Kurulunun hazırladığı rapor **bilgilendirme amaçlı** Birlik Yönetim Kurulu’na iletilmektedir. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: Madde 96)

Oda Danışma Kurulu, Oda Danışma Kurullarının kuruluş, çalışma biçimi ve yetkileri, Oda tüzük, ana yönetmelik ve ilgili yönetmeliklerde belirlenmektedir. (TMMOB Ana Yönetmeliği, 2002: madde 97)

⁶ 8-9 Nisan 1989 tarihinde yapılan TMMOB Olağanüstü Genel Kurulu’nda kabul edilerek 10 Nisan 1989’da yürürlüğe girmiştir.

31 Aralık 2016 itibariyle **TMMOB'ne bağlı oda sayısı** 24, kayıtlı üye sayısı ise 510.559'dur. Bunun **111.393'ünü** (yaklaşık beşte biri) kadın üyeler oluşturmaktadır. Kadın üye sayısı erkek üye sayısından fazla olan 4 oda bulunmaktadır. TMMOB Şehir Plancıları Odası da bu odalardan biridir. Diğerleri Gıda Mühendisleri Odası, İç Mimarlar Odası, Peyzaj Mimarları Odası'dır. (Tablo-6) (TMMOB Birlik Haberleri Bülteni, 2017/172:49) 2018 yılı Ocak ayı itibariyle ise **TMMOB'ne** kayıtlı üye sayısının **536.898** olduğu görülmektedir. (TMMOB Resmi Web Sitesi, 27.03.2018)

TMMOB'ne bağlı odaların karar alma mekanizmalarındaki özerklik durumları incelendiğinde; oda yönetim kurulu, oda denetleme kurulu ve oda danışma kurullarının kararlarını TMMOB organlarından bağımsız aldıkları, Oda Onur Kurullarının aldıkları kararların ise TMMOB Yüksek Onur Kurulu tarafından onaylanarak işleme konduğu görülmektedir. **TMMOB'ne bağlı İKK'ların karar alma mekanizmalarındaki özerklik durumları incelendiğinde ise;** kararların oybirliği ile Birlik yönetiminden bağımsız olarak alınarak işleme konduğu, bütçesinin katılımcı birimlerin katılım payları ile oluşturulduğu ancak ilgili yönetmelikte İKK'ların "çalışma ve eylemlerinden ötürü, TMMOB'ne karşı sorumlu" olduğunun vurgulandığı ve kurulun TMMOB Yönetim Kurulunun gerekçeli isteği doğrultusunda toplanabileceğine, kurulun TMMOB Yönetim Kurulu tarafından verilen görevleri yerine getirmek zorunda olduğuna, İKK Sekreterleri'nin TMMOB Kanun ve Yönetmeliklerine aykırı çalışmalar yapması, görevini kötüye kullanması ya da yapmaması durumunda TMMOB Genel Sekreterliğinin raporu doğrultusunda TMMOB Yönetim Kurulu tarafından görevden alınabileceğine ya da İKK'nın kapatılmasına karar verebileceğine dair hükümlerin yer aldığı görülmektedir. **TMMOB'ne ve ya İKK'lara bağlı çalışma gruplarının karar alma mekanizmaları özerklik durumlarına göre incelendiğinde ise; çalışma gruplarının** sekreteryas hizmetleri, bütçe temini, düzenlenecek etkinliklerin gerçekleştirilmesi, incelenen ve sonuçlandırılan konular hakkında son kararın verilmesi bakımından bünyesinde bulunduğu birim olan TMMOB ya da İKK'lara bağlı bulunmakta olduğu, yaptıkları toplantıların gün, saat ve gündemlerini bağlı bulundukları bu birimlere iletmekte oldukları, bunun yanı sıra "verilen konuyu inceleme, araştırma, görüşme, sonuçlandırma usul ve esasları ile çalışma şekli ve iş bölümü" nün belirlenmesi noktasında bağımsız oldukları görülmektedir. (TMMOB Çalışma Grupları Yönergesi, 2001: Madde 3)

Tablo-6: 31 Aralık 2016 Tarihi İtibariyle TMMOB'nin ve Odaların Üye Sayıları

ODALAR	KADIN	ERKEK	TOPLAM
Bilgisayar Mühendisleri Odası	1.173	3.848	5.021
Çevre Mühendisleri Odası	6.423	6.889	13.312
Elektrik Mühendisleri Odası	5.603	47.619	53.222
Fizik Mühendisleri Odası	547	1.430	1.977
Gemi Mühendisleri Odası	163	3.199	3.362
Gemi Makineleri İşletme Mühendisleri Odası	21	1.506	1.527
Gıda Mühendisleri Odası	10.022	6.323	16.345
Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası	2.247	12.467	14.714
İç Mimarlar Odası	2.176	2.153	4.329
İnşaat Mühendisleri Odası	11.017	95.245	106.262
Jeofizik Mühendisleri Odası	1.491	4.090	5.581
Jeoloji Mühendisleri Odası	4.509	13.276	17.785
Kimya Mühendisleri Odası	8.567	13.579	22.146
Maden Mühendisleri Odası	2.176	14.769	16.945
Makina Mühendisleri Odası	9.492	94.208	103.700
Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası	617	3.800	4.417
Meteoroloji Mühendisleri Odası	240	452	692
Mimarlar Odası	22.223	28.767	50.990
Orman Mühendisleri Odası	2.675	12.249	14.924
Petrol Mühendisleri Odası	131	1.074	1.205
Peyzaj Mimarları Odası	3.745	1.887	5.632
Şehir Plancıları Odası	3.006	2.530	5.536
Tekstil Mühendisleri Odası	729	1.083	1.812
Ziraat Mühendisleri Odası	12.400	26.723	39.123
TOPLAM	111.393	399.166	510.559

Kaynak: TMMOB Birlik Haberleri Bülteni, 2017/172:49

3.1.2 TMMOB Şehir Plancıları Odasına Dair Genel Bilgiler

TMMOB Şehir Plancıları Odası (ŞPO) “6235 sayılı Kanuna göre kurulan TMMOB bünyesi içinde oluşturulan ve Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını uygulamaya yetkili olan, mesleki etkinlikte bulunan şehir plancılarını örgütü içinde toplayan, tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde” bir meslek kuruluşu olarak (TMMOB ŞPO Ana Yönetmeliği⁷, 2017) 16 Mart 1969 tarihinde kurulmuştur. **Oda'nın başlıca amaçları** Oda Ana Yönetmeliği'nde şu şekilde sıralanmaktadır:

⁷ 17 Temmuz 2002 tarih ve 24818 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış, 15 Ocak 2005 tarih ve 25701 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelik; 05.07.2011 tarih ve 27985 sayılı 01.07.2012 tarih ve 28340 sayılı, 25.10.2014 tarih ve 29156 sayılı ile 08.02.2017 tarih ve 29973 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmeliklerle değiştirilmiştir.

- “Ülke ve kamu çıkarları çerçevesinde şehir ve bölge planlaması mesleği ile ilgili bütün konularda mesleğin ve meslektaşların görev ve yetkilerini düzenlemek,
- Oda üyelerinin birbirleri ile ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak, meslek haklarına sahip çıkmak, kent planlama ve bilimini geliştirmek,
- Ülke içinde ve dışında tüm resmi ve özel kuruluşlarla işbirliği yaparak uygulama ve kuram alanında mesleğin gelişmesini sağlamak üzere her türlü etkinlikte bulunmak,
- Ülkenin ve kamunun çıkarlarının korunması doğrultusunda meslek alanına giren konularda doğal kaynakların ve kamusal varlıkların korunması ve geliştirilmesi, ülkenin sanatsal ve teknik gelişmesi için gerekli gördüğü tüm girişim ve etkinliklerde bulunmak,
- Şehir ve Bölge Planlama eğitiminin ve öğrenciliğin sorunlarını incelemek, diğer ülkelerde uygulanan modellerden de yararlanarak öneriler geliştirmek, geliştirilen modellerin gerçekleştirilmesi için girişimlerde bulunmak, bu konularda oluşturulacak öğretim elemanı ve öğrenci komisyonları (ya da kolları) ile etkinliklerde bulunmak.” (TMMOB ŞPO Ana Yönetmeliği, 2017: Madde 6)

TMMOB ŞPO Genel Kurulu; iki yılda bir yapılmaktadır ve Oda yönetim kurulu, Oda Onur Kurulu, Oda Denetleme Kurulu ve TMMOB delegeleri Genel Kurul tarafından seçimle belirlenmektedir. **TMMOB ŞPO Oda Yönetim Kurulu** 7 asıl 7 yedek üyeden **Oda Onur Kurulu** 5 asıl, 5 yedek üyeden **Oda Denetleme Kurulu** 5 asıl, 5 yedek üyeden oluşmaktadır. **TMMOB ŞPO Oda Danışma Kurulu**, “Oda Yönetim Kurulu, Oda Onur Kurulu, Oda Denetleme Kurulu, Şube Yönetim Kurulu, İl Temsilcilikleri asıl ve yedekleri ile dileyen tüm üyelere” oluşmakta, “Oda Merkezi’nin Şube ve Bölgelerin çalışmalarını gözden geçirmek, geliştirilmesi için önerilerde bulunmak”, “Oda çalışmalarının sürekliliğinin sağlanmasına katkıda bulunmak”, “Gerektiğinde, alınacak karar ve yapılacak uygulama konusunda eğilim belirlemek” amacıyla yılda en az 2 kez toplanmaktadır. (TMMOB ŞPO Ana Yönetmeliği, 2017: Madde: 8-26-35-54-88)

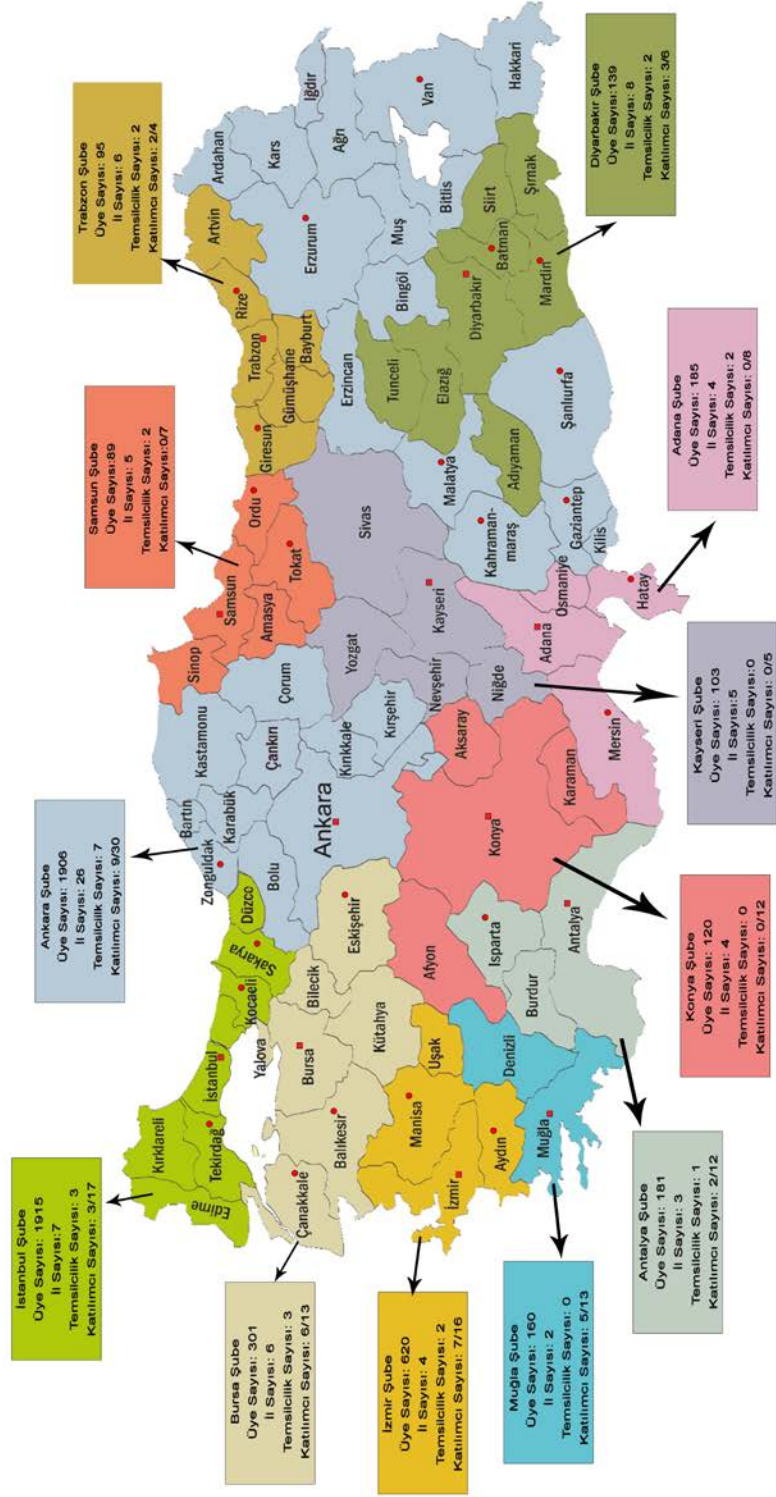
Şubelerin organları Şube Genel Kurulu, Şube Yönetim Kurulu, Şube Danışma Kurulu olarak belirlenmiştir. Şube Genel Kurulları da iki yılda bir Oda Genel Kurulu öncesinde yapılmaktadır. **Şube Yönetim Kurulu**, yedi asıl ve yedi yedek üyeden oluşmakta, şubelerin ayrı bütçeleri bulunmamaktadır. (TMMOB ŞPO Ana Yönetmeliği, 2017: Madde: 58-61-66) **TMMOB Şehir Plancıları Odası bünyesinde 2018 yılı itibariyle 12 adet şube bulunmaktadır.** TMMOB ŞPO’nun 22.03.2018 tarih 09/0137 sayılı yazısına (EK-1) göre İstanbul Şube üye sayısı; 1915, Ankara Şube üye sayısı; 1906, Samsun Şube üye sayısı; 89, Trabzon Şube üye sayısı; 95, Bursa Şube üye sayısı 301, İzmir Şube üye sayısı; 620, Muğla Şube üye sayısı; 160, Antalya Şube üye sayısı; 181, Konya Şube üye sayısı 120, Kayseri Şube üye sayısı 103, Adana Şube üye sayısı 185, Diyarbakır Şube üye sayısı;

139'dur. Toplam kayıtlı üye sayısı 5814'dür. Bunlardan **3223'ü kadın, 2591'i erkek üyedir**. Bu rakamlar itibariyle kadın üye oranı **%55**, erkek üye oranı **%45**'dir.

Şubelere bağlı olarak TMMOB Şehir Plancıları Odası bünyesinde gerekli görülen yerlerde kurulan **temsilciliklerin** 2018 yılı itibariyle sayısı ise 25'dir. Bunlar: Adıyaman, Aydın, Balıkesir, Batman, Çanakkale, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Kocaeli, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Ordu, Rize, Sakarya, Şanlıurfa, Tekirdağ, Tokat, Van, Zonguldak temsilcilikleridir. (TMMOB ŞPO Resmi Web Sitesi, 18.04.2018) (Şekil:8)

TMMOB ŞPO Genel Merkez bünyesinde 2016-2018 çalışma dönemi içerisinde (29. Dönem) aktif olarak çalışan 2 adet **çalışma komisyonu** bulunmaktadır. Bunlardan biri Kadın Komisyonu'dur. (TMMOB 29. Dönem Çalışma Raporu, 2018:89)

Şekil-8: TMMOB ŞPO Şubeler, Etkinlik Alanları, Temsilcilikler, Üye Sayıları, Araştırmaya Katılım Durumu (2018 Yılı)

* Katılımcı Sayısı: Araştırmaya Katılan Kişi / Araştırmaya Katılımı Beklenen Kişi
 • Temsilcilik Bulunan İller
 • Şube Bulunan İller

3.2 TMMOB ve TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASINDA KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARI

3.2.1 TMMOB Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları

TMMOB'de kadın komisyonunun ilk kez TMMOB Yönetim Kurulunda yer alan bir kadın üyenin ⁸ girişimleri ile 1990'lı yılların ortalarında kurulduğu görülmektedir. Komisyon toplantılarının bazı odaların erkek temsilcileri ile gerçekleştirildiği ilk dönem çalışmaları incelendiğinde; 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde TMMOB Yönetim Kurulu adına basın toplantıları düzenlendiği, 2005 Dünya Kadın Yürüyüşü etkinliklerinin İstanbul organizasyonlarının yapılmasında görev alındığı, Dünya Kadın Yürüyüşü'nün ⁹ Avrupa ayağının gerçekleştirildiği Yunanistan/Selanik yürüyüşüne katılım sağlandığı, "Türkiye'de kadın hareketinin yaşam alanları ile ilgili ivedi talepleri"ne dair bir Kadın Dosyası iletmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni (TBMM) ziyaret eden karma emek ve meslek örgütleri ile kadın örgütlerini temsil eden grubun içinde yer alındığı, karma emek ve meslek örgütleri ve kadın örgütlerinin verdiği yetki ile dönemin KESK Kadın Sekreteriyle birlikte Anayasa Mahkemesi ilk "Kadın" Başkanı Tülay TUĞCU makamında ziyaret edilerek "kamu kurumlarında kapatılan kreşler, kadına uygulanan her türlü şiddet, taciz, tecavüz, cinsiyet ayrımcılığı, kadınların görevde tercih edilmemesi ya da yükselmemesi vb. konularda yargı süreçleri ve çıkış yolları" üzerinde görüş alışverişinde bulunulmuş olduğu görülmektedir. (TMMOB Resmi Web Sitesi, 20.04.2018)

Devlet Su İşleri, Devlet Hava Meydanları ve Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüklerine iş başvurusu yapmak için "erkek olmak" koşulu aranmasına karşı 2004 yılında TMMOB tarafından açılan dava sonucu "erkek olmak koşulu" Danıştay tarafından kaldırılmıştır. Ayrıca Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü'nün "5 kadın, 75 erkek jeoloji mühendisi" alınma ilanı yine TMMOB tarafından açılan dava sonucunda ilan iptal edilmiştir (TMMOB Resmi Web Sitesi, 20.04.2018). Her iki dava ile TMMOB cinsiyet ayrımcılığına karşı hukuki bir girişim başlatmış ve cinsiyet ayrımcılığına karşı ilk adımını atmıştır.

⁸ TMMOB Peyzaj Mimarları Odası'ndan Ayşe Betül UYAR

⁹ Dünya Kadın Yürüyüşü; "Yoksulluk ve kadına yönelik şiddetle mücadele eden taban gruplarını ve örgütlerini siyasi, ekonomik ve toplumsal değişimi hedefi etrafında birleştiren, uluslararası bir feminist eylem hareketidir." Ayrıntılı bilgi için şu adrese bakılabilir: <http://www.dunyakadinyuruyusu.org/index.php/hakkimizda>

2008 yılında gerçekleştirilen 40. Olağan Genel Kurulunda “kadına cinsiyetinden kaynaklı olarak uygulanan her türlü olumsuz davranış ve politikalara karşı mücadele yöntemlerini tanımlama ve görüş oluşturma” amacıyla alınan karar doğrultusunda **Kadın Üyeler Çalışma Grubu** kurulmuştur. Grup, 41. dönemden (2008) itibaren **Kadın Çalışma Grubu** adıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Aynı genel kurulda TMMOB **Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekretaryasının** kurulmasına ilişkin de ilk adımın atılmış olduğu, ayrıca **TMMOB Kadın Kurultayı**’nın yapılma kararının alındığı görülmektedir. (TMMOB Resmi Web Sitesi, 31.01.2018)

TMMOB Kadın Çalışma Grubu kurulduğu 2008 yılından 2018 yılına kadar özetle; i) İl Koordinasyon Kurulu (İKK) Oda ve Şube Kadın Çalışma Gruplarının yaygınlaşması, ii) Genişletilmiş Kadın Çalışma Grubu’nun Kurulması, iii) TMMOB, İKK, Oda Kadın Çalışma Grupları temsilcileri ortak toplantılarının yapılması, iv) TMMOB Kadın Sempozyumlarının düzenlenmesi, v) Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekretaryasının Kurulması, vi) TMMOB Kadın Kurultaylarının düzenlenmesi, vii) Kadın Emeği Platformu ile ortak çalışmalar yürütülmesi, viii) Kadın Emeği Platformu’nun yerellerdeki ayaklarına İKK Kadın Çalışma Gruplarının katılım sağlanması, iv) KESK, DİSK ve TTB Kadın örgütleriyle ortak çalışmalar yapılarak dayanışma içinde olunması, x) 8 Mart Dünya Kadınlar Günü ve 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Dayanışma Günü için basın açıklamalarının yapılması, xi) Kadın gündemine ilişkin basın açıklamalarının yapılması gibi etkinlikler gerçekleştirmiştir. (TMMOB Resmi Web Sitesi, 31.01.2018)

TMMOB Kadın Örgütlenmesinin organları; TMMOB Genişletilmiş Kadın Çalışma Grubu, TMMOB Kadın Çalışma Grubu, Oda Kadın Çalışma Grupları, Şube Kadın Çalışma Grupları, İKK Kadın Çalışma Grupları olarak belirlenmiştir. **TMMOB Genişletilmiş Kadın Çalışma Grubu**, TMMOB kadın örgütlenmesinin tüm organlarında çalışan ve geçmişte çalışmış asıl ve yedek üyeleri bir araya getiren bir platform olması için, TMMOB 3. Kadın Kurultayı’nın 18. Kararı doğrultusunda kurulmuştur. (TMMOB Resmi Web Sitesi, 18.04.2018) Tüm üyelerin içerisinde yer aldığı bir mail grubu yolu ile iletişim sağlanmakta, mail grubu üzerinden zaman zaman bazı tartışmalar yürütülmektedir. **TMMOB Kadın Çalışma Grubu**; sekreteryaya hizmetleri, bütçe temini, düzenlenecek etkinliklerin gerçekleştirilmesi, incelenen ve sonuçlandırılan konular hakkında son kararın verilmesi bakımından TMMOB yönetim kuruluna bağlıdır. (TMMOB Çalışma Grupları Yönergesi, 2001: Madde 3)

2008 yılında ilk kurulduğunda Kadın Üyeler Çalışma Grubunda 9 odanın¹⁰ temsilcisi yer almaktadır. 2016-2018 çalışma dönemi itibariyle TMMOB'ne bağlı bulunan 24 odanın 4'ü¹¹ hariç diğer odaların tamamı 1'er temsilci ile TMMOB Kadın Çalışma Grubunda yer almaktadır. TMMOB Şehir Plancıları Odası 2010 yılından bu yana TMMOB Kadın Çalışma Grubunda temsil edilmektedir. (Tablo-8) 2012 yılından bu yana da kendi bünyesinde kadın komisyonu çalışmalarını sürdürmektedir. **İKK Kadın Çalışma Grupları**, İKK'lar bünyesinde kurulmaktadır ve sekreteryahizmetleri, bütçe temini, düzenlenecek etkinliklerin gerçekleştirilmesi, incelenen ve sonuçlandırılan konular hakkında son kararın verilmesi bakımından İKK'ya bağlıdır. (TMMOB Çalışma Grupları Yönergesi, 2001: Madde 3) İKK'nın bulunduğu ilde yer alan şube yönetim kurulları İKK Kadın Çalışma Grubu'nda odayı temsil etmesi için üyeleri arasından her çalışma döneminde temsilciler görevlendirmektedir. **Oda Kadın Komisyonları**, Oda Çalışma Komisyonları Yönetmeliği kapsamında Oda Yönetim Kurulu/Şube Yönetim Kurulu tarafından Oda ve Şubeler bünyesinde kurulmaktadır. (Oda Çalışma Komisyonları Yönetmeliği¹², 1992: Mad.1) (Tablo-7)

Tablo-7: TMMOB Kadın Çalışmaları Örgütlenme Şeması

TMMOB GENİŞLETİLMİŞ KADIN ÇALIŞMA GRUBU	TMMOB KADIN ÇALIŞMA GRUBU	İKK KADIN ÇALIŞMA GRUBU	ODA KADIN KOMİSYONU	ŞUBE KADIN KOMİSYONU
TMMOB Kadın Çalışma Grubu, İKK Kadın, Oda Kadın, Şube Kadın komisyonu üyeleri ve geçmişte bu organlarda çalışmış asıl ve yedek üyelere aittir.	Her Oda her çalışma döneminde üyeleri arasından bir asıl bir yedek üye görevlendirmektedir.	İKK'lara bağlı olarak kurulabilmekte -dir. Çalışma grubunda ilde bulunan her odanın yönetim kurulu tarafından görevlendirilen en az bir temsilci bulunmaktadır. Örn: İZMİR İKK KADIN ÇALIŞMA GRUBU	Oda Genel Merkezine bağlı olarak kurulabilmekte -dir. Örn: ŞPO GENEL MERKEZ KADIN KOMİSYONU	Şubelere bağlı olarak kurulabilmekte -dir. Örn.: ŞPO İZMİR ŞUBE KADIN KOMİSYONU

¹⁰ Çevre Mühendisleri Odası, Elektrik Mühendisleri Odası, Gıda Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası, İnşaat Mühendisleri Odası, Jeoloji Mühendisleri Odası, Maden Mühendisleri Odası, Makine Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisleri Odası

¹¹ Gemi Mühendisleri Odası, Petrol Mühendisleri Odası, Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası, Orman Mühendisleri Odası

¹²Bu Yönetmelik, 29 Şubat 1992 tarihli 17. Genel Kurul kararı ile kabul edilmiştir. Oda organlarında yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer. Yönetmeliği Oda Yönetim Kurulu yürütür.

Tablo-8: TMMOB Kadın Çalışma Grubu'nda Temsilcisi Bulunan Odalar¹³

2008-2010	2010-2012	2012-2014	2014-2016	2016-2018
40. Dönem	41. Dönem	42. Dönem	43. Dönem	44. Dönem
Çevre M.O	-	Çevre M. O	Çevre M. O	Çevre M. O
Elektrik M.O	Elektrik M. O	Elektrik M. O	Elektrik M. O	Elektrik M. O
Gıda M.O	Gıda M. O	Gıda M. O	Gıda M. O	Gıda M. O
Kimya M.O	Kimya M. O	Kimya M. O	Kimya M. O	Kimya M. O
İnşaat M.O	İnşaat M. O	İnşaat M. O	İnşaat M. O	İnşaat M. O
Jeoloji M. O	Jeoloji M. O	Jeoloji M. O	Jeoloji M. O	Jeoloji M. O
Maden M. O	Maden M. O	Maden M. O	Maden M. O	Maden M. O
Makine M. O	Makine M. O	Makine M. O	Makina M. O	Makina M. O
Ziraat M. O	Ziraat M. O	Ziraat M. O	Ziraat M. O	Ziraat M. O
Gemi M. İşl. M. O	Gemi M. İşl. M. O	Gemi M. İşl. M. O	Gemi M. İşl. M. O	Gemi M. İşl. M. O
Harita M. O	Harita M. O	Harita M. O	Harita M. O	Harita M. O
Jeofizik M. O	Jeofizik M. O	Jeofizik M. O	Jeofizik M. O	Jeofizik M. O
İç Mim. O.	İç Mim. O.	İç Mim. O.	İç Mim. O.	İç Mim. O.
Meteoroloji M. O	Meteoroloji M. O	Meteoroloji M. O	Meteoroloji M. O	Meteoroloji M. O
Mimarlar Odası	Mimarlar Odası	Mimarlar Odası	Mimarlar Odası	Mimarlar Odası
Peyzaj Mim. O.	Peyzaj Mim. O.	Peyzaj Mim. O.	Peyzaj Mim. O.	Peyzaj Mim. O.
Şeh. Pl. Odası	Şeh. Pl. Odası	Şeh. Pl. Odası	Şeh. Pl. Odası	Şeh. Pl. Odası
Fizik M. O	Fizik M. O	Fizik M. O	Fizik M. O	Fizik M. O
Tekstil M. O	Tekstil M. O	Tekstil M. O	Tekstil M. O	Tekstil M. O
Bilgisayar M. O	Bilgisayar M. O	Bilgisayar M. O	Bilgisayar M. O	Bilgisayar M. O
Gemi M. O	Gemi M. O	Gemi M. O	Gemi M. O	Gemi M. O
Petrol M. O	Petrol M. O	Petrol M. O	Petrol M. O	Petrol M. O
Metallurji M. O	Metallurji M. O	Metallurji M. O	Metallurji M. O	Metallurji M. O
Orman M. O	Orman M. O	Orman M. O	Orman M. O	Orman M. O

Kaynak: TMMOB Resmi Web Sitesi, 2018

2018 yılına kadar TMMOB bünyesinde; 2009-2011-2013-2015-2017 yıllarında 5 adet **kadın kurultayı**, 2015 ve 2017 yıllarında “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” ve “Mesele Kadın Olmak” başlığı altında 2 adet kadın sempozyumu gerçekleştirilmiştir.

2010 yılında TMMOB 41. Dönem Olağanüstü Genel Kurulunda 1. Kadın Kurultayı’nda alınan kararlardan TMMOB 40.Olağan Genel Kurulunda kabul edilen fakat hayata geçmeyen **Cins Ayrımcılığını Takip Sekreteryasının**, “*TMMOB Kadın Üye Çalışma Grubu’nun bünyesinde oluşturularak, başvuruların yapılabileceği, ayrımcılığın, taciz ve mobbingin takip edileceği, hukuksal ve psikolojik destek gerektiği durumlarda kadın örgütleri ve diğer demokratik kitle örgütleriyle işbirliği*

¹³ Zemini Gri İşaretili Olanlar Temsilcisi Olmayan Odalardır.

içerisinde çalışılarak çözümlerin üretileceği bir birim haline getirilmesi” kabul edilmiştir. Bu doğrultuda, 42. Dönem TMMOB Kadın Çalışma Grubu tarafından hazırlanarak TMMOB Yönetim Kuruluna sunulan **"Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekreteryası Kuruluş ve Çalışma Yönergesi"**, TMMOB Yönetim Kurulunun 2013/314 karar numarası ile, **Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekreteryasının Çalışma Esasları** 2014/463 no'lu karar ve son olarak **"TMMOB Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekreteryası Kuruluş ve Çalışma Yönergesi”** 2014 yılında **43. Dönem TMMOB Genel Kurulunda** kabul edilmiştir.

3.2.2 TMMOB Şehir Plancıları Odası Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları

TMMOB ŞPO'nun 22.03.2018-09/0137 tarih sayılı yazısı ile elde edilen bilgiler incelendiğinde; 2010-2012 döneminden bu yana TMMOB ŞPO'da kayıtlı kadın üye sayısının erkek üye sayısına göre çoğunlukta olduğu görülmektedir. 2016-2018 yılları arasında kalan çalışma dönemindeki verilere göre TMMOB ŞPO üyelerinin **%55** 'i (5814 kişi) kadın üyelerden oluşmaktadır. (Tablo 9) Buna karşın Oda yönetim organlarında görev alan kadın sayısının ise erkek sayısının gerisinde kaldığı ancak 2008 yılından bu yana artmakta olduğu, 2014-2016 yıllarına ait çalışma döneminde en yüksek orana ulaştığı, 2016-2018 yılları çalışma döneminde ise bir miktar düştüğü görülmektedir. (Tablo 10) (Şekil-9)

Tablo-9: Çalışma Dönemlerine göre TMMOB ŞPO Kadın ve Erkek Üye Sayıları

ÇALIŞMA DÖNEMİ	TOPLAM ÜYE SAYISI	KADIN ÜYE SAYI	ERKEK ÜYE SAYI	KADIN ÜYE SAYISI ORAN	ERKEK ÜYE SAYISI ORAN
2008-2010	4563	2426	2724	53%	47%
2010-2012	5149	2724	2425	53%	47%
2012-2014	5417	2904	2513	54%	46%
2014-2016	5513	2980	2533	54%	46%
2016-2018	5814	3223	2591	55%	45%

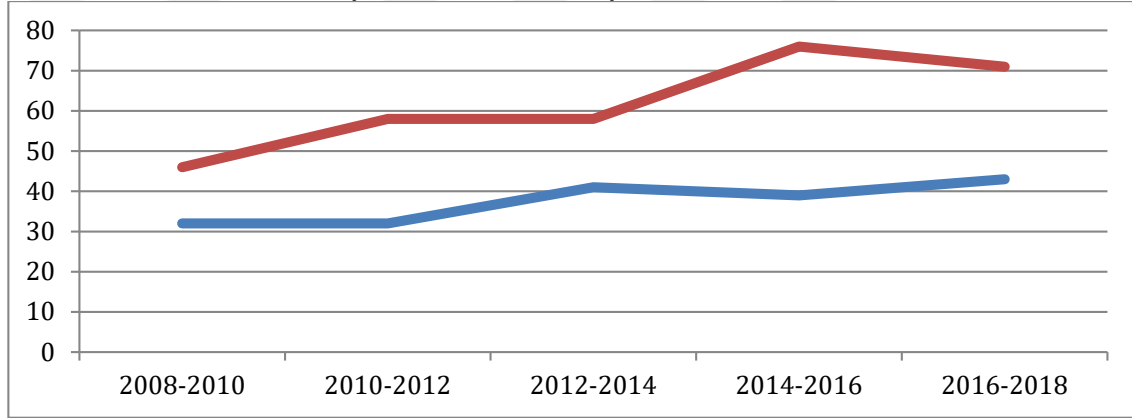
Kaynak: TMMOB ŞPO, 22.03.2018-09/0137 Tarih Sayılı Yazı

Tablo-10: Çalışma Dönemlerine Göre Şubeler ve Genel Merkez Yönetim Kurulu, Denetleme ve Onur Kurulu Üyeleri Kadın-Erkek Sayısı¹⁴

ÇALIŞMA DÖNEMİ	ADANA		ANKARA		ANTALYA		BURSA		D.BAKIR		İSTANBUL		İZMİR		KAYSERİ		KONYA		MUĞLA		SAMSUN		TRABZON		TOPLAM	
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E
2008-2010	0	7	11	9	6	3	4	4	-	-	4	7	4	6	-	-	2	5	-	-	1	5	-	-	32	46
2010-2012	1	7	5	13	3	4	5	4	-	-	4	6	6	3	1	6	4	4	-	-	2	5	1	6	32	58
2012-2014	2	6	10	15	3	5	4	4	-	-	5	4	7	4	3	4	3	4	-	-	2	5	2	7	41	58
2014-2016	2	6	8	11	3	5	3	5	4	7	3	6	5	4	1	7	1	6	7	7	2	5	0	7	39	76
2016-2018	3	5	11	11	2	5	6	4	5	3	4	5	3	8	1	6	2	8	2	5	3	4	1	7	43	71

Kaynak: TMMOB ŞPO, 22.03.2018-09/0137 Tarih Sayılı Yazı

Şekil-9: Çalışma Dönemine Göre Şubeler ve Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyeleri, Denetleme ve Onur Kurulu Üyeleri Kadın-Erkek Sayısı¹⁵

Kaynak: TMMOB ŞPO, 22.03.2018-09/0137 Tarih Sayılı Yazı

1969 yılında TMMOB çatısı altında kurulan ŞPO bünyesinde kadın çalışmalarının, TMMOB'nin odalarda kadın komisyonları kurulmasına dair almış olduğu 2012/47 sayılı karar gereğince 2012 yılında Genel Merkez bünyesinde kadın komisyonunun kurulması ile başlamış olduğu görülmektedir. *“Plancı ve plancı adayı olan kadınların ‘Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları’ alanlarına dikkatlerini çekmek, toplumsal cinsiyet bakış açısı ile meslek disiplinine yeniden bakılmasının sağlanması ve TMMOB/ŞPO örgütlülüğü içerisinde yaşanan ve yaşanması olası olan cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele için kadınlar arası dayanışmanın*

¹⁴ 2008-2018 yılları arasında Genel Merkez Yönetim Kurulu, Şube Yönetim Kurulu, Denetleme ve Onur Kurullarında görev almış şehir plancıları tabloda 2018 yılı itibariyle hangi şubeye kayıtlıysa o şubede gözükmekte olduğundan geçmiş yıllara ilişkin rakamlarda hata payı bulunmaktadır. Ayrıca, rakamlar her şubede bir dönem içerisinde görev almış tüm asıl üyeleri kapsamaktadır. Örneğin, dönem içinde gerçekleşen istifalar sonrası yedek üyelerin göreve gelmesi ile bir dönem boyunca 1 şubede görev alan asıl yönetim kurulu üye sayısı 7’yi aşabilmektedir.

¹⁵ Mavi renk kadın sayısını, kırmızı renk erkek sayısını temsil etmektedir.

sağlanması” amacı ile kurulan komisyonun; bugüne değin çeşitli ziyaretler, seminerler, söyleşiler, film gösterimleri, konferanslar ve toplumsal cinsiyet eşitliği seminerleri düzenlemiş olduğu, çeşitli etkinliklere, toplantılara, konferanslara, sempozyum ve kurultaylara katılım sağladığı, basın açıklamaları yaptığı, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü ve 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Günü yürüyüşlerine katıldığı, yayınlar gerçekleştirdiği ve 1 adet sempozyum düzenlediği görülmektedir.

TMMOB ŞPO Kadın Komisyonunun gerçekleştirdiği iki adet **ziyaretten** ilkinin Mardin Nusaybin Belediyesinin daveti ile 2012 yılında “Kadının Sınırsız Emeği” projesi kapsamında kadının toplumsal bilincini yükseltmek amacıyla yürütülen çalışmaları yerinde görmek ve kent mekanında yapılacak düzenlemeler konusunda olanakları tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiş olduğu, ikincisinin ise 2014 yılında Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanının daveti üzerine gerçekleştirilen bir ziyaret olduğu görülmektedir. (TMMOB ŞPO Çalışma Raporu, 2014: 80; 2016:129)

TMMOB ŞPO Kadın Komisyonunun gerçekleştirdiği **seminer, söyleşi ve konferanslar** arasında; “Kent, Kadın ve Şiddet” Söyleşisinin (2012), “İklim Siyaseti ve Kadın” Konferansının (2013), “Parklarımıza, Yeşil Alanlarımıza Sahip Çıkıyoruz” Söyleşisinin (2013), Çankaya Üniversitesi planlama öğrencileri için “toplumsal cinsiyet ve mekan” Seminerinin (2016) yer aldığı görülmektedir. (TMMOB ŞPO Çalışma Raporu, 2014: 79, 81, 86; 2016:124)

TMMOB ŞPO Kadın Komisyonunun gerçekleştirdiği **toplumsal cinsiyet eşitliği seminerleri** arasında; 2013 yılında Prof. Dr. Serpil Sancar tarafından oda üyelerine, Uçan Süpürge Derneği tarafından planlama öğrencilerine verilen eğitimlerin, 2014 yılında TMMOB ŞPO 28. Olağan Genel Kurulunda *“Her çalışma dönemi içinde, TMMOB Yönetim Kurulu, Yüksek Onur Kurulu ve Denetleme Kurulu üyeleri de dahil olmak üzere, tüm şubelerde yönetici, çalışan ve üyelere dönük; en az bir kere **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Semineri** düzenlenir. Oda çalışanlarının ve tüm oda organlarının toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alması zorunludur”* şeklindeki önerenin kabulü üzerine Ankara, İzmir, Bursa, Diyarbakır ve İstanbul şubelerinde tüm oda çalışanlarına ve yönetim kurulu üyelerine “toplumsal cinsiyet” kavramını tanıtmak, cinsiyetler arası eşitsizliğe dikkatleri çekmek amacı ile verilen seminerlerin, 2015 yılında Planlama Öğrencileri 4. Yaz Eğitim Kampı’nda gerçekleştirilen toplumsal cinsiyet eğitim seminerinin yer almakta olduğu görülmektedir. (TMMOB ŞPO Çalışma Raporu, 2014: 84; 2016:121-123)

TMMOB ŞPO Kadın Komisyonunun katılım gösterdiği **toplantı, sempozyum ve konferanslar arasında**; 2014 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Ortak Programı kapsamında yürütülen Kadın Dostu Kentler projesi kapsamında tasarlanmış olan **“Kadın Dostu Kent Planlaması ve Tasarım İlkeleri Rehberi”** çalışması, 2015 yılında Kadın Dostu Kentler Programı, **“Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” Uluslararası Konferansının** (TMMOB ŞPO Çalışma Raporu, 2016:129) bulunduğu, bunun yanı sıra TMMOB bünyesinde gerçekleştirilen kadın sempozyumu ve kadın kurultaylarına katılım sağlandığı görülmektedir.

TMMOB ŞPO Kadın Komisyonunun “Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan” konusu ile 2017 yılında bir **sempozyum** düzenlemiş olduğu, Ayrıca toplumsal cinsiyet-kadın ve kent temalı **film gösterimi ve söyleşiler** düzenlediği, **basın açıklamaları** yapmış olduğu görülmektedir. Gerçekleştirdiği **yayınlar** arasında ise ilki 2013 yılında yayınlanmış olmak üzere 7 adet haber bülteni kadın özel sayısının bulunmakta olduğu görülmektedir.

3.3 TMMOB ve TMMOB ŞEHİR PLANCILARI ODASINDA TOPLUMSAL CİNSİYETE İLİŞKİN HAKİM SÖYLEMLER

Alan araştırması yapılan evrenin, içinde yer aldığı ortam olan TMMOB örgütlenmesinde, toplumsal cinsiyete ve kadın sorunlarına ilişkin nasıl bir perspektifin hakim olduğunu anlamak; araştırmaya dahil olan kadın katılımcıların toplumsal cinsiyet, kent ve kentsel mekana ilişkin düşünce ve eylem üretmedeki konumlanışlarının örgüt bünyesinde hangi şartlarda ve çerçevelerde geliştiğini anlamak açısından önemlidir. Bu amaçla TMMOB bünyesinde gerçekleştirilen 5 adet kurultay ve 2 adet sempozyumun açılış konuşmaları, TMMOB yönetimi ve TMMOB Kadın Çalışma Grubunun toplumsal cinsiyete ilişkin söylemleri açısından; TMMOB ŞPO bünyesinde gerçekleştirilen 7 adet haber bülteni kadın özel eki çalışmasının sunuş/giriş yazıları, gerçekleştirilen 1 adet sempozyumun açılış konuşmaları TMMOB ŞPO yönetimi ve TMMOB ŞPO Kadın Komisyonunun toplumsal cinsiyete ilişkin söylemleri açısından ele alınarak incelenmektedir.

3.3.1 TMMOB’nde Toplumsal Cinsiyete İlişkin Hakim Söylemler

2009 yılında gerçekleştirilen 1. Kadın Kurultayı’nda sunuş ve açılış konuşmalarını yapan katılımcının konuşmaları incelendiğinde; sunuş

konuşmasını gerçekleştiren Kurultay Düzenleme Kurulu Başkanı'nın¹⁶; kadınların erkeklerden farklı olarak yaşadığı özgül sorunların varlığına, temsiliyete, dayanışmaya, örgütlülüğe dikkat çekmekte olduğu, mesleki kimlikten ayrı olarak kadın kimliğini vurguladığı, konuşmacının 'dirençli olma'yı kadın olmanın bir ayrıcalığı olarak gördüğü, umutlu, kararlı olmaya dair teşvik edici bir üslubunun olduğu ve konuşmasını "kadınlar her yeredir" sloganı ile bitirdiği görülmektedir. (TMMOB 1. Kadın Kurultay Kitapçığı, 2009:1-3) **Aynı konuşmacının yaptığı açılış konuşmasında ise** konuşmacının; ekonomik krizden en çok kadınların etkilenmesine ve güvencesiz-düşük ücretli esnek çalışma koşullarına vurgu yaptığı, kadın hareketini referans gösterdiği ve yine temsiliyet sorununa değindiği, bu kez de konuşmasını "TMMOB kadınlarla daha güçlü" sloganı ile sonlandırdığı görülmektedir. (TMMOB 1. Kadın Kurultay Kitapçığı, 2009:6-10) **Açılış konuşması yapan bir başka katılımcının¹⁷**; kadın olmanın zorluğunun ardında erkek egemen bakış açısının, kadın ve emeğinin ikincilleştirilmesinin olduğuna vurgu yaptığı, TMMOB'da bugüne dek kadın çalışmasının yapılmadığı ve yapılmasının da çok kolay olmayacağını ifade ettiği, özgürlük, cesaret ve umuda dair bir vurgusunun olduğu ve konuşmasını "Kadınlar örgütlü, TMMOB daha güçlü" sloganı ile sonlandırdığı görülmektedir. (TMMOB 1. Kadın Kurultay Kitapçığı, 2009:11-12) **Bir diğer konuşmacının¹⁸**; çalışma yaşamında karşılaşılan sorunlara vurgu yaptığı, daha çok kadınların toplumsal cinsiyet rolleri sebepleri ile üstlendikleri işler gereğince istihdam edilme olanaklarının azlığı ya da ucuz ve niteliksiz işgücü olarak görülmesi üzerinde durduğu, TMMOB ve odalarda ayrımcılık ve şiddet olaylarının yaşanmakta olduğundan bahsettiği görülmektedir. (TMMOB 1. Kadın Kurultay Kitapçığı, 2009:13-14) **Açılış konuşmacıları içerisinde tek erkek konuşmacı olan TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı'nın¹⁹ konuşmasına;** kapitalist küreselleşmeye, küresel krize, yoksulluğa, neoliberalizme, piyasa dinamiklerine, emperyalizme, işsizliğe, adaletsizliğe yaptığı vurgularla başladığı, sonrasında "Birlik ortamında Kadınlar da Vardır" sloganı ile konuşmasını kadın sorunları üzerinden sürdürmeye devam ettiği ve bu bağlamda; "ülkede yaşanan cinsiyet ayrımcılığının, aile içi ilişkilerden başlayarak, toplumsal hayat içerisinde her düzeyde yaşanmaya" devam ettiğinden, "iş yaşamında, sosyal yaşamda, aile içi yaşamda kadının kadın

¹⁶ Kadın, EMO İstanbul Şube Yönetim Kurulu Üyesi (2009)

¹⁷ Kadın, TMMOB Yönetim Kurulu Üyesi ve Kurultay Düzenleme Kurulu Üyesi (2009)

¹⁸ Kadın, TMMOB EMO İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi (2009)

¹⁹ Erkek, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı (2009)

olmasından kaynaklı sorunların, tarihsel, kültürel, dinsel faktörler nedeniyle” görmezden geldiğinden, “küresel kapitalizmin yeni liberal politikaları ve kadının toplumsal alanda cinsiyetçi politikalarla daha fazla ezilmesine olanak sağladığından, bunun sonucunda da kadının aile, toplum ve çalışma yaşamındaki konumunun daha fazla gerildiğinden”, “ülkemizde de IMF ve Dünya Bankasının yapısal uyarlama programlarının getirdiği özelleştirmeler ve yoksulluğun yaygınlaşması ve derinleşmesi sonucunda ilk önce işten atılanların kadınlar olduğundan”, “düşük ücretli meslek gruplarının kadınların yoğun çalıştığı sektörler haline geldiğinden”, “kayıt dışı çalışanların büyük çoğunluğunu yine kadınların oluşturduğundan”, “yoksulluk ve işsizliğin derinleştiğinden ve bu durumun da ilk önce kadınları vurduğundan”, “aile yaşamında ve çalışma hayatında kadının konumuna bakıldığında, koşulların hiç de eşitlikçi olmadığının görüldüğünden”, “Anayasada herkesin kanun önünde eşit olduğu ifadesi bulunmasına karşın yasal düzenlemelerin yeterli olmadığından”, “kız çocuklarının okutulmamasına, töre cinayetlerinin hala devam etmesine, iş yaşamında kadın istihdamının engellenmesine olanak sağlayan her türlü düşünce ve yapının, bu ülkenin her noktasını sarmış durumda” olduğundan bahsetmekte (TMMOB 1. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2009:15-18) ve gerçekleştirilmekte olan kurultayın önemini aşağıdaki ifadeleri kullanarak belirttiği görülmektedir:

“Bu kurultayın, en azından sosyal adalet için, iş güvencesi için, eşit işe eşit ücret için, eğitim ve sağlığa ayrılan payın yükseltilmesi için; kadınlara yönelik sosyal, siyasal ve kültürel alandaki ayrımcılığın kaldırılması için; ırkçı-şoven ve cinsiyetçi eğitime son verilmesi için; fırsat eşitliği için, kamusal ve özel alanda kadına yönelik şiddetin son bulması için, kadınlara yönelik tüm ayrımcılığın kaldırılması için, kadınlara yönelik uluslararası taahhütlerin yerine getirilmesi için, ev işlerinin toplumsallaşması için, çalışma yaşamındaki cinsiyetçi bakışın değişmesi için, terfi ve atamalarda eşitlikçi davranılması için, çalışma yaşamının demokratikleşmesi için, kadınların yetki ve karar mekanizmalarında yer alması için; işsizlik, yoksulluk ve şiddete karşı durmak için; kadın mühendis, mimar ve şehir plancılarının sorunlarını görünür kılmak için, onurlu bir yaşam için; Türkiye’de, Irak’ta, Filistin’de, Lübnan’da ve tüm dünyada mağdur olan kadınlar için; tüm kadınların kadın dayanışmasını göstermek için, en azından bunlar için bile çok önemlidir.” (TMMOB 1. Kadın Kurultay Kitapçığı, 2009:19)

Birlik yönetim kurulu başkanının konuşmasını cinsiyet ayrımcılığını kapitalist ilişkiler bağlamında ele aldığına ilişkin şu ifadeleriyle bitirdiği görülmektedir:

“Birliğimiz, “Egemen sınıfın çıkarlarına hizmet eden cins ayrımcılığı” çözülmeden, özgür ve eşit bir toplum yaratılması mümkün değildir” demektedir. Birliğimiz, “Kadın-erkek yan yana, omuz omuza, yaşamın her alanında!” demektedir.” (TMMOB 1. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2009:19)

TMMOB 1. Kadın Kurultayı'nda, açılış ve sunuş konuşmalarının ardından kurultay gündemine geçmeden önce 2 akademisyen tarafından "Çalışma Hayatında Mühendis, Mimar, Şehir Plancısı (MMŞP) Kadınlar" isimli araştırmanın sonuçlarının sunulduğu bir bölüm olduğu görülmektedir. Sunumu yapan 2 akademisyenin kadın sorununa ilişkin yaptığı vurgular ve Birlik Başkanının yaptığı konuşmaya cevaben söyledikleri önemli görüldüğünden yaptıkları araştırmayı sunmadan önce gerçekleştirdikleri konuşmalar incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda **ilk konuşmacının** ²⁰ feminist teoriyi referans göstererek "kadınların iş piyasasına girmeden önce maruz kaldığı ayrımcılıklara da bakma" nın gerekliliği üzerinde durduğu, "bütün dünyada geçerli olan cinsiyetçi ayrımcılık pratiklerinin özel alanda, evde ve eğitimde, cinsiyete dayalı işbölümünün bir sonucu olarak, kadın emeğinin, bedeninin erkekler tarafından kontrol edilmesiyle ilgili bir mesele" olduğunu ifade ettiği ve yine feminist teoriye referansla "cam tavanlar" ²¹ kavramına değindiği görülmektedir. (TMMOB 1. Kadın Kurultay Kitapçığı, 2009:27) **İkinci konuşmacının** ²² ise cinsiyet ayrımcılığı konusunu kapitalist ilişkiler bağlamında ele alan Birlik Başkanı'nı doğrudan ona hitap ederek şu şekilde eleştirdiği görülmektedir:

"...bay'ya bir şey söylemek istiyorum. Sonuçta, kapitalizmin, emperyalizmin bir oyunu olarak cinsiyet ayrımcılığından bahsetti. Bunun ötesinde, hatırlatmamız gereken bir şey var. "Sadece sistem suçludur" diye otursaydık, bu Kadın Kurultayı olmazdı. Sınıf ayrımcılığından farklı olarak, cinsiyet ayrımcılığı şöyle bir şey içerir: Patronla işçi aynı evde yaşamaz, ama kadınla erkek aynı evde yaşar, aynı işyerinde çalışır; babasıyla, erkek kardeşiyle, arkadaşıyla. Dolayısıyla, erkeklerin dönüşmesi gerekir, cinsiyetçi davranmaması gerekir. Bunu sağlayacak olan da kadın mücadelesidir." (TMMOB 1. Kadın Kurultay Kitapçığı, 2009:26)

2011 yılında gerçekleştirilen 2. Kadın Kurultayı'nda gerçekleştirilen açılış konuşmaları incelendiğinde; Kurultay Düzenleme Kurulu adına konuşma yapan ilk katılımcının ²³; öncelikle kadına yönelik şiddete, kadın cinayetlerine ve "tecavüzcüyle evlenme" ya da "rıza yaşının 15'in altına düşürülmesi" gibi uygulama girişimleriyle ülkede uygulanan politikaların bu şiddeti neredeyse "özendirir" halde olduğuna, Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulmasının kadın sorununu aile sorununa indirgediğine ve "en az 3 çocuk" sloganı ile kadının "ev" de algılanan yerinin iyice pekiştirildiğine dikkat çektiği

²⁰ Kadın, Gazi Üniv. İktisat Bölümü emekli öğretim üyesi, Prof. Dr.

²¹ "Cam Tavan"; kadınların çalışma hayatlarında ayrımcılığa uğramaları sebebi ile yükselme olanaklarının olmamasına ilişkin kullanılan bir benzetme.

²² Kadın, Yıldız Teknik Üniversitesi öğretim üyesi

²³ Kadın, TMMOB Yürütme Kurulu Üyesi (2011)

görülmektedir. Konuşmacı daha sonra kadının kamusal yaşam ve siyasal alanda eşitsiz olduğuna ve temsil edilmediğine değinerek kadınların eğitim olanaklarına, çalışma yaşamına, iş-sermaye kaynaklarına erişimlerinde eşitsizlikler yaşadığını, kadınların “geçici, gündelik, yarı zamanlı, sözleşmeli ve evde çalışmaya dayalı, kayıt dışı işlerde” erkeklere oranla daha fazla çalıştığını ve ev içi emeklerinin görünmez olduğunu belirtmektedir. (TMMOB 2. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2011:11) Konuşmacı, kadınların iş dünyasında ve sosyal yaşamda başarılı olabilmek için nelerle nasıl mücadele ettiklerine ilişkin şunları söylemektedir:

“Maalesef başarı, güç, prestij gibi değerler erkek egemen zihniyetin tanımladığı biçimde algılanıyor. Kadın güç sahibi olabilmek için ya erkeksi seçimlere yönelmek ya da erkek özelliklerine sahip olmak zorunda hissediyor kendini.” (TMMOB 2. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2011:12)

Ardından kadın ve erkek eşit kılan şey nedir sorusuna ilişkin bir tartışma yürütmektedir.

“Bir kadını bir erkekle eşit kılan şey nedir? Erkek gibi davranmak mı, erkek gibi rekabet etmek mi yoksa erkek gibi yaşamak mı? Eğer böyleyse ortaya çıkan bu erkeksi kimliğin erkekle eşitliğinden söz edilebilir mi? Kadınlar kadın kimlikleri ile iş dünyasında, sivil toplum örgütlerinde, siyasette ve sosyal yaşamda var olarak eşit olabilirler. Maalesef bugün hala kadınların her alanda erkeklerle eşitliğini savunan bireylerin bile bir çoğunun bilinçaltında erkeklerin önder, lider, hakim pozisyonda oldukları, kadınların da onların denetiminde olduğu düşüncesi mevcut.” (TMMOB 2. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2011:12)

Konuşmacı daha sonra devletin kadınların eşitlikten yararlanabilmesi için destek vermediğine ilişkin örnekler vermekte ve söz konusu eşitsizliğin giderilebilmesinin öncelikle “bütün kadınların cinsiyet ayrımcılığı yüzünden uğradıkları haksızlıkların karşısında olması gerektiği bilincine sahip olması” gerektiğini vurgulamaktadır. Son olarak, kapitalist sistemin “insanlık tarihi boyunca var olan kadın sömürsünü önceki egemen sistemlerden devralıp dönüştürerek toplumsal bir boyuta” taşıdığını ve “kapitalist toplumda kadının yoksullaşması ve kapitalizm kısılacında sömürülerek yoksunlaşması hali”nin kaçınılmaz olduğunu söylemektedir. (TMMOB 2. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2011:12) Konuşmacının son sözleri şu şekildedir:

“Bizden bugüne kadar toplum “Susmamız oturmamızı, hep boyun eğmemizi, hayatı seyretmemizi” istedi. Ama artık yeter deme zamanı geldi de geçiyor. Bugün bize düşen susmayarak ve gücümüzün farkında olarak hakkımızı her yerde savunmaktır.” (TMMOB 2. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2011:12)

Bir diğer açılış konuşmacısı olan TMMOB YK Başkanı’nın ²⁴ konuşmasına; TMMOB’nin görevleri üzerinde durarak başladığı görülmektedir. Birlik Başkanı’nın ifadelerine göre TMMOB, temsil ettiği mühendis, mimar ve şehir

²⁴ Erkek, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı (2011)

plancılarının "...mesleki alanlarıyla ilgili gelişmelerin ve politikaların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel boyutlarını derinlemesine kavramak, yorumlamak ve toplumu bilgilendirmek; bu politikaların toplum yararına düzenlenmesi için öneriler geliştirmek ve bunların yaşama geçirilmesi için mücadele etmek zorundadır." TMMOB'nin temel görevi "bağımsız ve demokratik bir Türkiye'nin yaratılması yönünde" çalışmaktır. (TMMOB 2. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2011:13)

Konuşmacı ardından TMMOB Kadın çalışmalarına ilişkin düşüncelerini paylaşmakta, Birlik içerisinde kadınlara yönelik üretilen kararların karma bir örgüt olan TMMOB içerisinde içselleştirilmesinin bazı sıkıntıların yaşanabileceğini bu sebeple çaba gösterilmesine ihtiyaç olduğunu, yönetim kurulu olarak kadınlara yönelik alınan kararların hayata geçmesi yönünde ellerinden geleni yaptıklarını, örneğin "cinsiyet ayrımcılığı takip sekreteryasının kurulmasına ilişkin yapılan talebin hemen karşılandığını, gerçekleştirilen kadın kurultaylarının diğer örgütlere örnek olması gerektiğini, diğer örgütlerde kadın çalışmalarının bu şekilde görünür olmadığını ve bu başarının TMMOB'li kadınların başarısı olduğunu dile getirmekte ve şu şekilde teşekkür etmektedir:

"Türkiye'nin her bir yerinde, fikriyatı aynı olmayan, benzer olmayan, heterojen olan bir yapıda, aynı önergelerin altına imzalar atarak ve bunları çoğaltarak, Türkiye'nin çok ihtiyacı olan kadın sesinin, bu kadar baskı, zor ve zulmün yaşandığı bir ortamda duyurulması ve bunun için çaba gösterilmesi bizim açımızdan, örgütümüz açısından gerçekten önemlidir. Yerel kurultaylara katılan, görüş veren, önerileri oylayan bütün arkadaşlarıma, sizlere gerçekten çok teşekkür ediyorum." (TMMOB 2. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2011:15)

Konuşmacı son olarak sistem eleştirisi yapmakta ve artan kadın cinayetlerinin ve kadına karşı şiddet uygulamalarının nedeninin "mevcut olan kurulu sistemdeki abluka" olduğunu dile getirmektedir. Konuşmacının son sözleri bir önceki kurultaydakine benzerdir:

"Özetle Birliğimiz, "Egemen sınıfın çıkarlarına hizmet eden cins ayrımcılığı çözülmeyen, özgür ve eşit bir toplum yaratılması mümkün değildir" demektedir. Özetle Birliğimiz, "Kadın-erkek yan yana, omuz omuza, yaşamın her alanında" demektedir. Özetle Birliğimiz, "Kadınlar örgütlü, TMMOB daha güçlü" demektedir." (TMMOB 2. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2011:16)

2013 yılında gerçekleştirilen 3. Kadın Kurultayı'nda yapılan açılış konuşmaları incelendiğinde; Kurultay Düzenleme Kurulu Başkanı'nın²⁵ ; konuşmasına "siyasi iktidarın kadın karşıtı politikalarını" eleştirerek başladığı görülmekte, bundan sonraki süreçte "kadını hiçleştiren bu politikalara, kader haline getirilen dayatmalara karşı durmak için, güçlü toplumsal ve sınıfsal temellere

²⁵ Kadın, TMMOB Yürütme Kurulu Üyesi, Kurultay Düzenleme Kurulu Başkanı (2013)

dayanan örgütlü kadın mücadelesine her zamankinden daha çok ihtiyaç” olduğuna dikkat çekmektedir.

“Açıkça "kadın erkek eşit değildir", "kızlı erkekli aynı merdiveni kullanıyorlar, kızlı erkekli aynı evde kalıyorlar, her kürtaj bir Uludere'dir" demekte hiçbir sakınca görmeyen, hamile kadınların sokağa çıkmasını gayri ahlaki bulan siyasi iktidar, son iki yılda sistemli bir şekilde gerici yaklaşımla harmanlayarak kız çocuklarının okutulmamasına, töre cinayetlerinin hala devam etmesine, iş yaşamında kadın istihdamının engellenmesine yol açan kadınlara yönelik cinsiyetçi anlayışını yeni yasal düzenlemelerde somutlaştırmaya devam etmekte; yasal düzenleme yapma gereği dahi duymadan fiili durum yaratarak kadının kimliğini yok eden, aile içine hapseden ve kadın bedenini namus kavramının odağına koyan anlayışı/yaşam biçimini topluma bir model olarak dayatmaktadır” (TMMOB 3. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2013:8)

Konuşmacı TMMOB’nin, bir önceki 2 kurultayda Birlik Başkanı’nın vurguladığı "egemen sınıfın çıkarlarına hizmet eden cins ayrımcılığı çözülmeden özgür ve eşit bir toplum yaratılması mümkün değildir" ilkesi temelinde hareket ettiğine dikkat çekerek, konuşmasını şu sözlerle bitirmektedir:

“Bu kurultayda da önceki kurultaylarda olduğu gibi, biz TMMOB’li mühendis, mimar ve şehir plancısı kadınlar olarak, savaşın kadına yönelik her türlü ayrımcılığı ve şiddet ortamını güçlendirdiği, gericiliğin kadın özgürlüğüne bir tehdit olduğu bilinciyle, kadını ret ve inkar eden, kadın bedeni üzerinden yürütülen her türlü ideolojiye karşı sesimizi bir kez daha yükselteceğiz.” (TMMOB 3. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2013:10)

Bir diğer açılış konuşmacısı olan TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı’nın²⁶

konusmasına bir önceki kurultayda olduğu gibi TMMOB’nin görevleri üzerinde durarak başladığı ve buna ilişkin kullandığı ifadelerin –eklenen 1 paragraf dışında- bir önceki kurultayda yaptığı konuşmasında yer alan ifadeler ile birebir aynı olduğu, konuşmasının devamında yine kadın kurultaylarının önemi üzerinde durduğu ve yine bir önceki kurultayda yaptığı konuşmasında yer alan ifadeler ile birebir aynı ifadeleri kullandığı görülmektedir. Birlik Başkanı, konuşmasını TMMOB Kadın Çalışma Grubu’na teşekkür ederek sürdürmekte, “Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekreteryası Kuruluş ve Çalışma Yönergesi”nin Yönetim Kurulu toplantısında karar altına alındığının haberini vermektedir ve yine konuşmasını bir önceki kurultaylarda olduğu gibi aynı sözlerle bitirmektedir:

“TMMOB, "Egemen sınıfın çıkarlarına hizmet eden cins ayrımcılığı çözülmeden, özgür ve eşit bir toplum yaratılması mümkün değildir" demektedir. TMMOB "Kadın-erkek yan yana, omuz omuza, yaşamın her alanında" demektedir. Özetle Birliğimiz, "Kadınlar örgütlü, TMMOB daha güçlü" demektedir.” (TMMOB 3. Kadın Kurultayı Kitapçığı, 2013:11-12)

2015 yılında “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” başlığı altında gerçekleştirilen TMMOB 1. Kadın Sempozyumu’nda açılış konuşmaları

²⁶ Erkek, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı (2013)

TMMOB Kadın Çalışma Grubu Başkanı²⁷ ve TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı²⁸ tarafından yapılmıştır. **TMMOB Kadın Çalışma Grubu Başkanı'nın** konuşmasına cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tanımlamalar yaparak başladığı, kadınların aile yaşamından başlayarak kamusal yaşam ve siyasal alanda eşitsiz oldukları ve eşit temsil edilmedikleri, eğitim olanaklarına erişimde yaşadıkları sorunların onların toplumsal konumlarını biçimlendirdiği ve buna paralel olarak çalışma yaşamında “geçici, gündelik, yarı zamanlı, sözleşmeli ve evde çalışmaya dayalı, kayıt dışı işlerde” çalışmak durumunda kaldıkları ve ev içi emeklerinin de görünmez olduğu yönünde verdiği örneklerle **kadın sorununa değinerek devam ettiği**, “cumhurbaşkanının eşitliğin değil adaletin savunulması gerektiğine ilişkin sözleri”, “hükümete yakın bir kadın derneği olarak kurulan Kadın ve Demokrasi Derneği'nin (KADEM) ‘toplumsal cinsiyet eşitliği’ yerine ‘toplumsal cinsiyet adaleti’ kavramını getirmek için çalışması”, “Sağlık Bakanı'nın ‘annelik bir kariyerdir’ söylemi”, “İstanbul Sözleşmesi'nin izlemek üzere kurulacak olan uzman grup için hükümete yakın sivil toplum örgütlerinden kişilerin seçilmesi”, “kadınları annelik ile özdeşleştiren, sınırlayan ve iki kişi arasındaki ilişkiyi ‘aile olmakla’ ve ‘heteroseksüel ilişki’ biçimiyle sınırlayan Ailenin ve Dinamik Nüfusun Korunması Programı” gibi örneklerle **siyasi iktidarın kadın karşıtı politikalarını eleştirdiği** ve “yaşamın tüm alanlarında, insanlık onuru ve değerleri bakımından olduğu kadar hak, fırsat ve sorumluluklar açısından da iki cins arasındaki eşitliğin tanınması ve gerçekleştirilmesi”, “çocuklu ya da çocuksuz özgür bireylerden ve heteroseksüel ilişki biçimiyle sınırlandırılmamış, her konuda eşit hak ve yükümlülükler dayalı birlikteliklerden oluşan bir toplum oluşturacak politikaların hayata geçirileceği günler” **temennileriyle konuşmasını bitirdiği** görülmektedir. (TMMOB 1. Kadın Sempozyumu Kitapçığı, 2015:11-15)

2015 yılında gerçekleştirilen 4. Kadın Kurultayı'nda açılış konuşmacıları TMMOB Kadın Çalışma Grubu Başkanı²⁹ ve TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı³⁰'dır. Ancak TMMOB YK Başkanı'nın konuşması salonda gerçekleşen bir protesto gösterisi sebebi ile sağlıklı bir biçimde tamamlanamamıştır.³¹ **TMMOB Kadın Çalışma Grubu Başkanı;** konuşmasına bir gün önce Paris'te yaşanan terör

²⁷ Kadın, TMMOB Çalışma Grubu Başkanı (2015)

²⁸ Erkek, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı (2015)

²⁹ Kadın, TMMOB Çalışma Grubu Başkanı (2015)

³⁰ Erkek, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı (2015)

³¹ Araştırmacının katılımcı gözlemine dayanarak söylenmektedir. Kurultay kitapçığında konuşmanın tam metni yer almaktadır.

olayını³² kınayarak başlamış, Türkiye’de 7 Haziran³³ seçim süreci ve sonrasında çeşitli kentlerde pek çok sayıda can kaybına ve yaralanmaya sebep olan terör olaylarına ilişkin siyasal iktidarı eleştirerek devam etmiş ve sonrasında 10 Ekim 2015 günü Ankara’da “Emek, Barış, Demokrasi Mitingi”nde yaşanan bombalı saldırıya³⁴ dair görüşlerine ve hislerine yer vererek konuşmasını sonlandırmıştır. (TMMOB 4. Kadın Kurultay Kitapçığı, 2015:10-13)

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı’nın sık sık kesintiye uğrayan konuşmasında da aynı şekilde son birkaç aydır yaşanan toplumsal olaylara, can kayıplarına ve özellikle 10 Ekim saldırısına ilişkin değerlendirmeler yaptığı görülmektedir. (TMMOB 4. Kadın Kurultay Kitapçığı, 2015:14-15)

Her iki konuşmacının da önceki kurultaylardan farklı olarak konuşmalarının odak noktasını Türkiye gündemi oluşturmaktadır. Ancak bu kurultayda en dikkat çekici olan durum, birlik başkanının konuşması esnasında gerçekleştirilen protestolar ve sonrasında yaşanan gelişmeler olmuştur. Döviz, düdük, alkış ve sloganlar ile gerçekleştirilen **söz konusu protestolar**; Kadın Kurultayı’nın açılışında TMMOB yönetim kurulu adına yapılacak konuşmanın bir kadın yönetim kurulu üyesi tarafından yapılmasını talep eden bir grup TMMOB’li kadın tarafından gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra protokol sırasında oturmakta olan erkek yönetim kurulu üyelerinin de salonu terk etmesi istenmiştir. (Şekil-10) Taleplerin yerine getirilmemesi, protokolde yer alan erkek yöneticiler arasında, kendisine yönetim kurulu üyesi bir kadın tarafından açılmış ve sürmekte olan bir hakaret davası bulunan bir kişinin de olması, en önemlisi Birlik Başkanı’nın konuşmasını yapmaktan ısrar etmesi ve protestoculara yönelik saldırgan bir tutum sergilemesi³⁵; protestoların dozunun artmasına, kısa süre içerisinde salonda bir karmaşanın hakim olmasına ve olağan kurultay akışının bozulmasına yol açmıştır. TMMOB Yönetim Kurulunda, TMMOB Kadın Çalışma Grubunda, Kurultay Düzenleme Kurulunda yer alan ve

³² 13 Kasım 2015 tarihinde Paris’te bir restoranda ve bir konser salonunda gerçekleştirilen iki ayrı silahlı saldırı ve stadyum yakınlarında meydana gelen iki ayrı patlama sonucunda 140 kişi hayatını kaybetti. (bazı kaynaklarda ölü sayısının 153 olduğu söylenmektedir.)

³³ 7 Haziran 2015 tarihinde Türkiye Genel Milletvekili Seçimleri gerçekleşmiştir.

³⁴ 10 Ekim 2015 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilen ‘Emek, Barış ve Demokrasi Mitingi’nde patlayan bomba sonucunda Ankara Garı önünde toplanan ve aralarında TMMOB üyelerinin de bulunduğu 128 kişi hayatını kaybetti, çok sayıda kişi yaralandı.

³⁵ Birlik Başkanı’nın onu eleştiren ve protesto eden kadınlar karşısında ayrıştırıcı ve üstten bakan bir tutum sergilediği, olayın ertesinde TMMOB Yürütme Kurulu olarak yapılan bir açıklamada protestocu kadınların “TMMOB düşmanı” ilan edildiği, yaptığı konuşma sırasında yer yer konuşmasına ara verip protestocuları siyasal iktidarla özdeşleştiren cümleleri ile onlara “beni kürsüden indiremezsiniz” diye bağırdığı, konuşması sonrasında protestocu kadınlar arasına doğru yürüyüp tanıdığı birkaç kadına yakın temasta ve parmağını sallayarak bir şeyler söylediği araştırmacı tarafından yerinde gözlemlenmiştir.

protestocuları desteklemeyen bir grup TMMOB'li kadın ile protestocu grup arasında ortaya çıkan gerilim 2 gün boyunca Kurultay'ın her aşamasına yansımış ve kurultay, gündemin sağlıklı bir şekilde ilerleyememesi sonucunda kurultay divanı tarafından tamamlanmadan kapatılmıştır. Sonuç olarak TMMOB Kadın Çalışmalarının kurultayın tamamlanamaması ve gündemde yer alan önergelere ilişkin kararlar üretilmemesi bağlamında kesintiye uğramış olduğu düşünülebilir. Ne var ki araştırmacının da içinde yer aldığı süreçlerdeki gözlemleri doğrultusunda; yaşanan olay aracılığı ile TMMOB kadın çalışmalarında daha önce hiç olmadığı kadar yoğun bir biçimde diyaloga dayalı, yazılı ve sözlü tartışma pratiğinin geliştiği, fikir ayrılıkları sebebiyle farklı görüşte bulunan kadınların görünür olduğu ve kendilerini ifade ortamı bulduğu yeni bir dönemin başladığı söylenebilmektedir.³⁶

Şekil-10: 2015 yılında gerçekleştirilen 4. Kadın Kurultayı'nda protokol sırasında oturmakta olan erkek yönetim kurulu üyeleri ve protestolar

Kaynak: Nursun K. Akıncı Fotoğraf Arşivi (14.11.2015)

2017 yılında “Mesele Kadın Olmak” başlığı altında gerçekleştirilen TMMOB 2. Kadın Sempozyumu’nda ise açılış konuşmaları yine TMMOB Kadın Çalışma Grubu Başkanı ³⁷ ve TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı ³⁸ tarafından yapılmıştır. **TMMOB Kadın Çalışma Grubu Başkanı**, sempozyum konusu olan “mesele kadın olmak” başlığına atıfta bulunarak sürdürdüğü konuşmasında, siyasal iktidarın “kız mıdır kadın mıdır bilmem”, “kadınlar iş aradığı için işsizlik yüksek”, “tecavüze uğrayan doğursun, devlet bakar”, söylemlerini örnek göstererek eleştirmekte, mücadelenin sadece var olmak ile ilgili değil aynı zamanda var etmek ile de ilgili olduğunu vurgulayarak aşağıdaki sözlerle konuşmasını bitirmektedir.

“Evde, okulda, işte, tarlada, arazide, fabrikada, şantiyede, ofis de kadınlara yönelik tüm ikincil, cinsiyetçi ve zorba uygulamaya HAYIR diyoruz” ve “Şiddet,

³⁶ Aktarım ve değerlendirme araştırmacının katılımcı gözlemine dayanmaktadır.

³⁷ Kadın, TMMOB Çalışma Grubu Başkanı (2017)

³⁸ Erkek, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı (2017)

Taciz ve Tecavüze; Kadın Cinayetlerine; Her Türlü Ayrımcılığa; Kadın Emeğinin Sömürülmesine; Kadının Yok Sayılmasına, Özgürlüklerimizin Elimizden Alınmasına; Hayatımıza ve Kararlarımıza Müdahale Edilmesine ve Tüm Baskılara HAYIR! Diyoruz.” (TMMOB 2. Kadın Sempozyumu Kitapçığı, 2015:9-11)

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı ise; konuşmasına kadın çalışmalarını yürüten kadınları kutlayarak başlamakta, siyasal iktidarın “kadınlarla ilgili tüm söylemlerinde cinsiyetçi bir dil kullandığını, gerici düzenlemelerinin büyük çoğunluğunu kadınlar üzerinden yürüttüğünü”, “8 Mart Emekçi Kadınlar Günü yürüyüşü gibi tüm dünyada coşkuyla kutlanan bir etkinliğin dahi yasaklandığı bir süreç” içinde yer aldığımızı, “Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) yoluyla işten atılan” TMMOB üyesi kadın meslektaşların işlerine geri dönebilmeleri adına TMMOB olarak her türlü desteğin verileceğini, anayasa değişikliği ile yargının bağımsızlığının ortadan kalkacağını, başkanlık sistemine ilişkin yürütülen çalışmalar sonucunda cumhurbaşkanının sorgulanamaz, yargılanamaz bir konuma erişeceğini ve tüm bu gelişmelerin “kadın cinayetlerine ve kadının insan hakları ihlallerine göz yuman”, “kadını toplumsal yaşamdan uzaklaştırıp eve hapsedmeye çalışan” bir zihniyetin eseri olduğunu ifade etmekte; dayatılan yeni rejime TMMOB bünyesinde yer alan kadınların en güçlü sesleriyle “Hayır” diyeceğine olan inancının tam olduğunu belirterek konuşmasına son vermektedir. (TMMOB 2. Kadın Sempozyumu Kitapçığı, 2015:12-14)

2017 yılında gerçekleştirilen 5. Kadın Kurultayı’nda açılış konuşmalarının duyurulan gündeme göre TMMOB Kadın Çalışma Grubu Başkanı³⁹ ve TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı⁴⁰ tarafından yapılmasının planlandığı bilinirken kurultaydan birkaç gün önce TMMOB Yönetim Kurulunun kurultay açılışında TMMOB Başkanı’nın konuşma yapmaması yönünde bir düşünce içinde olduğunu belirten yazılı bir açıklamanın TMMOB Kadın Çalışma Grubuna iletildiği⁴¹ bilgisi elde edilmiştir. Bu bilgiye göre; TMMOB Yönetim Kurulu, kadın çalışmalarının sekteye uğramaması, yaşanan ayrışmaların kadın çalışmalarına zarar verecek düzeye gelmemesi ve kurultayda sağlıklı, gerilimden uzak bir tartışma ortamının olması için böyle bir karar aldığını açıklamıştır. **Açılış konuşmasını gerçekleştiren TMMOB Kadın Çalışma Grubu Başkanı’nın;** konuşmasına 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele ve Uluslararası Dayanışma Günü’nün önemine ilişkin birkaç söz söyleyerek başlamakta, sonrasında bir buçuk yıldır devam eden OHAL

³⁹ Kadın, TMMOB Çalışma Grubu Başkanı (2017)

⁴⁰ Erkek, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı (2017)

⁴¹ Bilgi paylaşımı, TMMOB ŞPO Kadın Komisyonu üyelerinin katılımcısı olduğu mail grubu ortamında yapılmıştır.

sürecinde KHK ile kadına yönelik şiddet ve cinsiyet eşitliği için mücadele eden kadın derneklerinin de aralarında bulunduğu 370 derneğin kapatılmış olmasından, “8 Mart Emekçi Kadınlar Günü” etkinliklerinin, “10 Ekim” anmalarının yasaklanmış olmasından, yüzde onunu kadınların oluşturduğu 3 bine yakın kamu emekçisi mühendis, mimar ve şehir plancısının işten atıldığından bahsederek tüm TMMOB’li kadınları demokrasi talebinde bulunmaya davet etmektedir. Konuşmacı, konuşmasını siyasal iktidarı eleştirerek sürdürmekte, var olan şiddet ortamından en çok kadınların etkilendiğine dikkat çekerek, TMMOB kadınları olarak kadını çalışma yaşamından uzaklaştırıp eve hapsetmeye çalışan yasal düzenlemeleri, kadın cinayetlerini, çocuk istismarlarını, eğitim sisteminde kadın karşıtı yapılan değişiklikleri, müftülere verilen resmi nikah kıyma yetkisini, okulların imam hatipleştirilmesini unutmadan ‘yaşamak için savaş’ verdiklerini belirtmektedir. Konuşmacı son olarak; otobüslerde, dolmuşlarda, parklarda, sokaklarda kadınlara yönelik tacizler ve saldırıların son dönemde arttığını, ceza indirimleri ile kadına yönelik şiddetin teşvik edildiğini belirterek konuşmasını şu sözlerle tamamlamaktadır: *“Ne giyeceğimize, ne içeceğimize, nerede yürüyeceğimize, ne zaman sokağa çıkacağımıza, ne zaman eve gireceğimize kimseyi karıştırmayacağız! Birbirimize sahip çıkacağız ve bir kişi daha eksilmeyeceğiz.”* (TMMOB Birlik Haberleri, 2017/177:30-32)

Tüm kurultay ve sempozyum açılış konuşmalarında; siyasal iktidarın kadın ve toplumsal cinsiyet politikalarının gündemde yer alan uygulamalar, söylemler ve politik yönelimler bağlamında eleştirildiği, kadın sorununu ve mimar mühendis şehir plancısı kadınların özgül sorunlarını tanımladıkları, TMMOB kadın çalışmalarının önemine dair görüşlerini ve Türkiye’de kadın ve toplumsal cinsiyet sorunlarının çözülebilmesine ilişkin politika önerilerini paylaştıkları görülmektedir.

TMMOB Kadın Çalışmaları içerisinde yer alan ve TMMOB Yönetim Kurulu ve TMMOB Kadın Çalışma Grubu adına konuşma yapan kişilerin; i) kadın kimliğine-dayanışmasına-kategorisine, aile içi ilişkilere ve rol dağılımına, ev içi işlerin ve çocuk bakım hizmetlerinin toplumsallaşması gerektiğine, kadın ve erkeğin biyolojik farklarına, kadınların annelik rollerinden dolayı farklı gereksinimlere sahip olmalarına, kadının ezilmişliğinin kökeninde erkek egemen ideolojinin bulunduğu, ii) kadının ezilmişliğinin kökeninde kapitalist sistem ve üretim ilişkilerinin ve emek sömürsünün yer aldığı, kadın emeğinin hem ücretli hem de ücretsiz işlerde yani hem çalışma hayatında hem de ev içi işbölümünde görünmez olduğu ve sömürüldüğüne, iii) kadınların hem kapitalist üretim ilişkileri bağlamında hem de

erkek egemen ideoloji tarafından ikincilleştirildiğine dair vurgular yaptıkları görülmektedir.

TMMOB örgütlenmesinde aktif yer alan kadınların hepsinin aynı toplumsal cinsiyet perspektifinden bakmadığı, gerçekleşen protestolar sebebiyle olağan akışı kesintiye uğrayan TMMOB 4. Kadın Kurultayı sürecinde ve sonrasında TMMOB kadın örgütlenmesi içerisinde ayrıışan, çatışan düşüncelerin var olduğu, belirli bir süre için kurultay açılış konuşmasının kim tarafından yapılması gerektiği konusunda fikir birliğine varılamadığı ve bu vesile ile bir kutuplaşma yaşandığı –araştırmacının da katılımcısı ve gözlemcisi olduğu süreç sonucunda- görülmektedir. TMMOB’nin karma bir örgüt yapısında bu tip çatışmaların ve fikir ayrılıklarının olası olduğuna ilişkin bir bilince sahip olduğu özellikle yapılan ilk toplantılarda ve kurultaylarda dile getirilen ifadelerden anlaşılmaktadır. Kaldı ki, ortaya çıkan tabloda yaşanan çatışmaların grubu canlı kıldığı ve dayanışmaya olan ihtiyacı yeniden deneyimlemesine sebep olduğu, her tartışma sonucunda farklı fikirlere rağmen kadın olarak bir arada olmanın gerekliliği ve güzelliği üzerine çıkarımlarda bulunulduğu -araştırmacının da içinde yer aldığı süreçler sonucu- gözlemlenmektedir.

3.3.2 TMMOB Şehir Plancıları Odasında Toplumsal Cinsiyete İlişkin Hakim Söylemler

TMMOB Şehir Plancıları Odası yönetimi ve TMMOB ŞPO Kadın Komisyonu’nun toplumsal cinsiyete ilişkin söylemlerinin değerlendirilebilmesi için TMMOB ŞPO Kadın Komisyonu tarafından hazırlanarak yayınlanan ve tüm oda üyelerine posta yolu ile iletilen ve bugüne kadar 7 sayısı yayınlanmış **TMMOB Şehir Plancıları Odası Haber Bülteni Kadın Özel Ekleri (Kadın Haber Bülteni)** sunuş ve giriş yazıları ile 2017 yılında yine TMMOB ŞPO Kadın Komisyonu tarafından düzenlenen “**Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan**” başlıklı sempozyumun açılış konuşmaları incelenmektedir.

2013 yılının Mart ayında yayınlanan Kadın Haber Bülteni 1. Sayısı’nın

“Plancı Kadınlar Niye Komisyon Kurar?” başlıklı giriş yazısı;

“bizler meslek sahibi plancı kadınlar olarak, kamusal alanları erkekler kadar etkin kullandığımızı, bulunduğumuz ortamlarda karar alma süreçlerine katıldığımızı ve belirleyici olduğumuzu, kadını toplumda değersizleştiren, şiddete uğratan, yoksullaştıran, kendi bedeni üzerinde dahi söz söyleyemeyen duruma sokan toplumsal travmalardan etkilenmediğimizi, kadın olarak ev içi işbölümünü kendimiz belirlediğimizi düşünüyor olabiliriz, acaba öyle mi?” (TMMOB Şehir Plancıları Odası Haber Bülteni Kadın Özel Eki, 2013:4)

ifadeleri ile başlamakta, şehir plancısı kadınlar öncelikle **özel ve kamusal alandaki konumlarını sorgulamaya** ve **farkındalık kazanmaya** davet edilmektedir. Şehir planlama **meslek alanından kadın sorununa bakmanın** ve bu konudaki **boşluğun şehir plancısı kadınlar tarafından doldurulmasının** çok önemli olduğunun altı çizilmekte, kamu yararına yapılan imar planlarında hangi kamunun yararına hizmet edildiği, kamunun cinsiyetçi olup olmadığının ve belli bir cinsin ihtiyaçlarını gözetip gözetmediğinin sorgulanması gerektiği söylenmektedir. Kadın komisyonunun kaleme aldığı yazıdan; komisyon çalışmalarının kadın sorununa ilişkin **bilinç düzeyini üst düzeylere taşımayı, kadın hareketinin temel kavramlarını çalışmalarının temeline oturtmayı, planlamada kadın farkındalığının artmasını ve daha çok kadın meslektaş ile bir araya gelmeyi** hedeflediği görülmektedir. (TMMOB ŞPO Kadın Bülteni, 2013/1:4-5)

Kadın Haber Bülteni'nin 2. sayısı 2013 yılının Kasım ayında yayınlanmış, "Yeniden Merhaba" başlıklı giriş yazısında; tüm plancı kadın üyelerin bulunduğu ortak bir platformun oluşturulmasının, Kadın Haber Bülteni'nin; bu platformun çalışmalarının duyurulduğu, kadın sorununa ilişkin ne varsa yazıldığı, çizildiği, tartışmaların yapıldığı, ülke gündeminin plancı kadınlar tarafından yorumlandığı bir kaynak olmasının amaçlandığı ifade edilmektedir. (TMMOB ŞPO Kadın Bülteni, 2013/2:3-4)

Kadın Haber Bülteni'nin 3. sayısı 2014 yılının Mart ayında yayınlanmış, "İzmir'den Merhaba" başlıklı giriş yazısında; komisyona katılan üyelerin sayısında artış olduğu, tüm şubelerden kadın plancıların üyesi olabildiği bir e-posta grubu üzerinden iletişim sağlandığı, bundan sonra bülten çalışmalarının dosya konusu ile her yıl iki sayı şeklinde yayınlanacağı ve her bir sayının farklı bir şube komisyonunun editörlüğünde hazırlanacağı belirtilmektedir. Konusu Kadın-Kent-Siyaset olarak belirlenen üçüncü sayının editörlüğünü –araştırmacının da içinde yer aldığı- İzmir Şube Kadın Komisyonu üstlenmiştir. İzmir Şube Kadın Komisyonu'nun kaleme aldığı yazıda; komisyon kuruluş gerekçelerinin arasında, "ülkemizde her türlü yönetim organında ve her ölçekteki karar mekanizmasında **kadın temsiliyetinin** çok az olması dolayısı ile bu temsiliyet meselesinin kent planlarına olan etkisinin araştırılması, TMMOB ve TMMOB ŞPO örgütlülüğü bünyesinde kadın temsiliyeti üzerinde duyarlılık geliştirilmesi, meslek alanının ve meslektaşların cinsiyete dayalı ayrımcılıktan korunmasına yönelik kurumsal politikaların üretilmesi"nin yer aldığı dolayısıyla dosya konusunun yaklaşan 2014 yerel seçimleri de göz önünde bulundurularak **Kadın-Kent-Siyaset** olarak belirlendiğinin ifade

edildiği görülmektedir. (TMMOB ŞPO Kadın Bülteni, 2014/1:3-4)

Kadın Haber Bülteni'nin dördüncü sayısı 2014 yılının Kasım ayında yayınlanmış, "Bursa'dan Merhaba" başlıklı giriş yazısında sayı editörlüğünü üstlenen Bursa Şube Kadın Komisyonu; dosya konusu olarak seçtikleri "**Kadın-Kent-Bütünşehir**" kapsamında, "bütünşehir yasasının tetikleyeceği kırsal dönüşümün, doğal kaynakların kullanımı konusunda değişen yetki ve öncelik durumunun yol açacağı sonuçların ve kentsel hizmetlerin sunulduğu mekânsal ölçeğin genişlemesi sonucu **kadınların hizmete erişiminde yaşanabilecek olası sorunların anlaşılması**" açısından Bursa'da yer alan iki köye ziyarette bulunduklarını, kırsal alanda yaşayan kadınların hizmetlere erişim konusunda yasadıkları sıkıntıların kentsel alanlardaki kadınlarla yer yer örtüştüğünü tespit ettiklerini ancak pek çok açıdan da farklılaştığı yönünde gözlemlerinin olduğunu, kent planlama meslek disiplinin planlama pratiklerini kır kent ayrımı yapmadan "tüm yaşam alanlarının daha yaşanabilir, adil ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak şekilde kapsaması" gerektiğini ifade etmekte ve 1 Ağustos 2014'de Türkiye'de yürürlüğe giren ve kadına yönelik şiddet ile mücadelede uluslararası bir belge olan **İstanbul Sözleşmesi'ne** dikkat çekerek giriş yazısını "*Bütün cinsiyet kimliklerinin özgür ve mutlu bir birliktelik sürdüğü, cinsiyete dayalı ayrımcılığın ortadan kalktığı, sömürsüz ve adil yaşam alanlarının kurulduğu bir düşünüş ve yasayış biçimini geçerli kılmak için mücadeleye devam!*" sözleriyle sonlandırmaktadır. (TMMOB ŞPO Kadın Bülteni, 2014/2:1-2)

Kadın Haber Bülteni'nin beşinci sayısı 2015 yılının Mart ayında "Kadın-Kent-Savaş" dosya konusu ile Diyarbakır Şube Komisyonu tarafından hazırlanarak yayınlanmıştır. "Diyarbakır'dan Merhaba" başlıklı giriş yazısında kadın komisyonu, bülten çalışmasının doğunun batıya, **batının da doğuya el uzatacak** olması sebebi ile çok anlamlı ve değerli olduğunu belirtmekte, kadın mücadelesinin erkek şiddetine uğrayan **her coğrafyadan kadın için ses ve çılgılık** olacağını söyleyerek yazıyı, "*Bir kadını özgürleştirmek, 'toplumu çağdaşlaştırmak; doğayı kapitalist küresel tehditlerden kurtarmak; toprağı verimli hale getirmek; kadın bedenini meta olarak görmekten kurtarmak demektir*" sözleriyle sonlandırmaktadırlar. (TMMOB ŞPO Kadın Bülteni, 2015/1:3-4)

Kadın Haber Bülteni'nin altıncı sayısı "Kadın-Kent ve Sınırlar" dosya konusu ile –araştırmacının da içinde yer aldığı- şube komisyonlarının ortak editörlüğünde hazırlanarak 2015 yılının Kasım ayında yayınlanmıştır. "Yeniden Merhaba" başlıklı giriş yazısında; **dosya konusunun** "toplumsal rollere", "kadın

bedeni üzerinden biçimlendirilen sosyal politikalara”, “hakkın sınırsızlığı-sınırlılığına”, “savaşa bağlı zorunlu göç ve güncel mülteci sorunlarından, kadınların yaşamları boyunca çevrelendikleri mekânsal sınırlara”, “toplumsal cinsiyetin kurulmasında çok önemli olan psikolojik sınırlara” uzanan geniş bir yelpazede **ele alındığı**, kadınlar için belirlenmiş sınırların ihlali ile şiddet arasında yakın bir ilişkinin var olduğu, hem fiziki hem toplumsal sınırlar içerisinde yaşamının normalleştirildiği, sınırları aşmaya teşebbüs eden kadınların şiddet ile cezalandırıldıkları belirtilmekte, **TMMOB 4. Kadın Kurultay sürecine damgasını vuran tartışma ve hareketliliğin** bu zamana kadar ŞPO Kadın Bültenleri’nin hazırlanmasında emeği geçen şehir plancısı kadınların büyük çoğunluğu tarafından “TMMOB’da daha demokratik bir kadın mücadelesinin kurulması yönünde çok önemli bir dönüm noktası” olarak görüldüğü ifade edilmektedir. (TMMOB ŞPO Kadın Bülteni, 2015/2:3-4)

Kadın Haber Bülteni’nin yedinci sayısı “Olağan Olağanüstü Halimiz” dosya konusu ile Genel Merkez editörlüğünde hazırlanarak 2017 yılının Eylül ayında yayınlanmıştır. Sunuş yazısında; OHAL koşullarında derinleşen ve toplumsal adaletsizliklerin altında iyice keskinleşen kadın sorunlarının kentsel mekansal deneyimler üzerinden resmedilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. (TMMOB ŞPO Kadın Bülteni, 2017/1:3-4)

2017 yılında gerçekleştirilen “Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan” Sempozyumu’nun açılış konuşmasını TMMOB ŞPO Yönetim Kurulu ve ŞPO Kadın Komisyonu’nu temsilen “kadın olan” TMMOB ŞPO II. Başkanı gerçekleştirmiştir.⁴² Konuşmacı sözlerine; sempozyum ile “*meslek alanını farklı disiplinlerle toplumsal cinsiyet perspektifinden bir araya getirmeyi*” hedeflediklerini ifade ederek başlamakta, sempozyumu gerçekleştirmenin oda üyeleri ve yöneticileri için olan önemine değinerek kadın komisyonunun bugüne kadar gerçekleştirmiş olduğu işleri değerlendirmektedir. Konuşmacı; ŞPO Kadın Komisyonunun hem Oda içerisinde hem de TMMOB örgütlülüğü içerisinde ne kadar etkin olduğuna, TMMOB Kadın Kurultaylarında alınan kararları hayata geçirme konusundaki kararlılığına, 4. Kadın Kurultayı sonrası yaşanan tartışmalardan nasıl güçlenerek çıktığına, bugün TMMOB Yönetim Kurulu’ndaki tek kadın üyenin ŞPO temsilci olmasına, ŞPO yönetim kurullarındaki kadın sayısının gittikçe arttığına, yönetim kurulları eş başkanlığını Genel Kurulundabir ilke kararı olarak benimsediğine ve uygulamaya konabilmesi için gerekli yönetmelik değişikliğine ilişkin önergeyi TMMOB Genel Kurulu’na sunduğuna ve bugün toplumsal cinsiyete ilişkin bir sempozyum

⁴² Kadın, TMMOB ŞPO II. Başkanı

düzenleniyor olmasına değinerek tüm bunların TMMOB Şehir Plancıları Odasının “demokratik tavrından alınan güçle, eril zihniyet ve tahakküme, tek adam yönetimlerine bıkmadan-usanmadan edilen itirazlarla” gerçekleştiğini belirtmektedir. Konuşmacı bu itirazı sadece oda ve birlik örgütlülüğü içerisinde değil, tüm alanlarda yükselttiklerini şu sözlerle ifade etmektedir.

“Bunu sadece ne Odamız ne TMMOB çatısı altında yapıyoruz, bu itirazı her yerde yükseltiyoruz! Evlerde, sokaklarda, meydanlarda, üniversitelerde, plazalarda, fabrikalarda, tarlalarda... İktidar savaşında yaşam alanlarımız yerle bir edilse de, KHK’lerle haksız-hukuksuz kamudan ihraç edilsek de, kayyımlarca görevlerimizden uzaklaştırılsak da, patronlar grev hakkımızı engellese de, sermaye müşterek alanlarımızı tahrip etse de, ülkeler hareket özgürlüğümüzü kısıtlayıp sınırlara duvarlar örseler de, eril aklın olur olmaz yakıştırmalarına maruz kalsak da bizler mücadele ve dayanışmadan asla vazgeçmedik, vazgeçmeyeceğiz. Çünkü dört duvar değil, emeklerimizle yarattığımız hayatı istiyoruz! Şikayetlerimizi, güvenlik taleplerimizi duymazdan gelenler sebebiyle kadın cinayetlerinde; ötekileştirici, ayrımcı, homofobik yaklaşımlar sonucu nefret cinayetlerinde; toplumsal cinsiyetimizden kaynaklı en esnek ve güvencesiz çalıştığımız koşullar altında iş cinayetlerinde; savaş ve sınır politikaları sebebiyle sınırlarda, yollarda, denizlerde, kamplarda, karşı karşıya kaldığımız riskler sonucu kentlerde hayatlarımızı kaybetmek istemiyoruz!”

Konuşmacı; planlama gibi birçok meslek alanının “hala farklı cinslerin ve cinsiyet yönelimine sahip bireylerin kenti ve mekânını tecrübe edişlerini dikkate alacak ve ihtiyaçları karşılayabilecek kuramsal ve teknik donanım” sahip olmadığını, TMMOB örgütlülüğünün “kentlerde ve köylerde yaşam hakkından, kent hakkına, iş-güvence hakkına, mekansal ve çevresel adaletle uzanan yelpazede yürüttüğü” tüm mücadeleler sonucunda elde edilen kazanımların “planlama gibi mekânın organizasyonu ve üretimi üzerine çalışan çeşitli disiplinlerin tartışma eksenini hem akademik hem de uygulamada toplumsal cinsiyet perspektifiyle geliştirmede” çok önemli olduğunu vurgulayarak konuşmasına son vermektedir. (TMMOB ŞPO Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 2017:15-17)

TMMOB ŞPO’da kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmalarının oda yönetiminde ve oda kadın komisyonunda yer alan kadınların iradesine dayalı bir iş bölümü ile yürütüldüğü, yapılan organizasyonlara ve etkinliklere ilişkin karar alıcıların ağırlıklı kadınlar olduğu, Genel Kurullarda komisyonun önerileri doğrultusunda kararlar alındığı (sempozyum, toplumsal cinsiyet eşitliği seminerleri, eş başkanlık gibi), gerekli olduğu hallerde yönetim kurulu tarafından komisyon çalışmalarını destekleyici yönde kararlar üretildiği görülmektedir. Tüm bunların yanısıra TMMOB ŞPO, 2016 yılında gerçekleştirilen son TMMOB Genel Kurulunda birlik yönetimine aday olarak gösterilen 3 üyeyi de kendi genel kurulunda kadın olarak belirleyen tek oda olmuş ve böylelikle TMMOB Yönetim Kurulunda yer alan tek kadın üye,

ŞPO'dan olmuştur. Yine 2018 yılında gerçekleştirilen TMMOB ŞPO Genel Kurulunda da aynı yönde irade gösterilerek 2018 yılı Mayıs ayında gerçekleştirilecek olan TMMOB Genel Kurulunda aday gösterilmek üzere 3 kadın aday belirlenmiştir. TMMOB ŞPO'nun -devamlılığı da olan- bu tavrı, toplumsal cinsiyet çalışmalarındaki kararlılığını ortaya koymaktadır ve TMMOB örgütlülüğü içerisinde ŞPO'yu kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları zemininde diğer odalardan ayıran önemli ve ilerici bir tavır olarak değerlendirilebilir.

3.4 ALAN ARAŞTIRMASININ EVRENİ

Araştırma evrenini TMMOB'de kadın çalışmalarının başlamış olduğu 2008 yılından bu yana -son 10 yılda- TMMOB ŞPO Genel Merkez ve Şubelerinin Yönetim, Denetim ve Onur Kurullarında görev almış, TMMOB Yönetim Kurulunda ŞPO Temsilcisi olmuş ve/veya oda bünyesinde gerçekleştirilen kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları içerisinde aktif yer almış kadın üyeler oluşturmaktadır. TMMOB ŞPO üyesi tüm kadınlar kadın komisyonu kuruluş kararı gereğince aynı zamanda kadın komisyonu üyesi sayılmaktadır.

TMMOB ŞPO Genel Merkezinden alınan bilgiye göre⁴³ 2008 yılından bu yana TMMOB ŞPO Genel Merkez ve Şubelerinin Yönetim, Denetim ve Onur Kurullarında görev almış, TMMOB Yönetim Kurulunda ŞPO Temsilcisi olmuş kadın sayısı 140'dır. (Erkek sayısı ise 192) Bu sayı; 1 kişinin araştırmacının kendisi olması, 2 kişinin vefat etmiş olması sebebi ile önce 137'ye inmiş, ardından herhangi bir yönetim organında yer almamış ancak oda bünyesinde gerçekleştirilen kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları içerisinde aktif yer almış ve almakta olan 6 kadın üyenin listeye eklenmesiyle **143'e** çıkmıştır. Bunlardan 17'si İstanbul, 30'u Ankara, 16'sı İzmir, 13'ü Bursa, 12'si Antalya, 13'ü Muğla, 12'si Konya, 5'i Kayseri, 8'i Adana, 6'sı Diyarbakır, 4'ü Trabzon ve 7'si Samsun Şube'de görev almış/almakta olan kadın üyelerdir.

3.5 ALAN ARAŞTIRMASININ YÖNTEM VE TEKNİĞİ

Alan araştırmasında veri toplama tekniği olarak **görüşme tekniği** kullanılmıştır. Araştırma; katılımcıların kişisel deneyimlerini ve görüşlerini tamamen kendi ifadeleriyle detaylı bir biçimde aktarmaları ve bu aktarımların niteliksel bir

⁴³ TMMOB ŞPO'nun 22.03.2018 tarih 09/0137 Sayılı Yazısı

değerlendirmeye tabi tutulması için **yarı yapılandırılmış görüşme formları** kullanılarak yürütülmüştür. İnternet ortamında ⁴⁴ hazırlanan görüşme formları katılımcıların e-maillerine yönlendirilmiş, görüşme formunda yer alan soruların yazılı olarak yanıtlanarak formların geri gönderilmesi istenmiştir. Katılımcılardan yazılı değerlendirme yapmalarının istenme nedenlerinden biri, araştırma evreninde yer alan kadınlar ile yüz yüze görüşme imkanının olmamasıdır ⁴⁵. Bir diğeri ise; katılımcıların bir ölçüde konuya duyarlılık düzeyi ve verdikleri önemi de göstereceği kabul edilerek, görüşme formunu kendi talepleri ile değerlendirmelerinin beklenmiş olmasıdır. Araştırmacının TMMOB ŞPO'daki yöneticilik ve kadın çalışmaları deneyimi olmasının araştırılan ve araştıran arasındaki mesafenin azaltılmasını sağladığı, soyut ve genellenmiş bilgi ve yorumdan, somut ve deneyime dayalı bilginin üretilmesine olanak sunduğu düşünülmektedir.

Araştırma evrenini oluşturan 143 kadına; toplumsal cinsiyet, kentsel mekan, kent planlama pratiği ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine ve bu eşitsizliklerin giderilmesi üzerinde kentsel politikalar, kent planlama araçları, kentsel hizmetler ve meslek odası faaliyetlerinin rolünün ne olduğuna ilişkin düşünce ve önerilerini elde etmeye yönelik soruların yer aldığı; toplam 6 bölüm ve büyük bir kısmı açık uçlu 96 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formları, TMMOB ŞPO Genel Merkezinden edinilen e-posta adresleri ⁴⁶ aracılığıyla ulaştırılmış, 24 Ocak ve 28 Mart 2018 tarihleri arasında **37 kadın** görüşme formlarını doldurarak araştırmanın katılımcısı olmuştur. Elde edilen veriler ağırlıklı olarak **niteliksel** değerlendirmeye tabi tutulmuş ancak bazı açıklamalar için **niceliksel** değerlendirilmelere de yer verilmiştir. Katılımcıların 3'ü İstanbul, 9'u Ankara, 7'si İzmir, 6'sı Bursa, 2'si Antalya, 5'i Muğla, 3'ü Diyarbakır, 2'si Trabzon Şube'de görev almış/almakta olan kadın üyelerdir. Konya, Kayseri, Adana ve Samsun Şube'de görev alan/almakta olan kadın üyelerden katılım sağlanamamıştır. ⁴⁷ Araştırmaya katılan 37 katılımcının ifadeleri metin içinde doğrudan ya da dolaylı olarak alıntılanarak sunulmuş, her bir katılımcı bir numara ile kodlanmıştır. Katılımcıların kimlik bilgilerine ilişkin herhangi bir bilgi tezin hiçbir kısmında yer almamaktadır.

⁴⁴ Görüşme formları "Google Forms" kullanılarak oluşturulmuştur. Yanıtlar "Microsoft Excel" programı kullanılarak analiz edilmiştir.

⁴⁵ Araştırma evreninde 143 kişi yer almaktadır ve bu kişiler Türkiye'nin farklı bölgelerindeki illerde yaşamaktadırlar. (Şekil-8)

⁴⁶ TMMOB ŞPO'nun 22.03.2018 tarih 09/0137 Sayılı Yazısı

⁴⁷ Katılımcıların görev aldıkları dönem 2008-2018 yıllarını kapsamakta olup şu an yaşadıkları kentler daha önce görev aldıkları kentlerden farklılık gösterebilmektedir.

Hazırlanan görüşme formu 6 bölümden oluşmaktadır⁴⁸:

İlk bölüm 18 sorudan (1. ve 18. sorular arası) oluşmakta; yaş, eğitim, iş-çalışma, gelir, sosyal güvence, medeni durum, çocuk sahipliği, sosyal medya kullanımı, örgütlülük durumu gibi demografik ve genel bilgileri içermekte, katılımcıları tanıma amacı taşımaktadır.

İkinci bölüm; 36 sorudan (19. ve 54. sorular arası) oluşmakta, bu bölümde kentsel mekan ile etkileşim biçimlerini araştırmak üzere, yaşanan kent ve o kente ilişkin toplumsal cinsiyet etkeni ekseninde sahip olunan deneyimler ve gözlemler üzerine sorular yer almaktadır. Deneyimler, katılımcıların kentsel mekanda toplumsal cinsiyete ilişkin ne tür kısıtlılıklar ve baskılar yaşadığının anlaşılmasında, gözlemler ise kentte yaşayan diğer kadınların kentsel mekanda toplumsal cinsiyete ilişkin ne tür kısıtlılıklar ve baskılar yaşadığına dair tespitlerinin neler olduğunun anlaşılması açısından önemlidir.

Üçüncü bölüm, ev içi iş bölümüne ilişkindir. 24 sorudan (54. ve 77. sorular arası) oluşmaktadır. Eş/sevgili/partner ile birlikte yaşayan katılımcıların ev içi işbölümlerinde toplumsal cinsiyete ilişkin kısıtlılıklar yaşayıp yaşamadıkları ve tüm katılımcıların ev içi iş yüklerinin ne kadar zamanlarını aldığına ilişkin sorular sorulmaktadır.

Dördüncü bölüm, mesleki örgütlenmeye ilişkin 7 sorudan oluşmaktadır. (78. ve 84. sorular arası) numaralı soruları kapsamaktadır. Bu bölümde sorulan sorular ile katılımcıların TMMOB ve ŞPO örgütlülüğü içerisinde ne süreyle ne tür görevler üstlendiğinin ve kadın çalışmaları içerisinde yer alıp almadıklarının anlaşılması amaçlanmaktadır.

Beşinci bölüm, kent planlamaya ilişkin olarak hazırlanmıştır. 3 sorudan (85. ve 87. sorular arası) oluşmaktadır. Bu bölümde katılımcılara kentsel mekanda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan eşitsizliklerin kent planlama araçları ile ne derece giderilebileceği yönünde sorular sorulmaktadır. Amaç, araştırmaya katılan şehir plancısı kadınların kent planlama ile cinsiyet etkenine duyarlı kentsel mekanların elde edilebilmesi arasında bir ilişki kurup kurmadıklarına ya da ilişkinin nasıl kurulabileceğine ilişkin ne düşündüklerine ilişkin bir tespitin yapılabilmesine yöneliktir.

Altıncı bölüm, katılımcıların feminist tutumlarının anlaşılmasına yöneliktir. 9 sorudan (88. ve 96. sorular arası) oluşmaktadır.

⁴⁸ EK-2: Araştırmada Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

3.6 ALAN ARAŞTIRMASININ BULGULARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

3.6.1 Demografik Bulgular ve Değerlendirme

Birinci bölümde yer alan sorulara verilen yanıtlar; araştırmaya katılan 37 kişinin yaş, eğitim, çalışma durumları, gelir düzeyleri ve sosyal güvenceleri, hanede birlikte yaşadıkları kişiler, örgütlülük ve üyelik düzeyi ile sosyal medya kullanımlarına ilişkindir ve katılımcıların genel profillerini belirlemektedir.

Katılımcıların yaş dağılımları incelendiğinde; 6'sının 21-30 yaş, 14'ünün 31-40 yaş, 7'sinin 41-50, 5'inin 51-60 yaş aralığında yer aldığı 5'inin ise soruyu yanıtsız bıraktığı görülmektedir.

Katılımcıların lisans eğitimlerinden mezuniyet yılları ve mezun oldukları üniversitelere bakıldığında; 1981-1985 yılları arasında 2, 1986-1990 yılları arasında 3, 1991-1995 yılları arasında 3, 1996-2000 yılları arasında 9, 2001-2005 yılları arasında 2, 2006-2010 yılları arasında 11, 2011-2015 yılları arasında 7 katılımcının mezun olduğu, 10'unun DEÜ'den, 2'sin Gazi Üniversitesinden, 4'ünün İTÜ'den, 1'inin İYTE'den, 1'inin KTÜ'den, 1'inin Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinden, 11'inin ODTÜ'den, 1'inin Selçuk Üniversitesinden, 3'ünün Yıldız Teknik Üniversitesinden mezun olduğu görülmektedir.

Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde; 12'sinin lisans, 16'sının yüksek lisans, 6'sının doktora eğitimini tamamlamış olduğu, 3'ünün ise halen doktora eğitimine devam etmekte olduğu görülmektedir.

Katılımcıların çalışma durumları incelendiğinde; 1'inin 1 yıldan fazla bir süredir işsiz olduğu, 3'ünün belediyedeki işinden Olağanüstü Hal Uygulaması (OHAL)⁴⁹ süresi içerisinde ihraç edildiği için işsiz olduğu, 28'inin tam zamanlı çalışan olduğu, 1'inin yarı zamanlı çalışan olduğu, 2'sinin serbest büro sahibi ve aynı zamanda emekli olduğu 1'inin bilirkişilik yapmakta olduğu ve aynı zamanda emekli olduğu görülmektedir.

Katılımcıların meslek alanında çalışma süreleri ve meslek alanında deneyim kazandıkları çalışma yerleri incelendiğinde; 6'sının 0-5 yıl, 10'unun 6-10 yıl, 4'ünün 11-15 yıl, 6'sının 16-20 yıl, 3'ünün 21-25 yıl, 4'ünün 26-30 yıl, 3'ünün 31-35 yıl meslek alanında çalışmış olduğu 1'inin soruya yanıt vermediği görülmektedir.

⁴⁹ 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi sonrasında ilan edilen ve 2018 Mayıs ayı itibariyle halen daha devam etmekte olan Olağanüstü Hal kapsamında yürürlüğe konan pek çok kanun hükmünde kararname ile kamuda çalışan pek çok kişi işten çıkartılmıştır.

Katılımcıların iş deneyimleri incelendiğinde; geçmiş yıllarda çeşitli sürelerle şube sekreteri ya da sekreter yardımcısı olarak TMMOB Şehir Plancıları Odasında, araştırma görevlisi ya da öğretim görevlisi olarak üniversitelerde, çalışan ya da iş sahibi olarak serbest şehircilik bürolarında, çalışan ya da yönetici olarak belediyelerde, bakanlıklarda (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı gibi), ve bu bakanlıkların il müdürlüklerinde, şehir plancısı olarak gayrimenkul değerlendirme şirketlerinde, arkeolojik kazıda, coğrafi bilgi sistemleri şirketinde ya da mimarlık bürosunda çalıştıkları görülmektedir.

Katılımcıların gelir durumları incelendiğinde; 3'ünün gelirinin olmadığı, 8'inin 2001-4000 TL, 20'sinin 4001-6000 TL, 6'sının 6001-10000 TL aralığında **bireysel gelire** sahip olduğu, 1'inin 0-2000 TL, 2'sinin 2001-4000 TL, 12'sinin 4001-6000 TL, 11'inin 6001-10.000 TL, 8'inin 10.001-20.000 TL, 2'sinin 20.001 TL ve üstü aralığında **hane gelirine** sahip olduğu ve 1'inin soruyu cevapsız bırakmış olduğu görülmektedir.

Katılımcıların ev sahipliği durumu incelendiğinde; 7'sinin aile ya da bir yakına ait evde kalmakta olduğu ve kira vermediği, 16'sının ev sahibi olduğu, 13'ünün kiracı olduğu ve 1'inin lojmanda kalmakta olduğu görülmektedir.

Katılımcıların oturdukları ev dışında ev sahipliği durumları incelendiğinde; 23'ünün ev dışında başka bir evinin bulunmadığı, 8'inin 1 adet, 3'ünün 2 adet, 1'inin 3 adet, 1'inin 4 adet evinin bulunduğu, 1'inin soruyu yanıtsız bıraktığı görülmektedir.

Katılımcıların sosyal güvenlik durumları incelendiğinde; 1'inin sosyal güvencesinin bulunmadığı, 31'inin sosyal güvencesinin (Sosyal Güvenlik Kurumu) SGK olduğu, 1'inin sadece bireysel emeklilik sigortası (BES) bulunduğu, 2'sinin hem SGK hem BES'e sahip olduğu, 2'sinin hem SGK hem özel sağlık sigortası sahibi olduğu görülmektedir.

Katılımcıların yaşadıkları haneyi paylaştıkları kişiler incelendiğinde; 7'sinin tek başına yaşamakta olduğu, 9'unun eşiyle, 1'inin sevgiliyle, 3'ünün çocuklarıyla, 5'inin ebeveynleriyle, 1'inin hem ebeveyn hem kardeşi ile birlikte, 10'unun eşi ve çocukları ile birlikte yaşamakta olduğu, 1'inin bu soruya cevap vermediği görülmektedir.

Katılımcıların çocuk sahipliği durumları incelendiğinde; 23'ünün çocuk sahibi olmadığı, 4'ünün 0-10 yaş aralığında, 3'ünün 10-20 yaş aralığında, 5'inin 20 ve üzeri yaşlarında, 2'sinin ise hem 10-20 yaş aralığında hem 20 ve üzeri yaşlarında çocuklarının bulunduğu görülmektedir.

Katılımcıların örgütlülük durumları incelendiğinde; 1'inin hiçbir dernek, grup, sendika, oda vs. üyeliği bulunmamakta⁵⁰, 12'sinin sadece ŞPO üyesi olduğu, 6'sının ŞPO üyeliğinin yanı sıra sadece "sendika" üyesi olduğu, 18'inin ise ŞPO üyeliğinin yanı sıra çeşitli "dernek / vakıf / platform / grup" ve "sendika" olmak üzere 3 ayrı üyeliğinin olduğu görülmektedir.

Katılımcıların üye oldukları örgütlerdeki yöneticilik durumları incelendiğinde; 2018 yılı itibariyle 28'inin dernek, grup, sendika, oda vs.'de yöneticilik görevinin bulunmadığı, 5'inin ŞPO'da, 1'inin ŞPO'nun yanısıra bir dernek / vakıf / platform / grup'da, 3'ünün de sadece dernek / vakıf / platform / grupta yöneticilik yapmakta olduğu görülmektedir.

Katılımcıların sosyal medya kullanımları incelendiğinde; hepsinin facebook, twitter, ve instagram gibi sosyal medya hesaplarını takip etmekte oldukları, 10'unun haftada birkaç gün, 25'inin her gün, 1'inin ayda birkaç gün sosyal medya hesaplarını kullandıkları, 1'inin ise soruyu yanıtızsız bırakmış olduğu görülmektedir.

Birinci bölümdeki sorulara verilen yanıtlar temel alınarak katılımcı profili değerlendirildiğinde; katılımcıların tamamının eğitim sistemi içinde kurumsallaşmış ve büyükşehirlerde yer alan üniversitelerden mezun olduğu, 25'inin lisansüstü eğitimini tamamladığı, 29'unun halen meslek alanında çalışmaya devam ettiği, 30'unun 5 yıl ve üzeri meslek deneyiminin olduğu, 26'sının bireysel gelirinin 4000 TL'nin üzerinde, 10'unun hane gelirinin 10.000 TL ve üzerinde, 33'ünün 4000 TL ve üzerinde olduğu, 21'inin kira giderinin olmadığı, 1'i hariç hepsinin sosyal güvencesinin bulunduğu (SGK ve Özel), 23'ünün çocuk sahibi olmadığı, 25'inin her gün sosyal medyayı düzenli olarak kullandığı, 36'sının ŞPO üyesi olduğu⁵¹, 24'ünün ŞPO yanısıra çeşitli dernek-vakıf-platform-grup ya da sendika üyesi olduğu görülmektedir. **Bu özellikler değerlendirildiğinde;** araştırma evreninin hedeflendiği gibi eğitim, sosyal ve ekonomik statüleri açısından birbiri ile benzer nitelikteki bir kitleden oluştuğu ve bu kitlenin; eğitim seviyesi yüksek, orta ve orta-üst gelir grubundan, sosyal medya ağlarına dahil ve örgütlülük bilincine, kültürüne, deneyimine sahip olan bir kitle olduğu görülmektedir.

⁵⁰ 2018 yılı itibariyle oda üyesi olmayan –istifa etmiş- ancak önceki yıllarda oda yönetim organlarında yer almış 1 katılımcı bulunmaktadır.

⁵¹ 2018 yılı itibariyle oda üyesi olmayan –istifa etmiş- ancak önceki yıllarda oda yönetim organlarında yer almış 1 katılımcı bulunmaktadır.

3.6.2 Kentsel Mekan ile Etkileşim Biçimlerine İlişkin Bulgular ve Değerlendirme

Bu bölümde yer alan soruların bir kısmı; katılımcıların kent içi hareketliliklerini, kentsel aktivitelerini ve yaşadıkları çevrenin özelliklerini ayrıca kentsel alanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin olarak yaşadıkları mekansal sınırlar, kısıtlılıklar ve baskı unsurlarını anlamaya yönelik, **bir kısmı ise;** katılımcıların söz konusu sınırlar, kısıtlılıklar ve baskı unsurları hakkındaki düşünce, değerlendirme ve önerilerini tespit etmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu bağlamda **ilk olarak;** deneyimlenen kentler, **ikinci olarak;** kent, kentsel yaşam ve toplumsal cinsiyet, **üçüncü olarak;** kent içi ulaşım etkinlikleri, **dördüncü olarak;** kent içi güvenlik etkeni; **beşinci olarak** en yaşanabilir kente ilişkin 37 katılımcı tarafından verilen yanıtlar ve değerlendirmeleri aşağıda yer almaktadır.

3.6.2.1 Deneyimlenen Kentler (19-23)

Katılımcıların doğdukları kentlerin sorulduğu 19. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 9'unun Ankara, 4'ünün İstanbul, 3'ünün Bursa, 3'ünün Diyarbakır, 2'sinin Balıkesir, 2'sinin İzmir, 2'sinin Trabzon, 1'inin Isparta, 1'inin Konya, 1'inin Mersin, 1'inin Muğla, 1'inin Osmaniye, 1'inin Sivas, 1'inin Şanlıurfa, 1'inin Artvin, 1'inin Kayseri, 1'inin Niğde, 1'inin Zonguldak, 1'inin ise yurt dışı (Almanya) **doğumlu** olduğu görülmektedir. (Tablo-11) (Şekil-11)

Katılımcıların daha önce yaşadıkları kentlerin sorulduğu 20. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların daha önce yaşadıkları kentler arasında; Afyon, Amasya, Ankara, Antakya, Antalya, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Elazığ, Hakkari, Isparta, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kırklareli, Konya, Kütahya, Manisa, Mersin, Muğla, Osmaniye, Rize, Sivas, Trabzon, Tokat, Zonguldak ve yurt dışından kentlerin (Almanya, ABD, Belçika, İtalya) bulunduğu görülmektedir. (Tablo-11) (Şekil-11)

Katılımcıların şu an yaşamakta oldukları kentlerin sorulduğu 21. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 9'unun Ankara'da, 7'sinin İzmir'de, 6'sının Bursa'da, 5'inin Muğla'da, 3'ünün Diyarbakır'da, 3'ünün İstanbul'da, 2'sinin Antalya'da, 2'sinin Trabzon'da, 1'inin ise yurt dışında (Enschede –Hollanda) **yaşamakta** olduğu görülmektedir. (Tablo-11) (Şekil-11)

Katılımcıların şu an yaşamakta oldukları kentlerde kalış sürelerinin sorulduğu 22. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 1'inin 1 yıldan az bir süredir, 7'sinin 1-5 yıl, 4'ünün 6-10 yıl, 2'sinin 11-15 yıl, 2'sinin 16-20 yıl, 4'ünün 21-25 yıl, 5'inin 26-30 yıl, 7'sinin 31-35 yıl, 3'ünün 36-40 yıl, 1'inin 46-50 yıl, 1'inin 51-55 yıl aralığında bir süredir şu an yaşamakta olduğu kentte yaşamakta olduğu görülmektedir.

Katılımcıların şu an yaşamakta oldukları kentlerde 2 yıldan az bir süredir yaşamakta iseler daha önce yaşadıkları kentlerin sorulduğu 23. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 3'ünün şu an yaşadığı kentte 2 yıldan az bir süredir yaşamakta olduğu, bunlardan birinin şu an Muğla'da öncesinde ise İzmir'de yaşadığı, bir diğerinin şu an İzmir'de daha önce Diyarbakır'da yaşadığı, bir diğerinin ise şu an yurt dışında öncesinde ise İzmir ve Ankara'da yaşadığı görülmektedir.

İkinci bölümün birinci kısmında yer alan sorulara verilen yanıtlar katılımcıların **deneyimledikleri kentler açısından** değerlendirildiğinde; doğdukları ve daha önce yaşadıkları kentlerin Türkiye'nin daha çok İç Anadolu ve batı kesimlerinde yoğunlaştığı ancak şu an yaşanan kentlerin büyük çoğunluğunun Ankara ve onun batısında yer alan kentler olduğu görülmektedir. 27 kişinin yaşadığı kentte en az 5 yıl deneyiminin bulunduğu görülmektedir. Toplam 37 kişi içinde farklı kentlerde yaşama deneyimi değerlendirildiğinde ise büyük çoğunluğun birden fazla kentte yaşama deneyiminin olduğu, bu yönleriyle de kentsel pratikleri toplumsal cinsiyet açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirme özelliği taşıdıkları görülmektedir. Katılımcıların doğdukları, daha önce ve şimdi yaşadıkları kentler göz önünde bulundurulduğunda araştırmaya katılanlar arasında Türkiye'nin her bölgesinden kente ilişkin deneyim sahibi katılımcıların olduğu, deneyimlenen bu kentlerin özellikle Türkiye'nin güneyi ve batısında yoğunlaştığı görülmektedir. (Tablo-11) (Şekil-11)

Tablo-11: Katılımcıların Doğdukları, Daha önce ve Şimdi Yaşadıkları Kentler

Katılımcıların Deneyim Sahibi Olduğu Kentler	Katılımcıların Doğdukları Kentler (Kişi Sayısı)	Katılımcıların Daha Önce Yaşadıkları Kentler (Kişi Sayısı)	Katılımcıların Şu An Yaşadıkları Kentler (Kişi Sayısı)
Afyon	-	1	-
Amasya	-	1	-
Ankara	9	15	9
Antakya	-	1	-
Antalya	-	2	2
Artvin	1	2	-
Aydın	-	1	-
Balıkesir	2	2	-
Bursa	3	3	6
Denizli	-	2	-
Diyarbakır	3	3	3
Edirne	-	1	-
Elazığ	-	1	-
Erzurum	-	2	-
Hakkari	-	1	-
Isparta	1	2	-
İstanbul	4	11	3
İzmir	2	11	6
Kayseri	1	1	-
Kırklareli	-	1	-
Konya	1	1	-
Kütahya	-	1	-
Manisa	-	1	-
Mersin	1	1	-
Muğla	1	3	5
Niğde	1	-	-
Osmaniye	1	1	-
Rize	-	1	-
Samsun	-	1	-
Sivas	1	1	-
Şanlıurfa	1	-	-
Trabzon	2	2	2
Tokat	-	1	-
Yok	-	1	-
Yurt dışı	1	7	1
Zonguldak	1	2	-
Belirtmemiş	-	2	-
Toplam	37	-	37

Kaynak: 19-20-21. Sorulara Verilen Yanıtlar

Şekil-11: Katılımcıların Doğdukları, Daha önce ve Şimdi Yaşadıkları Kentleri (sarı renkte) Gösteren Türkiye Haritası

Kaynak: 19-20-21. Sorulara Verilen Yanıtlar

3.6.2.2 Kent, Kentsel Yaşam ve Toplumsal Cinsiyet (24-28)

Katılımcıların yaşadıkları kentlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dayalı olarak kentsel yaşamda ortaya çıkan sorunlara dair gözlemlerinin, deneyimlerinin ve hislerinin sorulduğu 24. soruya verilen yanıtların Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Muğla ve yurt dışından bazı kentlere (Hollanda, Almanya-Dortmund) ilişkin olarak yanıtladığı görülmektedir.

Ankara kentine ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde; 1 no'lu katılımcının kenti “eril bir kent” olarak tanımladığı, kamusal alan ile ilişki kurma anlamında Ankara kentinin sadece kadınlar için değil “mekanın insanları kamusal alanın dışına itecek biçimde tasarlanmış” olduğundan, herkes için “zorlayıcı” olduğuna dikkat çektiği ve kadınların **kamusal alanda** var olma konusunda sıkıntılar yaşadığını şu sözlerle ifade ettiği görülmektedir:

“Kadın olarak sokakta, kamusal alanda, toplumun içinde varlığınızın sürekli ‘gereksiz ve rahatsız edici’ olduğu yönünde hissettirilme eğilimi var. Buna itiliyorsunuz”

Katılımcı ayrıca kentin sert **karasal iklime** sahip olmasından dolayı “sadece bahar ve yaz aylarında açık alan- kamusal alan kullanımı”na uygun” hale geldiğini vurgulamakta, **2 no'lu katılımcı**; kentte ulaşım, açık kamusal alanların **güvenliği**, mahalle kültürünün yok olmasına bağlı olarak kadınlar arası **dayanışmanın** yok olması gibi sorunlara değinmekte, **7 no'lu katılımcı**; kadınların **tek başlarına** kamusal alanlara ulaşımalarının gittikçe zorlaştığına, **8 no'lu katılımcı**; kentin

kadınlar üzerinde kısıtlılık hissi yarattığına, özellikle **giyim kuşam** konusunda oldukça kısıtlayıcı olduğuna, **13 no'lu katılımcı**; toplu ulaşım araçlarına biniş sorunlarının yaşandığına, sokakta yürürken **rahatsız edici bakışlara** maruz kalındığına, **günün ilerleyen saatlerinde** karanlık sokaklarda **güvenlik sorunlarının** yaşandığına, **14 no'lu katılımcı**; kentte saat 20.00'den sonra kadınların kamusal mekanları kullanmalarının zorlaştığına, ulaşım olanaklarının zayıfladığına, **16 no'lu katılımcı**; **günün aktif olmayan saatlerinde** kentin hemen her bölgesinde kadınların ciddi sorunlar yaşama olasılığının bulunduğu, “toplumsal ilişkilerin sıkı olduğu, toplumsal değerlerin dayatmaya dönüştüğü bölgelerde eşitsizliğin kadınlar aleyhine derinleşmekte” olduğuna, “eğitim ve gelir durumunun” nispeten olumlu yönde etki sağladığı ama yine de sorunların yaşandığına, kadınların **giyim kuşamlarına** karışıldığı, günün aktif saatleri dışında kadınların kamusal mekanları kullanımlarının kısıtlı olduğuna, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin görece en az görünür olduğu yerlerin kentin merkezi ve gelir durumu yüksek bölgeleri olduğuna, özel araç kullanırken kentin neresinde olursa olsun kadınların erkek sürücülerin **tacizi** ile karşı karşıya kaldığına, kadınların tek başlarına **geç saatte toplu ulaşım** araçlarını kullanmalarının araçta az yolcu olması ya da tek başına kalma sebepleri ile kadınları tedirgin ettiği ve savunmasız hissettirdiğine, toplumsal kabuller dışında kalan bir giyim tarzı ile karşılaşıldığında taciz olasılığının yüksek olduğuna, tacizin dozajının tacizcinin kendisini mekana ne kadar ait hissettiği ile ilgili olduğuna, **21 no'lu katılımcı**; akşamları yalnız yürümenin güvenli olmadığı ve taciz riski barındırdığına **vurgu yapmaktadır**.

17 no'lu katılımcı ise; “doğrudan kadın kimliğine yönelik bir sorun olduğuna” inanmadığını ancak yine de “kadınlarda kamusal alanda doğrudan ya da dolaylı olarak bir tedirginlik hissinin var olduğu”nu düşündüğünü şu sözleriyle ifade etmektedir:

“kamusal alandaki doğrudan ya da dolaylı tedirginlik hissetme harici, doğrudan kadın kimliğine yönelik bir sorun olduğuna inanmıyorum. Daha doğrusu kentler her birey ve cinsiyet için neredeyse eşit sorunlara sahip. Ulaşım sıkıntısı, yürüyerek bir yerden bir yere gitme özgürlüğünün olmaması, merkezi alanlarda polis varlığının yarattığı tedirginlik gibi çok ciddi ancak, tek bir cinse indirgenmesi zor problemler yığınının kastediyorum.”

19 no'lu katılımcı; Türkiye’de yaşayan kadınların kendilerini koruma mekanizmalarının nasıl geliştiğini şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Belli bir yaşa geldikten sonra toplumda nerede, kimler tarafından, nasıl cinsiyet eşitsizliklerine maruz kalacağını öğreniyorsun ve bu tip ortamlardan uzak duruyorsun. Bu öğrenme bazen doğrudan kendi başına gelen bir olayla ya da yakındaki birinin başına gelen bir olayla bazen de hiç tanımadığın medyada karşına çıkan bir haber ile gerçekleşiyor.”

Aynı katılımcı; cinsiyet eşitsizliklerinin ve kadına yönelik şiddetin kendisini ne şekillerde gösterdiğine ilişkin şu sözleri söylemektedir:

“Cinsiyet eşitsizliğinin en belirgin durumu “fiziksel eşitsizlik” anlamında karşıma çıkıyor. Fiziksel güç ile erkeğin kadına zorla bir şeyleri yaptırma durumu; otobüste taciz, evde dövme, okulda erkek çocukların kızları sıkıştırması gibi. “Duygusal taciz” ise diğer bir cinsiyet eşitsizliğini hissettiğim konu. Çevremde eğitim seviyesi yüksek kişilerde dahi erkek egemen aileler halen varlığını sürdürüyor. Evin tüm duygusal yükünü; evin her türlü ihtiyacının karşılanması yanında kadının yüklenmesi bekleniyor: .. sevinmek, üzüntüyü paylaşmak vb.”

Antalya kentine ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde; 15 no’lu katılımcının; akşamları istediği saatte çocuğuyla ya da **tek başına** dışarı çıkamadığını, **30 no’lu katılımcının** ise; “günlük yaşamda cinsiyet ayrımcılığına yönelik herhangi bir tutuma” rastlamadığını ifade ettiği görülmektedir.

Bursa kentine ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde; 4 no’lu katılımcının; işyerinin otoparkında kendisi ile konuşan bir adamın söylediklerinden gözetlendiğini düşünerek nasıl tedirginlik hissettiğini şu sözleri ile ifade ettiği:

*“Ofisimin yakınına arabayı park ettiğimde, ganyan bayisinde oturan ve daha önce görmediğim bir kişi arabanın yan aynasını kapatmamı, benim şu ofiste kaldığımı bildiğini söyledi. Bu kadın olarak beni çok rahatsız etti, **takip ediliyordum**. Kadın olmam, arabam olması gelir düzeyi düşük bölgede dikkat çekmeme neden olmuş”,*

aynı katılımcının bir de kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin uygulamalara örnek olarak Bursa kentinde yerel yönetimin hayata geçirmeye çalıştığı ve medyada yaygın yer tutarak tepkilere sebep olan “metro ağında **pembe**⁵² **vagon** uygulaması” na dikkat çekmekte olduğu görülmektedir.

6 no’lu katılımcı; kent içinde trafik akışının yoğun olduğu saatlerde dahi kadınların kamusal alanda uğradıkları tacize ilişkin bir örneği şu ifadeleri ile paylaşmaktadır:

*“Ana yollar üzerindeki duraklarda (örn. öğleden sonra) otobüs beklerken kadınsanız 10 dk. içinde birkaç kornaya maruz kalabilirsiniz. Bu kadınların hemen hiç birinin seks işçisi olmadığını **korna yoluyla taciz** edenlerin de bildiğini sanıyorum.”*

28 no’lu katılımcı; sözlerine “.. tüm kentsel mekanın **eril biçimde** düzenlenip kullanıldığına **şüphe yok**” diyerek başlamakta, sorunun tasarımda başladığını, tasarım aşamasında kentin kullanım alanlarının herkes için tasarlanmadığını,

⁵² Pembe vagon uygulaması: Haziran 2017 tarihinde Bursa’da büyükşehir belediyesi tarafından metro istasyonlarına “Bayan Yolcularımıza Öncelikli Vagon” tabelaları yerleştirilmiş, sadece kadınların kullanımına ayrılan bir vagon uygulaması hayata geçirilmiştir. Uygulama tüm ülkede ses getirmiş gelen tepkiler sonucunda uygulamadan birkaç ay içinde vazgeçilmiştir.

maskülen semboller ile tasarım yapıldığını, kadın ve çocukların düşünülmediğini ifade ederek devam etmektedir. Katılımcının belirttiğine göre; zaten sınırlı sayıda olan kamusal alanların bir de **erişim** ve **güvenlik** sorunları bulunmaktadır, kamusal alanlar **temiz** değildir ve bu da kadına yükür, **toplu taşıma** kullanımında yeterli ve gerekli hizmet olmadığı için araçlara ulaşmak ve binmek sorun oluşturmaktadır, park ve sokak kullanımları **sadece gündüz saatlerinde** ve eğer **kalabalık**sa mümkündür, devletin sağladığı **kreş ve anaokulları** hizmetleri çok yetersiz olduğundan çocuklar özel kreş/okula gitmek zorunda kalmakta bu sebeple **kadınlar daha çok çalışmak** ya da **çalışmayıp çocuklarına kendileri bakmak** durumunda kalmaktadırlar, kaldırımların yüksek ve bozuk olması; pazar arabası, puset ya da topuklu ayakkabı vs. ile **yürümeye engel** olduğundan kadınlar **özel araca mahkum** kalmaktadırlar.

34 no'lu katılımcı; yaşadığı kentin gittikçe muhafazakarlaşmasından söz etmekte, çocukluğunda ve gençliğinde sahip olduğu **özgürlüğe** şu an sahip olamadığını, bir kadın olarak **dilediği saatte dilediği kıyafetle dilediği yerde** özgürce dolaşamadığını ifade etmektedir.

36 no'lu katılımcı; uzun zamandır şehrin biraz dışında yaşadığı, toplu taşıma kullanmadığı için kentle olan etkileşiminin çok sınırlı olduğunu, bu yüzden de eşitsizliğe dayalı sorunlarla çok karşılaşmadığını ifade etmektedir. Katılımcı kent içinde bir köyde, evinin bahçe duvarlarının arkasında yaşadığını bu sebeple köyle de çok ilişkili olmadığını ekleyerek sözlerini şöyle sürdürmektedir:

*“Fakat bundan 4 yıl öncesine kadar **kentin merkezinde** yaşadığım ve **toplu taşıma kullandığım** yani sıklıkla insanlarla karşılaştığım zamanlarda etrafımda duyduğum diyaloglara, gördüğüm kadın ve erkek profillerine karşı hep üzüntülü, sinirli, tahammülsüz ve gördüğüm medeniyetsizlikten çok mutsuz olduğumu çok çok iyi hatırlıyorum.”*

Katılımcı içinde yaşadığı köyle ya da kent ile herhangi bir ilişkisinin olmadığını söylese de, yine de aracını bir yere park etmek için eve dönüş saatine göre “korkmayacağı, güvenli, ışıklı, ıssız olmayan” yerler tercih etmeye çalıştığını dile getirmektedir.

Diyarbakır kentine ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde; 11 no'lu katılımcının; kentte kadının kentsel kamusal alanda görünür olduğunu ancak bunun yetersiz kaldığını, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik mekanların, oluşumların ve kurumların son dönemde kapatıldığını bu sebeple bu alanda elde edilen kazanımların da kaybolduğunu, **26 no'lu katılımcı;** kadınların istedikleri gibi giyinemediği, yürürken ve araba kullanırken baskı altında hissettiklerini, **31 no'lu katılımcı;** akşam belli bir saatten sonra sokakta rahatça yürünemediği ve toplu

taşıma kullanılmadığını, **5 no'lu katılımcı**; kentsel toplumsal hareketlerde bir kadın olarak yönetici pozisyonlarda yer almanın TMMOB ve diğer bazı sivil toplum kuruluşları özelinde bile çok zor olduğunu, bunu başardığını ancak baskılara dayanamayıp sonunda geri çekildiğini ifade etmekte olduğu görülmektedir.

İstanbul kentine ilişkin verilen yanıtlar incelendiğinde; 8 no'lu katılımcının; merkezi yerlerde, kadınların kendilerini Ankara'ya nazaran kısmen daha özgür hissettikleri, trafiğin yoğun olduğu saatlerde toplu taşıma araçlarının kadınlar için tekinsiz olduğunu, **24 no'lu katılımcının**; kent merkezinden uzakta yaşadığı bir dönemde toplu taşımayı daha çok kullandığını ve böylelikle toplu taşıma araçlarında kadınların yaşamakta oldukları **taciz ve şiddet** olaylarına daha yakından şahit olduğunu, yine geç saatlerde **eve tek başına dönmek**in yaşadığı sıkıntılara daha fazla maruz kaldığını, geç saatlerde dışarda olmak durumunda kaldığı bu zamanlarda İstanbul'un **belirli bir saatten sonra** kadınlara **özgür ve rahat hissettiren** bir yapısı olmadığını fark ettiğini, başına korkunç birşeyler gelmemesine rağmen kendisini hep **huzursuz hissettiğini**, kadın olarak güvenlik güçleri ile temas etmek zorunda kaldığı durumlarda ise **"güvenlik güçleri"**nin **kadınlara hangi gözlerle baktığını** deneyimlemiş olduğunu, **25 no'lu katılımcının**; "kadının toplumsal cinsiyet bağlamında şiddete (sözlü ve davranışsal), kapkaç, tacize erkekte daha fazla maruz kaldığını", **33 no'lu katılımcının**; "otobüste, pazarda" kendilerini güvende hissetmedikleri, her an fiziksel ya da sözel şiddete uğrayabilecekleri, eşitsizlik hissini var olduğunu, **37 no'lu katılımcının**; "İstanbul gibi bir metropolde kadınların kendini güvende hissetmeden bir faaliyete dahil olmadığının çok açık bir gerçeklik" olduğunu, yaşadığı mekana veya çalıştığı mekana ulaşırken herhangi bir sorunla karşılaşmadığı için gözlem ve deneyime sahip olmadığını, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini daha çok toplumsal yaşamda hissettiğini" **ifade ettiği görülmektedir. 24 no'lu katılımcı ayrıca şunları söylemektedir:**

"Hiçbir kentin kadına veya farklı cinsel kimliklere duyarlı bir şekilde tasarlanmış olduğunu düşünmüyorum, tasarlanmaya açık olduğunu da hissetmiyorum ne yazık ki. Her iki kent deneyimim de [Konya ve İstanbul] kadın yöneticilerin nicelik olarak ön plana çıkmadığını, istihdam sorunu başta olmak üzere kadını kentsel kamusal alanı kullanmaya motive etmekten, bu kullanımı huzurlu bir ortama dönüştürmekten henüz uzak olduğumuzu gösterdi."

İzmir kenti için verilen yanıtlar incelendiğinde; 1 no'lu katılımcının; kentte kamusal alanda biraz daha rahat hissedildiği ancak bunun sadece **kıyı şeridinin metropol alanında** geçerli olduğuna, **sosyal ve örgütlü ortamlarda** kadınların kendilerine daha rahat bir alan açabildiğine, **kamusal alanlara** kamusal hizmetler

vasıtası ile **ulaşmanın** oldukça zor olduğuna, **kent merkezinin yakın çeperinde** yaşayan **alt gelir grupları** için durumun zorlayıcı olduğu ve **kentin uzak çeperinde** yaşayan **alt gelir grubu** içerisindeki kadınlar içinse durumun travmatik boyutlara ulaştığına, **8 no'lu katılımcının**; **kıyı şeridinde** kadınların diğer kentlere nazaran çok **daha özgür** yaşadığı, **giyilen kıyafetlerden gece kamusal alanda vakit geçirmeye** kadar kadınların çoğu konuda daha rahat olduklarına, **10 no'lu katılımcının**; eğitim seviyesi, kendini savunma kapasitesi ve bilinç düzeyi açısından iyi durumda olan **kadınların dahi** diğer kentlere göre çok daha rahat yaşanan bu kentte **tacize** uğradıklarına, **11 no'lu katılımcının**; ne kadar çalışma ve sosyal hayatta toplumsal cinsiyete daha duyarlı bir kent olsa da bunun yeterli olmadığı, kentin **güvenliği** konusunda sıkıntıların olduğuna, kentin **her yerinde** rahat hareket etmek imkanının olmadığına dikkat çektiği **görülmektedir**. **14 no'lu katılımcı**; yaşadığı kentler içerisinde [Mersin, Konya, Afyon, İzmir ve 34 yıldır Ankara] cinsiyet eşitliği bakımından en tutarlı kentin İzmir olduğunu ifade etmektedir. **9 no'lu katılımcı**; eşitsizliğin bulunduğu her alanda karşısına çıktığını ve bununla mücadele etmek için çaba gösterdiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“... toplu taşıma kullandığım zamanlarda veya yalnızca yürüyüşe çıktığımda ya da sadece iş yerindeyken bile eşitsizliğin her zaman yüz yüze bırakıldığım bir sorun olduğunu görmekteyim. Ne yazık ki zamanımın çoğunu geçirdiğim iş yerim ve özel hayatım dışında ilgi gösterdiğim birçok alanda cinsiyet etkeninin ne kadar baskın olduğunu bilmek oldukça yorucu. Bu durum beni devamlı savaştığım zorunda bıraktığından, aynı yerde aynı işi yapıyorsak aynı koşulları taşımamız gerektiğini anlatmaya çabaladığım bir yaşamım olmak zorunda kalıyor.”

Ayrıca **1 no'lu katılımcının**; kadınların kamusal alanlara erişimine engel olan ev içi iş yüklerine şu sözlerle dikkat çektiği **görülmektedir**:

“Hane içerisinde gündelik hayatını geçiren kadınlar 10 dakika uzaklıkta olan kamusal alanla ilişki kurmakta dahi zorlanıyorlar”

Kayseri kenti için verilen yanıtlar incelendiğinde; 32 no'lu katılımcının; kadının tamamen eve kapatılması gereken bir nesne olarak görüldüğü, akşam ezanından sonra kadınların **tek başına** asla dışarıda olmaması gerektiği, gündüz vakti bile parkta tek başına oturan kadınların erkeklerin **tacizine** uğradığını ifade ettiği **görülmektedir**.

Konya kenti için verilen yanıtlar incelendiğinde; 24 no'lu katılımcının kentsel mekanda kadının varlığının ve görünürlüğünün azlığına dikkat çektiği, bunun yanı sıra lisans bölümü okumak için gittiği üniversitedeki gözlemlerine göre, kadınların üniversite içinde yer alan siyasi örgütlenmelerin ne üyesi ne de yöneticisi olarak içinde yer almadığını, okuduğu lisans ders programı içerisinde toplumsal

cinsiyete ilişkin herhangi bir ders ya da derslerde buna değinilen hiçbir alt başlık bulunmadığını ifade ettiği görülmektedir. Katılımcı, kentte yaşamaya annesi ile birlikte gittiğini ifade etmekte ve 40 yaşının üzerinde bir kadının kentte var olabilme konusunda yaşadığı sıkıntıları annesinin deneyimi üzerinden şu şekilde ifade ederek anlatmaktadır:

“.. Tek başına kızıyla birlikte yaşayan bir kadın imajı aynı apartmandaki komşuları için meşruiyet, kapının öte tarafı için arkasından konuşmaların yapıldığını duyduğumuz bir merak konusuna dönüşüyordu. Lisans mezuniyetinden bu yana çalışmış olan annemin, ben okuldayken o kentte tek başına bir kadın olarak yapabileceği ne yazık ki tek şey vardı: alışveriş. Kendimden çok annemin o kentte vakit geçirebileceği yerler veya etkinlikler olmadığına üzüliyordum, kendini eve hapsetmiş durumdaydı.”

Katılımcı, Konya kentinin kentte bir üniversite kampüsü var olmasına rağmen değişime direnen niteliğini ve üniversite yaşamında şahit olduğu şiddet olaylarını ise şu şekilde özetlemektedir:

“.....bize hiçbir şey vaat etmeyen bu kentin, bunca gence rağmen, gençlerden yana değişime oldukça dirençli olduğunu....13 yıl sonra yeniden gittiğimde iyice anladım. Gençlerin ve kadınların varlığının (gençler konu olunca kira değerleri dışında) kentsel yaşama için herhangi bir konuda belirleyici olmadığını üzümlere gördüm..... Üniversitede ise sağcıların ve İslamcılarının baskınlığı eril şiddetin ortaya çıkmasında da en büyük etkeni. Olaysız, küfürsüz, şiddetsiz geçen nadir günler vardı hatırladığım.”

Muğla kenti için verilen yanıtlar incelendiğinde; 1 no’lu katılımcının Muğla kentini “küçük ölçekli (kasaba ölçeğinde) ancak bütünşehir yasası ile büyükşehir ilan edilmiş olan bir şehir” olarak tarif ettiği, kentteki mekansal örgütlenme ve toplu taşıma sistemini bireyleri sokak ve açık alan mekanını kullanmaya itecek ölçekte ve biçimde şekillenmiş” olarak gördüğünü ifade ettiği ancak “özellikle **çocuk sahibi** kadınların açık alanda dolaşımına yönelik hiç bir düzenleme olmaması”nın onları hane ve yakın çevresinde sosyalleşmeye zorladığına dikkat çektiği görülmektedir. Katılımcı ayrıca Muğla kentinin kırsal ile ilişkili olma özelliğine ve kırsalda üretim faaliyetlerinin içinde olan kadınların kent yaşamındaki görünürlüğüne şu sözleriyle dikkat çekmektedir:

“Muğla’nın yakın kırsal ile süregelen ilişkisi başka bir boyutu da açığa çıkarıyor. Kırsal alanda üretimin yükü kadının üzerinde iken paranın kontrolü erkek egemen. Bunun mekandaki tezahürü kırsalda üretim yapan kadınların yoğun olarak semt pazarlarında kendini göstermesi ve bir tür girişimcilik edinmesi biçiminde gözlemlenebilir.”

1 no’lu katılımcı İzmir kenti deneyimine dayanarak, “gündelik hayatta kullanılan eril dilin ve kadınlık-erkeklik rollerinin İzmir’e göre daha fazla hissedilir” olduğu, “kamusal alanda kadınların öncü, önder, lider olarak var olmak” konusunda sıkıntılar yaşadığı, iklim koşullarının kentsel kamusal alanların kullanımında

belirleyici olduğu, bahar ve yaz aylarında kamusal alan kullanımının arttığı yönünde de değerdendirmelerde bulunmaktadır.

18 no’lu katılımcı; kentteki büyükşehir meclisinde hiç kadın üye olmadığına dikkat çekmekte, **20 no’lu katılımcı;** kenti toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin Türkiye’de en az hissedildiğı bir kent olmasına rağmen sonradan kente yerleşenler sebebi ile erkek egemen bir düzenin görüldüğünü ifade etmekte, **21 no’lu katılımcı;** kentte kendini güvende hissettiğini şu şekilde açıklamaktadır:

“Ankara’da yaşadığım dönemde Kızılay ve çevresinde akşamları yalnız kalmak güvenli gelmiyordu. Birkaç defa sözlü tacize de maruz kalmıştım. Muğla’da bunu yaşamıyorum hissetmiyorum.”

Trabzon kenti için verilen yanıtlar incelendiğinde; 23 no’lu katılımcının; kadınların “trafikte, toplu taşıma araçlarında, plaj, park, meydan gibi açık alanlarda yalnızken **tacize, tecavüze** uğrama riskinin bulunması”, “bu riskler sebebi ile günün ilerleyen saatlerinde kentin sokaklarından ve açık alanlarından uzak kalmaları”, “**tek başına** yaşamaktan korkmaları, sinemaya, konsere v.b. etkinliklere, restorana, kafeye yalnız gitmekten çekinmeleri”, “iş hayatındaki kadınların işteki erkekler tarafından mobbinge uğraması”na, **25 no’lu katılımcının,** “kadınların erkekler tarafından gözetlenmesi”, “kadınların bu gözetlenme hissinden kaynaklı olarak kentsel alanların bazılarını **tek başına** kullanamamaları ya da kullanamayacakları hissine kapılmaları”na dikkat çektiğı görülmektedir.

8 no’lu katılımcı; bir süre yaşamış olduğı bir Avrupa kentinde kadınların - Türkiye’de yaşadığı İzmir, İstanbul, Ankara gibi kentlere nazaran- çok daha rahat olduklarını ve günün her saatinde özgürce dolaşabildiklerini ancak kendisinin orada yaşayan göçmen bir kadın olarak erkek tacizine orali olan kadınlara göre çok daha fazla maruz kaldığını ifade etmektedir. **3 no’lu katılımcı;** yurt dışı deneyimlerinin Türkiye’dekilere göre kendisine daha güvenli kentsel pratikler yaşattığını belirtmekte, Türkiye’de yaşadığı kentlerde (İzmir, Ankara) kendisini güvende hissetmediğini ancak bu güvensiz hissetme durumuna nasıl alışmış olduğunu şu şekilde anlatmaktadır:

“...son dönemde hepsine alıştım galiba, görmezden gelmeyi iyice öğrenmiş olmalıyım. Bir de tek başıma epey bir şehir gezdim farklı ülkelerde ve tamamen yürüyerek, bu nedenle tüm dünya üstünde kendimi bir tedirgin gezgin gibi hissediyorum. En son ne zaman etek giydiğimi hatırlamıyorum. Ne zaman dikkat çekici biçimde makyaj yaptım sokağı çıkarken, onu da. Cinsiyetimi çok vurgulamayan, fotoğraf çektiğim için dikkat çekmeye, görünmez biçimde gezebileceğim kılığıma da iyice alışmış olmalıyım bir yerlerde...”

Katılımcıların yaşadıkları kentlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dayalı olarak kentsel yaşamda ortaya çıkan sorunlara dair gözlemlerinin, deneyimlerinin ve hislerinin sorulduğu 24. soruya verilen yanıtlar

değerlendirildiğinde, katılımcıların; “sokak/kamusal alan”a (16), “ulaşım ve ulaşım araçları”na (12), “günün belli saatleri”ne (9), “taciz/şiddet/tecavüz/kapkaç”a (8), “tek başına/yalnız olma”ya (7), “güvenlik unsuru”na (7), “kent merkezi ve kent merkezine uzaklık”a (5), “eğitim durumu”na (5), “özel araç kullanımı”na (4), “giyim kuşam”a (4), “eşitsizlik”e (4), “polis varlığı”na (2), “iklim koşulları”na (2), “toplumsal baskı”ya (2), “gelir düzeyi”ne (2), “mahalle kültürü”ne (1), “dayanışma”ya (1), “toplumsal değerler”e (1), “çocuk sahibi kadınlar”a (1), “kırsal alan”a (1), “yerel yönetimlerde temsiliyet”e (1), “herkes için tasarım”a (1), “temizlik” unsuruna (1), “kreş ve anaokulu” (1) hizmetine, “kaldırım/yaya yolu”na (1), “pazar arabası/çocuk arabası/topuklu ayakkabı ile yürümek ya da seyahat etme”ye (1) **ilişkin vurgulara sahip ifadelerde bulundukları görülmektedir. Katılımcıların üzerlerinde durdukları hisler ise şu şekilde ortaya çıkmaktadır:** “gereksiz ve rahatsız edici olma”, “kısıtlanmış/özgür olmayan” (2), “tedirgin”(2), “savunmasız”, “takip ediliyormuş/gözetleniyormuş gibi”(2), “daha özgür”(2), “huzursuz”(2), “güvensiz” (1), “dışlanmış” (1).

Katılımcıların yaşamak istedikleri kentin ve mahallenin özelliklerini toplumsal cinsiyet etkenini gözeterek sıralamalarının istendiği 25. Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, 1 no’lu katılımcının; sokak-meydan/park/kamusal alan ile hane ilişkisine dikkat çekerek özellikle balkon kullanımının önemine ilişkin şunları söylediği:

“Kadın olarak balkonlarda insanların oturmakta olduğu sokaklardan oldukça güvenle istediğim saatte geçiyorum. Ayrıca ebeveyn kontrolünde çocukların sokak ve açık alanda oyun oynama özgürlüğüne de balkon katkı veriyor. Bu durumda balkonu yarı kamusal özellikteki bir mekan olarak tanımlamak mümkün”

Aynı katılımcının; “yapıların sokak ile kurdukları ilişkisinin bir ara kademeye dayalı olduğu ve sokağa sırtını dönerek anahtarını çıkarmak zorunda hissetmediği bir sokak-yapı ilişkisi” ne dikkat çektiği, “kadınların birlikte üretme ve örgütlenme pratiklerini gerçekleştirebildikleri bir mekansal düzenleme”ye ihtiyaç olduğunu verdiği şu örneklerle açıklamakta olduğu: *“..farklı coğrafyalarda bulunan kamusal tandırdan metropol kentlerde bulunan ortak örgütlenme ve üretim mekanlarına, kamusal müştereklere, kent bahçelerine vb...”* görülmektedir.

Yaşamak istedikleri kentleri; 2 no’lu katılımcı; “yaya ve bisiklet ulaşımı öncelikli, güvenli, kentsel ve kamusal hizmetlere yürüme mesafesi erişimli, barınma ve konut sorunu bulunmayan, açık kamusal alanları çok olan”, **3 no’lu katılımcı;** “gece gündüz tek başına istediğini yapabildiği”, “yürüyerek gündelik ihtiyaçlarını karşılayabildiği ve işe gidip gelebildiği”, “bu yolların insanca yürümeye müsait olduğu”, **5 no’lu katılımcı;** “mütevazı güvenli anlayışlı”, **6 no’lu katılımcı;** “kamusal

ve özel alanda tam eşitlikçi”, **7 no’lu katılımcı**; “eğitim seviyesi yüksek, bilinçli ve komşuluk ilişkileri güçlü”, **8 no’lu katılımcı**; “sosyal kontrolün varlığından dolayı hissedeceği güvenin yanında, kendini kısıtlamadan özgürce hareket edebileceği”, “yaş, cinsiyet, medeni durum, köken gibi özelliklere göre ayrıışmamış”, “günün her saatinde herkes tarafından rahatça kullanılabilen ulaşım alternatiflerine sahip”, **9 no’lu katılımcı**; “zaman aralığını hiç düşünmeksizin özgürce hareket ettiği”, “tedirginlik hissetmediği alanlara sahip”, **13 no’lu katılımcı**; “cinsiyetini hissetmeden yaşadığı”, **14 no’lu katılımcı**; “her saat ulaşım olanağının olduğu”, “geceleri de canlı ve yaşanır olan”, “kamusal alanların çok ve erişilebilir olduğu”, **15 no’lu katılımcı**; “bisiklet ve yürüyüş yollarının daha fazla olduğu”, “parklarda alkol alan erkeklerin olmadığı”, **16 no’lu katılımcı**; “sokakların aydınlık olduğu”, “kadın olmaktan kaynaklı ihtiyaçların gözetildiği”, “ulaşım olanaklarının 24 saat güvenli olduğu”, “mahalle parkları, yürüyüş yolları ve su elemanlarının olduğu”, **18 no’lu katılımcı**; “tüm bireylerin eşit olduğu”, **19 no’lu katılımcı**; kendisine “kadın olarak değil de birey olarak” bakıldığı, “herkesin etrafında olan bitenleri çocuk gözüyle değerlendirdiği”, “insanların çocuklar kadar çabuk mutlu olduğu ve kimse ile herhangi bir çıkar karşılığı ilişki kurmadığı”, **20 no’lu katılımcı**; “üretimin erkek ve kadının eşit olduğu bir sistemle kurgulandığı”, “mesleklerin ve kazanılan paranın cinsiyetinin olmadığı”, “insan özelliklerinin (akıl, fikir, yaratıcılık) cinsiyetten ön planda olduğu”, “kadın ve erkek diyerek cins ayrımının yapılmadığı bir toplumsal düzenin olduğu”, “kadının metalaştırılmadığı”, “cinsel bir figür olarak sergilenmediği”, “insan olarak görüldüğü”, “kadının sadece doğurgan olmasının ileri sürülmediği”, “kadının emek-üretim zincirinde ne kadar etken olduğunun konuşulduğu”, “yaşamın erkek ve kadınların eşit haklara sahip olarak kurulduğu”, **21 no’lu katılımcı**; “sorgulayan bakışlara maruz kalmadığı”, “güvenli”, “çocuğu ile vakit geçirebileceği güzel ferah mekanların olduğu”, **23 no’lu katılımcı**; “kadınlara saygılı olunan”, “kadınların kadın olduğunu dert etmeden özgürce yaşayabildiği”, **24 no’lu katılımcı**; “tacizin, şiddetin olmadığı; silahlı polislerin kol gezmediği”, “özgürce hareket edebileceği”, “demokratik işleyişe sahip”, “duyarlı”, “estetik”, “açık ve üretken”, “daha fazla kamusal alana sahip”, “daha fazla özgür aktivitenin ve kültürel etkinliğin olduğu”, “kendine ve sevdiklerine daha fazla vakit ayırabileceğin bir ulaşım sistemine sahip”, “güvenli”, “geç saatlere kadar yaşayan”, “tek başına korkusuzca hareket edebileceği ve vakit geçirebileceği”, “merkeze yakın; daha yeşil; daha renkli; daha kalabalık; daha çocuk dostu; daha kapsayıcı; daha katılımcı; daha yürünebilir;

daha “affordable”⁵³, **25 no’lu katılımcı**; “tüm insanların tüm kamusal mekanları eşit derecede kullanabildiği”, **26 no’lu katılımcı**; “etrafı duvarlarla ve güvenlikle çevrili olma gereği duymadan yaşayabileceği”, “sosyal donatı alanlarına güven içinde ulaşabileceği”, “kültürü, tarihi ve doğası talan edilmemiş”, **27 no’lu katılımcı**; “özgün mahalle ve komşuluk ilişkilerinin sürdürüldüğü”, “mahalle ölçeğinde günlük yaşamsal ihtiyaçların yürüme mesafesinde ulaşılabilirliğinin sağlandığı”, “sosyal ve kültürel bilinç seviyesi yüksek bireylerin yaşadığı”, **29 no’lu katılımcı**; “cinsiyetçi rollerin gözlenmediği, tüm mekanlarında herkesin özgür hareket edebileceği”, **31 no’lu katılımcı**; “kadınların rahatça kendini ifade ettiği, özgür bir şekilde gezdiği”, “iş bölümünün eşit olduğu”, “temiz olan”, **34 no’lu katılımcı**; “özgürce dolaşabildiği”, “parklarında çimenlere uzanarak şarkı söyleyebildiği”, **35 no’lu katılımcı**; “kamusal alanlarında insanlarla huzurlu bir iletişim kurabileceği”, “endişe içinde sokaklarında yürümek yerine huzurla ağaçlarına binalarına bakabileceği”, “her köşede gördüğü polislerle aslında OHAL sürecinde değil her halde huzurla yaşayabileceğini bildiği”, “çocuğunu (olmasa bile) 1 Mayıs’ta meydanlara götürmenin heyecanını duyabileceği”, **36 no’lu katılımcı**; “az katlı”, “bahçeli”, “güneşli”, “yeşil”, “beslenen hayvanları olan”, “sabahları kuş sesi duyulabilen”, “birbirine tanımasa da gülümseyen sakinlerinin olduğu”, “yakınında bir park ve yürüyüş alanı bulunan”, “gece aydınlık sokakları olan, merkeze yürüme mesafesinde ama gürültüsünden de uzak olan”, “eğitim seviyesi yüksek”, “genç ve yetişkin yaş grubunun ağırlıkta olduğu”, “özellikle erkek bireylerin açık görüşlü, medeni, kadın bireylerin de çalışma hayatında olduğu”, **37 no’lu katılımcı**; “daha fazla yaya ve bisiklet ulaşımının olduğu”, “kamusal alanlara (park, sahil gibi) erişimin kolay olduğu”, “daha az yoğun konut alanlarının olduğu”, “insan ölçeğinde mekanların olduğu” **bir yer olarak tanımlamaktadırlar.**

4 no’lu katılımcı; yaşamak istediği yerin kent değil kırsal olduğunu şu sözleriyle ifade etmektedir: *“İzmir ya da Ege köylerinde kadınların tek başlarına da olsa rahatlıkla yaşayabileceğini, ekip biçebileceğini, denize girebileceğini, 24 saat güvenli olacağını biliyorum.”*

9 no’lu katılımcı; kentte yaşadığı tedirginliği şu sözlerle ifade etmektedir:

“ne yazık ki park veya yeşil alanların içerisinde geçerken, ıssız bir sokakta karanlıkta yürürken, aniden biri sokaktan çıktığında yaşadığım endişeler hayatımın bir parçası haline gelmiş durumda. Artık üzerine düşündüğüm değil, devamlı bunların bilincinde olarak hareket ettiğim bir yaşantım olmamasını isterdim.”

⁵³ affordable: bütçeye uygun

10 no'lu katılımcı; yaşadığı yerin yaşayan herkesin birbirini tanıyor olduğu, refah düzeyi yüksek, güvenli kapalı bir site olduğunu, nasıl ki şu an böyle bir cam fanusta yaşamayı tercih ediyorsa, nereye giderse gitsin sahip olduğu koruma mekanizmasının onu kendisini güvende hissedeceği bir yerde yaşamaya iteceğini bildiğini ifade etmektedir.

11 no'lu katılımcı; yaşadığı yerin olumsuz özelliklerine vurgu yaparak, bina yöneticisinin, mahalle muhtarının erkek olduğunu, park alanlarının çocuklarla birlikte gelen annelere yetmediğini, insanların “tedirgin”, “güvensiz” ve “önyargılı” olduklarını, ilişkilerin çok mesafeli olduğunu dile getirmektedir.

17 no'lu katılımcı; yanıtını toplumsal cinsiyetten öte tüm insanları göz önüne alarak verdiğini belirterek, yaşamak istediği yeri; “yaya ulaşım ve dolaşımına elverişli, yeşil alanlara yakın, kamusal alanların kullanılabilir olduğu” bir yer olarak tanımlamaktadır.

28 no'lu katılımcı; yaşadığı yerin olumlu yönlerine vurgu yaparak, oturduğu mahalleyi kadınların daha rahat yaşayabileceği bir yer olarak gördüğünü belirtmekte ve oturduğu yeri; “mahalle ve sokak yaşantısının sürdüğü”, “kentsel dönüşüme dayalı inşaatların olmadığı”, “sosya-ekonomik durumu yüksek yurttaşların yaşadığı”, “yapılaşmanın az katlı, yoğunluğun düşük olduğu”, “toplu taşıma olanaklarının yeterli, parkların güvenli, aydınlatmanın yeterli” olduğu bir yer olarak tanımlamaktadır.

30 no'lu katılımcı; yaşadığı kentten [Antalya] çok daha farklı bir davranış beklemediğini ifade etmektedir.

32 no'lu katılımcı; cinsiyet ayrımcılığının yaşadığı kenti seçmesi üzerinde ne derece etkili olduğunu,

“benim doğduğum şehre dönmeme nedenim tamamen bu cinsiyet ayrımcılığıdır. İzmir’e okul kaydım için ilk gittiğimde kadınların da özgürce sokakta dolaşabildiğini gördüğümdeki şaşkınlığımı anlatamam. o gün bir daha Kayseri’ye dönmeyeceğimi düşündüm ve dönmedim de”

sözleriyle ifade etmekte, bugün Muğla’da yaşıyor olmasının sebebinin de yine cinsiyet ayrımcılığının Türkiye’deki diğer şehirlere göre Muğla’da daha az yaşanıyor olmasından kaynaklı olduğunu belirtmektedir.

33 no'lu katılımcı; bir yerde ekonomik ve kültürel çeşitliliğin olmasının önemini şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Yaşanabilir bir mahallede çeşitliliğin önemli olduğunu düşünüyorum. Birbirine benzer insanların yaşadığı mahallelerde hoşgörünün daha düşük olduğunu düşünüyorum. Ekonomik ve kültürel çeşitlilik insanların daha anlayışlı ve paylaşımcı olmasını sağlıyor.”

Aynı katılımcı kadınların yönetici konumunda olmasına ilişkin şunları söylemektedir:

“Yaşadığımız mahallede muhtarımız kadındır, yıllardır. Böyle olmasını çok seviyorum. Ben de apartmanımızda yöneticiyim. Kadınların yönetici durumunda olduğu ortamlarda cinsiyet dengesinin sağlanabildiğini gözlemliyorum.”

35 no’lu katılımcı; “her gün onlarca kadının katledildiği, suçluların davalardan beraat ettirildiği, karar vericiler-yöneticiler tarafından kadının ve LGBTİ⁵⁴ bireylerin aşağılandığı ve bunun normalleştiği bir toplumsal yapıda”, sokakların harika dahi olsa kadını kamusal alandaki varlığı açısından huzursuz edeceğini belirterek, toplumsal bakış açısının ve bunun hukuka dahi yansıyan erklik baskısının öncelikle eşitlik-insanlık üzerine kurgulanması gerekliliğinin önemine vurgu yapmaktadır.

25. soruya verilen yanıtların; kamusal açık alanların günün her saatinde her kesim için erişilebilir olması (25), güvenlik (11), özgürce hareket edebilme (9), kesintisiz yaya yollarının ve bisiklet yollarının varlığı (9), toplu ulaşım olanakları (5), hizmetlerin yürüme mesafesinde olması (5), tek başına yaşamının olanaklı olması (3) etrafında yoğunlaştığı, bunun yanı sıra; komşuluk ilişkilerine, ekonomik ve kültürel çeşitliliğe, sokak hayvanlarına duyarlı olmaya, doğal çevre ile ilişkili olmaya, çevrede polis gruplarının ya da polis kontrolünün olmasının yarattığı tedirginlikten kurtulmaya, ortak örgütlenme ve buluşma mekanlarının yaratılmasına, ev işlerinin ve çocuk bakım hizmetlerinin kamu hizmeti olarak sunulmasına, çocuklarla birlikte vakit geçirilebilecek alanların varlığına, kentsel kamusal alanlarda farklı kesimden bireyleri bir araya getirebilecek aktivitelerin ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesine, sokakla daha ilişkili konut birimlerine -örneğin balkon kullanımına-, daha canlı, daha renkli, daha temiz sokaklara, estetik ve engellilere duyarlı, daha insan ölçeğinde ve daha az yoğun konut alanlarının olduğu bir kentsel çevreye olan **ihtiyaca, ayrıca;** eşitlikçi, kapsayıcı, demokratik, mütevazı, duyarlı, anlayışlı, katılımcı, kültüre ve tarihe duyarlı/saygılı, toplumsal cinsiyete duyarlı bir bakış açısına ve yönetim anlayışına, eğitim ve bilinç seviyesinin yükselmesine olan **ihtiyaca değinildiği** görülmektedir.

Katılımcıların evlerinin bulunduğu kentsel çevreyi toplumsal-mekansal özelliklerini göz önünde bulundurarak ve toplumsal cinsiyet etkenine özgü olumlu ve olumsuz yanlarına ilişkin değerlendirmelerinin istendiği 26. soruya verilen yanıtlar aşağıda özetlenmektedir;

⁵⁴ Lezbiyen Gey Biseksüel Travesti İnterseks

1 no'lu katılımcı; kent merkezinde yapıların birbirine yakın olduğu bir mahallede yaşadığını, mahalle yaşantısının binaların kapısında kilit olmaması ve çocukların sokakta oyun oynayabiliyor olmaları sebepleri ile çok iyi olduğunu ancak yan binadan görünmemek için perdelerini kapatmak zorunda hissettiğini ayrıca sokak hayvanlarının bakımı ile ilgili bir şeyler yaptığında "34 yaşında bekar" bir kadın olması sebebiyle çevresindekilerin "evde kalmış kadın hayvanlarla ilgileniyor" ya da "deli" gibi yakıştırmalarına maruz kaldığını, süpermarketten alışveriş yapmak istemediği için semt pazarının yaşadığı yere uzak olmasının kendisine sıkıntı yaşattığını ve genellikle kadın olarak kentte herhangi bir saatte sokakta olmaktan korkmamasına rağmen kente 15 dk. araç mesafesinde olan kampüsten geç bir saatte çıkmaktan çok korktuğunu, **2 no'lu katılımcı;** oturduğu mahallenin kentin diğer bölgelerine göre daha güvenli, kentsel dönüşümün yıkıcı etkilerine henüz maruz kalmamış, esnafı tanıdık, komşuluk ilişkileri gelişkin, kentli kültürünü özümsemiş eski bir mahalle olduğunu, bu mahallede yalnız yaşayan çok kadının bulunduğunu, kent merkezinde yer aldığı için ulaşım sorununun olmadığını, ancak çok dik yokuşlara sahip olmasının bisiklet ulaşımının olmamasının ve kiralık-satılık ev fiyatlarının pahalı olmasının mahallenin olumsuz özellikleri olduğunu, **3 no'lu katılımcı;** kent merkezinde gece gündüz hareketli bir sokakta yaşıyor olmalarına rağmen apartman girişinde kendisini güvende hissetmediğini, evlerinin bulunduğu cadde üzerinde de kadınları göz hapsine alan tedirgin edici kişilerin olduğunu, merkezde yaşamının bağımsızca istediğin yere gidebilmek açısından olumlu olduğunu ancak çok da güvenli olmadığını, kent çeperinde yer alan korunaklı sitelerin ise yaşam önceliklerinden uzak ve bütçelerine uygun olmadığını, **4 no'lu katılımcı;** yaşadığı yerin sonradan kurulan bir ilçede, emeklilerin ağırlıkta olduğu bir yerde olduğunu, burada şehrin diğer kısımlarına göre daha rahat yaşayabildiğini ancak yaşayanların algı konusunda kapalı olduklarını bunun da hareketlerine kısıtlama getirdiğini, bunun yanısıra evinin yakın çevresinde taciz ve bıçaklı saldırı olayları yaşandığını duyduğunu, **5 no'lu katılımcı;** evinin kentin karmaşıklığından uzak rahat ve huzur bulunduğu, tüm alanlarını özgürce kullanabildiği kırsal bir alanda yer aldığını, **6 no'lu katılımcı;** muhafazakar eğilimli; mahalle baskısını hissetme olasılığı yüksek bir mahallede yaşadığını, **7 no'lu katılımcı;** eğitim seviyesi yüksek, bu sebeple de kamusal alanda yalnız bir kadının bulunmasını yadırgamayan bir çevrede yaşadığını ancak yaşadığı yerde dayanışmanın olmadığını, bireysel yaşantının ön planda olduğunu bu sebeple de çok güvenli bir alan olduğunu düşünmediğini, **8 no'lu katılımcı;** gün içerisinde oldukça hareketli, gece saatlerinde

de az da olsa hareketliliğin devam ettiği bir caddede oturduğunu, bu hareketliliğin eve giriş çıkış saatlerinde kendisine esneklik kazandırdığını ve gece de dahil olmak üzere sokakta erkek egemen bir tablonun söz konusu olmadığını, iki yaşlı komşusu sayesinde apartmanda olan biten her konunun gözlem altında olduğunu, bekar ve yalnız yaşayan bir kadın olarak gözlerin üzerinde olduğunu ancak rahatsız edici bir durum yaşamadığını, komşularının görece daha özgürlükçü nitelikte insanlar olduğunu, **9 no'lu katılımcı**; kent merkezinde uzakta ve güvenli bir alanda yaşamakta olduğunu ancak kamusal mekanlarının daha az kullanılması, alanın büyüklüğü gibi etkenler sebebiyle yalnız hareket etmesinin zor olduğunu, kent merkezinde yaşadığı dönemlerde mahalle içerisindeki sosyal hayatın getirdiği avantajların olduğunu, bu avantajların şu an yaşadığı yerde olmamasından kaynaklı sıkıntılar yaşadığını ancak yine de kent merkezine göre daha rahat ettiği bir yerde yaşadığını, **10 no'lu katılımcı**; yaşadığı yerin kapalı bir site olmasından kaynaklı herhangi bir olumsuz durumla karşılaşmadığını, **11 no'lu katılımcı**; yaşadığı binanın ana taşıt yoluna cepheleli olduğunu, çocukların ve kadınların hareket alanlarının çok kısıtlı olduğunu, ilişkilerin mesafeli olduğunu, geleneksel aile yapısını koruyan aileler arası komşuluk ilişkilerinin daha iyi olduğunu gözlemlediğini, **14 no'lu katılımcı**; 24 yıldır aynı mahallede oturduğunu, herkesin birbirini tanıdığı, kasap, terzi, bakkal gibi küçük ölçekli ticaret birimlerinin hala var olduğu, gece gündüz yaşanan, aydınlık ve güvenli, içinde merkezi yeşil alanlar bulunan, kafe-sinema vs. gibi yerlerin yer aldığı kadınların rahat yaşayabileceği bir mahallede yaşadığını, **15 no'lu katılımcı**; 25 yıllık kooperatif yapımı, arsa sahiplerinin yoğun olduğu, geleneksel ailelerin yaşadığı bir sitede oturduğunu, **16 no'lu katılımcı**; her saat eve rahat ulaşım olanaklarının olduğu, semt parklarının, açık spor alanlarının, yürüyüş alanlarının yer aldığı, merkeze yürüme mesafesinde, bireysel yaşama müdahalenin olmadığı, uzun yıllardır birbirini tanıyan insanların bir arada yaşadığı, otopark imkanının olduğu, tek başına yaşayanların rahatça sosyalleştiği, kafeler-pastaneler ve günlük ihtiyaçlara yönelik alışveriş olanağının olduğu, planlı gelişmiş bir semtte yaşadığını, **17 no'lu katılımcı**; ODTÜ kampüsüne çok yakın bir yerde oturmasından dolayı gündelik hayatında sıkıntı yaşamadığı bir yerde oturduğunu, **18 no'lu katılımcı**; birey olarak var olabildiği bir yerde yaşadığını, **19 no'lu katılımcı**; çağdaş insanların yaşadığı bir çevrede yaşadığını tek sıkıntısının çevredeki inşaatlarda çalışanların göz ile tacizleri olduğunu, **20 no'lu katılımcının**; çalışan kadınların yaşadığı ancak araç kullananların hep erkek olduğu bir yerde yaşadığını, yaşadığı apartmanda asansöre binerken erkeklerin kadınlarla aynı asansöre binmekten çekindiğini ve eşcinsel

kimliklerin mahallede görünür olmadığını gözlemlediğini, **21 no'lu katılımcının**; komşuluk ilişkilerinin sürdüğü, ev oturmalarının devam ettiği, güven verici ancak ataerkilliğin baskın olduğu eski bir mahallede yaşadığını, **24 no'lu katılımcının**; kent merkezinde ancak geçmişten bu yana geleneksel olarak muhafazakar kodlara sahip olmuş bir ilçede, merkeze ve önemli ulaşım bağlantılarına yakın, farklı statü ve çevrelerden bireylerin oturmaya başlamasıyla mevcut dinamiklerin kırılmaya meyletmekte olduğu, geleneksel çarşısı, ticari alanların yoğunluğu ve yakındaki ulaşım aksları sebebi ile gece geç saatlere kadar yaşayan bu sebeple de hareket kabiliyetinin kısıtlanmadığı bir mahallede yaşadığını, sevgilisi ile birlikte yaşayan bir kadın olarak olumsuz herhangi bir tavır ya da tepkiyle karşılaşmadığını ancak kadın ve erkeğin birlikte vakit geçirebileceği içkili bir mekanın olmadığını, spor salonlarının kadınlar için ve erkekler için ayrıştığını, en yaygın fonksiyonun öğrencilerin sıklıkla kullandığı çayhaneler olduğunu, evlerinin çok yakınında kadınların rahatlıkla tek başlarına spor yapabileceği geniş bir koru bulunduğunu, **25 no'lu katılımcının**; toplumsal cinsiyet bağlamında erkeğin kadına davranışsal olarak uyguladığı bir sorun gözlemlemediğini ancak kadınların erkekler tarafından gözetlenme korkusu hissini onların düşünce ve davranışlarında kısıtlılıklar yarattığını, **26 no'lu katılımcının**; güvenli bir sitede oturduğu için kendisini güvende hissettiğini ama kent merkezinden uzak olduğu için kendini kentin dışında hissettiğini, **27 no'lu katılımcının**; yaşadığı çevrede toplumsal cinsiyete ilişkin olumsuz bir değerlendirmesinin olmadığını, **29 no'lu katılımcının**; aile yaşamının benimsendiği bir apartman ve çevrede yalnız bir kadın olarak yaşamının toplumsal baskısını hissettiğini, **30 no'lu katılımcının**; yaşadığı çevrede park, bahçe, sahil ve diğer sosyal alanlarda özellikle belli saatler dışında güvenlik açısından yeterli tedbir alınmadığını, **31 no'lu katılımcının**; kent merkezinden uzak bir sitede müstakil bir konutta yaşadığını, bu sebeple de sosyal olarak çok kapalı ve kent ile etkileşiminin çok az olduğunu, **32 no'lu katılımcının**; yaşadığı Muğla kentinin merkezinde kadınlar için tehlikeli hiçbir durum olmadığını kadınların her yerde özgürce istediğini yapabilmekte olduğunu, **34 no'lu katılımcının**; yaşadığı kent olan Bursa'nın muhafazakar bir kent olduğunu ancak evinin bulunduğu ilçenin kentin diğer bölgelerine göre daha çağdaş olan kentin gelişme yönünde yer aldığını, yaşadığı yerde kendini özgür hissettiğini, **35 no'lu katılımcının**; 15 katlı blokların olduğu 25-30 yıllık apartmanlarda oturduğunu, çevresinde yeşil alanların bulunduğunu, bu alanların kullanımının gün içinde çocuklar ve aileleri ile dolduğunu fakat gece saatlerinde ölü bir alana dönüştüğünü, tek toplu taşıma aracının en yakın

durağının yürüme mesafesi ile 15-20 dk. uzakta olduğu metro olduğunu ve metroya yürüyüş yolu üzerinde 15 yıl önce bir kadının kaçırılarak öldürüldüğünü, bunu hiçbir zaman unutamadıklarını, gece aydınlatmanın yetersiz olduğunu, ayrıca bölgenin eğimli bir alanda olmasından dolayı engelliler, yaşlılar ve çocuklu kadınlar için yürüyüş, apartmana ulaşmanın sıkıntılı olduğunu, **36 no'lu katılımcının**; kentin çok içinde kırsal özelliğini koruyan bir köyde yaşadığını, herkesin birbirini tanıdığı bir çevrede olmanın yaşattığı hem güven hem de rahatsızlık duygusu yarattığını, köyde kadın olarak bulunamadıkları köy kahvesi, mezarlık gibi alanların olduğunu, **37 no'lu katılımcının**; yaşadığı mahallenin İstanbul'un diğer ilçelerine göre kadınların kendini daha rahat hissederek yaşadığı, geç saatlerde olsa dahi evine güvenli bir şekilde ulaşabildiği bir yer olduğunu, olumsuz bir örnekle karşılaşmadığını belirttikleri görülmektedir.

26. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, katılımcıların evlerinin içinde yer aldığı çevrenin; güvenli bir çevre olması (7), konut ve ticaret kullanımı karışık olduğundan, gece gündüz hareketliliğe sahip olması (eve giriş çıkışın rahat olması) (5), ulaşım olanakları (4), kent merkezinde / merkeze yakın olması (3), güçlü komşuluk ilişkilerine sahip olması (3), günlük ihtiyaçların yürüme mesafesinde karşılanabiliyor olması (3), mahalle ve sokak kültürünün sürüyor olması / çocukların sokakta oynuyor olması (2), yakın çevresinde yeşil alanlar, parklar bulunması (2), yürüyüş alanlarına sahip olması (2), herkesin birbirini tanıdığı bir çevre olması (1), kentsel dönüşüm uygulamalarının yıkıcı etkisine henüz maruz kalmamış olması (1), yalnız yaşayan kadınların tarafından tercih edilmesi (1), kent merkezinden uzakta olması / kırsal alanda olması (1), içinde yaşayan insanların eğitim seviyesinin yüksek olması (1), yalnız yaşayan bir kadının kamusal alanda bulunmasını yadırgamayan bir bakış açısına sahip insanların yaşadığı bir yer olması (1), kent merkezinden uzakta güvenli bir yer olması (1), sokaklarının aydınlık olması (1), kafe sinema vs. gibi alanlara yakın olması (1), otopark imkanına sahip olması (1), planlı gelişmiş olması (1), açık spor alanlarına sahip olması (1), alışveriş alanlarına yakın olması (1), çağdaş insanların yaşadığı bir yer olması (1), çalışan kadınların yaşadığı bir yer olması (1) **gibi özelliklerin olumlu özellikler olarak**; kadına yönelik geleneksel bakış açısına sahip kişilerin yaşadığı bir yer olması (4), muhafazakar bakış açısına sahip kişilerin yaşadığı bir yer olması ve mahalle baskısının olduğu bir yer olması (2), gece saatlerinde eve erişimde güvensiz olması (2), komşuların gözetiminde yaşıyor hissettirmesi / gözetlenme hissi (2), kent merkezinden uzakta olması (2), güvenliksiz olması (yakın çevrede gerçekleştiği

duyulan taciz ve bıçaklı saldırı olayları) (2), eğimli bir arazide olması dolayısı ile erişim güçlüklerine sahip olması (2), bina cephelerinin birbirine çok yakın olduğu bir yapı düzenine sahip olması (perdelerin kapalı tutulmasına duyulan ihtiyaç) (1), mahalle bakkalına sahip olmaması, süpermarketlerin egemen olduğu bir yer olması (1), semt pazarının seyrek ve uzakta kurulduğu bir yer olması (1), bisiklet ulaşımının olmadığı bir yer olması (1), ev fiyatlarının ve kiralara yüksek olduğu bir yer olması (1), dayanışmanın olmadığı bir yer olması (1), bireysel yaşantının çok ön planda olduğu bir yer olması (1), taciz riski barındırması (1), araç kullanan kadınların az olduğu bir yer olması (1), cinsiyet kimliklerinin görünür olmadığı bir yer olması (1), kadınların da kullanabildiği kafe-bar gibi ortak sosyalleşme alanlarının olmadığı bir yer olması (1) **gibi özelliklerin ise olumsuz özellikler olarak sıralandığı görülmektedir.**

Katılımcıların haftalık etkinliklerinin tamamını düşünerek rutin bir çalışma gününde ve hafta sonu/tatil gününde kent içindeki hareketliliklerinin nasıl olduğunu; kullandıkları, içinden geçtikleri ya da uğradıkları kentsel alanlardan ve bu alanlara dair gözlemlerinden hislerine yer vererek kısaca bahsetmelerinin istendiği 27. ve 28. sorulara verilen yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların çoğunlukla **hafta içi** her gün işe gidip geldikleri, **hafta sonları gerçekleştirdikleri etkinlikler arasında;** kent merkezine gitme (4), kıyı şeridinde / deniz kenarında vakit geçirme ya da denize grime (4), evde dinlenme ya da ev işleriyle ilgilenme (4), arkadaşlarla buluşma (3), açık alan/ yeşil alanlarda vakit geçirme (3), çocukların kursa-derse götürülmesi (2), aile ile buluşma (2), alışveriş yapma (2), yürüyüş yapma (2), şehir dışına gitme (2), bakımı üstlenilen yaşlı ve çocukların ihtiyaçları için gerekli yerlere gitme (1), spor salonuna gitme (1), bahçe işleri ile ilgilenme (1), alışveriş merkezine gitme (1), sinemaya gitme (1), bisiklete binme (1) gibi **etkinliklerin ön plana çıktığı görülmektedir.**

27. ve 28. sorulara verilen yanıtlar **kent içi hareketliliği kısıtlayan ya da bireyler üzerinde baskı unsuru olan etkenler açısından değerlendirildiğinde; kent içi hareketliliği kısıtlayan ya da bireyler üzerinde baskı unsuru olan etkenlerin;** taciz tehdidi (6), istediği kıyafetle dışarı çıkamamak (4), sürekliliği olmayan/can güvenliği olmayan yaya yolları (4), trafik sıkışıklığı (4), akşam saatlerinde tek başına dışarıda bulunmanın / eve dönmenin güvensiz oluşu (3), gece belli bir saatten sonra toplu taşıma olanağının olmaması (2), otopark sorunu / güvenliği (2), özel araç kullanırken karşılaşılan taciz (2), sosyal mekanların yetersiz olması (2), güvenlik güçlerinin varlığı (2), aydınlatmanın olmadığı caddeler/sokaklar

(1), bisiklet yollarının olmaması (1), farklı kentsel fonksiyonların bir arada olmaması / ıssız / tektip mekanlar-insanlar (1), kalabalık (1), kentsel dönüşüm sebebi ile kentin bir şantiye alanı olması (1), dar gelirli gruplar için boş zaman aktivitelerinin yetersiz olması (1), **olarak ön plana çıktığı görülmektedir.**

İkinci grup yanıtların ikinci kısmı temel alınarak katılımcıların kent, kentsel yaşam ve toplumsal cinsiyete ilişkin oluşturulan **24. ve 28. sorular** aralığında yer alan sorulara verdikleri yanıtlar **değerlendirildiğinde, bireylerin kentsel mekanda toplumsal cinsiyete ilişkin yaşadıkları sorunlar, kısıtlılıklar ve baskıların;** genel olarak kamusal alanda var olma / görünür olma, kamusal alanlara erişim, barınma ve konut sorunu, kamusal alanlarda ve toplu taşıma araçlarında yaşanan taciz/şiddet, kent içi ulaşım sistemi ve toplu taşıma hizmetleri, özel araç, yaya güvenliği, yürüyüş ve bisiklet yolları, kent içi güvenlik, sosyal ve kültürel donatı alanlarının yetersizliği, kamusal hizmetlerdeki eksiklikler konularına ilişkin olarak **öne çıktığı** görülmektedir.

3.6.2.3 Kent içi Ulaşım Etkinlikleri (29-36)

Katılımcıların gündelik hayatlarında toplu ulaşım kullanıp kullanmadıklarının eğer kullanıyorlarsa ne amaçla hangilerini ve hangi saatlerde kullandıklarının sorulduğu 29. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 20'sinin toplu taşıma araçlarını sıklıkla kullandığı, 13'ünün kullanmadığı, 2'sinin bazı zamanlar kullandığı, 2'sinin ise soruyu yanıtsız bıraktığı görülmektedir.

Toplu taşıma araçlarını kullandığını belirten 22 katılımcıdan 12'sinin her gün işe gidip gelme amaçlı olarak mesai saatleri başlangıcında ve bitiminde toplu ulaşım araçlarını kullanmakta olduğu, bunun dışında toplu taşıma araçlarını kullandığını belirten katılımcıların "kent merkezine gitmelerinin gerektiği durumlarda toplu taşımayı tercih ettiği" (5), "alışverişe ya da alışveriş merkezine gitmek" (3) "oda/dernek toplantıları ya da sergi/tiyatro vb. etkinliklere ulaşmak" (2), "her türlü amaç" (2) "sosyalleşmek" (1), "kentsel servislere erişim" (1), "şehri tanımak" (1) için sık sık toplu taşımayı kullandıklarını belirttikleri görülmektedir.

Kullanılan toplu ulaşım taşıtlarının: hafif raylı sistemler (8), otobüs (7), dolmuş (4), vapur (2) olarak belirtildiği görülmektedir. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan toplu ulaşım araçlarının daha çok gündüz saatlerinde kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Katılımcıların toplu ulaşım sistemleri içerisinde karşılaştıkları sorunlara dair gözlemlerin ve deneyimleri sorulduğu 30. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; “taciz riski” (14), “toplu taşıma araçlarının kalabalık olması” (6), “tedirginlik / çekince / huzursuzluk hissi” (5), “koltuklara yayılan erkekler” (2), “akşam ve gece saatlerinde güvenlik sorunlarının olması” (2), “bebek arabası / çocuk ile / pazar arabası ile araçların kullanımlarının zorluğu ya da olanaksızlığı” (2), “pembe vagon uygulaması” (2), “sefer sıklıkları” (2), “durak aralıklarının çok uzak ya da çok yakın olması” (1), “kent içi ulaşım sisteminin özel araç kullanımını teşvik ediyor olması” (1), “yankesicilik” (1), “göz hapsi” (1), “duraklara erişimin güvenli olmaması” (1), “topluma göre giyinmek ve hareket etmek zorunluluğu” (1) gibi **başlıkların ön plana çıktığı** ve katılımcılardan 6’sının soruyu yanıtsız bıraktığı **görülmektedir.**

Katılımcıların toplu ulaşım sistemlerini kullanmama nedenlerinin sorulduğu 31. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; “özel aracın daha konforlu, işlevsel olması ve özgür hissettirmesi” (6), “toplu ulaşımın yetersiz, verimsiz olması” (4), “iş, ev ve kent merkezinin yürüme mesafesinde yer alması dolayısıyla toplu taşımaya ihtiyaç duymamak” (3), “doğru bir toplu ulaşım politikasının olmaması/ulaşım politikasının özel aracı teşvik ediyor oluşu” (2), “toplu ulaşım bağlantılarının, iniş-binişlerin sorunlu olması” (1), “bekleme sürelerinin uzun olması” (1), “gece geç saatlerde güvensiz olması” (1) **gibi sebeplerin ön plana çıkmakta olduğu görülmektedir.**

Katılımcıların özel araç kullanıp kullanmadıklarının sorulduğu 32. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 25’inin özel araç kullanmakta olduğu, 12’sinin ise kullanmamakta olduğu **görülmektedir.**

Katılımcıların özel araç sahibi olup olmadıklarının sorulduğu 33. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 27’sinin özel araç sahibi olduğu, 10’unun özel araç sahibi olmadığı **görülmektedir.**

Katılımcıların özel araç kullanmama sebeplerinin sorulduğu 34. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 1 no’lu katılımcının;

“Bugüne kadar hiç arabam olmadı çünkü akademisyen olarak hep düşük ücretle çalıştım. Şu anda bir özel araç sahibi olabilecek gelire sahibim ancak birincisi korkuyorum, çünkü aile içerisinde erkek çocuklara araç eğitimi verilirken dışlanmış olan kız çocuklardan biriyim ve hiç deneyimim yok. Ayrıca her taksiye bindiğimde ‘aha bu da kadın şöfor, çok kötü kullanıyor’ vb. cinsiyetçi yaftaları duymak benim için çok itici. Son, ancak en az önemli anlamında değil, kendimi özel araç sahipliği köleliğine kurban etmek istemiyorum. Özgürce yürümeyi çok seviyorum. Toplu taşıma kullanmayı da tüm zorluklarına rağmen çok seviyorum.”

şeklinde cevap verdiği, **2 no’lu katılımcının;** araba kullanabildiğini ancak genelde eşinin kullanmasından ötürü kendisinin çok az kullandığını, **3 no’lu katılımcının;**

özel araca gerek duymadığını, **8 no'lu katılımcının**; sürüş deneyiminin az olduğunu ve gerek duymadığını, **14 no'lu katılımcının**; otopark yetersizliği sebebi ile bazı yerlere aracı ile gitmeyi tercih etmediğini, **16 no'lu katılımcının**; daha önceden kullandığını ancak şu an ehliyetini kaybettiği için kullanamadığını, **17 no'lu katılımcının**; yürümeyi tercih ettiğini, **20 no'lu katılımcının**; kent içi trafikte özel araç ile ulaşımın yürüyerek ulaşılabilir yerler için 2 kat daha fazla süre aldığını bu yüzden tercih etmediğini, **21 no'lu katılımcının**; ulaşım aracı olarak özel araç kullandığını ancak eşinin sürdüğünü, **24 no'lu katılımcının**; özel aracının olmadığını, trafik ve otopark sıkıntısının yaşandığı İstanbul şartlarında olmasını da istemediğini, ayrıca bunun maliyetli olacağını, **30 no'lu katılımcının**; "istemediğini", **33 no'lu katılımcının**; özel aracının bisiklet olduğunu belirttiği görülmektedir.

34. soruya verilen yanıtlar değerlendirdiğinde; katılımcıların özel araç kullanmama sebepleri arasında yürümeyi tercih etmek (2), eşinin kullanması (2), trafik sorunu (2), deneyimsizlik dolayısıyla yaşanan korku (2), gerek duymamak/ihtiyaç hissetmemek (2), otopark sorunu (2), maliyet (2), özel araç sahipliğinin insanı özel araca bağımlı hale getirmesi (1), otomobil sahibi olmamak (1), ehliyetini kaybetmek (1), bisiklet kullanmayı tercih etmek (1), kullanmak istememek (1), toplu taşıma kullanmayı tercih etmek (1), toplumda kadın sürücülere ilişkin yaygın olan cinsiyetçi yaftalarla karşılaşmamak (1) gibi sebeplerin **ön plana çıkmakta olduğu** görülmektedir.

Katılımcıların özel araç kullanma amacı, sıklığı ve zamanının sorulduğu
35. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; özel araç kullandığını belirten 25 katılımcıdan 19'unun her gün işe gidiş geliş ve tüm ihtiyaçları için, 5'inin ara sıra özel araç kullanmakta olduğu, 1'inin soruyu yanıtsız bıraktığı görülmektedir.

Katılımcıların özel araç kullanırken ya da kullanma konusunda yaşadıkları sorunlara dair gözlemlerinin ve deneyimlerinin sorulduğu
36. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; ışıқта beklerken laf atma, seyir halindeyken sıkıştırma, yarış yapma, yol vermeme, takip etme, en ufak bir hatada alay etme, küfür, kornayla taciz, tuzak kazalar yapma gibi trafikte sıkıştırılma/ taciz / baskıların uygulanması (19), kadınların çok kötü araba kullandığına dair cinsiyetçi yaftaların toplum genelinde yaygın kullanımı (6), kız çocuklarının ileride araba kullanmaları yönünde bir motivasyona sahip olmasına fırsat verilmemesi (1), yardımcı olma niyetiyle kadın sürücülerle diyaloga giren erkeklerin kadınları tedirgin etmesi (1), trafik polislerinin ayrımcılık yapması (1) **gibi sorunların ön plana çıktığı** görülmektedir.

İkinci grup yanıtların üçüncü kısmı temel alınarak katılımcıların kent içi ulaşım sistemleri ve özel araç kullanımına ilişkin **29. ve 36. sorular** arasındaki sorulara verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde; **bireylerin kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin kent içi ulaşım sistemleri ile ilgili yaşadıkları sorunlar, kısıtlılıklar ve baskıların** başında toplu ulaşım araçlarında yaşanan **taciz/şiddet** gibi olayların gelmekte olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra katılımcıların kent içi ulaşım sistemlerinde yaşanan **güvenlik** sorunlarının özellikle kadınların ulaşım araçlarını kullanma konusundaki davranış biçimlerini etkilediğini ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların belirttiklerine göre gün içinde araçların **kalabalık** olması, **günün ilerleyen saatlerinde** ise az yolcu ile hareket etmesi taciz riskini arttırmaktadır. **Duraklar arası mesafelerin uzun olması** ya da **durak yerlerinin yerleşim alanlarına uzak olması, duraklarda bekleme sürelerinin uzun olması** yine özellikle akşam saatlerinde kadınların güvenlik konusunda endişelerini artırıcı özellikler olmaktadır. **Günün belli bir saatinden sonra toplu ulaşım olanaklarının olmaması** özellikle kadınların akşam saatlerinde kentsel mekanı kullanmalarını önüne geçen bir diğer etken olmaktadır. Bunun yanı sıra **pazar arabası, çocuk arabası** ile ya da **küçük bir çocuk ile** birlikte seyahat etmek durumunda kalan kadınlar için bahsi geçen sorunların yaşattığı kısıtlılıkların sonuçları daha vurucu olmaktadır. Bu durumda olan kadınlar için ulaşım alternatifleri kısıtlıdır. **Engelli ya da yaşlı** bireyler için de kısıtlılıkların dozu artmaktadır. Katılımcıların genel olarak kent içi ulaşım sistemlerine ilişkin yürütülen **politikaları özel araç kullanımını teşvik etmesi** ve de **toplu ulaşım olanaklarının iyileştirilmesine** gereken özenin gösterilmemesi yönünde eleştirdikleri görülmektedir. Katılımcıların **özel araç sahiplik ve özel araç kullanma oranları yüksek** olsa da çoğunun toplu taşıma araçlarını da sıklıkta kullandıkları (20), özel aracı pek çok durumda daha konforlu buldukları için tercih ettikleri ancak **trafik sıkışıklığından, otopark sorunundan** ve seyir halinde iken **erkek sürücülerin tacizine** uğramaktan dolayı sıkıntı çektikleri görülmektedir.

3.6.2.4 Kent içi Güvenlik (37-41)

Bu bölümde yer alan 37, 38, 39 ve 40. sorular katılımcıların kendi deneyimlerine ilişkindir. 41. soruda ise konuya ilişkin görüşleri, deneyimleri ve gözlemleri sorulmaktadır.

Katılımcıların yaşadıkları kentte akşam saatlerinde dışarıda bulunmanın güvenli olup olmadığının sorulduğu 37. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 15'inin soruya "güvenli" olarak cevap verdiği, 10'unun "güvenli değil" olarak cevap verdiği, 11'inin özetle "bazı bölgeler günün belli saatlerinden sonra güvenli değil" şeklinde **cevap verdiği görülmektedir.**

Katılımcıların güvenlik konusunun akşam saatlerinde onların dışarıya çıkmalarını engelleyen ya da kısıtlayan bir etken olup olmadığının sorulduğu 38. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 10'unun soruyu "evet" olarak cevapladığı, 12'sinin "hayır" olarak cevapladığı, 13'ünün özetle "günün belli saatlerinden sonra bazı bölgeler için tedbirli davranıyorum" **olarak cevapladığı görülmektedir.**

Katılımcıların akşam saatlerinde eve dönerken ya da dışarı çıkarken yanlarında birinin olmasına ihtiyaç duyup duymadıklarının sorulduğu 39. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 18'inin (3, 4, 6, 7, 9, 10, 14, 18, 19, 20, 21, 25, 27, 30, 32, 33, 35, 37 no'lu katılımcılar) akşam saatlerinde dışarı çıkarken ya da eve dönerken yanında birinin olmasına ihtiyaç duymadığı, 6'sının (5, 17, 23, 26, 29, 36 no'lu katılımcılar) ihtiyaç duyduğu, 9'unun (1, 8, 11, 16, 22, 24, 28, 31, 34 no'lu katılımcılar) bazen ihtiyaç duyduğu, 2'sinin (2, 13 no'lu katılımcılar) özel araçla seyahat ettiği takdirde sorun yaşamadığı, 1'inin (15 no'lu katılımcı) çok geç dışarı çıkmadığı için gerek duymadığı görülmektedir. **5 no'lu katılımcının;** polis kontrol noktalarının varlığının tedirgin edici olmasından dolayı Diyarbakır'da buna ihtiyaç duyduğunu, **17 no'lu katılımcının;** yakın zamanda yaşadığı bir olay yüzünden artık ihtiyaç duyduğunu ama ona her zaman eşlik edecek birilerinin olmadığını, **10 no'lu katılımcının;** zaten genelde yanında eşinin bulunduğunu belirttiği görülmektedir.

Katılımcıların eve geç saatte dönmekten çekinip çekinmediklerinin sorulduğu 40. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 10'unun soruya "evet" olarak cevap verdiği, 18'inin "hayır" olarak cevap verdiği, 3'ünün araçla seyahat ettiği takdirde çekinmediği, 4'ünün soruya "bazen" olarak cevap verdiği, 2'sinin de soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir. Akşam saatlerinde dışarıda bulunmaktan çekinmediklerini ifade eden 18 katılımcıdan 6'sı bu tip durumlarda bazı güvenlik önlemleri aldıklarını belirtmektedirler. Bunlar; eve varacakları zamanı ve hangi araçları ve güzergahları kullanarak eve döndükleri bilgisini bir yakınları ile paylaşmak, kullandıkları taksinin plakasını bir yakınlarına iletmek, taksi kullanmak, tanıdık taksi şoförlerini çağırmak, dikkat çekici kıyafetler

giymemek, yanında biber gazı bulundurmak, sakin sokak güzergahlarını tercih etmemek olarak öne çıkmaktadır.

Katılımcı profilini belirlemeye yönelik olarak sorulan 37, 38, 39 ve 40. sorulara verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan katılımcıların; kent içi güvenlik etkenine ilişkin bazı tedirginlikler yaşıyor ve kentsel alandaki güvensiz koşulları biliyor ve hissediyor olsalar dahi, günün her saatinde kamusal alanda var ve görünür olma çabasında oldukları görülmektedir. Bu konuda katılımcıların toplumun diğer kesimlerine göre daha güçlü ve kararlı durabilmelerinin ardında sosyo-ekonomik konumlarının, eğitim seviyelerinin ve bilinç düzeylerinin yüksek olmasının yanı sıra mücadeleci, dayanışmacı özelliklerinin ve örgütlülük ilişkilerinin de etkili olduğu düşünülebilir. Oturmayı tercih ettikleri mahallelerin ve konut çevrelerinin de genel olarak güvenli çevreler olmasının payı bulunmaktadır. Katılımcılar kendi bireysel girişimleri ile bazı tedbirler alıp kent yaşamına ayak uydurma ve kentsel alanlardan her koşulda yararlanma talebi içerisindeyler. Ancak ne var ki yine de görülmektedir ki, pek çok katılımcı gece saatlerinde yürüyerek ve tek başına dışarıda kalmamaya özen gösterdiğini belirtmektedir. Günlük işlerini gündüz saatlerinde tamamlamaya çalışmakta, akşam saatlerinde katılmak durumunda oldukları toplantılar ve sosyal yaşam aktiviteleri için bazı önlemler alarak, başkalarına bağımlı olarak ve “sürekli eve ne şekilde döneceklerini” düşünerek yaşadıklarını belirtmektedirler. Bu durum, sahip oldukları sosyo-ekonomik koşullar, eğitim ve örgütlülük düzeyi ve içinde yer aldıkları dayanışma ağları ile edindikleri toplumsal konumlar, sahip oldukları ekonomik özgürlük ile toplumun en avantajlı kadın grubunu oluşturan bu kadınların dahi; gündelik hayatlarında pek çok aktiviteyi yapmak konusunda ‘kent içi güvenlik’ etkeni sebebi ile kısıtlandığını göstermektedir.

Katılımcıların kadınların kentsel yaşamda güvenlik konusunda yaşadıkları sorunlara dair gözlemlerinin ve deneyimlerinin sorulduğu 41. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 1 no’lu katılımcının; özellikle metropol kentlerde, “güvenlik duygusuna olan ihtiyaç”ın kadınlar için gündelik yaşamın bir parçasına dönüştüğünü, özellikle kent merkezi ve çeperinde yaşayan kadınların kendini daha güvende hissettiğini gözlemlediğini, birbirine yakın semtler olmasına rağmen İzmir Güzelyalı’da otururken kendini güvende hissettiğini ancak aynı cadde üzerinde Karataş semtinde yaşarken evin içinde bile sürekli tedirgin olduğunu, bunun önemli bir sebebinin aynı apartmanda oturan erkek komşusunun sürekli onu izlemesi, diğer nedeninin ise oturduğu yerin tüm gece hareketliliğine rağmen fazla

yoğun konut dokusu arasında sık sık sessizleşen sokaklara sahip olması olduğunu, en fazla güvendiği kişilerin ise mahallede görece nüfusu kentin çoğu bölgesine göre fazla olan trans bireyler olduğunu, **2 no'lu katılımcının**; genelde iyi aydınlatılmamış sokakların, mekanların ve ıssız bölgelerin güvenlik açısından kaygı oluşturduğunu, **3 no'lu katılımcının**; herkesin yaşadığı yer ve bulunduğu ortama göre farklı sorunlar yaşadığını, toplu taşıma kullanmayan, kapalı bir mahallesi ve iş çevresi olan biri ile mahalle baskısı çeken, toplu taşımada tacize uğrayan ya da işyerinde tacize uğrayanların sorunu farklı düzeylerde yaşadıklarını, **6 no'lu katılımcının**; Ankara kentinde, akşam erken bir saatte, karlı olduğu için görece تنها olan, kentin öğrenci ve emekli semti olan bir yerinde, mahalle bakkalının az ötesinde elle tacize uğramış olduğunu, kadınların kentteki güvenliğinin bu açıdan mekandan ve mekanda yapılacak iyileştirmelerden bağımsız olduğunu düşündüğünü, yine de bazı iyileştirmelerin başlangıç için mutlaka gerekli olduğunu, **7 no'lu katılımcının**; **düşüncelerini**;

“Gündüz saatleri her yere girebilirsiniz ancak girdiğiniz yerler erkek mekanı (sanayi, mobilya siteleri gibi) değilse rahat edebilirsiniz. Mesai sonrası hava karanlığa da dönmüşse işten eve ulaşımında eğer toplu taşıma araçlarının oturduğunuz eve yakın bir durağı yoksa ve sokak aydınlanmaları yeterince iyi değilse, karanlıkta bir güvenlik sorunu ile karşılaşabilme imkanı, oturduğumuz semtin ekonomik ve sosyal yapısı itibarıyla çok değişkendir. Gece geç saatlerde ise hangi amaçla olursa olsun dışarıda bulunmak bir kadın için taciz, şiddete uğramanın bir koşulu gibi. Çünkü kadın gecenin ilerleyen saatlerinde ‘mantıklı gerekçelerle’ dışarıda olamaz, olmamalıdır, düşüncesi toplumun yaygınlaşan düşüncesi haline geliyor.”

şeklinde, **9 no'lu katılımcının**; kentsel yaşam içerisinde gündüz ve gece saatlerinde farklı sorunlarla karşılaşıldığını, gündüz saatlerinde karşılaşılan sorunların kavga gürültüyle de olsa çözülebildiğini ancak gece saatlerinde bir sorun yaşandığında kentin bir canavara dönüşüp kadınları yuttuğunu, **10 no'lu katılımcının**; son dönemde gelişen bilgi toplumu, duyarlı insanlar, oluşumlar, odalar, platformlar sayesinde kadınların daha “bilinçli” ve “savunmacı” olduğunu, kendilerini koruma yöntemlerini olabildiğince öğrendiklerini ancak erkeklerin güvenlik yönünden büyük tehdit oluşturmaya devam ettiklerini, polis, adliye, aile, sosyal yardım işlerinde bile güvenlik nedeniyle yaşanan bir soruna hemen çözüm bulunamaması sonucunda kentsel yaşamda yalnızlaşmanın ve bir alana sıkışmanın kaçınılmaz olduğunu, **11 no'lu katılımcının**; “taciz” riski, “erkek bakışları” ve “karanlık sokaklar”ın kadınların kent içi güvenliklerini olumsuz yönde etkilediğini, **13 no'lu katılımcının**; bu konuda çok sorun yaşamadığını, her saatte araba kullandığını ama gece geç saatlerde sakin sokaklara girmeyi tercih etmediğini, yaya olarak gidilecek yerin güvenli olup olmadığını düşünmek gerektiğini, **14 no'lu katılımcının düşüncelerini**;

“Ankara Kızılay’da bir sinemaya gitmiştim. Saat 21.00 seansına. 23.00 gibi sinemadan çıktım. Sokaklarda kimse yok. Metroya uzaklık yürüyerek 6-7 dakika. Yürümek istedim ilk 3 dakikada duyduğum ürküntüden hemen taksiye bindim. Bir çok kadın bu nedenle bu seanstaki sinemalara gidemiyor. Dirençli bir kadın olmama karşın bu konuyu hep hatırlarım. O nedenle kentler gece-gündüz yaşanır hale getirilmeli. Gece belirli bir saatte hemen hemen hiç bir kadın evine yürüyerek gitmez. O nedenle gece saatleri kentin çok sayıda bölgesi kadınlar tarafından kullanılmamaktadır”

şeklinde, **15 no’lu katılımcının**; yalnız bir kadının her an bir erkeğin tacizine uğrama riski olduğunu, bu durumun gündüz değil ancak akşamları, Suriyeliler gibi kent dışından, çeperinden gelen insanların rahatsız etmesi dolayısı ile olabildiğini, **16 no’lu katılımcının**, kadınların toplu taşıma araçlarında az yolcu ile veya yalnız seyahat etmek zorunda kalmalarının tedirginlik yarattığını, **17 no’lu katılımcının**; Ankara gibi büyük bir kentte de olsa görece korunaklı bir bölgede yaşadığı için ve arkadaşlarının çoğu arabayla işe gelip ODTÜ’de çalıştıkları için bu tür bir algısının ve bilgisinin bulunmadığını, **20 no’lu katılımcının**; özellikle büyükşehirlerde, kadınların ciddi olarak erkek üstünlüğüne ve baskına maruz kaldığını, bindikleri takside, kendi araçlarında, toplu taşımada ve yaya olarak ulaşımını sağlamaya çalışırken, tek başlarına bir restoranda yemek yerken, tek başına seyahat ederken sürekli rahatsız edici bakışlara, sözlü tacizlere ve hatta daha vahim sonuçlara varan olaylar yaşamakta olduklarına, bunun sebebinin politikaların kadınları toplumsal hayattan soyutlamaya yatkın olması olduğunu, **21 no’lu katılımcının**; Ankara’da iken gündüz bile şortla yürürken sözlü taciz, el atma ya da minibüste sarkıntılık olayları yaşadığını, **23 no’lu katılımcının**; kadınların trafikte, toplu taşıma araçlarında, plaj, park, meydan gibi açık alanlarda yalnızken veya birkaç kadinken bile tacize, tecavüze uğradıklarını, bu risklerin yüksek olması nedeniyle özellikle ilerleyen saatlerde kentin sokaklarında açık alanlarından uzak kaldıklarını, tek başına yaşamaktan korktuklarını, sinemaya, konsere v.b. etkinliklere, restorana, kafeye bile yalnız gitmekten çekindiklerini, iş hayatında ki kadınların işe iş yerindeki erkekler tarafından mobbinge uğradığını, **24 no’lu katılımcının**; en büyük sorunun sözlü veya fiziksel tacize, tecavüze uğramak, takip edilmek, gaspa uğramak veya kaçırılmak olduğunu, çok yakın bir kadın arkadaşının, tek başına bindiği bir taksinin şoförü tarafından –belki de sırf içkili bir mekandan çıktığını gördüğü, dolayısıyla alkol aldığını tahmin ettiği için- kaçırıldığını, herhangi bir kameranın olmadığı, kör görüşe sahip, ormanlık alanın yakınında bir noktada aracını durdurup arkadaşına araç içerisinde saldırmaya çalıştığını, kentin en işlek caddesinden bindiği taksiye ya da taksiciye sokaktaki güvenlik kameralarının çalışmıyor olmasından dolayı ulaşamadığını, arkadaşının sırf gecenin geç bir saatinde hangi mekandan çıktığı

belli olduğu için karakollarda türlü tacizlere uğramaya devam ettiğini, kadınların tek başlarına sokağa çıkmaktan vazgeçmemesi gerektiğini aksi takdirde “yenileceklerini”, güvenlik önlemlerinin alınması, kentlerin, mekanların günün her saatinde güvenli hale getirilmesi için ısrarcı olmak gerektiğini, **25 no’lu katılımcının**; kadınların sırf daha güçsüz görüldükleri için şiddete, dayağa, kapkaça maruz kalabildiklerini, bu nedenlerden ötürü özellikle büyük kentlerde kadınların günün belli saatlerinden sonra birçok kamusal mekanı tek başına kullanamamakta olduklarını, **26 no’lu katılımcının**; kadınların istedikleri saatlerde tek başına dışarı çıkamadıklarını, bunun için birine ihtiyaç duyduklarını, istedikleri gibi giyinemediklerini, toplu taşıma ve taksiyi bile rahatça kullanamadıklarını, **29 no’lu katılımcının**; gündüz saatlerine göre gece geç saatlerde yalnız başına hareket etmenin tedirginlik verici olduğunu, **30 no’lu katılımcının**; özellikle yazın sahillerde tacizkar davranışlarda bulunan kişilerin bulunduğunu gözlemlediğini, **32 no’lu katılımcının**; Ankara’da yaşarken arkadaşlarıyla dışarı çıktığı akşamlar evlere döndüklerinde birbirlerine mesajla “ben geldim” diye yazdıklarını, **34 no’lu katılımcının**; aydınlatmanın yetersiz olduğu, kuytu köşeleri olan mekanları kullanmamayı, yürümek için genellikle kalabalık sokakları tercih etmek zorunda kaldıklarını, kadınların kendilerine göre değil bulundukları mahalleye göre kıyafet giymek zorunda kaldıklarını, **35 no’lu katılımcının düşüncelerini**;

“Bir gün sorunlu ve gece yarısı çalışılması gereken bir iş gününde sabaha karşı 4’te eve vardım ve sorunlu bir erkek tarafından arabası ile taciz edildim. Nerdeyse kaza yapıyorduk. Polisi [arayarak] ve güvenliğı sağlamaları [aynı adamın] başka kadınlara-insanlara saldırmaması için tedbir almalarını ilettim. Gece yarısı bir kadın çığlığı duydum ve polisi aradım. Ertesi sabah karakola gittiğimde o hayvanın kadını hastanelik ettiğini öğrendim. Güvenlik kime neye hizmet eder bilmem, kadınlara, LGBTİ bireylere hizmet etmediğine eminim. Biz kadınlar sokaklarda her zaman yalnızız...”

şeklinde, **36 no’lu katılımcının**, kırsalda yaşıyor olması sebebiyle gece dolaşan sokak köpeklerinin, 2 ve üzeri sayıdaki erkek topluluklarının, gece bir kenarda park halinde içinde birilerinin oturduğu araçların onu güvensiz hissettirdiğini, bahçelerinde onları koruyan köpekleri olmadığı zamanlar geceleri uykusunun kaçabildiğini, kent merkezinde yaşadığı günlerde sokak aralarında karşılıklı 2 sıra halinde ve sıra sıra park etmiş araçların arkasında kalan kaldırımlarda karşı tarafı görmeden ve görünmeden yürümek zorunda kalmanın oldukça güvensiz hissettirdiğini, kadınların kentin her yerinde sözlü ve fiziksel şiddete maruz kaldıklarını, kendisinin de özel araç kullanmaya başlamadan önce insanların olduğu, otobüslerin durduğu işlek bir caddede, güpegündüz bir köşeye sinmiş bir teşhircinin tacizine maruz kaldığını, çok yakın biz zamanda bir kadın arkadaşının çalıştığı büyükşehir belediyesinin

bahçesinde kameraların görmediği kör bir noktada bir madde bağımlısının tacizine maruz kaldığını, kameralar, aydınlık sokaklar, yaşayan mekanlar vs öğrendiğimiz hiç bir tasarım kriterinin tacize engel olamadığını bu yüzden toplumsal cinsiyet eğitimi konusunun çok çok önemli olduğunu, **37 no'lu katılımcının**; karanlık sokakların kadınların kent içi güvenliklerini olumsuz yönde etkilediğini **belirttiği görülmektedir.**

Katılımcıların kentsel yaşamda güvenlik konusunda yaşadıkları sorunlara dair görüşlerini belirlemeye yönelik olarak gözlem ve deneyimlerinin sorulduğu 41. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; bireylerin güvenlik etkeni sebebiyle kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin yaşadıkları sorunlar, kısıtlılıklar ve baskıların; özellikle kadınların kentsel mekan kullanımlarını ciddi boyutlarda etkilediği, toplu ulaşım araçlarını kullanmaktan, yaya olarak seyahat etmekten, özel araç kullanmaktan, hava karardıktan sonra dışarıda vakit geçirmekten, eve yalnız dönmekten, akşam saatlerinde tek başına dışarıya çıkmaktan alıkoyduğu, güvenlik görevlilerine-polise güven duymamaları sebebi ile sorunun daha da derinleştiği, ıssız-karanlık-sessiz sokak ve mahallelerin evin içindeyken bile rahatsızlık ve endişe hissi verdiği şeklinde ortaya çıktığı, dolayısı ile kadınların eve giriş çıkış saatlerinin, kullanacakları yol güzergahlarının güvenlik etkeni sebebi ile değişime uğradığı, çoğu zaman taksi kullanmak ya da özel araç kullanmak ya da bir tanıdıklarının onları bir yerden alıp bir yere götürmesini talep etmek zorunda kalmaları sonucunda yolculuk-ulaşım maliyetlerinin artmakta olduğu, gündelik kentsel yaşamda eşe veya bir başkasına olan bağımlılık düzeyinin arttığı ve tüm tedirgin edici durumlar karşısında kadınların ev mekanında daha çok vakit geçirmeyi tercih etmek durumunda kaldıkları görülmektedir.

3.6.2.5 En Yaşanabilir Kent (42)

Katılımcıların toplumsal cinsiyete ilişkin konuları sebebi ile dezavantajlı koşullara sahip bireyler için en yaşanabilir kentin neresi olabileceğine ilişkin sorulan 42. soruya verilen yanıtları incelendiğinde; Antalya (1), Muğla (5), İzmir (10), Çanakkale (2), İstanbul (1), Yalova (1), Adana (1), Bodrum-Muğla (1), Sinop (1), Eskişehir (1) kentlerinin öne çıktığı, bunun yanı sıra batı kentleri (1), Ege ve Akdeniz kıyı kentleri (4), büyük kentler, küçük kentler, turistik kentler olarak genellemeler yapıldığı, 2 katılımcının fikrinin olmadığı, 4 katılımcının böyle bir kent olmadığını belirttiği, 3 katılımcının ise soruya cevap vermediği görülmektedir.

İkinci grup yanıtların beşinci kısmı temel alınarak katılımcıların toplumsal cinsiyete ilişkin konumları sebebi ile dezavantajlı koşullara sahip bireyler için en yaşanabilir kentlerin nereler olabileceği sorusuna verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde; katılımcıların genel olarak; kıyı şeridinde yer alan kentleri ya da büyük kentlerin merkez ilçelerini işaret görülmektedir. Katılımcılar arasında büyük kentlerin daha çok dezavantaja sahip olduğunu belirtenler de bulunmaktadır.

3.6.2.6 Farklı Kentsel Alanlar ve Toplumsal Cinsiyet

Katılımcıların açık yeşil alanlar/parklar, açık spor alanları, yürüyüş/koşu/bisiklet yolları, toplu ulaşım araçları ve durakları, otopark alanları, alışveriş merkezleri, eğitim alanları, sağlık alanları, kafe-bar-restaurant gibi buluşma alanları, kamu kuruluşları, semt pazarı gibi kentsel alanlarda toplumsal cinsiyete ilişkin yaşanan sorunlara dair gözlemlerinin, deneyimlerinin ve tanıklıklarının sorulduğu 43. ve 53. sorular arası sorulara verilen yanıtlar değerlendirildiğinde;

Açık yeşil alanlar/park alanlarına ilişkin, 1 no'lu katılımcının;

“Çok büyük kent parklarında gece kullanımı güvensizlik ve ıssızlık hissi yaratabiliyor. Açık alanın niteliğine göre değişmekle beraber açık alanı kullanan grupların niteliği bireysel sorunların nedeni de olabiliyor. Dezavantajlı gruplar için ise bu sorunun cevabı çok başkalaşacak. Türkiye kentlerinde engelliler asla sokağa çıkamıyor ve bizim gözümüz görmedikçe gönlümüz katlanıyor. Çocuklar için kentsel açık alan oldukça yetersiz, riskli ve güvensiz. LGBT-İ bireyler sürekli olarak taciz altında. Muğla'da herşeyin ölçeği küçük ve herşey insan ölçeğinde. Sadece koruma alanı olan Karabağlar yaylasını düşünecek olursam yaz geceleri oldukça güvenli bir kırsal nitelikli alan olmasına rağmen kışın girmeyi göze alabilir miyim bilmiyorum. Çok ıssız ve sessiz oluyor.”

değerlendirmesini yaptığı, **2 no'lu katılımcının;** “fiziksel ve cinsel taciz, şiddet, soygun” olaylarına dikkat çektiği, **3 no'lu katılımcının;** park alanlarını İzmir kenti için “gece tehlikeli, gündüz semtine göre değişir ama genelde güvenli” olarak, Ankara kenti için “gece İzmir'den daha iyi, gündüz kalabalık o nedenle çok tekinsiz değil” olarak, şu an yaşadığı yeri (Perugia - İtalya) “genel olarak güvenli ama parklar gece gündüz tekinsiz uyuşturucu satışı var” olarak, **4 no'lu katılımcının** “rahatlıkla kullanma konusu zayıf” olarak, **5 no'lu katılımcının** “gece kullanımı sıkıntılı” olarak değerlendirdiği, **6 no'lu katılımcının** gece gündüz kullanımlarının değişken olduğuna dikkat çektiği, bunun yanı sıra kullanım gruplarının da değiştiğini şu şekilde ifade etmekte olduğu: *“...örneğin bölge parklarını kadınlar genelde aileleri ile birlikte kullanıyor. Semt ve mahalle parklarında ise kadınlar (genelde anne rolleri nedeniyle olsa da) eşlerinden bağımsız olarak varlık gösteriyor”,* **7 no'lu katılımcının**

dinlenme mekanlarının azlığına ve ışıklandırmanın yetersiz oluşuna dikkat çektiği, **8 no'lu katılımcının** park alanlarının geç saatlerde “tekinsiz alanlara” dönüştüğüne dikkat çektiği, **9 no'lu katılımcının** bu alanlarda nasıl bir sorunla karşılaşılacağını kestiremediğinden tedirginlik yaşadığı, **10 no'lu katılımcının**; gözlemlerinin İzmir ve merkez ilçelerle sınırlı olduğunu, bu alanlarda herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirttiği, **11 no'lu katılımcının**; park alanlarının sayıca “yetersiz” olduğunu ifade ettiği, **12 no'lu katılımcının**; kadınların ev dışına çıkışının tarihsel olarak çok yeni olmasından dolayı doğrudan kendileri olumsuz bir şey yaşamasa bile bilgilerinin ona güvende olmadığı hissini verdiğine dikkat çekerek, yeşil alan kullanımının en çok çocuklu kadınlar ve yaşlılar için önemli olduğunu, çocuğun bakımının kadına yüklenmesinin ise başlı başına zor bir şey olduğunu ifade ettiği, **13 no'lu katılımcının**; park alanlarını “yalnız gidilmesi sorunlu alanlar” olarak nitelendirdiği, **14 no'lu katılımcının**; “parkları mekan edinen evsizlere” ve parkların iyi düzenlenmiyor oluşuna dikkat çektiği, **15 no'lu katılımcının**; parkları “akşamları alkol alanların uğrak mekanı” olarak nitelendirdiği, **16 no'lu katılımcının**; günün aktif saatleri dışında kullanmanın güvensiz oluşuna, aydınlatmanın yetersiz oluşuna dikkat çektiği, **17 no'lu katılımcının**; erişim sorununa, **19 no'lu katılımcının**; “bakışlarla ve fiziksel taciz”e, **21 no'lu katılımcının**; çocuklar için yeterli yeşil alanın olmadığına, parkların özensiz düzenlendiğine, plastik yapılarla ve beton yığınları ile dolu olduğuna, **22 no'lu katılımcının**; “güvenlik sorunları ve taciz”e, **23 no'lu katılımcının** parkta rahat bir şekilde oturup uzananların, uzun süreli kalanların “aranıyor” gibi yakıştırma bahanelerle rahatsız edilebileceğine, **24 no'lu katılımcının**; “nitelikli olmayan fonksiyonlar”a, “uygun olmayan altyapı”ya, “göz hapsi, fiziksel şiddet, sözlü/fiziksel taciz”e, “yeterli ve caydırıcı olmayan ışıklandırma ile güvenlik önlemleri”ne, **25 no'lu katılımcının**; “akşam saatlerinden sonra bazı kadınların yanında erkek birey olmadan bu kamusal alanları güvenli bulmaması ve kullanmak istememesi”ne, **26 no'lu katılımcının**; kadınların “gece geç saatte tek başına gidememesi”ne, **27 no'lu katılımcının**; “yoğunluğun az olduğu akşam ve sabah saatlerinde bu alanlarda yalnız bulunulmasının güvenli olmaması”na, **28 no'lu katılımcının**; “akşam ve kalabalık olmayan saatlerde kadınların buraları kullanmasının zor” olduğuna, **30 no'lu katılımcının**; “sarkıntılık ve taciz”e, **31 no'lu katılımcının**; kadınların bu alanlarda rahat hareket edemediklerine, en basit örneği ile çimlerin üzerinde istedikleri gibi rahatça dinlenemediklerine”, dikkat çektiği, **32 no'lu katılımcının**; sorun yaşanmamakta olduğunu ifade ettiği, **33 no'lu katılımcının**; tek başına uzun süre oturmanın çevredekilerin meraklı bakışlarına

sebeplere olacağını, **34 no'lu katılımcının**; aydınlatmanın yetersiz olduğunu, bebek arabası için rampa bulunmayan parkları kullanamadıklarını dile getirmekte olduğu, **35 no'lu katılımcının**; kadınların oturuşuna, duruşuna dikkat ettiği, genelde rahat ve yalnız olamadığını, çevresini her daim izlemek zorunda olduğuna, **36 no'lu katılımcının**; park alanlarının gece kullanılmadığına, **37 no'lu katılımcının**; park alanlarında kadınların tek başına spor gibi aktivitelerde yaşadığı sorunlara dikkat çektiği görülmektedir.

Verilen cevaplar değerlendirildiğinde, açık yeşil alanlar/park alanlara ilişkin; gece kullanımının güvensiz olması (11), yalnız gidilmesinin sorunlu olması (6), fiziksel-cinsel taciz, şiddet, soygun tehlikesinin olması (5), ışıklandırmanın yetersiz olması (4), iyi düzenlenmiyor / özensiz tasarlanıyor olması (3), rahatlıkla kullanılamıyor/rahat hareket edilemiyor olması (3), çocuklar için yetersiz, riskli ve güvensiz olması (2), dinlenme olanaklarının az olması (2), LGBT-İ bireylerin taciz altında olması (1), kullanım azlığı sebebi ile kış geceleri daha güvensiz olması (1), sayıca yetersiz olması (1), parklarda yaşayan evsizlerin tedirginlik yaratması (1), akşamları alkol alan erkek gruplarının rahatsızlık veriyor olması (1), erişimin sıkıntılı olması (1), bebek arabası ile erişimin sorunlu olması (1) **gibi sorunların ön plana çıkmakta olduğu**, 2 katılımcının herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadığını belirttiği, 2 katılımcının ise soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir.

Açık spor alanlarına ilişkin, taciz/gözetlenme tehlikesinin olması (7), yalnız gidilmesinin sorunlu olması (6), gece kullanımının güvensiz olması (5), erişimin sıkıntılı olması, mahalle baskısının olması, dışlama/oyuna alınmama, tesislerin daha çok erkeklerin tercih ettiği sporlara yönelik olması (4), güvensiz olması (3), sayıca ve nitelik olarak yetersiz olması (3), rahatlıkla kullanılamıyor /rahat hareket edilemiyor olması (2), ışıklandırmanın yetersiz olması (2), iyi düzenlenmiyor /özensiz tasarlanıyor olması (2), kadınlık-erkeklik, heteroseksüellik dışındaki farklı cinsiyet kimlikleri/cinsel yönelimler görünür olmaması (1), spor yaparken giyilen kıyafete dikkat etme zorunluluğu (1), **gibi sorunların ön plana çıkmakta olduğu**, 2 katılımcının herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadığını belirttiği, 3 katılımcının ise soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir. **12 no'lu katılımcının**; soruya aşağıdaki ifadelerle yanıt verdiği görülmektedir:

“İzmir genelini bilemedim ama mahalle ölçeğinde kadınları daha aktif görüyorum. Nedeninin de kadınların giderek yaşama daha sıkı bağlanmaları ve yaşama katkı koyma, etki etme isteğinin giderek ortaya çıkıyor oluşu diye düşünüyorum. Aynı şey kitap okumada da görünüyor. kamusal alanlarda kitap okuma oranı da kadınlarda daha yüksek gibi geliyor bana.”

Yürüyüş / koşu / bisiklet yollarına ilişkin, taciz/gözetlenme tehlikesinin olması (9), yalnız gidilmesinin sorunlu olması (7), gece kullanımının güvensiz olması (7), sayıca ve nitelik olarak yetersiz olması (5), güvenliksiz olması (3), ışıklandırmanın yetersiz olması (3), rahatlıkla kullanılamıyor /rahat hareket edilemiyor olması (2), iyi düzenlenmiyor /özensiz tasarlanıyor olması (2), kadınlık-erkeklik, heteroseksüellik dışındaki farklı cinsiyet kimlikleri/cinsel yönelimler görünür olmaması (1), erişimin sıkıntılı olması (1), giyilen kıyafete dikkat etme zorunluluğu (1), bebek arabası ile kullanıma uygun olmaması (1), kış geceleri kullanım azlığı sebebi ile daha güvensiz olması (1) **gibi sorunların ön plana çıkmakta olduğu, 2 katılımcının herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadığını belirttiği, 1 katılımcının ise soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir. 31 no'lu katılımcının soruya şu ifadelerle yanıt verdiği görülmektedir: “bulunduğum şehirde [Diyarbakır] kadınlar bisiklet sürmez, koşu yapmaz yani çevre buna müsait olmadı böyle bir ortam kadınlar için oluşturulmadı.”**

Toplu ulaşım durakları / araçlarına ilişkin; gece kullanımının güvensiz oluşu (8), taciz / gözetlenme tehlikesi (8), güvenlik sorunu (3), rahatlıkla kullanılamaması /rahat hareket edilememesi, ışıklandırmanın yetersiz oluşu (3), durak sayısının azlığı-uzaklığı/uygun olmayan yer seçimleri (3), sayıca ve nitelik olarak yetersizlik (2), belli bir saatten sonra hizmet olmayışı (1), sıklık / kalabalık / konforsuz yolculuk (1), yalnız olmak (1), erkeklerin yayılarak oturması (1), giyilen kıyafete dikkat etme zorunluluğu (1), sefer sayılarının yetersiz oluşu (1) **gibi sorunların ön plana çıkmakta olduğu, 2 katılımcının herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadığını belirttiği, 8 katılımcının ise soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir.**

Otopark alanlarına ilişkin, ışıklandırmanın yetersiz olması (5), gece kullanımının güvensiz oluşu (4), kurumsal olmaması, güvenlik sorunu (3), erkek egemen alanlar olması (3), taciz / gözetlenme tehlikesi (3), yalnız olmanın tedirgin edici olması (3), sayıca ve nitelik olarak yetersizlik (2), rahatlıkla kullanılamaması/rahat hareket edilememesi (1), uzun mesafe yürüme zorunluluğu (1), engellileri gözetmemesi (1) **gibi sorunların ön plana çıkmakta olduğu, 2 katılımcının herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadığını belirttiği, 7 katılımcının soruyu cevapsız bıraktığı, 2 katılımcının ise gözleminin olmadığını otopark alanlarını kullanmadığını belirttiği görülmektedir. 6 no'lu katılımcının soruya; “Erkek egemen alanlardır. Bir kere genelde erkeklerin kullandığı araçlar ‘patron arabasıdır’; yer kaplar” olarak 12 no'lu katılımcının; “at avrat silah üçlüsünde atın yerini araba**

aldığı için ve para ve sokak onlara daha ait olduğu için erkekler daha çoklar. Ben araba kullanmıyorum ancak kullanan arkadaşlarımı izlediğimde çıkardığım sonuç kurumsalsa ve aydınlıksa kadınlar kısmen rahatlıyor” olarak cevap verdiği görülmektedir.

Alışveriş merkezlerine ilişkin, sözlü/fiziksel taciz (3), kent merkezindeki esnaf için ciddi bir sorun olması (1), sosyal yaşamı alışverişle özdeşleştiriyor olması (1), çocuk sahibi kullanıcı kadınlar için uygun olmayan mekan tasarımları (1), kadın çalışanlara mobbing (1), kadınlık-erkeklik, heteroseksüellik dışındaki farklı cinsiyet kimlikleri/cinsel yönelimler görünür olmaması (1), güvenlik kontrolü (1), geç saatte eve dönüşün güvenlik açısından sıkıntılı olması (1), otopark alanlarının güvenliksiz olması (1) **gibi sorunların ön plana çıkmakta olduğu,** 4 katılımcının herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadığını belirttiği, 12 katılımcının soruyu cevapsız bıraktığı, 4 katılımcının ise gözleminin olmadığını alışveriş merkezlerini kullanmadığını belirttiği **görülmektedir. 4 no’lu katılımcının soruya; “alışveriş merkezleri niteliğinden farklı kullanıldığı için, çalışmayan eş ve çocuklarını hafta sonu akşam gezmesi olarak kullanılması, toplumun gerçek kamusal alanları bulamadığı anlamını taşıyor zannımca”** olarak, **7 no’lu katılımcının; “Kadınlar için en güvenli mekanlardır ancak saat 21.00 seansına tek başına giden bir kadının seans sonrası otoparktaki aracına giderken yine endişe duymaması mümkün olmayan mekanlardandır....”** olarak, **11 no’lu katılımcının; “her köşede biri bulunmakta toplumu tüketime yönlendirmekte sosyal yaşam alışverişle özdeşleştirilmekte”** olarak, **12 no’lu katılımcının; “Kadınlar daha görünür. Yönlendirme de o yönde zaten ve tırnak içinde güvenli alanlar”** olarak, **14 no’lu katılımcının; “kadınlar tarafından en iyi kullanılan mekanlar olduğunu düşünüyorum. Spor-alışveriş-otopark olanağı-güvenlik vs açısından”** olarak, **19 no’lu katılımcının; “en fazla bakışla taciz edilebilir, diğerlerine izin verilmez”** olarak, **31 no’lu katılımcının; “bence kadınların bir nebze daha rahat hareket ettiği alanlar”** olarak, **36 no’lu katılımcının; “vitrinlerde teşhir malzemesi oluyorlar, tüketim çılgınlığının odağı haline getiriliyorlar”** olarak cevap verdiği görülmektedir.

Eğitim alanlarına ilişkin; öğretmen-öğretim elemanı tarafından taciz (3), taciz (3), tek başına olmanın güvenli olmaması, aydınlatmanın eksik olması (2), geç saatlerde güvensiz olması (2), yönetimde kadınların azlığı (2), geç saatte eve dönüşün güvenli olmaması (1), iktidar sahiplerine ve üst gelir grubuna hizmet ediyor oluşu (1), uygun olmayan yer seçimleri (1), herkes için tasarlanmaması (1), hocaların cinsiyetçi öğretileri (1), kadınlık-erkeklik, heteroseksüellik dışındaki farklı

cinsiyet kimliklerin/cinsel yönelimlerin görünür olmaması (1) **gibi sorunların ön plana çıkmakta olduğu**, 4 katılımcının herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadığını belirttiği, 13 katılımcının soruyu cevapsız bıraktığı, 3 katılımcının ise gözleminin olmadığını belirttiği **görülmektedir. 1 no'lu katılımcının soruya;** *"Muğla'da konut birimi- küme- mahalle birimi biçiminde bir yerleşme düzeni var ve bu düzende mahalle okulları oldukça önemli. Bu alanlar ayrıca çocuk oyun alanları...."* olarak, **6 no'lu katılımcının;**

"Üniversite kampüsünde kadınlık-erkeklik, heteroseksüellik dışındaki farklı cinsiyet kimliklerin/ cinsel yönelimlerin yer almayor oluşu en büyük sorunlardandır. Eğitim alanının genelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği yönetim alanındaki kadınların azlığı şeklinde göze batar. Üst ünvanlı erkekler kraldır; aynı ünvanlı kadınlar ile erkekler arasında ise erkekler yönetici vasıflarına sahiptir. Yemekhanelerdeki akademik-idari ayırım müthiş bir sınıfsal/ statüsel ayırımdır...."

olarak, **31 no'lu katılımcının;** *"eğitim hayatım boyunca hocaların kız çocukları üzerinde nasıl giyinmeleri, nasıl oturmaları, nasıl gülmeleri, nasıl konuşmaları, nasıl saçları yapmaları vb. konularda cinsiyetçi öğretileri ve baskıları ile karşılaştım"* olarak cevap verdiği **görülmektedir.**

Sağlık alanlarına ilişkin, sözlü-fiziksel taciz /fiziksel şiddet (4), sayıca yetersiz olması (2), çok kalabalık olması (2), otopark sorunu (2), tek başına olmak güvenli olmaması (2), kötü tasarım (1), kadın çalışanlara mobbing uygulanması (1), çocuklu kadınlar için erişim zorluğu (1), doktorların cinsiyet ayrımcı tutumları (1), yönetimde kadın azlığı (1), geç saatlerde güvensiz olması (1), geç saatte eve dönüşün güvenli olmaması (1) **gibi sorunların ön plana çıkmakta olduğu**, 3 katılımcının herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadığını belirttiği, 15 katılımcının soruyu cevapsız bıraktığı, 3 katılımcının ise gözleminin olmadığını belirttiği **görülmektedir. 1 no'lu katılımcının soruya aşağıdaki gibi yanıt verdiği görülmektedir;**

"Sağlık alanları kırsal alan ile bu denli iç içe geçmiş olan bu kentte [Muğla] ve bu düzeyde sağlık hizmeti ihtiyacı varken çok yetersiz. Yeni yapılan ve kampüsün karşısındaki şehirler arası yol üzerinde olan hastane kompleksi kent merkezindeki eski ve şu anda boşaltılmış olan hastane yapısına nazaran fiziksel olarak çok daha büyük bir kompleks fakat çok kötü tasarlanmış bir yapı. Yapının girişinde çok fazla eğim ve merdiven var. Otopark alanları çok kısıtlı ve sorunlu. Yapının içi bir bireyin rahatça hareket etmesine izin vermiyor. Bu nedenlerle ben sağlık hizmetleri için İzmir'e gidiyorum"

Kafe-bar-restoran gibi buluşma alanlarına ilişkin, tek başına olmanın güvenli olmaması (3), geç saatlerde güvensiz olması (3), taciz (2), güvenliksiz olması (1), kadınlık-erkeklik, heteroseksüellik dışındaki farklı cinsiyet kimlikleri/cinsel yönelimler görünür olmaması (1), yetersiz olması (1), kadın çalışanlara mobbing (1), rahatlıkla kullanılamıyor olması (1), otopark sorunu (1) **gibi sorunların ön plana çıkmakta olduğu**, 4 katılımcının herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadığını belirttiği, 12

katılımcının soruyu cevapsız bıraktığı, 1 katılımcının ise gözleminin olmadığını belirttiği **görülmektedir.**

Kamu kuruluşlarına ilişkin, yöneticilerin / çalışanların çoğunluğunun erkek olması (1), yürüme mesafesinde olmaması (1), kadınların görünür olmaması (1), hizmet almaya gelen kadınları dikkate/ciddiye almama-saygılı davranmama (1), çok kalabalık olması (1), kadınlık-erkeklik, heteroseksüellik dışındaki farklı cinsiyet kimlikleri/cinsel yönelimler görünür olmaması (1), yetersiz olması (1), kadın çalışanlara mobbing (1), taciz (1) **gibi sorunların ön plana çıkmakta olduğu, 3 katılımcının herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadığını belirttiği, 12 katılımcının soruyu cevapsız bıraktığı, 3 katılımcının ise gözleminin olmadığını belirttiği görülmektedir. 9 no'lu katılımcının soruya;** *“Kamu kurumları bence her kesime karşı ayrımcılar. Ama tabi ki çıkar gözeten, sohbet etme karşılığı iş yapabileceğini söyleme cüreti olan insanlar var. Hatta arşiv incelemesi yaptığım bir yerde telefon numaramı vermezsem dosya göstermeyeceğini söyleyen insan gördüm....”* olarak, **12 no'lu katılımcının;** *“çalışan olarak sayısal eşitlik olabilir ama kullanıcı olarak erkekler daha görünür bu alanlarda. Galiba nedeni teknik işlerin, mal mülk takiplerinin, parasal işlerin erkeklerde olması”* olarak, **26 no'lu katılımcının;** *“genellikle müdürler erkek olduğu için baskı altında olma, kadının özgün durumundan anlamama”* olarak, **36 no'lu katılımcının;** *“erkek egemen yerler olduğundan resmiyet beklerken ablacım bacım gibi hitaplarla veya el sıkışmama, yüzüne bakmama vs gibi hareketlerle karşılaşılabilir”* olarak yanıt verdiği görülmektedir.

Semt pazarına ilişkin, taciz (5), yürüme mesafelerinin uzun ve toplu taşımanın yetersiz olması (2), tedirgin edici olması (1), otopark sorunu (1), uygun olmayan yer seçimleri (1), güvenliksiz olması(1), çocuklu kadınlar için uygun olmayan mekan tasarımları (1), kadınlık-erkeklik, heteroseksüellik dışındaki farklı cinsiyet kimlikleri/cinsel yönelimler görünür olmaması (1), pazarcıların cinsiyetçi sloganları (1) **gibi sorunların ön plana çıkmakta olduğu, 4 katılımcının herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadığını belirttiği, 11 katılımcının soruyu cevapsız bıraktığı, 4 katılımcının ise gözleminin olmadığını belirttiği görülmektedir.**

İkinci grup yanıtların altıncı kısmı temel alınarak katılımcıların farklı kentsel alanlarda toplumsal cinsiyete ilişkin yaşanan sorunlar, gözlemler, deneyimler ve tanıklıkları konusunda verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde, açık yeşil alanlar / park alanları, açık spor alanları, yürüyüş / koşu / bisiklet yolları, toplu ulaşım durak ve araçları, semt pazarı alanları gibi açık alanlardan oluşan

kentsel kamusal alanlarda ve otopark, alışveriş merkezi, eğitim alanları, sağlık alanları, kafe-bar gibi buluşma alanları ve kamu kurumları gibi kapalı ya da yarı açık alanlardan oluşan kamusal alanlarda; gece kullanımının güvensiz olması, farklı cinsiyet kimliklerinin görünür olmaması, fiziksel-cinsel taciz, şiddet, soygun/gözetlenme tehlikesi, özellikle kadınlar tarafından rahatlıkla kullanılamıyor olması, ışıklandırmanın yetersiz olması, sayıca ve nitelik olarak yetersiz olması, yalnız gidilmesinin sorunlu olması, iyi düzenlenmiyor ve iyi tasarlanmıyor oluşu, otopark sorunu, bebek arabası ile erişimin kısıtlı olması, giyilen kıyafete dikkat etme zorunluluğu gibi **olumsuz özelliklerin** ön plana çıkmakta olduğu görülmektedir.

3.6.3 Ev İçi İş Bölümüne İlişkin Bulgular ve Değerlendirme (54-77)

Araştırmaya katılan 37 kişiden evde eşi ya da sevgilisi ile birlikte yaşayan 20 katılımcının ev içi iş bölümlerine ilişkin 54. ve 76. sorular arası 3. grup sorulara vermiş oldukları yanıtlar aşağıda yer almaktadır:

Temizlik işlerinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 54. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcılardan 4'ünün 'kendisi', 2'sinin 'eş/sevgili', 7'sinin 'eş/sevgilisi ile birlikte' ya da 'sırayla', 7'sinin 'ücretli bir yardımcı' olarak yanıt verdiği, **yemek yapma işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 55. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** katılımcılardan 11'inin 'kendisi', 1'inin 'eş/sevgili', 7'sinin 'eş/sevgilisi ile birlikte' ya da 'sırayla', 1'inin 'ücretli bir yardımcı' olarak yanıt verdiği, **bulaşık yıkama ya da bulaşık makinesi yerleştirme-boşaltma işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 56. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** katılımcılardan 4'ünün 'kendisi', 2'sinin 'eş/sevgili', 12'sinin 'eş/sevgilisi ile birlikte' ya da 'sırayla', 1'inin 'ücretli bir yardımcı' olarak, 1'inin ise 'makine yıkar' olarak yanıt verdiği, **çamaşır yıkama ya da çamaşır makinesi yerleştirme-boşaltma ve çamaşırları asma-toplama işlerinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 57. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** katılımcılardan 11'inin 'kendisi', 8'nin 'eş/sevgilisi ile birlikte' ya da 'sırayla', 1'inin 'ücretli bir yardımcı' olarak yanıt verdiği, **ütü işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 58. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** katılımcılardan 4'ünün 'kendisi', 1'inin 'eş/sevgili', 3'ünün 'eş/sevgilisi ile birlikte' ya da 'sırayla', 8'inin 'ücretli bir yardımcı', 4'ünün 'gerek duymuyoruz' olarak yanıt verdiği, **çöplerin toplanması işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 59. soruya verilen yanıtlar**

incelendiğinde; katılımcılardan 1'inin 'kendisi', 7'sinin 'eş/sevgili', 9'unun 'eş/sevgilisi ile birlikte' ya da 'sırayla', 3'ünün 'apartman görevlisi' olarak yanıt verdiği, **çöplerin atılması işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 60. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** katılımcılardan 1'inin 'kendisi', 8'inin 'eş/sevgili', 7'sinin 'eş/sevgilisi ile birlikte' ya da 'sırayla', 4'ünün 'apartman görevlisi' olarak yanıt verdiği görülmektedir.

Hasta ya da yaşlı bakım işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 61. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; eşi ya da sevgilisiyle yaşamakta olan 20 katılımcıdan 16'sının 'böyle bir durumla karşı karşıya olmadıklarını' belirttikleri, 3'ünün soruya 'kendisi', 1'inin 'eş/sevgilisi ile birlikte' ya da 'sırayla' olarak yanıt verdiği, **çocuk bakım işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 62. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** eşi ya da sevgilisiyle yaşamakta olan 20 katılımcıdan 10'unun çocuk sahibi olmadığı, 2'sinin soruya yanıt vermediği, 4'ünün 'kendisi', 4'ünün ise 'eşi ile birlikte' olarak yanıt verdiği görülmektedir.

Çocukların derslerine yardım işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 63. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; eşi ya da sevgilisiyle yaşamakta olan ve çocuk sahibi olan 10 katılımcıdan 6'sını soruya yanıt verdiği, 2'sinin 'kendisi', 2'sinin 'eşi', 2'sinin ise 'eşi ile birlikte' olarak yanıt verdiği, **çocukları okula/kreşe/kursa götürüp getirme işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 64. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** eşi ya da sevgilisiyle yaşamakta olan ve çocuk sahibi olan 10 katılımcıdan 8'inin soruya yanıt verdiği, 1'inin 'kendisi', 3'ünün 'eşi', 4'ünün ise 'eşi ile birlikte' olarak yanıt verdiği, **çocukları eğlence amaçlı dışarı çıkarma işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 65. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** eşi ya da sevgilisiyle yaşamakta olan ve çocuk sahibi olan 10 katılımcıdan 1'inin 'kendisi', 1'inin 'eşi', 8'inin ise 'eşi ile birlikte' olarak yanıt verdiği, **çocukların okul toplantılarına katılma işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 66. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** eşi ya da sevgilisiyle yaşamakta olan ve çocuk sahibi olan 10 katılımcıdan 8'inin soruya yanıt verdiği, 2'sinin 'kendisi', 6'sının ise 'eşi ile birlikte' olarak yanıt verdiği, **çocukları doktora/hastaneye götürme işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 67. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** eşi ya da sevgilisiyle yaşamakta olan ve çocuk sahibi olan 10 katılımcıdan 10'unun da 'eşi ile birlikte' olarak yanıt verdiği, **çocukların ihtiyaçlarına yönelik alışveriş işinin evde daha**

çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 68. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; eşi ya da sevgilisiyle yaşamakta olan ve çocuk sahibi olan 10 katılımcıdan 1'inin 'kendisi', 1'inin 'eşi', 8'inin ise 'eşi ile birlikte' olarak yanıt verdiği görülmektedir.

Evin günlük ihtiyaçlarına yönelik alışveriş işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 69. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcılardan 2'sinin 'eşi/sevgilisi', 18'inin ise 'eşi/sevgilisi ile birlikte' olarak yanıt verdiği, **evin pazar alışveriş işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 70. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** katılımcılardan 3'ünün 'kendisi', 3'ünün 'eşi/sevgilisi', 12'sinin ise 'eşi/sevgilisi ile birlikte' olarak yanıt verdiği, **evin mobilya-eşya vs. alışveriş işinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 71. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** katılımcılardan 1'inin 'kendisi', 18'inin ise 'eşi/sevgilisi ile birlikte' olarak yanıt verdiği, **fatura ödeme gibi evin ihtiyaçlarına yönelik kamu kurumu/banka işlerinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 72. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** katılımcılardan 3'ünün 'kendisi', 8'inin 'eşi/sevgilisi', 7'sinin 'eşi/sevgilisi ile birlikte', 2'sinin 'internet aracılığı ile' olarak yanıt verdiği, **evin bakımı/onarımı/tadilatına yönelik işlerin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 73. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** katılımcılardan 1'inin 'kendisi', 9'unun 'eşi/sevgilisi', 7'sinin 'eşi/sevgilisi ile birlikte', 3'ünün ise 'işin ustası-tamirci vs.' olarak yanıt verdiği, **evin dekorasyonu, eşya düzeni, eski eşyaların ayıklanması, arşivlenmesi işlerinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 74. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** katılımcılardan 10'unun 'kendisi', 2'sinin 'eşi/sevgilisi', 8'inin 'eşi/sevgilisi ile birlikte' olarak yanıt verdiği görülmektedir.

Evcil hayvan bakım işlerinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 75. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcılardan 10'unun soruya yanıt verdiği, 2'sinin 'kendisi', 8'inin 'eşi/sevgilisi ile birlikte' olarak yanıt verdiği, **bitki-çiçek sulama bakım işlerinin evde daha çok kim tarafından yapıldığının sorulduğu 76. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;** katılımcılardan 17'sinin soruya yanıt verdiği, 9'unun 'kendisi', 3'ünün 'eşi/sevgilisi', 5'inin 'eşi/sevgilisi ile birlikte' olarak yanıt verdiği görülmektedir.

Ev içi işler için günde ortalama kaç saatin ayrıldığının sorulduğu 77. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde 37 katılımcının; 2'sinin soruya yanıt vermediği, 4'ünün '0-1 saat', 8'inin '1 saat', 5'inin '1-2 saat', 10'unun '2 saat', 3'ünün

'2-3 saat', 3'ünün '3 saat', 1'inin '3-4 saat', 1'inin '4-5 saat' olarak yanıt verdiği görülmektedir.

54. ve 77. soruları kapsayan üçüncü grup yanıtlar temel alınarak bir değerlendirme yapıldığında; tamamı kadın olan katılımcıların soru formu kapsamında sıralanan ev işlerinden hiçbirinin dışında kalmadıkları, tek başlarına ya da eşleriyle ortak bir şekilde hepsinden sorumlu oldukları, buna karşın birlikte yaşadıkları erkeklerin çamaşır, hasta-yaşlı bakımı, çocuk bakımı, çocukların okul toplantılarına katılma, çocukları doktora/hastaneye götürme, evin mobilya-eşya alışverişi gibi işlerde tek başlarına sorumluluk alma oranlarının düşük olduğu ancak bu işleri birlikte yaşadıkları kadınlarla paylaşan erkeklerin de var olduğu görülmektedir.

Kadınların ağırlıkla yemek, çamaşır, evin genel düzeni ve bitki-çiçek sulama bakım işlerinde birlikte yaşadıkları erkeklere oranla daha fazla sorumluluk aldıkları, erkeklerin ise çöplerin toplanması ve atılması, çocukları okula/kreşe/kursa götürüp getirilmesi, evin günlük ihtiyaçlarına yönelik alışveriş, fatura ödeme gibi evin ihtiyaçlarına yönelik kamu kurumu/banka işleri ve evin bakımı/onarımı/tadilatına yönelik işlerde birlikte yaşadıkları kadınlara oranla daha fazla sorumluluk aldıkları görülmektedir.

Katılımcıların 18'i evin günlük ihtiyaçlarına yönelik alışveriş, 18'i evin mobilya-eşya vs. alışverişi, 12'si evin pazar alışverişi, 12'si bulaşık, 10'u (çocuk sahibi olanların tamamı) çocukları doktora/hastaneye götürme, 9'u çöplerin toplanması, 8'i evin dekorasyonu, eşya düzeni/eski eşyaların ayıklanması/arşivlenmesi işleri, 8'i evcil hayvan bakım işleri, 8'i çocukların ihtiyaçlarına yönelik alışveriş, 8'i çamaşır, 8'i çocukları eğlence amaçlı dışarı çıkarma, 7'si fatura ödeme gibi evin ihtiyaçlarına yönelik kamu kurumu/banka işleri, 7'si evin bakımı/onarımı/tadilatına yönelik işler, 7'si evin bakımı/onarımı/tadilatına yönelik işler, 7'si temizlik, 7'si yemek, 7'si çöplerin atılması, 6'sı çocukların okul toplantılarına katılma, 5'i bitki-çiçek sulama bakım, 4'ü çocuk bakımı, 4'ü çocukları okula/kreşe/kursa götürüp getirme, 3'ü ütü, 2'si çocukların derslerine yardım, 1'i hasta-yaşlı bakımı işleri konusunda **eşiyle ya da sevgilisi ile işbirliği içerisinde olduğunu**, bu konularda aralarında **eşit bir işbölümü** olduğunu belirtmektedirler. Katılımcıların ev içi işlere günde en az 1 saat ile 5 saat arasında zaman ayırmak zorunda kaldıkları görülmektedir.

3.6.4 Mesleki Örgütlenmeye İlişkin Bulgular ve Değerlendirme (78-84)

Araştırmaya katılan 37 kişinin; mesleki örgütlenme düzeylerinin anlaşılması ve meslek alanı içerisinde kadın çalışmalarında yer alıp almadıklarının ya da ne şekilde yer aldıklarının öğrenilmesi için sorulan 78. ve 84. sorular arası 4. grup sorulara verdikleri yanıtlar aşağıda yer almaktadır:

Katılımcıların bugüne kadar TMMOB ŞPO örgütlülüğü içerisinde ne gibi görevler üstlendiğinin sorulduğu 78. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların çeşitli zaman aralıklarında şube yönetim kurulu üyesi (28), çeşitli şube komisyonlarının üyesi (7), genel merkez yönetim kurulu üyesi (6), delege (6), denetleme kurulu üyesi (4), onur kurulu üyesi (3), profesyonel genel sekreter yardımcısı (3), komisyon yürütücüsü (2), TMMOB'da ŞPO temsilcisi (1), il temsilci yardımcısı (1), yayın kurulu sekreteryasında çalışma (1), Dünya Şehircilik Günü sekreteryasında çalışma (1), 'Emek ve Demokrasi Platformu'nda ŞPO temsilcisi olma (1) gibi görevler aldığı görülmektedir.

Katılımcıların bugüne kadar TMMOB örgütlülüğü içerisinde ne gibi görevler üstlendiğinin sorulduğu 79. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 9'unun TMMOB bünyesinde görev aldığı, katılımcıların çeşitli zaman aralıklarında TMMOB yönetim kurulu üyesi (3), delege (3), çeşitli komisyonların üyesi (3), TMMOB denetleme kurulu üyesi (1), İl Koordinasyon Kurulu (İKK) kadın çalışma grubu başkanı (1), İKK kadın çalışma grubu üyesi (1), İKK ŞPO temsilcisi (1), kamusalılık çalıştay yürütme kurulu üyesi (1) olarak görev aldığı görülmektedir.

78 ve 79. sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde; oda bünyesinde 2008-2018 yılları arasında genel merkez ve şubeler yönetim kurulu üyeleri, oda onur kurulu, oda denetleme kurulu üyesi olarak ve/veya kadın çalışmaları içerisinde görev almış üyelerden oluşan katılımcıların bir kısmının bu görevlerinin yanısıra oda bünyesinde ve TMMOB'nde başka görevler de üstlenmiş oldukları görülmektedir.

Katılımcıların bugüne kadar TMMOB ŞPO örgütlülüğü içerisinde kadın çalışmalarına ilişkin ne gibi görevler üstlendiğinin sorulduğu 80. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 9'unun soruya yanıt vermediği, 24'ünün kadın komisyonu üyeliği, kadın bülteni hazırlık çalışmalarına katılma, kadın bültenine katkı koyma, kadın eylemlerine katılma /düzenleme, Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyumu'na bildiri sunma, sempozyumun düzenleme kurulunda yer alma, basın açıklaması hazırlanması, İKK kadın çalışma gruplarında ŞPO'yu temsil etmek gibi işlerle TMMOB ŞPO bünyesinde yürütülen kadın çalışmaları

içerisinde yer aldığı, 4'ünün ise TMMOB ŞPO bünyesinde yürütülen herhangi bir kadın çalışmasında yer almadığı **görülmektedir**.

Katılımcıların bugüne kadar TMMOB örgütlülüğü içerisinde kadın çalışmalarına ilişkin ne gibi görevler üstlendiğinin sorulduğu 81. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 15'inin soruya yanıt vermediği, 17'sinin TMMOB Genişletilmiş Kadın Çalışma grubu üyesi, TMMOB Kadın Çalışma Grubu'nda ŞPO'yu temsil etme, İKK Kadın Komisyonu yürütücülüğü, basın açıklamaları hazırlama, kadın eylemlerine katılım/düzenleme, kadın kurultayı ve sempozyumu düzenleme kurulunda yer alma, cinsiyet ayrımcılığı takip sekreteryasında yer alma, TMMOB yönetim kurulu üyesi yaptığı sırada kadın çalışmalarından sorumlu üye olma, kadın platformlarında ve Türkiye Belediyeler Birliği Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Grubu'nda TMMOB'u temsil etme, cinsiyet ayrımcılığı takip sekreteryası yönergesi hazırlama, kurultay sonuç bildirgeleri hazırlama, genel kurul önerilerini hazırlama gibi işlerle TMMOB bünyesinde yürütülen kadın çalışmaları içerisinde yer aldığı, 5'inin ise TMMOB bünyesinde yürütülen herhangi bir kadın çalışmasında yer almadığı **görülmektedir**.

80 ve 81. sorulara verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; katılımcıların büyük çoğunluğunun özellikle TMMOB ŞPO kadın çalışmaları içerisinde yer aldıkları **görülmektedir**.

Katılımcıların TMMOB ya da TMMOB ŞPO dışında herhangi bir oluşumda kadın çalışmaları içerisinde yer alıp almadığının sorulduğu 82. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 9'unun 'evet' yanıtını verdiği, 28'inin 'hayır' yanıtını verdiği **görülmektedir**. 'Evet' yanıtı verenlerin içinde yer aldıkları oluşumlar şöyledir: Bursa Kadın Platformu, Ekoloji Derneği Kadın Çalışmaları, Diyarbakır Kent Konseyi Kadın Çalışmaları, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kadın Meclisi Çalışmaları, KESK TÜMBEL-SEN Kadın Çalışmaları, TJA (Tevgera Jinen Azad), Türkiye Belediyeler Birliği Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Grubu.

2 no'lu katılımcı; üniversite yıllarında İstanbul'da kurulu bulunan Demokratik Kadın Derneği Ankara şubesini kurma çalışmalarına katıldığını, 1990 yılından bu yana kadın eylemlerinde yer aldığını ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimlerine katılımcı ve eğitici olarak katıldığını ifade etmektedir.

14 no'lu katılımcı; "2004 yılından bu yana kadın eğitim ve istihdamına yönelik bir kadın kooperatifinin kurucusu ve başkanlığı görevini" yürütmekte olduğunu, bu kooperatifin Ankara'da 3 atölyesinin bulunduğunu ve bu atölyelerden

çok sayıda kadının faydalandığını belirtmektedir. Aynı katılımcı aynı zamanda kadınların toplumsal yaşama katılımı ve hukuk sorunları üzerine çalışmakta olan “Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği (KASAİD)” yönetim kurulu üyesi olduğunu belirtmektedir.

24 no’lu katılımcı; kadın mültecilere yönelik “genç ve yetişkin Suriyeli ve Türkiyeli kadınların öznel durumlarını anlama, ihtiyaçlarını tespit etme, sorunlarına çözüm üretme ve birlikte yaşam pratiklerini geliştirmeye dönük” çalışmalar yapan bir dayanışma ağının içinde olduğunu, ayrıca üye olduğu başka bir dayanışma derneği bünyesinde “cinsel sağlık, kadın üreme sağlığı gibi çalışma alanlarında” verilen eğitimleri takip ettiğini ve kadın kentlilerin karar alma süreçlerine aktif katılımını sağlamak amacıyla burada yürütülen çalışmaların içinde yer aldığını ifade etmektedir.

82. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; katılımcıların büyük çoğunluğunun TMMOB ya da TMMOB ŞPO bünyesinde herhangi bir kadın çalışması içerisinde bulunmadığı, ancak bir bölümünün (9), TMMOB bünyesi dışında da bu konuda aktif olduğu görülmektedir.

Katılımcıların TMMOB ve TMMOB ŞPO’da kadın örgütlülüğünün geldiği noktayı değerlendirmelerinin istendiği 83. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, 1 no’lu katılımcının düşüncelerini; “..ŞPO kadın 2012 yılından bu yana oldukça güçlü bir örgütlenme haline geldi. Bazı durumlarda fazla uzlaşmacı bulsam da kendine bir özel alan açma çabası hep sürdü”, **2 no’lu katılımcının;** “TMMOB ve ŞPO karma örgütler. Tüm karma örgütlerde olduğu gibi bir noktaya kadar cinsiyet körlüğü yaşıyor. Bunu değiştirmek için büyük bir çaba var. Bu çaba yönetimin **bürokratik yapısı** nedeniyle tam karşılığını bulamıyor”, **3 no’lu katılımcının;**

“Odamın [TMMOB ŞPO] bu konuda TMMOB’ne göre çok daha iyi olduğunu düşünüyorum. Üyelerinin çok büyük bir kısmı kadın olan bir oda olarak yine de yönetim kurullarında sayıca az olduğumuzu, başkan düzeyinde, odanın görünen yüzünde kadınların hiç temsil edilmediğini, odanın kamusal yüzünün eril olduğunu düşünüyorum ama arka planda, benim yakın olduğum için gördüğüm ya da sosyal çevremle haberdar olduğum bir kadın hareketliliği var”,

4 no’lu katılımcının; “Halen yerimizde sayıyoruz. Sürekli yazılıyor konuşuluyor çiziliyor, eylem konusunda yetersiziz”, **5 no’lu katılımcının;** “Kadınların örgütlülüğü ve bilinç düzeyi yetersiz. Farkında olarak ya da olmadan eril zihniyetin tahakkümü altında kalan çok meslektaşımız var”, **6 no’lu katılımcının;** “TMMOB’un erkek ve kadın üyelerinin çoğu erkek egemen, ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine derinlemesine düşünmeyen bir zihniyete sahip. Bu en büyük olumsuzluk ama buna

karşın öyle ya da böyle yürüyen kadın çalışmalarının varlığını dahi tek başına bir başarıdır”, **7 no’lu katılımcının;**

“Ne yazık ki 21. yy’da olmamıza rağmen TMMOB içerisinde hala Kadın örgütlülüğünde, feminist literatürün çok gerisinde kalan bir örgütlenme biçimi vardır. Eşit temsiliyet konusu, oda üyelerinin cinsiyet dağılımına indirgenmekte, cinsiyete dayalı bir bütçe ise oluşturulmamaktadır. ŞPO görece Birlik içinde soruna daha gerçekçi çözümler üretmeye çalışmaktadır. Ancak 6 yıllık komisyon çalışması sonrası bu sene gerçekleşen Genel Kurul süreçlerine baktığımızda oluşan YK listelerinden bu konuda çok da istenilen noktada olmadığımızı görüyorum”,

9 no’lu katılımcının;

“..meslek alanımız içerisinde mücadele ettiğimiz ve özellikle şehir plancısı olarak mekan şekillenmesine ilişkin çalışan ve kamusal ve yarı-özel mekanların şekillenmesine etkisi olan bir meslek alanında kadın örgütlenmesinden ve toplumsal cinsiyet eşitliğinden uzak kalarak yapılan değerlendirme ve eylemliliklerinin yeterli olamayacağını düşündüğüm için kadın örgütlülüğünün çok önemli olduğunu düşünüyorum”,

10 no’lu katılımcının; “..TMMOB ve ŞPO altındaki kadın örgütlülüğünün farklı zamanlarda siyasi alanda baskı gören kamu çalışanları, akademideki meslektaşlarımız için yürüttüğü çalışmalar sevindiricidir. Ayrıca toplumsal mücadele alanında pozitif kadın örgütlenmesine dair çeşitli etkinliklerle yarattığı farkındalık ve bilinçlendirme stratejileri sürekliliğini korumalıdır”, **11 no’lu katılımcının;** “ŞPO kadın komisyonunun erkek egemen zihniyetten sıyrılmış bir çalışma yürüttüğünü düşünüyorum ancak TMMOB kadın örgütlülüğünde erkek baskısı ve etkisinin olduğunu düşünüyorum..”, **12 no’lu katılımcının;** “başarılı bulduğum tek yan kadın gruplarının eskisi kadar sekte olmaması, birbirini anlama çabası. Genel olarak başarısız her ikisi de. Üyelerine ulaşamamış bir örgüt yapısı var. TMMOB ayrıca çok erkek”, **13 no’lu katılımcının;**

“ŞPO’da kadın örgütlülüğü iyi niyet ve özveri temelli olarak sürdürülüyor. Çalışma grubunda yer alan üyelerin etkin katılım sağladığını düşünüyorum. Kadın ağırlıklı üye yapısına rağmen ŞPO’da da toplumsal cinsiyet rollerine paralel yapı sürüyor/sürdürülüyor. Yapısal dönüşümler için daha etkin çalışmalara ve etkin rol talebinde bulunacak kadınlara gereksinimimiz var. Çalışma yaşamındaki yoğunluk, kadın olarak bir yerlere gelebilmek ve oralarda tutunabilmek için verilen emek/çaba bir süre sonra yorgunluğa dönüşebiliyor. Talihsiz bir dönemden geçildiğini de eklemek gerekli. Ben çalışarak aşılmayacak yol olmadığını, yeni neslin (bizden bir-iki kuşak genç) çok daha umut vaat ettiğine inanıyorum. Çok sayıda yeni, yenilik içeren, yaşamımızı değiştirecek çalışma alanı mevcut ve bu çalışmalar için başlatıcı, harekete geçirici potansiyele Oda’da sahibiz”,

14 no’lu katılımcının; “Başarılı buluyorum. ŞPO daha çok kadın üyeden oluşan bir örgütlülüktür. Oda içerisinde kadınlar etkin bir konuma sahiptir. Zaten kadınların etkin olmadığı örgütler ya atıl ya da doğru şeyler yapmıyordur diye düşünüyorum”, **15 no’lu katılımcının;** “Son yıllarda çalışmaların kadın

örgütlüğünde devam ettiğini görüyorum. Detaylı yorum yapacak kadar oda örgüt yapısını takip etmiyorum”, **16 no’lu katılımcının;**

TMMOB için, “ i) 3. kadın kurultayı İzmir yerel kurultayında Yrd. Doç. Ayşegül Kökkılınç’ın “TMMOB nin düzenlediği kurultayların diğer örgütlerin düzenlediğinden farkı var. TMMOB nin düzenlediği kurultayda diğer örgütlerin yaptığı gibi seminer, bilgilendirme yada panel gibi dışarıdan bilgi aktarımı değil, kendi üyeleri kendi sorunlarını tespit ediyor, tartışıyor, sorunlarını çözüyor, dönüştürüyor... Bu devrimci bir iştir. Ve öncü bir rol oynuyor” tespiti dışarıdan yapılan ve doğru bir değerlendirmedir. ii) [Kadın örgütlenmesi] örgüt çapında kadın üyelerin birbirleri ile güçlü bağ kurmalarını sağlamıştır. iii) Düşünce farklılıklarına rağmen kadın olma bilinci ile “kürsüler ayırdığımız-salonlar dayandığımız” yerlerdir yaklaşımının yaygınlık kazanması iv) Karma örgütte kadın örgütlülüğünü geliştirme konusunda önemli adımlar atılması, v) Diğer kadın örgütleri ile ilişkiye katkı sağlamıştır. vi) Örgüt içinde kadın sorunu görünür kılınmıştır vii) Kurultay, seminer düzenlenmesi ve CATS’in [Cinsiyet Ayrımcılığı Sekreteryası] kurulması ile kurumsallaşma yolunda önemli adımlar atılmıştır. **Olumsuzluklar:** i) Karma bir örgüt olduğu unutulurken kadın derneği refleksinin beklenmesi kadın üyeler arasında derin yarılmalara sebep olmaktadır. ii) Farklı düşünen kadınların kendi sorunlarını dile getirmelerine tahammülsüzlük iii) Farklı düşünceye sahip kadın üyeler arasındaki çatışmanın aşılamamış olması “Kadın sorununun” “kadının sorunu” olmaktan çıkmasını engellemektedir. iv) Karma bir örgüt olarak, örgütün düzenlediği kurultayda biçimsel talepler olarak gördüğüm “erkek başkan” konuşmasının yaklaşımı asıl içsel sorunların tartışılmasını engellemekte. v) Bu durum, 2. Kadın kurultayından itibaren, İKK’larda, örgüt genelinde yaptığım konuşmalar, görüşmeler ve aldığım geri bildirimler ile de kadın üyelerin çoğunluğu tarafından onaylanmamakta. vi) Onaylamayan kesimin büyük bir kısmı “kısır tartışma” olarak değerlendirerek, kadın çalışmalarından da ayrılmasına yol açmaktadır. Kurultay katılımı düşmektedir. 5. Kadın kurultayında katılım azlığında 4. Kadın kurultayında yaşananların etkisi yadsınamaz. vii) Bu yarılma; 2. Kadın sempozyumuna da yansımış, (1. Kadın sempozyumunda erkek üyeler (oda başkanları dahil) katılmışken), kadın çalışmalarına da olumsuz etkisi devam etmektedir. viii) Kadın çalışmalarında doğal bir süreç olarak görülse de, kadın sorunun toplumsal bir sorun olduğunun kabulü somut olarak yansımamaktadır. ix) Erkek üyelerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu içselleştirmede gösterdikleri direnç henüz kırılmamıştır. x) Halen odalar genelinde kadın çalışmaları sadece kadınların ilgileneceği alan olarak görülmektedir. Xi) Halen odalar genelinde kadın çalışmaları kabul görmemiştir”, **TMMOB ŞPO için,** “Olumlu: Oda örgütü genelinde kadın üye bağı güçlenmiştir, Oda örgütü genelinde kadın üye bağı güçlenmiştir, Basılı yayın ortaya çıkarılmaktadır, Kadın eylemlerine katılım gerçekleşmektedir. Olumsuz: Farklı düşünen kadınların kendi sorunlarını dile getirmede tahammülsüzlük, kadın komisyonu toplantılarına katılımın giderek azalması”,

17 no’lu katılımcının; “Yine güç ilişkileri ve bireysel var olma çabaları içerisine çekilmeye çalışılan süreçlerle karşılaşılıyor bu tür değerli direnişler. Özellikle de kadını erkek egemen bir toplum ve meslekte savunmak oldukça zor bir görev olduğundan yer yer bir takım argüman ve etkinliklerimizde kadını daha da marjinal bir konuma itiyoruz gibi geliyor”, **20 no’lu katılımcının;** “Şubelerdeki yönetimlerde daha çok söz sahibi olunması için çalışmalar yapılması gerektiğini düşünüyorum. Kadın Komisyonunun hazırladığı bültenler oldukça başarılı. Ancak sadece kadınların yer alabileceği etkinlikler düzenlenebilir diye düşünüyorum”, **21 no’lu**

katılımcının; “bilgim yok”, 22 no’lu katılımcının; “Farkındalık yaratma girişimlerini olumlu buluyorum. Çalışmaların duyurulmasında belki daha etkin yöntemler kullanılabilir diye düşünüyorum”, 23 no’lu katılımcının; “Başarısız”, 24 no’lu katılımcının;

“Odamız çalışmaları açısından, TMMOB’ne oranla daha başarılı ve görünür bir noktaya geldiğimizi düşünüyorum; daha iyiye elbette gidebilir, gideceğiz de eminim. En büyük sorunumuz bence komisyon çalışmalarına kapsayıcı bir şekilde üyelerimizi dahil edemiyor oluşumuz. Belirli isimlerin bu çalışmaları sırtlanıyor oluşu, hızlı, kolay ve etkin şekilde çalışma yürütmek, alanı örgütlemek konularında görece yetersiz kalmamıza neden oluyor, oysa genişlemeye acilen ihtiyacımız var. İlke kararımız olmasına rağmen, bazı şubelerde eş başkanlık sisteminin ya da kadın-erkek YK üyeliği dengesinin göz ardı ediliyor oluşu da sorun alanlarımızdan. Yine her dönem içerisinde en az bir kere toplumsal cinsiyet eğitimi organize etmemiz gerektiği halde, bunu büyük şubeler dışında diğer şubelerde göremiyor oluşumuz ve bu gerekliliği vaktinde komisyon ve GM YK olarak hatırlatmayışımız da bir diğer başarısız yan olarak görülebilir. TMMOB ve diğer kitle örgütleri içerisinde ŞPO’nun kadın komisyonu çalışmalarından, genç ve dinamik kadınlarından övgüyle bahsediliyor. Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyumumuz alanında bir ilk, bunu gelenekselleştirmemiz gerekiyor. Yayınlarla, çeşitli etkinliklerle komisyon çalışmalarımızı daha da görünür ve kapsayıcı hale getirmemiz bir diğer hedefimiz olmalı. TMMOB içerisindeki kadın örgütlülüğünün tartışma konu başlıkları ŞPO bünyesinde üzerinde ortaklaşılan ve uzlaşılan konular bana kalırsa, o yüzden TMMOB bizden daha geride ve hantal olarak yoluna devam ediyor. Bizimse bunca ortaklığa rağmen hala daha az etkinlik yapıyor olmamızdan kurtulmamız gerektiğini düşünüyorum. Ve en büyük avantajımız ve değerimiz, bilinçli, farkındalığı yüksek, bu alandaki sorumluluğunu bilen örgütlü kadın öğrencilerimiz”,

25 no’lu katılımcının; “Böyle bir yapılanmanın kurulabilmesinin bile büyük bir başarı olduğu kanaatindeyim. Kentsel mekanda kadının somut bir izinin görülememesi ise bence sürecin başarısız yanını oluşturmaktadır.” 28 no’lu katılımcının; “Çok çaba harcadığını görebiliyorum”, 29 no’lu katılımcının; “Genel olarak oda örgütlenmesindeki yetersizlik kadın örgütlülüğüne de yansımış durumda”, 30 no’lu katılımcının; “kadın örgütleri arasındaki dayanışma ve işbirliği noksan. yerelde yüz yüze çalışma etkinliği de yok”, 31 no’lu katılımcının; “Başarılı yanı kadınlarla ilgili hiç bir konuyu atlamayarak konuya parmak basmak, bu konuda çalışmalar yürütmek. Başarısız yanı istenilen kadın kitleye ulaşamamak bazı kesimlere hitap etmemesi”, 32 no’lu katılımcının; “güzel ama yeterli değil”, 34 no’lu katılımcının; “..bir araya gelebilme ve iletişim halinde olaylarda tepkiyi hemen gösterebilme, kararlı olma konusunda başarılı buluyorum..”, 35 no’lu katılımcının; “.. kadın çalışmalarında kadınları birlikte var etmeye, mücadele etmeye ve üretmeye yönlendirilemediğini düşünüyorum.” 36 no’lu katılımcının; “ŞPO, Kadınların [üye ve yönetim kurulu sayıları bakımından] TMMOB’ye göre [diğer odalara göre] oldukça fazla olduğu bir oda, meslek alanı olarak da %50 üzeri bir oranda kadınların ağırlıklı olduğu bir meslek. Bu anlamda avantajlı olduğumuzu düşünüyorum.” 37 no’lu

katılımcının; “kadın örgütlülüğünün çok da fazla görünür olmadığı düşünüyorum” olarak ifade ettiği görülmektedir.

83. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; katılımcılar arasında, hem üye hem de yönetim organlarında yer alan erkeklerin kadınlara oranla çoğunlukta olduğu (erkek üye sayısı kadın üye sayısının yaklaşık 5 katıdır) TMMOB bünyesinde kadın çalışmalarının -var olan aksaklıklar ve sorunlara karşın- yine de varlığını sürdürüyor olmasının çok önemli ve değerli olduğuna dair genel bir kanaat bulunduğu görülmektedir. **Genel olarak TMMOB Kadın Çalışmalarının olumlu görülen yanları;** var olan cinsiyet körlüğünün giderilmesi yönünde gösterilen çaba, kadın üyelerin birbirleri ile güçlü bağlar kuruyor olması, baskı gören meslektaşların yanında olma, farklı görüşteki kadınlar arasında birbirini anlama çabasının ve dayanışmanın varlığı, düzenli olarak kadın kurultayı ve kadın sempozyumu gerçekleştiriliyor oluşu, kadın örgütleri ile ilişki içerisinde olunması, örgüt içerisinde kadın sorununun görünür kılınıyor olması, Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekreteryasının (CATS) kurulmuş olması olarak ortaya çıkmaktadır. **Olumsuz görülen yanları ise;** çalışmaların bürokratik engellere takılıyor olması, eylem konusunda yetersiz kalınması, örgütlülük ve bilinç düzeyinin yetersiz olması, kadın çalışmaları içerisinde erkek egemen bakış açısının ve eril tahakküme –isteyerek ya da istemeyerek- boyun eğen kadın üyelerin varlığı, çalışmalar içerisinde yer alan kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine derinlemesine düşünmeyen bir yapıda oldukları, feminist literatürden yeterince beslenemiyor oluşu, eşit temsiliyetin oda üyelerinin kadın-erkek sayısına indirgeniyor oluşu, cinsiyete dayalı bir bütçenin oluşturulamaması, tüm üyelere ulaşamaması, farklı düşünen kadınların görünür olmaması, farklı düşünceler dolayısı ile ortaya çıkan çatışmaların aşılamıyor oluşu, 4. Kurultayda ortaya çıkan ‘erkek başkan konuşsun-konuşmasın’ tartışmasının kadınları böldüğü, uzaklaştırdığı ve örgütlenmeye zarar verdiği, erkek üyelerin toplumsal cinsiyet konusuna olan mesafesi **olarak öne çıkmaktadır.**

TMMOB ŞPO kadın çalışmalarının olumlu görülen yanları ise; kurulduğu günden bu yana gittikçe güçlenen ve oda örgütlülüğü içerisinde kendisine yer açan bir örgütlenme olması, oda başkanlarının ve yk üyelerinin erkek ağırlıkta olmasına karşın odada bir kadın hareketliliğinin ve kadın etkinliğinin yaşanıyor olması, çalışma yaşamlarında iktidarın mağdur ettiği, işsiz bıraktığı ya da baskıladığı kadın meslektaşların yanında olduğunu gösteren açıklamalar ve eylemlerde bulunuyor olması, TMMOB’nin aksine erkek egemenliğinden sıyrılmış bir çalışma biçiminin yürütülüyor olması, basılı yayın ortaya konması (haber bülteni kadın özel ekleri),

toplumsal cinsiyet ve kent-mekana ilişkin bir sempozyum düzenlenmiş olması, düzenli olarak toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimlerinin verilmesine ve eş başkanlığın ilke olarak belirlenmesine ilişkin genel kurul kararının olması olarak **ortaya çıkmaktadır. Olumsuz görülen yanları ise;** çalışmaların bürokratik engellere takılıyor olması, yönetim kurullarındaki kadın sayısının toplam kadın üye sayısına oranla düşük olması, Toplumsal Cinsiyet eğitimi seminerlerinin tüm şubelerce hayata geçirilmiyor olması, komisyon çalışmalarında farklı düşünen kadınların görünür olmaması, komisyon toplantılarına katılımın son dönemlerde azalması, komisyon çalışmalarına tüm üyelerin katılımının sağlanması yönünde iyi bir örgütlenmenin gerçekleştirilemiyor olması, ilke olarak benimsenmiş olmasına rağmen eş başkanlık sisteminin ihmal ediliyor oluşu, çalışmaların kentsel mekanda kadın sorununun giderilmesine ilişkin bir sonucunun olmaması, kadın örgütleri ile işbirliği ve dayanışmanın yetersiz olması, yerel düzeyde etkin bir çalışma olmaması **olarak öne çıkmaktadır.**

TMMOB ve ŞPO bünyesinde gerçekleştirilen kadın çalışmalarının kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan sorunların ve eşitsizliklerin çözümüne ilişkin politikalar yürütüp yürütmediğinin sorulduğu 84. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 11'inin soruyu yanıtsız bıraktığı, 3'ünün soruya 'bilgim yok' olarak yanıt verdiği, 7'sinin 'evet' cevabı verdiği, 'evet' cevabı veren **9 no'lu katılımcının;** *"..kadın çalışmaları ve toplumsal cinsiyete yönelik politikaların örgütlü bir yapı içerisinde üretilmesinin önemli olduğunu düşünüyorum. Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik yürütülen çalışmaların ve eylemliliklerin farkındalığı arttırdığını ve bu sayede bir bilinç düzeyi oluşturabileceği fikrindeyim"*, **11 no'lu katılımcının;** *".. TMMOB örgütlülüğü içinde kadın temsiliyeti oldukça yetersiz oranda. Eş temsiliyet kararları alındı ancak uygulamada değil. Alınan kararların hayata geçirilmesi gerekli.."*, **13 no'lu katılımcının;** *"..daha ivmelendirici, etkin çalışmalar için zaman-mekan-finance kaynaklı sınırlılıklar var. Ancak en önemli sorun demokratik kanalların kapalılığı. Çok etkili politika üretilmediğimiz bir gerçek. Bu kanalları açmak için yapılabilecekler üzerinde her zamankinden çok çalışmamız gerekiyor"* **diyerek açıklama yaptığı görülmektedir.**

Katılımcıların 10'unun 'hayır' cevabı verdiği, 'hayır' cevabı veren 1 no'lu katılımcının; *".. hala yolumuzu bulmaya çalışıyoruz. Hiç bir strateji dokümanı ve çalışması çıkmadı"*, **15 no'lu katılımcının;** *"..yapılan çalışmaların kağıt üzerinde kaldığı sürece işe yaramayacağını düşünüyorum"*, **17 no'lu katılımcının;** *"..somut olarak böyle bir şeye tanık olmadım"*, **37 no'lu katılımcının;** *"..Ankara şubedeki*

çalışmalar ve etkinlikler dışında kadın örgütlülüğünün çok da fazla görünür olmadığını düşündüğüm için bu konuda dikkatimi çeken bir çalışmaya rastlamadım” diyerek açıklama yaptığı görülmektedir.

Katılımcıların 5’inin ise soruya aşağıdaki gibi yanıt verdiği görülmektedir:

“ŞPO da yürütülen çalışmalar daha çok örgüt içinde yer alan kadınlar ve erkekler nezdinde, soruna farkındalık oluşturma ve bu konuda bakış açısı geliştirme noktasında henüz. Örgütün genelinde bu bakış açısı ana akımlaştıkça ve toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen politikalar içkinleştikçe örgütün çalışmalarının bu anlamda da kentsel yaşama katkı sunacağını düşünüyorum.” (2 no’lu katılımcı)

“Bu çok fazla sey beklemek olur. Odaların ve TMMOB’nin her konuda sesi kısılmış durumda, anaakım medya açısından görünmez durumdayız, dolayısıyla bu çok çok zor. Bu aşamada benim odadan beklediğim de bu değil. Kendi üyelerini etkileyerek, yani doğrudan planları yapan, onaylayan, ihaleye veren, kabul eden insanları etkileyerek, plan yapım süreçlerine dolaylı müdahil olması, kararlar alınırken toplumsal cinsiyete dayalı sorunlar da göz önünde bulundurularak alınması. Yani suyun başında durması. Oda bunu yapabilir. Tüm toplumu değiştirecek bir toplum mühendisliği buranın konusu değil, bugün mümkün de değil. Gelecekte belki.” (3 no’lu katılımcı)

“Politika ve siyasa üretimi iktidar organlarıyla bağlantı içinde yapılan birşey. Biz hala TMMOB içindeki iktidar yapılarıyla mücadele yürütüyoruz. TMMOB dışı iktidar yapılarına çok zaman ayıramadık o nedenle. Bu bir kenarda durmak üzere, ŞPO Kadın Sempozyumu’nun bu yönde önemli bir zemin olabileceğini düşünüyorum.” (6 no’lu katılımcı)

“TMMOB’nin politikalarının daha çok söylemde kaldığını, ŞPO’nun ise etkin şekilde öneri geliştirdiğini görmekten büyük mutluluk ve gurur duyuyorum. Hem örgütümüz içindeki kadın yöneticiler hem de kent idarecileri planlı kadınların neler söylediklerine kulak kesiliyorlar ama sanıyorum tüm bu toplam içerisinde her iki kesimin de uygulamaya geçmek konusunda biraz daha hızlı olmalarını beklemek gerekiyor.” (24 no’lu katılımcı)

“TMMOB bünyesinde de erkek egemen bir yapının hakim olduğunu ve bu yapının içinde kadın arkadaşlarımızın kararlı bir şekilde gösterdikleri direnci destekliyorum. Özellikle kadın arkadaşlarımızı topluma ve çevreye karşı daha duyarlı buluyorum.” (34 no’lu katılımcı)

84. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde soruya açıklamalı olarak yanıt veren katılımcıların genel olarak; TMMOB ve ŞPO bünyesinde gerçekleştirilen kadın çalışmalarının farkındalığı arttırmak, bilinç düzeyi yaratmak gibi hedefler içerdiğini, bu durumun kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan sorunların ve eşitsizliklerin çözümüne ilişkin politikalar üretilmeyeceği anlamına gelmediğini, bunun ileride olabileceğini ancak bunun öncelikli ve doğrudan bir hedef olmadığını üzerinde durdukları görülmektedir. Çalışmaların henüz yeni olması, politika üretme ve uygulamanın öncelikle toplumsal cinsiyete ilişkin bir bakış açısının oluşmasını gerektirmesi, bu bakış açısının oluşmasının örgütsel yapının

erkek çoğunluklu ve erkek egemen olması dolayısıyla çok kolay olmaması gibi nedenlerle hedefler doğrultusunda alınan kararların hayata geçmesinin zaman alıyor olmasının da belirtilenler arasında olduğu görülmektedir.

Dördüncü grup yanıtlar temel alınarak bir değerlendirme yapıldığında, katılımcıların; TMMOB ve ŞPO örgütlülüğü içerisinde aktif görevler üstlenen, özellikle ŞPO bünyesinde yürütülen kadın çalışmalarında büyük ölçüde yer alan kadınlar oldukları, küçük bir kısmı hariç çoğunluğun TMMOB ve ŞPO bünyesi dışında herhangi bir kadın örgütünde görev almadığı, içinde yer alıyor olmalarına rağmen TMMOB ve ŞPO örgütlülüğü içerisinde yürütülen kadın çalışmalarına eleştirel bir yaklaşıma sahip oldukları, çalışmaların geleceği adına genel olarak umutlu oldukları ve özellikle ŞPO'nun TMMOB'ne göre kadın çalışmaları alanında demokratik kanallarının daha açık olduğunun üzerinde durdukları, ayrıca özellikle TMMOB'nin erkek çoğunluklu yapısı ve erkek egemen tutumu/iktidarı karşısında kadın çalışmalarını yürütmenin zorluğu ve önemi üzerinde durdukları, bir arada olmaya, kadın meslektaş dayanışmasına önem ve değer verdikleri, en büyük hedefin TMMOB ve ŞPO özelinde kent planlama disiplini içerisinde bir toplumsal cinsiyet bakış açısının gelişmesi, üyelerin bu yöndeki farkındalıklarının artması olarak öne çıktığı, bakış açısının oluşması halinde hedefler doğrultusunda alınan kararların hayata geçebileceği, hem örgüt yapısında hem kentsel yaşamda süregelen toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi yönünde olumlu sonuçlar alınabileceği yönünde değerlendirmelerin yapıldığı görülmektedir.

3.6.5 Kent Planlama ve Toplumsal Cinsiyete İlişkin Bulgular ve Değerlendirme (85-87)

Araştırmaya katılan 37 kadının; kent planlama ve toplumsal cinsiyet arasında nasıl bir ilişki kurdukları, kent planlamanın toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi üzerinde ne derece etkin bir role sahip olabileceğini düşündüklerinin anlaşılması ve buna yönelik önerilerinin elde edilmesi için sorulan 85. ve 87. sorular arası 5. grup sorulara verdikleri yanıtlar aşağıda yer almaktadır:

Kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan sorunların ve eşitsizliklerin çözümünde ya da azaltılmasında kent planlama politikaları ve uygulamalarının etkin bir araç olup olmadığının sorulduğu 85. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 1 no'lu katılımcının; kent yönetimine yönelik tüm mekanizmaların toplumsal cinsiyet eşitsizliğine kör olduğu ve bu sebeple de

sorunların yeniden üretilmeye devam ettiğini, **2 no’lu katılımcının**; ulaşım, kamusal alanların etkin kullanımı, planlamaya katılım, kamu hizmetlerinin dağılımı gibi başlıklarda yürütülecek çalışmaların eşitsizliklerin giderilmesinde etkin bir araç olabileceğini, **3 no’lu katılımcının**; planın çok önemli bir araç olduğunu, yaşadığımız mekanların üstümüzdeki etkisinin görmezden gelinemeyeceğini, mevzuattan ziyade plancının ve karar alıcıların nasıl düşündüğünün çok önemli olduğunu ve ‘kafa yapılarının’ değişmesi gerektiğini ancak yine de planlama mevzuatında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesine yönelik evrensel bazı düzenlemelere de ihtiyaç olduğunu, bugün kentlerin sadece otomobiller, erkekler ve yetişkin insanlar için tasarlandığını ve bunun değişerek kentlerin herkes için tasarlanması gerektiğini, **4 no’lu katılımcının**; tüm insanların özgür anlamda hareket edeceği mekansal bir mevzuat olmadığı sürece bir adım öne gitmenin mümkün olmadığını, **5 no’lu katılımcının**, etkin olabileceğini düşündüğü, **6 no’lu katılımcının**, kent planlama politikalarının çok önemli bir başlangıç olduğunu ancak yeterli olmayacağını, “güneşin altındaki her şeyle ilgili olan bir konuda” kent planlama politikalarının sınırlı bir katkı yapacağını, yürürlükteki imar mevzuatının toplumun yaşadığı mekana değil, toplumsuz bir mekana yönelik olduğunu ve bu şekilde de mevzuatın aslında eşitsizliklerin üretilmesine yardım ettiğini, **7 no’lu katılımcının**, mevzuatın aslında engel teşkil etmediğini, plan onama makamının başında bulunan kişilerin bilgisi ve ilgisi ile hayata geçebilecek pek çok düzenlemenin olabileceğini, **9 no’lu katılımcının**; kent planlama politikalarının toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması veya çözümünde çok önemli olduğunu düşündüğünü ancak planlamayı teknik bir iş olarak gören mevcut planlama mevzuatının buna kesinlikle izin vermediğini, **10 no’lu katılımcının**; mevcut planlama mevzuatının sermaye piyasası üzerinden şekillenmiş olduğunu bu sebeple de kent planlama politikalarını ve uygulamalarını kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan sorunların çözümüne dair etkin bir araç olarak görmesine rağmen bunun bu mevzuat hükümleri kapsamında mümkün olmayacağını, **11 no’lu katılımcının**; kentsel alanda kadın sorunlarının tespitinin yapıldığı ve çok katılımlı yürütülen bir plan çalışması ile mümkün olacağını, **12 no’lu katılımcının**; kent planlama politikalarının etkin bir araç olabileceğini ancak mevcut mevzuat ve mevcut ‘akıl’ ile bunun gerçekleştirilebileceğine inanmadığını **14 no’lu katılımcının**; kent planlama politikalarının etkin bir araç olabileceğini düşünmediğini, konunun daha çok temel eğitim ile ilgili olduğunu düşündüğünü, **15 no’lu katılımcının**; toplumda yaygın olan ‘erkek zihniyetinin değişmediği sürece kent

planlama politikalarının da işe yaramayacağını, toplumsal cinsiyete ilişkin sorunların kentsel politikalardan kaynaklı değil, sosyolojik yapıdan kaynaklı olduğunu, **16 no'lu katılımcının**; mevcut mevzuat kapsamında bunun ne kadar olabileceğinin tartışmalı olduğunu, mevcut mevzuata göre kadın, yaya, engelli gibi grupların ihtiyaçlarına ilişkin düzenlemelerin minimize edildiğini, binalar arası mesafelerin azaltıldığı, yeşil alan miktarının azaldığını, araç öncelikli ulaşım politikalarının teşvik edilmekte olduğunu, parksız, bahçesiz, yaya erişimi imkansız mekanların tasarlanmakta olduğunu, **17 no'lu katılımcının**; sadece kadın dostu bir kent ya da kentsel mekan algısına ve bu algının yaygınlaştırılmasına oldukça karşı olduğunu, evrensel tasarım ilkeleri ⁵⁵ göz önünde bulundurularak tasarım yapıldığı takdirde herkes için yaşanabilir kentlerin elde edileceğini, **20 no'lu katılımcının**; kadın ve erkeklerin daha çok bir arada bulunabilecekleri ve güvenli mekanların kentsel tasarım yolu ile üretilbileceğini, **21 no'lu katılımcının**; kadınların ve çocukların toplumda rahatça bisiklete binmesi, spor yapması, açık yeşil alanlarda vakit geçirebilmesi için kent planlama mevzuatında önemi pek olmayan yayaların ve kaldırımların ön plana çıkarılması gerektiğini, **22 no'lu katılımcının**; mekansal planlama ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilebileceğini düşünmediğini bunun 'mekana gereğinden fazla önem atfetmek' olacağını ayrıca 'kadın parkları, kadın toplu taşıma-ulaşım araçları' gibi istenmeyen sonuçların üretilmesine de neden olabileceğini, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilebilmesi için yapısal sorunların çözümünün gerektiğini düşündüğünü **23 no'lu katılımcının**; kadın sığınma evlerinin planlama yapılırken kentin bir ihtiyacı olarak kolay erişilebilir yerlerde planlanabileceğini, planlama mevzuatına bununla ilgili hükümler eklenebileceğini, **24 no'lu katılımcının**; kentsel planlama ve tasarım politikalarının, bahsi geçen sorun ve eşitsizliklerin azaltılmasında veya tamamen ortadan kaldırılmasında önemli araçlar olduğunu düşündüğünü ancak hakim anlayışın toplumsal cinsiyet duyarlı siyasal ve mekansal politikalardan uzak kalmayı tercih etmesi nedeniyle henüz etkin şekilde kullanılamayan araçlar olduğunu gördüğünü, kullanıcıların karar alma süreçlerine aktif katılımlarının sağlanması ve ortaya çıkan talep ve ihtiyaçlar doğrultusunda mekan politikalarının geliştirilmesi ve bunların uygulanmasının bir meşruiyet zemini oluşturacağını düşündüğünü, **25 no'lu katılımcının**; plan yapım ve uygulama süreçlerine kadınların katılımının önemine vurgu yaparak tüm bireylerin yaşadığı kentsel mekanın oluşturulurken "herkes için planlama" yaklaşımının belirlenmesi

⁵⁵ Evrensel Tasarım İlkeleri: Kentsel çevrenin eşit olanaklarla her türlü birey tarafından kullanılabilirliğinin sağlanması yönünde gelişen bir tasarım yaklaşımı

gerektiğini, **26 no'lu katılımcının**; “merkezden yönetimle ve her yer için aynı yasa ve yönetmeliklerle değil yerelden toplumun her bir bireyi (kadın erkek eşit) ne istediğine odaklanarak çözüm üretilebileceğini” düşündüğünü, **27 no'lu katılımcının**; kent planlama politikalarının dolaylı yoldan etkin bir araç olabileceğini, toplumsal cinsiyete ilişkin sorunların toplumsal bilinç düzeyinin yükseltilmesi ile çözülebileceğini düşündüğünü, **28 no'lu katılımcının**; mevcut mevzuat ile bunun zor olacağını ancak planlar yapılırken erişilebilirliğin göz önünde bulundurulması gerektiğini, katılımcılığın ise çok önemli olduğunu, **29 no'lu katılımcının**; “imar mevzuatı ile çözüm oluşturulamayacağını, şehircilik temelli bir yaklaşımla problemlerin çözülebileceğini, bunun için sosyal yapının da dikkate alındığı ve çözüm önerilerinin oluşturulduğu kentsel politikaya ihtiyaç duyulduğunu” düşündüğünü, **30 no'lu katılımcının**; kent içinde yer alması gereken tesis ve faaliyetlerin artırılması için özellikle imar mevzuatı kapsamında zorunluluklar getirilmesi ve yapılmadığı takdirde cezaların belirlenip takibinin yapılmasının sağlanması gerektiğini, **31 no'lu katılımcının**; kent planlama politikalarının, kentsel toplumsal cinsiyete ilişkin sorunların bir kısmını çözebileceğini düşündüğünü, **34 no'lu katılımcının**; planlama ve kent politikalarının kentlerdeki eşitsizliği azaltmak, yaşanabilir çevreler yaratmak üzere ve yaşayanların sosyal yapısı da göz önünde bulundurularak kurgulandığında toplumsal cinsiyete ilişkin sorunların çözümüne de katkı sağlayacağını, **35 no'lu katılımcının**; planlama kararları ile kamusal alanların üretiminin artırılması, bütünlüğünün sağlanması, güvenliği artırıcı öğelerle (ışık çeşitli tasarım düzenlemeleri vb.) toplumun ihtiyaçlarını kapsayan mekansal üretimlerin sağlanabileceğini fakat kadınlar olarak kamusal alanda eşit olmayı, üretim, iletişim ve her alanda yaşanan ayrımcı dışlayıcı bir erliğin çözümünün sağlanmadan mekânsal üretimlerin de kadınlar açısından büyük bir dönüşüm sağlayacağını düşünmediğini, **36 no'lu katılımcının**; planlama politikaları ile daha güvenli çevrelerin yaratılabileceğini, güvenlik nedeniyle kullanılamayan mekanların kullanılabilir hale getirilebileceğini, tasarım rehberlerinin ⁵⁶ yapılabileceğini ve bunların toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı önlemler olacağını ancak eşitsizlikleri ortadan kaldırmayacağını **düşündüğünü ifade ettiği görülmektedir.**

85. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; katılımcıların görüşlerine göre, planlama mevzuatında toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yol açan ya da onun sürmesine hizmet eden, planlamayı teknik bir işe indirgeyen, kentlilerin

⁵⁶ Tasarım Rehberi: Mekanın biçimlendirilmesinde yazılı ve görsel detaylar içeren, uygulamaya yönelik alternatifler sunan, kurallar tanımlayan, açıklayıcı ve yönlendirici belgelerdir.

gereksinimlerine yönelik değil de sermaye piyasasının gereklerine yönelik kararların üretilmesine ilişkin bir yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşım gereği, mevzuata uygun olarak üretilen kent planları dahi; kentte yaşayan her kesimden bireyin gereksinimlerine karşılık vermemekte, kadın, yaya, engelli gibi gruplar göz ardı edilmekte, katılımcı bir süreç yürütülmemekte ve her yer için aynı standartlarda, aynı koşullara sahip plan kararları üretilmektedir. Buradan hareketle, 85. soruya cevap veren **30 katılımcıdan; 12'sinin** (1, 2, 3, 5, 7, 11, 20, 24, 25, 28, 30, 34 no'lu katılımcılar) yukarıda bahsi geçen sorunlara rağmen, karar alıcıların ve kent plancılarının toplumsal cinsiyet etkenine duyarlı bir bakış açısı geliştirmesi doğrultusunda kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan sorunların ve eşitsizliklerin çözümünde ya da azaltılmasında kent planlama politikaları ve uygulamalarının **etkin bir araç olabileceğini, 8'inin** (4, 9, 10, 12, 16, 21, 23, 26 no'lu katılımcılar) **bunun ancak** mevcut mevzuatta bir takım değişiklikler olması ve yukarıda bahsi geçen sorunlu durumların ortadan kalkması **durumunda mevcut olabileceğini belirttikleri görülmektedir. Katılımcılardan 5'inin** (6, 27, 31, 35, 36 no'lu katılımcılar) kent planlama politikaları ve uygulamalarının kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan sorunların ve eşitsizliklerin çözümünde ya da azaltılmasında **sınırlı bir katkısının** olabileceğini belirttiği, bahsi geçen sorunların sebeplerinin çok boyutlu olduğuna ve bu sorunların kökeninde ağırlıkla ataerkil kültür, toplumsal bilinç düzeyi, eğitim seviyesi gibi etkenlerin olduğuna dikkat çektikleri görülmektedir. Bu katılımcılar, kent planlama politikaları ve uygulamaları ile güvenli kentsel mekanlar elde edilebilmekte olduğuna ancak eşitsizliklerin tamamen ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığına üzerinde durmaktadırlar. **3 katılımcının ise** (14, 15, 22 no'lu katılımcılar), toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin kökeninde ataerkil geleneğin ve eğitim eksikliğinin olması, bunun "mekana gereğinden fazla önem atfetmek" olması, pembe otobüs uygulamaları gibi istenmeyen sonuçlara sebebiyet verebilecek olması gibi gerekçelerle kent planlama politikaları ve uygulamalarının **etkin bir araç olamayacağını** belirttikleri görülmektedir.

Kentsel alanda yaşanan kadına yönelik şiddet olaylarının artmasında kent mekanının ve kentsel hizmetlerin organizasyonunun etkisinin olup olmadığı, varsa ne şekilde olduğunun sorulduğu 86. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde;

1 no'lu katılımcı; kadının kentsel mekanda sözel ve fiziksel tacize uğramasının kent mekanında alınacak önlemlerle engellenemeyeceğini, bu tarz

şiddetin toplumsal yaklaşım, cinsiyet rolleri, hukuk, emniyet güçlerinin tutumu vb. açılardan “normal” karşılandığı müddetçe önüne geçilemeyeceğini vurgulamaktadır. Katılımcı, kadınlar için şiddet görmenin “normal” karşılandığı durumlara örnek olarak şunları söylemektedir: *“İzmir’de Basmane’de gece pavyonların önünden geçerken elle taciz edilmeniz olası ya da oteller bölgesine girerseniz tecavüze uğrayabilirsiniz. Kentin ‘erkeklerle yönelik hizmetler sunan’ bölgelerinde kamusal alanda dahi olsanız her türlü şiddeti görmeniz olağan karşılanacaktır... herhangi bir konut alanında özellikle gece vakti ve insansız bir sokakta da aynı şeyi yaşamak mümkün”* Ancak cinsel taciz için durumun değiştiğini *“herhangi bir kamusal alanda cinsel bir ilişkiye izleyici olunamayacağı için aydınlatma, kentsel hizmetler gibi meseleler daha önemli hale geliyor”* sözleri ile belirtmektedir. Bunun yanı sıra, kent parklarının da insan sayısının az olduğu saatlerde görece daha tekinsiz hale geldiğini, toplu taşıma hizmetlerinin özellikle belediye hizmet ya da kamu hizmeti olarak sunulmadığı durumlarda da (dolmuş, halk otobüsü) gece oldukça güvensiz hissettirdiğini ifade etmektedir. Katılımcı, çok sayıda okulun yan yana dizildiği imar planlarının ürettiği mekanların da aynı şekilde çok korkutucu sokaklar ürettiğini, gece tamamen tekinsiz alanlara dönüşen bu tip kullanımların peşi sıra dizildiğinde çok uzun bir tehlike tüneli ürettiğini belirtmekte ve balkon kullanımına ve dar kaldırımlara ilişkin şunları söylemektedir:

“Kentlerde balkon kullanımı da çok önemli. Balkon sokakla konut arasındaki yarı özel alan olarak kullanıldığında ve balkonlarında insanlar oturan bir sokaktan yürürken sokak çok daha güvenli hale geliyor. Belki taksit düğmeleri gibi polis çağırma düğmeleri de olsaydı mutlaka birkaç kere kullanmış olurdum. Ayrıca dar kaldırımlı sokaklar da çok korkutucu. Her an bir arabanın içine çekilecekmiş gibi hissettiriyor.”

2 no’lu katılımcı; mekanın organizasyonunun şiddet olaylarına etkisi olduğunu düşündüğünü, şiddeti görünmez kılan veya gizleyen düzenlemelerin şiddetin artmasına neden olduğunu belirtmektedir.

3 no’lu katılımcı; eğitim, sağlık, çocuk bakımı gibi kentsel hizmetlerin kadınların erişim alanı içinde olması, kadınların güvenle buralara gidebilmesi gerekliliğini vurgulayarak, gündelik hayatın her bir işlevinin kentte bir mekanda yer aldığını bu sebeple her mekanın kadınlar için güvenli olacak şekilde tasarlanması gerektiğini ifade etmekte ve şöyle söylemektedir:

“Tek başına en büyük etki olduğunu düşünmüyorum ancak topyekun yavan apartmanların, sokaksız mahallelerin kaldırımsız yolların bizi insanlıktan çıkardığını ve şiddetin artmasına neden olduğunu düşünüyorum. Bu şiddetin ana mağduru da hep kadınlar oluyorlar tesadüf olmayan biçimde.”

4 no'lu katılımcı; bazı mekanların kadın erkek kullanıcılara göre ayrıştığını, erkeklerin ağırlıkla kullandıkları mekanlarda yer alan bir kadının şiddet görmeye çok yaklaştığını, şiddetin farklı türlerinin olduğunu, erkek nüfusun yoğun olduğu sanayi bölgesinde yer alan bir yerde yemek yemeye gittiğinde erkeklerin aldığı hizmeti alamayarak bir çeşit şiddete maruz kaldığını hissettiğini belirtmektedir.

5 no'lu katılımcı; cevabını sadece “kesinlikle evet” olarak vermektedir.

6 no'lu katılımcı; kadın otobüs sürücüleri örneğini vererek, kamusal alanda çalışan/görünür olan kadın personelin artmasının önemli olduğunu, **7 no'lu katılımcı;** kentsel mekanlar ve bunların birbirleri ile ilişkilerinde eğer güvenlik bir sorun oluşturuyor ise kadına yönelik şiddetin yaşanmasının kaçınılmaz olduğunu, **9 no'lu katılımcı;** kent mekanının şekillenme biçimi ve kentsel hizmetlerin yönetim şeklinin toplumda yaşayan her bireyi etkilemekte olması sebebiyle kadına yönelik şiddet olaylarını da arttırdığını, **10 no'lu katılımcı;** kadına yönelik şiddeti bir otobüs [pembe otobüs uygulaması kastediliyor] ayarlayarak ya da 'kadına yer veriniz' tabelalarıyla azaltmanın ya da yok etmenin mümkün olmadığını, **11 no'lu katılımcı;** kentin sokak, cadde ve parklarının güvenli olmasının caydırıcı bir etki yaratabileceğini, **12 no'lu katılımcı;** serbest piyasa ilişkilerinin ve kapitalizmin etkisini büyük kentlerde daha şiddetli hissettirdiğini ve bu durumun yorgunluk, gerginlik ve güçsüzlük hissi yaratması sebebi ile erkekleri saldırganlaştırdığını ve bunun yanı sıra kentsel yaşamda kadınların 'daha özgür' olmalarının onları korkuttuğunu, **14 no'lu katılımcı;** etkisi olabileceğini ama etkisi olma ihtimalinin %10'u geçmeyeceğini, **15 no'lu katılımcı;** kadına yönelik şiddetin ataerkil toplum yapısının alenen desteklenmesinden kaynaklı olduğunu, kent mekanının ve kentsel hizmetlerin organizasyonunun etkisinin olmayacağını düşündüğünü, **16 no'lu katılımcı;** tüm kamusal alanların aydınlatılması, kadın perspektifli ulaşım düzenlemeleri ve acil yardım butonlarının işe yarayacağını belirtmektedir.

17 no'lu katılımcı; kadınlar da dahil herkesin özel mekana itilmesinden, kamusal mekanın sosyalleştirici, tanıştırıcı ve dinamik özelliklerinden arındırılmasından kaynaklı sorunlar yaşandığına inandığını, bunun ekonomik, politik, çevresel olarak üretilen ilkelerin fiziksel mekana kaçınılmaz olarak yansıyan bir sonuç olduğunu, son yıllarda artan bir konut biçimi olan TOKİ yerleşimlerinin, bu tür çevreleri daha da görünür kıldığını, özel hapishanelere kapatılmış, kamusal ve çevresel değeri olmayan, ulaşım bağlantıları zayıf izole adalar ve bu mekanlarda 'yaşayan' insanların zarar gören psikolojilerinin bile tek başına bu tür şiddet olaylarının artmasına sebep olabileceğini, **20 no'lu katılımcı;** yerel yönetimlerin ve

sivil toplum kuruluşlarının toplumsal güvenin sağlanması yönünde etkin bir rol izleyerek kentsel hizmetler üretmesi ile kadına yönelik şiddetin azaltılmasının mümkün olabileceğini ve ulusal politikalarda da ciddi revizyonlar yapılması gerektiğini, **22 no'lu katılımcı**; gün ortasında, kalabalığın içinde gerçekleşmiş şiddet vakalarının sayısının azımsanmayacak kadar çok olduğunu bu sebeple kent mekanının ve kentsel hizmetlerin organizasyonunun şiddeti azaltacağını düşünmediğini, **23 no'lu katılımcının**; park alanı, yürüyüş-koşu parkuru gibi alanların erişilebilirliğinin kolaylaştırılması, alt geçitlerden kaçınılması, bu mekanların iyi aydınlatılmasının etkili olacağını, **24 no'lu katılımcı**; kentsel hizmetlerin hem organizasyonunda hem de dağıtımında toplumsal cinsiyet hassasiyetlerini gözetenmeyen, adil ve erişilebilir olmayan, ayrıştırıcı olan politikaların yürütüldüğünü, şiddetin önüne geçen adımların atılmadığını, aksine onu meşru kılan söylemlerin türetildiğini, gerekli güvenlik önlemlerinin alınmamasının kadına yönelik şiddet olaylarının artmasında önemli etkenler olduğunu, kent mekanının ihtiyaçlara yönelik, katılımcı ve çözüm odaklı olmaktan uzak şekilde düzenlenmesinin de şiddet olaylarını artıran, bu şiddetin failleri için ise caydırıcı olmayan yöntemler olduğunu, **25 no'lu katılımcı**; şiddet olaylarında kentsel mekanın temel etken olduğunu düşünmediğini ancak yaratılabilecek mekanlar ve kentsel donatı dizimleri ile kadının kendini kentsel mekanda daha güvende hissetmesinin sağlanabileceğini düşündüğünü, **26 no'lu katılımcı**; betonlaşmanın verdiği gerginlik ve dezavantajlı grupları düşünerek tasarlanmayan kentlerin şiddet olaylarının artması üzerinde etkisi olduğunu ancak konunun daha çok medya ve ülke kanunlarıyla ilgili olduğunu, **27 no'lu katılımcı**; kent mekanının ve kentsel hizmetlerin organizasyonunun kadına yönelik şiddet olaylarının azalmasına etkisi olabileceğini düşünmediğini ancak belirli politikaların kültürel ve sosyolojik gelişim sağlanmasına katkısı olacağını, **28 no'lu katılımcı**; mekanı şekillendirenin de şiddeti yaratan zihniyet olmasından dolayı kesinlikle etkili olduğunu, **29 no'lu katılımcı**; kentsel mekandaki iyileştirmelerin tek başına yeterli olmayacağı, bu problemin çok yönlü ele alınması gerektiğini düşündüğünü, kentsel mekanın oluşumunun en önemli etkenlerinden birinin ekonomik yapı ve toplumsal yapı olduğunu, **30 no'lu katılımcı**; kentlerin çok kalabalık olmasının şiddet olaylarını arttırabiliyor olabileceğini ancak esas olarak devletin bu konuda kararlı bir politika izlemesi gerektiğini, **31 no'lu katılımcı**; kadına yönelik şiddetin genel olarak psikolojik olduğunu, doğru kentsel planlama ve politikalar ile toplumun yönlendirilip belirli bir bilinç aşılması ile dolaylı olarak şiddetin azaltılabileceğini, **34 no'lu katılımcı**; planlamadaki kararların sadece

fiziksel ve mekansal düzenlemeler içermeyip aynı zamanda insanların sosyal ve psikolojik yapısını da etkilediğini düşündüğünü, **35 no'lu katılımcı**; kadınların yaşadığı şiddet olaylarının bir çoğunun ıssız sokaklarda gerçekleştiğini, **36 no'lu katılımcı**; içinden geçmek zorunda kalınan uygulanamamış sosyal teknik altyapı alanlarının yerine kalan metruk alanların, تنها kıyıda köşedeki küçük parkların, aydınlatması olmayan yolların, park etmiş araçların arkasında kalan kaldırımların, kuytulara kalmış durakların şiddet mekanları haline geldiğini **belirtmektedirler**.

86. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; soruya yanıt veren 29 katılımcıdan **23'ünün (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 14, 16, 20, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 31, 34, 35, 36 no'lu katılımcılar)** kentsel alanda yaşanan kadına yönelik şiddet olaylarının artmasında kent mekanının ve kentsel hizmetlerin organizasyonunun etkisi olduğunu, **5'inin (10, 15, 22, 27, 29 no'lu katılımcılar)** etkisi olmadığını; şiddet olayları yaşanmasının kökeninde ataerkil kültür olduğunu, **1'inin (17 no'lu katılımcı)** ise kent mekanının ve kentsel hizmetlerin organizasyonunun sadece kadınlara yönelik şiddet olaylarında değil herkese yönelik şiddet olaylarında etkili olduğunu belirttiği görülmektedir. **Katılımcılar**; gece kullanımı olmadığı için karanlık ve sessiz olan okul gibi kamu binalarının çevresinin, altgeçitlerin, dar kaldırımlı yolların, çok kalabalık alanların, tenhada kalan parkların, aydınlatması iyi olmayan sokak, park ve spor alanlarının park etmiş araçların arkasında kalan kaldırımların, kuytuda kalmış otobüs duraklarının şiddet mekanları oluşturduğunu, herhangi bir olay deneyimlemeseler dahi kadınların bu tip yerlerden geçerken tedirgin olduklarını ve eğer mümkünse geçmemeyi tercih ettiklerini belirtmektedirler.

Kentsel alanda yaşanan kadına yönelik şiddet olaylarının kentsel mekansal düzenlemeler ve bazı kentsel hizmetler yolu ile azaltılıp azaltılamayacağını sorulduğu 87. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; **3, 4, 5, 7, 10, 16, 26, 28, 34, 35 no'lu katılımcıların** sadece 'evet' olarak yanıt verdiği, **17 ve 22 no'lu katılımcıların** sadece 'hayır' olarak yanıt verdiği, **1 no'lu katılımcının**; "konut alanlarında ticari birimlerin mutlaka yer alması, bu birimlerin bir kısmının gece kullanımına da açık birimler olması", "aydınlatma elemanlarının yeterli olması", "kaldırım genişliklerinin uygun olması", "konut tasarımında balkonların geniş ve kullanılabilir olması", "gece kullanımı olmayan okul gibi büyük araziler gerektiren kullanımların tek noktada yoğunlaşmaması", "toplu taşıma hizmetlerinin kamu sektörü tarafından gerçekleştirilmesi ya da sürekli GPS, kamera vb. ekipmanla izlenmesi" gibi önerilerde bulunduğu, **2 no'lu katılımcının**; mahalle ölçeğinde kamusal mekanın güvenliğinin kılındığı durumlarda (ışık, güvenlik görevlisi,

yaşatılan canlı organizasyonlar... vb) şiddet/ taciz gibi durumlarla karşılaşılmasının mümkün olmayacağını ifade ettiği, **6 no'lu katılımcının**; kolluk kuvvetleri yanında belediyelerin zabıta personelinin de uyguladığı Kabahatler Kanunu'nun çerçevesinin yorumunun çok önemli olduğunu, bu kanuna dayanarak bira içen kadına ya da travestiye yaptırım uygulandığını ama tacizci erkeklere yönelik çıkarımların olmadığına dikkat çektiği, **9 no'lu katılımcının**; kentin yalnızca içinde yaşadığımız sokaktan, binalardan, fiziksel mekandan ibaret olmadığını, içinde yaşadığımız toplumun kültürel ve sosyal yapısının etkileşim içerisine girdiği bir mekan olduğunu, bu nedenle kent mekanının nasıl şekillendiğine, ne kadar güvenli olduğuna, mekanın eril niteliğinin ne kadar azaltıldığına göre kadına yönelik şiddet olaylarında kısmen azalma yaşanabileceğini, bu durumun toplumun bilinçlenmesinden bağımsız değerlendirilemeyeceğini ifade ettiği, **11 no'lu katılımcının**; kamera sisteminin caydırıcı bir etki yaratabileceğini dile getirdiği, **12 no'lu katılımcının**; aydınlık alanlar, güvenlik güçlerine kolay erişim olanakları, toplu taşıma araçlarının durak yerlerinin konumu/durak dışı belli saatlerde inmelerine olanak sağlanması, spor ve kamusal yeşil alanların ulaşılabilirliği, aydınlatılması, sığınma evleri, avukat vb hizmetlere ulaşım olanaklarının artırılması, bu konuda eğitim veren mekanların artırılması, her şeyden önce erkeklere eğitim verilmesinin gerekli olduğunu belirttiği, **14 no'lu katılımcının**; soruna köklü çözüm odaklı bakılırsa diğer hizmetlerin de katkısı olacağına dikkat çektiği, **15 no'lu katılımcının**; güvenlik kamerası gibi caydırıcı unsurlarla kısmen engellenebileceğini belirttiği, **20 no'lu katılımcının**; toplumsal farkındalık aşıl原因 hizmetler ve kentsel düzenlemeler ile azalabileceğini düşündüğünü belirttiği, **23 no'lu katılımcının**; park alanı, yürüyüş-koşu parkuru gibi alanların erişilebilirliğinin kolaylaştırılması, alt geçitlerden kaçınılması, bu mekanların iyi aydınlatılması gibi önerilerde bulunduğu, **24 no'lu katılımcının**; mekanların tüm ihtiyaçlara cevap verebilecek, hassasiyetlerin göz önünde bulundurularak, her türlü kapsayıcılığı içerecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerekliliğine dikkat çektiği, **25 no'lu katılımcının**; şiddet olaylarında kentsel mekanın temel etken olduğunu düşünmediğini ancak yaratılabilecek mekanlar ve kentsel donatı dizimleri ile kadının kendini kentsel mekanda daha güvende hissetmesinin sağlanabileceğini belirtmekte, **29 no'lu katılımcının**; kısmen azaltılabileceğini düşündüğü, **30 no'lu katılımcının**; kadın sığınma evlerinin bu konuda etkili olup olmadığını bilmediğini, bu konuda asıl dezavantajlı grup ile bir anket düzenlenmesi gerektiğini düşündüğünü, **33 no'lu katılımcının**; şiddetin sadece kadınların karşılaştığı bir sorun olmadığını, İstiklal Caddesi'nde bir gece

yürüyüşü yapıp sokak arasında dayak yiyen sayısız insanın görülebileceğini, bunların genelde genç erkekler olduğunu, hizmetler ve tasarım yoluyla azalma sağlanabilecek gibi görünen pek çok konudan biri kadına yönelik şiddet olduğunu ama iyi tasarım ile iyi insanlar ortaya çıkacağını söylemenin determinist bir bakış açısı olacağını, daha izlenebilir kontrollü kentsel mekanlar aracılığıyla suç işleme niyetindeki insanların caydırılabileceğini ifade etmektedir. **36 no'lu katılımcının;** planların birer tasarım rehberleri olması gerektiğini, bazı yer seçim kriterleri ve kent mobilyaları ile şiddetin azaltılabileceğini düşündüğünü ifade etmektedir.

19 no'lu katılımcının; herkesin yeterli ve eşit eğitim imkanlarından faydalanabilmesi durumunda başka bir şey yapmaya gerek olmayacağını düşündüğü, **37 no'lu katılımcının;** kadına yönelik şiddetin mekana bağlı bir sorun olmadığını herhangi bir kentsel hizmetin eksiği nedeniyle şiddet yaşamış ya da hayatını kaybetmiş bir kadın olayı hatırlamadığını ifade etmektedir.

85, 86 ve 87. sorulardan oluşan beşinci grup yanıtlar temel alınarak bir değerlendirme yapıldığında; katılımcıların görüşlerine göre; kent planlamaya ilişkin mevzuatın ve kent yönetimine ilişkin tüm karar alma mekanizmalarında var olan cinsiyetçi/erkek egemen/cinsiyet körü bakış açısının cinsiyet etkenine duyarlı yönde değişmesi gerektiği, kent planlamanın teknik bir işten öte toplumsal mekansal sorunların çözümüne odaklanan ve sermaye piyasasının gereklerine hizmet etmek zorunda olan değil, kentte yaşayan her kesimden bireyin gündelik yaşamdaki ihtiyaçlarına duyarlı olmak durumunda olan bir disiplin olarak görülmesi gerekliliği, imar planlarının yere göre farklı yöntemlerle, içeriklerle, duyarlılıklarla ve yönetmeliklerle yerel yönetimlerin denetiminde yürütülmesi gerektiğine ilişkin sonuçlar çıkmaktadır.

Kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan sorunların ve eşitsizliklerin çözümünde ya da azaltılmasında **etkin olabilecek kent planlama politikaları ve uygulamalarına verilen örnekler arasında;** ulaşım, kamusal alanların etkin kullanımı, planlamaya katılım, kamu hizmetlerinin dağılımı başlıklarına ilişkin çalışmalar, kent planlarının merkezi yönetim denetiminde olan bir mevzuat ile ve her yer için aynı plan standartları ile üretilmemesi, plan kararları üretilirken erişilebilirliğin göz önünde bulundurulması, kentte yaşayanların sosyal yapılarının göz önünde bulundurulması, kamusal alan üretiminin artırılması, güvenliği artırıcı önlemlerin alınması vb. (aydınlatma ve çeşitli tasarımlar ile) başlıklar bulunmaktadır.

Kentsel alanda yaşanan kadına yönelik şiddet olaylarının kentsel mekansal düzenlemeler ve bazı kentsel hizmetler yolu ile azaltılabilmesi için katılımcılar tarafından geliştirilen önerilerin; güvenlik, erişilebilirlik ve herkes için planlama başlıkları altında toplandığı, şiddetin ve eşitsizliklerin kentsel düzenlemeler ya da bazı kentsel hizmetler yolu ile tamamen ortadan kaldırılamayacağı ancak şiddet gösterecek kişileri caydırıcı unsurların elde edilebileceği ya da kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin kısıtlılık ve baskı yaşayan bireylerin kendilerini daha güvende hissetmelerine olanak sağlanabileceği yönündeki görüşlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Kadına yönelik şiddet olaylarının azaltılabilmesi için katılımcılar tarafından geliştirilen mekansal düzenlemeye ilişkin öneriler; imar planlarında konut-ticaret kullanımının bir arada düşünülmesi ve konut alanları içerisinde gece kullanımı olan mekanların da yer alması, sokak genişliklerinin uygun kaldırım genişliklerine izin vereceği şekilde düzenlenmesi, gece kullanımı olmayan okul gibi büyük araziler gerektiren kullanımların tek noktada yoğunlaşmaması, spor, yürüyüş-koşu alanı ve yeşil alanlara güvenli kesintisiz yaya yolu bağlantılarının olması, alt geçit tasarımlarından kaçınılması olarak öne çıkmakta, mimari ölçekte sokakları canlı kılacak balkon kullanımı önerilmektedir. **Kentsel hizmetlere ilişkin getirilen öneriler arasında ise;** altgeçit, otopark alanları, durak yerleri, sokaklar, parklar, yürüyüş-koşu parkuru vb. alanlarda aydınlatma elemanlarının yeterli olması, kesintisiz yaya yolu bağlantılarının sağlanması, mahalle ölçeğinde güvenlik görevlisi istihdam edilmesi, daha izlenebilir/kontrollü kent mekanları için kamera sistemlerinin kullanılması, güvenlik güçlerine kolay erişim olanaklarının geliştirilmesi, belli saatlerde durak dışı inme olanağının sağlanması, toplu taşıma hizmetlerinin kamu sektörü tarafından gerçekleştirilmesi ya da araçların sürekli GPS, kamera vb. ekipmanla izlenmesi **gibi öneriler öne çıkmaktadır.**

3.6.6 Feminist Tutuma İlişkin Bulgular ve Değerlendirme (88-96)

Araştırmaya katılan 37 kişinin; feminist tutumlarının anlaşılmasına ilişkin sorulan 88. ve 96. sorular arası 6. grup sorulara verdikleri yanıtlar aşağıda yer almaktadır:

Katılımcıların kendilerini ‘feminist’ olarak tanımlayıp tanımlamadığının sorulduğu 88. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 5’inin (8, 13, 18, 33, 37 no’lu katılımcılar) soruyu yanıtsız bıraktığı, 16’sının ‘evet’ olarak (1, 2, 3,

4, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 17, 22, 26, 27, 32, 34 no'lu katılımcılar), 12'sinin 'hayır' olarak (5, 14, 15,16, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 28, 35 no'lu katılımcılar), 4'ünün ise çekinceli olarak yanıt verdiği görülmektedir. (29, 30, 31, 36)

Yanıtını “evet” olarak veren 3 no'lu katılımcının; *“evet, ama daha çok öğrenmem lazım, kesin bir şeyleri yanlış söylüyor ve yapıyorum hissini içimden atamıyorum”, 1 no'lu katılımcının;* *“evet, henüz aydınlanmamı tamamlayamadım ama evet feministim”* diyerek yanıtına açıklama getirdiği görülmektedir.

Yanıtını “hayır” olarak veren 16 no'lu katılımcının; yanıtını *“tam olarak hayır- toplumsal cinsiyet eşitliğine inanıyorum”, 24 no'lu katılımcının;* *“hayır, tıpkı kendimi bir sosyalist olarak tanımlamaktan imtina ettiğim gibi. Hakkıyla yerine getiremediğimi düşündüğüm her konuda "ocuyum, bucuyum" deme noktasında çekince ortaya koyuyorum”, 19 no'lu katılımcının;* *“hayır. hümanistim”, 20 no'lu katılımcının;* *“hayır, toplumsal mücadelenin kadın, erkek ve eşcinseller olarak hep birlikte yapılması gerektiğini düşünüyorum. hayır, feminist değilim”,* diyerek yanıtına açıklama getirdiği görülmektedir.

Yanıtını çekinceli olarak veren 29 no'lu katılımcının; 'kısmen' olarak, **30 no'lu katılımcının;** 'olabilir' olarak, **36 no'lu katılımcının;** 'yakınım fakat izm'li kelimeleri çok sevmem' olarak', **31 no'lu katılımcının;** 'feminist görüşünü ciddiye aldığımdan ve sorumluluklarını bildiğimden kaynaklı tam bir feministim diyemem' olarak yanıt verdiği görülmektedir.

Katılımcılar için feminizmin ne ifade ettiğinin sorulduğu 89. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 6'sının (8, 13, 14, 18, 21, 33 no'lu katılımcılar) soruyu yanıtsız bıraktığı, yanıt veren 31 katılımcıdan bir önceki soruya verdiği yanıtta kendisini 'feminist' olarak tanımlayan 16 katılımcının ifadelerinin aşağıdaki gibi olduğu görülmektedir:

- *“Toplumsal olarak inşa edilmiş cinsiyet rollerine başkaldırı, üretimi yeniden örgütlemek yönünde umut veren bir hareket” (1 no'lu katılımcı)*

-*“Feminizm, kadın, erkek, LGBTİ'lerin din, dil ırk ve cinsiyet farkı gözetmeden eşit yurttaşlar olarak sosyal hayata, ekonomiye, politikaya katıldığı, demokratik ve çoğulcu bir toplumu hedefler.” (2 no'lu katılımcı)*

-*“Yani cinsiyetime içkin bir duruş olduğunu düşünüyorum. Doğal halimiz bu olmalı.” (3 no'lu katılımcı)*

-*“Tüm ortamlarda cinsiyet eşitsizliğine karşı çıkan akım, sadece kadınları savunmaz tam tersine kadın-erkek-çocuk tüm bireylerin özgürce yaşamı için çalışan bir akım” (4 no'lu katılımcı)*

- “Kadın özgürleşmesi” (6 no’lu katılımcı)
- “Toplumsal cinsiyet ayrımcılığına karşı mücadele” (7 no’lu katılımcı)
- “Feminizm, benim için kadın ve erkeğin toplumsal rollerinin eşitliğini ve cinsiyet ayrımcılığı olmaksızın eşitliği savunan bir görüştür.” (9 no’lu katılımcı)
- “Cinsiyetler arasında ekonomik, siyasal ve toplumsal ayrımcılığa HAYIR.” (10 no’lu katılımcı)
- “Duyarlı olarak görüyorum” (11 no’lu katılımcı)
- “Tüm cinslerin eşit hak ve sorumluluklara sahip olduğunu savunmak.” (12 no’lu katılımcı)
- “Kadınların haklarının tanınması ve korunması adına duruş (bireysel, örgütlü, kitlesel) 17 no’lu katılımcı)
- “Kadının bireysel, toplumsal ve siyasal haklar açısından erkeklerle eşit olduğu” (22 no’lu katılımcı)
- “Aslında cinsiyetçiliğin olmaması ve ya kadın erkek eşitliği diyebilirim” (26 no’lu katılımcı)
- “Feminizm, en basit tanımıyla cinsiyet ayrımcılığına karşı çıkan ve kadınların haklarının korunmasını hedefleyen bir dünya görüşüdür. Kadınların ve erkeklerin doğal olarak eşit haklara sahip olması gerektiğini öngörür.” (27 no’lu katılımcı)
- “Kadın ve erkeğin her türlü hukuki sosyal ve ekonomik olarak eşit olduğuna inanıyorum. Fiziki ve duygu anlamında farklı olmamız haklarımızın eşit olmasına engel olmamalıdır. İki cinsin birbirine özgü özellikleri vardır fakat bunlar ayrıştırıcı değil birbirini tamamlayıcı şekliyle kullanılmalıdır. Feminizmi erkek düşmanlığı olarak algılayanları da kınıyorum” (32 no’lu katılımcı)
- “Toplumsal cinsiyet ayrımcılığına karşı, kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu ve özünde kadının özgürlüğünü ifade ediyor” (34 no’lu katılımcı)
- Bir önceki soruya verdiği yanıtta kendisini “feminist değilim” olarak ifade eden 12 katılımcıdan; 2’sinin bu soruya yanıt vermediği (14, 21 no’lu katılımcılar), 6’sının (5, 16, 20, 25, 28, 35 no’lu katılımcılar) bir önceki soruya “çekinceli” olarak yanıt veren 4 katılımcı (29, 30, 31, 36 no’lu katılımcılar) ve bir önceki soruya yanıt vermeyen 37 no’lu katılımcı ile birlikte, feminizmi olumlu değerlerle; “özgürlük arayışı” (5 no’lu katılımcı), “kadın ile erkeğin eşit olduğu inancı” (16 no’lu katılımcı), “toplumsal mücadelede kadınların yer alması ve mücadelenin kadınlar olarak yürütülmesi (20 no’lu katılımcı), “kadınların maruz kaldığı tüm baskı ve eşitsizliklerin ortadan kalkması gerektiğini savunan bir

yaklaşım” (25 no’lu katılımcı), “eşitlik” (28 no’lu katılımcı), “kadın hakları için mücadele eden ve bu konuda toplumun eğitilmesini amaçlayan ideoloji” (35 no’lu katılımcı), “kapitalist sisteme ve onu besleyen ataerkil yapıya karşı duruş hareketi” (29 no’lu katılımcı), “toplum içinde cinsiyet ayrımcılığına karşı aktif olarak karşı çıkıp eyleme dönüştürebilen kişi” (30 no’lu katılımcı), “cinsiyet ayrımcılığına karşı çıkan ve kadınların haklarının korunması için mücadele eden düşünce akımıdır” (31 no’lu katılımcı), “haklar bakımından kadın-erkek eşitliği” (36 no’lu katılımcı), “hak, eşitlik ve özgürlük” (37 no’lu katılımcı) olarak tanımlamakta olduğu görülmektedir.

Bir önceki soruya verdiği yanıtta kendisini “feminist değilim” olarak ifade eden 12 katılımcıdan, 4’ünün ise feminizmi olumsuz değerlerle tanımlamakta olduğu, 15 no’lu katılımcının; kadın kategorisine itiraz ederek, vurgunun “kadın”dan ziyade “insan” olması ve “kadın hakları” yerine “insan hakları” için mücadele edilmesi gerektiğine dikkat çekmekte olduğu, 19 no’lu katılımcının; feminizmi “cinsiyet eşitsizliği” olarak tanımladığı, 23 no’lu katılımcının; feminizmi “kadın haklarının savunulmasında fanatiklik” olarak tanımladığı, 24 no’lu katılımcının; feminizmi kadın iktidarını gözetten bir anlayış olarak gördüğünü, iktidarın her türüsüne karşı olduğunu belirttiği görülmektedir.

89. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; katılımcıların büyük çoğunluğunun (27) –hepsi kendisini feminist olarak nitelemese de- feminizmi; özgürlük, eşitlik, hak, toplumsal mücadele, karşı duruş, kadın hakları gibi vurgular etrafında tanımladığı görülmekte, kendisini feminist olarak tanımlamadığı halde feminizmi bu vurgularla tanımlayan katılımcıların düşünce ve hareket olarak feminizmi desteklediği ve benimsediği ancak örgütlü ya da eylemli bir duruş sergilememe hali sebebiyle kendisini feminist olarak tanımlamamayı tercih ettikleri ya da tanımlamaktan kaçındıkları düşünülmektedir.

Katılımcılardan Türkiye’de toplumsal cinsiyete ilişkin yaygın ve yerleşik olan bakış açısını yansıtması açısından örnek olabileceği düşünülen bir olayın deneyimler ya da gözlemler yardımıyla anlatılmasının istendiği 90. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 22’sinin soruyu yanıtsız bıraktığı, yanıt verenlerin üzerinde durdukları konuların aşağıdaki gibi olduğu görülmektedir.

1 no’lu katılımcı; bir otobüs yolculuğu sırasında rahatsızlığından ötürü ön koltukta seyahat etmek isteyen bir kadın yolcunun talebinin karşılanmaması üzerine seyahat etmekten vazgeçerek otobüsten inmesi üzerine diğer yolcuların onun hakkında nasıl yargılayıcı ve yaftalayıcı ifadelerle konuştuklarına şahit olduğunu

aktarmaktadır, **2 no'lu katılımcı**; kadınların araba kullanmayı erkeklere nazaran çok daha ileri yaşlarda öğrendiklerini ve deneyim kazanana kadar tedirgin araç kullanmalarından ötürü trafikte cinsiyetçi yaftalamalara ve ayrımcılıklara uğradığına dikkat çekmektedir. **3 no'lu katılımcı**; neredeyse ters giden her şeyden kadınların sorumlu tutulduğu bir algıya örnek olarak; bir saha araştırmasında kurum yetkilisi bir erkek ile yaşadığı diyalogu anlatmaktadır. Hayvancılık uzmanı olan adam, et fiyatlarının yükselmesinin suçlusu olarak köyde kalmak, hayvancılık yapan bir adamla evlenmek istemeyen kadınları göstermekte, konuşmasının başka bir yerinde ise hayvancılık yapılan evlerde aslında tüm işin kadınlar tarafından yapıldığını açıkça söylemektedir. **7 no'lu katılımcı**; renklerin cinsiyete göre sınıflandırılması örneğini vermektedir. **9 no'lu katılımcı** toplumsal cinsiyete ilişkin savunduklarını anlatmaya çalıştığında "yine feministliğin tuttu..." tepkisi ile karşılaştığını belirtmektedir. **11 no'lu katılımcı** "ev kadının dışarısı erkeğin alanı" ve "yuvayı dışı kuş yapar" hakim bakış açısı"na dikkat çekmektedir. **12 no'lu katılımcı**; ev içi işlere ilişkin erkek kardeşler hiçbir şey yapmaz iken kız çocuklarının ev işlerinden anneleriyle birlikte sorumlu olmalarına ve küçük yaşta bir aile büyüğünün tacizine uğramasına kendi deneyimlerini aktararak dikkat çekmektedir. **15 no'lu katılımcı**; araba süren bir kadın olarak küçük bir çocuk üzerinde yarattığı şaşkınlığı örnek göstererek, cinsiyete ilişkin kalıpyargıların çocukluk döneminde edinildiğine dikkat çekmektedir. **17 no'lu katılımcı**; işyerinde karşılaştığı mobingin "daha güçlü" pozisyonlarda olan "erkek"ler tarafından gerçekleştirildiğine ve kendisinin işini kaybetme korkusu, abarttığının sanılması gibi sebeplerle bunu görmezden gelmek zorunda hissetmesine dikkat çekmektedir. **23 no'lu katılımcı**; mezuniyet sonrası kadınların aileleri tarafından kendi işlerini kurmalarının değil, memur ya da akademisyen olmalarının desteklendiğine dikkat çekmektedir. **24 no'lu katılımcı**; son günlerde üzerinde her kesimden ve cinsiyetten bireyin tartışma yürüttüğünü ifade ettiği bir 8 Mart pankartını örnek göstererek bedenleri karşılığında geçimlerini sağlamak zorunda kalan kadınlara dikkat çekmektedir. **27 no'lu katılımcı**; kadınların çalışma hayatında yer almalarının ve ekonomik özgürlüğe sahip olmalarının aile kurumuna zarar verdiğine ilişkin cinsiyetçi algıya meclis üyesi bir erkeğin kadınların evde oturup çocuklarına bakmaları gerektiği yönündeki görüşlerini örnek göstererek dikkat çekmektedir. **29 no'lu katılımcı**; kadınların ne giyeceklerine ve toplumsal rollerinin ne olacağına erkeklerin karar vermesini örnek göstermektedir. **30 no'lu katılımcı**; emniyet görevlilerinin şiddete uğrayan kadınlara olan olumsuz tavırlarını ve ailelerin kız çocukları üzerinde baskı kurarak onların ne

zaman nerede bulunacaklarına cinsiyetlerine göre karar veriyor olmalarını örnek göstermektedir. **35 no'lu katılımcı** da yaşadığı bir olay üzerinden emniyet görevlilerinin şiddete uğrayan kadınlara olan ilgisiz, kayıtsız ve suçluyu aklama taraftarı tavırlarını eleştirmektedir.

90. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, katılımcıların genel olarak; evi kadınla, dışarısını erkek ile özdeş tutan, kadına toplumsal roller atayan, kadına ilişkin toplum nezdinde önyargıların, etiketlemelerin, yaftalamaların yaygınlaşmasına sebep olan, kadını ve onun sorunlarını dikkate almayan kalıpyargılardan oluşan cinsiyet ayrımcı bakış açısı, bu bakış açısının bireylerde aile ve toplum baskısı ile çocuk yaşta oluşmaya başladığı, bunun yanı sıra kız çocuklarının daha evin içindeyken ezilmeye başladıkları, tacize uğradıkları, ev içi işlerden ve çocuk bakımından anneleri ile birlikte sorumlu oldukları, çalışma hayatına atıldıklarında ailelerinden erkek kardeşlerine verilen maddi ve manevi desteği görememeleri, işyerinde iktidar sahibi erkek yöneticilerin mobingi ile karşılaşılıyor olmaları, toplumda kadını dikkate almayan, onu küçük gören bir bakış açısıyla mücadele etmek zorunda kaldıkları gibi **konular üzerinde durdukları görülmektedir.**

Katılımcılara kentsel alanda yaşanan kadına yönelik şiddet olaylarının son yıllarda artmış olmasının neye bağlı olduğunu düşündüklerinin sorulduğu

91. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 6'sının bu soruyu yanıtsız bıraktığı, 1 no'lu katılımcının; *“muhafazakar söyleme, din ve örf temelli medya pompalamasına, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik sürekli daha köleleştirici ve bedensel olarak metalaştırıcı yasal değişikliklere, kürtaj yasaklarına, kadın ve aileden sorumlu bakan gibi birşeylerin açıklamalarına ve sürekli pompalanan şiddet kültürüne”* bağladığını ifade ettiği, şiddete yönelik elde edilen istatistiklerin kentsel alana ilişkin olduğu, kırdan ne olup bittiğine ilişkin bilginin olmadığına dikkat çekmekte olduğu, metropol kentlerde yaşayan kadınların görece daha özgürleşmiş olması ve kamusal alanda daha görünür olması sebebi ile daha fazla şiddet görmesinin önünün açıldığını, haneden çıktıkları anda hedef olduklarını belirttiği,

2 no'lu katılımcının; ekonomik ve sosyal yaşamda eşitsizliğin artmasının şiddet vakalarını da arttırdığını, kadınların eğitim düzeyindeki artış ve iş piyasasına katılmasının ekonomik bağımsızlığını da beraberinde getirdiğini ifade ettiği,

3 no'lu katılımcının; cevabı “dincilik” ve “eğitimsizlik” olarak, **4 no'lu katılımcının;** “eğitim seviyesinin giderek düşmesi” olarak, **7 no'lu katılımcının;**

“yöneticilerin tutumları ve yargı kararlarının caydırıcı etkisinin olmaması” olarak verdiği,

9 no’lu katılımcının; kadına yönelik şiddet olaylarının özellikle mevcut hükümetin söylem ve politikalarıyla ilişkisi olduğunu, özellikle devletçi bir anlayışla yetişen birçok bireyin devlet büyüğünün her cümlesini doğru, kesin ve sorgulanamaz kabul etmesi dolayısıyla hükümetin egemen politikasının toplumsal yaşamı da etkilemekte olduğunu belirttiği,

10 no’lu katılımcının; bilinçsizliğe ve adaletsiz, hukuksuz devlet yapısına işaret ettiği,

11 no’lu katılımcının; “mobilizasyon, ekonomik sebepler, kadının kendi kimliğine sahip olması bilinçlenmesi vb.” olarak cevap verdiği,

12 no’lu katılımcının; sistem keskinleştikçe, saldırganlaştıkça erkeği sıkıştırdıkça, yetersizliğini yüzüne vurdukça zaten bir yerlerde saklı duran şiddet eğiliminin ortaya çıktığını, ‘büyüklerin’ ve sistemin ceza yerine neredeyse ödül verecek söylemlerinin etkili olduğunu, kadının gücünü fark etmesinin, özgürleşmesinin ve haklarını öğrenmesinin erkeği de sistemi de çok korkuttuğunu, dünyada son dönemde yükselen tek hareketin kadın hareketi olduğunu bu sebeple korkmakta çok haklı olduklarını, her iktidarın kendini sallayacak olandan korktuğunu ifade ettiği,

14 no’lu katılımcının; “erkeklik erkinin azalması”, “kadının bir tehdit olarak görülmesi”, **15 no’lu katılımcının;** “mevcut hükümetin politikaları”, **16 no’lu katılımcının;** “kapitalizmin ihtiyacına bağlı olarak belirlenen ve bunun üzerine eklenilen din temeli bir yaşam modelinin dayatılması”, “kadın bedeni üzerinden yürütülen ve şekillendirilen tüm politikalar”, **17 no’lu katılımcının;** “şiddetin toplumun her alanında yaygınlaşması”, “..savaş, şiddet ve kavganın devlet politikalarında da sık sık yer alması ve övgü toplaması”, **19 no’lu katılımcının;** “eğitimin kalitesizleşmesine ve içinin boşaltılması”, **20 no’lu katılımcının;** “ulusal politikaların yetersizliği”, **21 no’lu katılımcının;** “eğitimsiz ve kültürsüz tavırlar, özentilikler”, “televizyonun aşırı hayatları normalleştirilmesi”, “tecavüz ve tacizlerde kadının suçlanması”, “giyiminin toplumca kabul görmemesi”, “cinsel açlık”, **22 no’lu katılımcının;** “genel anlamda kadına bakış açısının ‘2. sınıf vatandaş’ olarak benimsetilmesi, bunun bir politika olarak uygulanması”, **23 no’lu katılımcının;** “eğitimdeki kalitenin düşmesi”, “kırsal alandan gelenlerin kent yaşamına adapte olamaması”, **24 no’lu katılımcının;** “hükümetin her geçen gün çirkinleşen tavır, söylem ve politikaları (daha doğrusu politikasızlığı)”, “adalet gözetmeyen hukuk

sistemimiz”, **25 no’lu katılımcının**; “insanlar arasında giderek azalan sevgi, güven ve iletişim eksikliği”, **26 no’lu katılımcının**; “hükümet politikaları”, **27 no’lu katılımcının**; “kültürel ve ekonomik göstergelerin sürekli düşmesi”, **28 no’lu katılımcının**; “yaptırımların etkisizliği ve hukukla ilgili sıkıntılar”, **29 no’lu katılımcının**; “günümüzdeki politikalar”, **30 no’lu katılımcının**; “devletin ve güvenlik güçlerinin kadına karşı geliştirmiş olduğu bakış açısı ve bunu yansıtan tutum”, “kentleşmenin artması ve sosyal yaşama kadının katılması ile kadınların kendine daha güvenli bir tavır içinde olmaları sebebi ile erkeklerin bu durumu kabullenememiş olması”, “toplumdaki ekonomik dengesizlikler ve yetersizlikler nedeni ile ezilen yada bunalan erkeklerin bunun acısını en yakınından çıkartabileceği düşüncesinin hala korunması”, **31 no’lu katılımcının**; “kadına şiddetin toplum gözünde meşrulaşması”, **32 no’lu katılımcının**; “muhafazakarlığın artması”, “siyasetçi ve din adamlarından alınan destek”, “cezaların yetersiz oluşu”, **34 no’lu katılımcının**; “toplumda genel anlamda yaşanan eşitsizlik, mutsuzluk ve gittikçe toplumsallıktan uzaklaşarak bireyselleşme”, **35 no’lu katılımcı**; “toplumsal ahlak eksikliğinin yaygınlaşması”, “pişkinliğin umursamazlığın nefret ve ayrımcılık söylemlerinin artması”, olarak cevap verdiği, **36 no’lu katılımcının**; şiddetin artık daha fazla duyulabilir görülebilir olduğunu düşündüğünü, göremediklerimiz de olabileceğini belirttiği, **37 no’lu katılımcının**; “cezasızlık” olarak cevap verdiği **görülmektedir.**

91. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, katılımcıların genel olarak; i) mevcut hükümetin ve siyasi liderlerin, din görevlilerinin, güvenlik güçlerinin muhafazakar ve din temelli, kadını ikincilleştiren, nefret ve ayrımcılık söylemlerini körükleyen, şiddet kültürünü yaygınlaştıran söylem, tutum, davranış ve bakış açıları, ii) kadın bedeni üzerinden yürütülen ve kadının konumunu ikincilleştiren kadın karşıtı politika, uygulama ve yasa değişiklikleri, iii) kötüleşen sosyo-ekonomik koşullar sebebi ile erkeklerin saldırganlaşarak en yakınlarında bulunan kadınlara şiddet uygulama eğiliminde olmaları gibi sosyo-kültürel-ekonomik ve psikolojik etmenler, iv) eğitim kalitesinin düşmesi, eğitimsiz bireylerin artması, eğitim sisteminde yapılan değişiklikler, v) yargı kararlarının caydırıcı olmaması, taciz-tecavüz gibi olaylarda mağdur olmasına rağmen kadının suçlanması, yaptırımların cezaların yetersizliği ya da olmayışı gibi hukuk sistemine ilişkin sorunlar, vi) ekonomik özgürlüğünü eline alan, içinde bulunduğu dayanışma ağlarından güç alan, eğitim seviyesi yükselen kadınların güçlenmesinin erkekleri ve erkek egemen sistemi korkutması, erkek

iktidarı üzerinde tehdit oluşturmaları üzerine kadına yönelik şiddetin artması gibi konular **üzerinde durdukları görülmektedir.**

Katılımcılara kadınların ve erkeklerin kentsel mekandan ya da kentsel hizmetlerden beklentileri, ona ilişkin gereksinimleri ve yaşadıkları sorunların birbirinden farklı olup olmadığının sorulduğu 92. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 8'inin soruyu yanıtsız bıraktığı (5, 6, 8, 13, 18, 23, 32, 33 no'lu katılımcılar), 18'inin (1, 2, 3, 7, 9, 11, 12, 14, 16, 20, 24, 26, 28, 30, 31, 34, 35, 36 no'lu katılımcılar) "evet" yönünde cevap verdiği, 11'inin (4, 10, 15, 17, 19, 21, 22, 25, 27, 29, 37 no'lu katılımcılar) "hayır" yönünde cevap verdiği görülmektedir.

20, 26, 28, 15, 17, 27 ve 37 no'lu katılımcılar açıklama yapmazken; cevabı "evet" yönünde olan **1 no'lu katılımcının;** toplumsal olarak kadınlara yüklenmiş olan annelik vb. rollerin kadınların gereksinimlerini erkeklerden farklılaştırdığını, kadınların örneğin sokakta yanında çocuğuyla var olmasının mecbur olduğu durumların olduğunu, emzirme gibi ihtiyaçlarının bulunduğunu, **2 no'lu katılımcının;** kadınların binlerce yıllık geri kalmış konumlarının bugünden yarına değişebilecek bir konu olmadığını, kadınların toplumsal hayattaki eşitsiz konumunun, cinsiyet körü politikalar ile giderilemeyeceğini, bu eşitsizliğin giderilmesi için pek çok alanda kadınları güçlendirecek ve destekleyecek uygulamalara ihtiyaç bulunduğunu, **3 no'lu katılımcının;** güven duygusuna herkesin ihtiyacının olduğunu ancak kadınlar için bu ihtiyacın karşılanmasının çoğu zaman daha elzem olduğunu, kadınlara sokakta "seyirlik bir malzeme" gibi davranıldığını, **7 no'lu katılımcının;** eşitlikçi bir yaklaşıma ihtiyaç olduğunu, **9 no'lu katılımcının;** herkesin bir zamanlar çocuk olduğunu ancak toplumsal rollerin etkisi ile kadınların hayatlarının daha farklı şekillendiğini ve bir kadın olarak kent mekanında yer alma biçiminin ve mekanı kullanırken ihtiyaç duyulan öğelerin farklılaştığını, güvenlik sorunu nedeniyle özgür olamamanın da bu farkları ortaya çıkardığını, **11 no'lu katılımcının;** güvenli sokaklar, caddeler ve mekanlara olan ihtiyaç açısından kadın ve erkeklerin beklentilerinin ve gereksinimlerinin birbirinden farklılaştığını, **12 no'lu katılımcının;** tam bir eşitlik sağlanmadığı sürece farkın mutlaka her alana yansıtacağını, **14 no'lu katılımcının;** kentsel hizmetlerin her insanın düşünülerek oluşturulması gerektiğini lakin kadınların gereksinimlerinin biraz daha farklı olması nedeniyle kadın duyarlı yaklaşımların her alanda oluşturulması gerektiğini, **16 no'lu katılımcının;** kamusal alanların güvenliğinin sağlanması (aydınlatma- en kısa mesafede ulaşabilme, wc düzeni) sosyalleşme için parklara olan ihtiyaç açısından kadın ve erkeklerin beklentilerinin ve gereksinimlerinin birbirinden farklılaştığını, **24 no'lu katılımcının;**

“hem bedensel, hem zihinsel öz(n)ellikleri hem de toplumda konumlandırıldıkları pozisyon gereği kadınların ihtiyaç duyduklarının da yaşadıkları sorunların da erkeklerinkinden farklılaştığını”, “çocuk ve yaşlı/hasta bakımı sorumluluğunun kadınlara yüklenmesi”, “kadınların ev işlerinde yalnızlaştırılması”, “istihdam olanaklarının azlığı”, “işe alım süreçlerindeki kriterler”, “güvencesiz çalışma koşulları”, “gelirin eşitsiz dağılımı”, “kent mekanının toplumsal cinsiyet duyarlı olmayışı”, “ahlakçı anlayışın yalnızca kadınları baskılaması”, “farklı cinsel kimliklere hoşgörünün azlığı”, “patriarka” gibi sorun alanlarından bahsetmenin mümkün olduğunu, **30 no’lu katılımcının**; kadınların sosyal yaşam ve boş zaman aktivitelerinin genellikle erkeklerden farklı olduğunu, **31 no’lu katılımcının**; kadın ve erkek arasındaki bu farklılıkların genel olarak eril zihniyetten kaynaklı olduğunu, **34 no’lu katılımcının**; kadınların kentsel alandaki kullanımlarının erkeklerden farklı olduğu için sorunlarının da farklı olduğunu, çocuk ve yaşlı bakımı sorumluluğu kadında olduğu için park ve yürüyüş yollarının daha çok kadınlar tarafından kullanıldığını, **35 no’lu katılımcının**; temel ihtiyaçların temiz bir kent, açık yeşil alanlar, huzur ve mutlu hissettiren mekanlar gibi her daim aynı olduğunu ancak kadının kamusal alandaki varlığının toplumda farklı algılanması ile sorunların gereksinimlerin de ayrılmakta olduğunu, **36 no’lu katılımcı**; güvenlik talebi nedeniyle şu anda farklı olduğunu ancak “normal şartlarda” farklılık göstermesinin gerekmediğini **belirttikleri görülmektedir**.

Cevabı “hayır” yönünde olan **4 no’lu katılımcının**; kadınlar ve erkeklerin taleplerinin aynı olduğunu, **10 no’lu katılımcının**; gereksinim ve beklentilerin farklı olmadığını ancak yaşanan sorunların “milyonlarca” olduğunu, ortak talebin bir kentte rahatça refah düzeyi etkilenmeden, özgürce, mutlu, huzurlu olarak yaşamak olduğunu, **19 no’lu katılımcı**; gereksinim ve beklentilerin farklı olmadığını ve olmaması gerektiğini, **21 no’lu katılımcının**; “eşitlik”in yeterli olacağını, pozitif ayrımcılığa gerek olmadığını, **22 no’lu katılımcının**; gereksinim ve beklentilerin farklı olmaması gerektiğini, **25 no’lu katılımcının**; kentsel mekandan ya da hizmetten beklenti konusunda “herkes”in eşit olması gerektiğini, kadının veya erkeğin hissettiği bu “farklı olmalı” zihniyetinin aslında sorunun/eşitsizliğin temelini oluşturduğunu, **29 no’lu katılımcının**; iyi tasarlanmış kentsel mekanların hem kadınlar hem de erkekler için bir gereksinim olduğunu, bu nedenle çok farklılaşmadığını **belirttikleri görülmektedir**.

92. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; katılımcıların çoğunluğunun toplumda yaşayan tüm bireylerin kentsel mekandaki gereksinimlerinin

ve kentsel hizmetlerden beklentilerinin aslında farklı olması için hiçbir sebebin bulunmadığı ancak özellikle güvenlik etkeni ve kadını ikincilleştiren cinsiyet ayrımcı toplumsal bakış açısının kadınların kamusal alan kullanımını kısıtlaması dolayısıyla ortaya çıkan eşitsiz koşullar içerisinde kadınların gereksinimlerinin erkeklerden – maalesef- farklılaştığı yönünde bir yaklaşıma sahip oldukları, bir kısmının –eşitlik koşulundan bağımsız olarak- üstlenilen toplumsal roller gereğince zamanla kadınların gereksinimlerinin erkeklerden farklılaştığı yönünde bir yaklaşıma sahip oldukları, bir kısmının ise kadın ve erkeğin her koşulda –eşitlik koşulunda dahi- çocuk sahibi olmak gibi biyolojik etmenler dolayısıyla kentsel mekandan ve hizmetlerden beklentilerinin farklılaşacağı yönünde bir yaklaşıma sahip oldukları görülmektedir.

Katılımcılara cinsiyetler arası farklara dair eşitsizliklerin kökeninde ^[1]ne bulunduğu düşündüklerinin sorulduğu 93. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 9 katılımcının (5, 6, 8, 13, 18, 22, 27, 33, 37 no'lu katılımcılar) soruya yanıt vermediği, yanıt verenlerin ifadelerinin aşağıdaki gibi olduğu görülmektedir:

- *“Politik ekonomik düzen, tarihsel inşa ve üretim biçimi” (1 no’lu katılımcı)*
- *“Ekonomi politik gereksinimler” (2 no’lu katılımcı)*
- *“İktidar. Ne zaman olmuş bilmiyorum ama zamanın bir yerinde erkekler üzerimizde iktidar kurmuş belki sevgi açlığı çektiğimizdendir ve sevgiye ihtiyacımızı karşılamak için boyun eğdiğimizden ama boyun eğdiğimiz kesin.” (3 no’lu katılımcı)*
- *“Eğitimsizlik” (4 no’lu katılımcı)*
- *“Gücün yönetimi adına iktidarını koruma” (7 no’lu katılımcı)*
- *“Bence bu eşitsizliği yaratan en önemli öge, aile yaşamlarından başlayarak toplumun her biriminde bireye toplumsal rollerin nasıl tanımlandığı ve algılandığı duruyor, bu düşünce biçimi ile de sorunun kökeni çözmek oldukça zor.” (9 no’lu katılımcı)*
- *“Aile ve eğitim” (10 no’lu katılımcı)*
- *“Erkek egemen güç iktidarın varlığı kadınların eşitlikçi ve adaletli yaklaşımı bu düzeni yıkacağı düşüncesine tahammülsüzlük toplumun genlerine işlenmiş egemen erkek aklı” (11 no’lu katılımcı)*
- *“İktidar olma isteği, dinler, ego.” (12 no’lu katılımcı)*
- *“Aileler, geleneksel yaşam biçimleri- toplumsal kabuller-fırsat eşitliğinin yaratılmaması vb...” (14 no’lu katılımcı)*

- *“Bu sorunun cevabının kısaca verilebileceğini düşünmüyorum. Üst başlığın ‘zihniyet’ olduğunu düşünüyorum. Örneğin kimse doğuştan kadının ütü yaptığını bilmez ama zamanla aşıl原因an zihniyet sonucu toplumsa roller belirlenir. Ayrıca doğurganlığın getirdiği kırıl原因anlığın ve bedensel gücün de eşitsizliğin kökeninde yer aldığını düşünüyorum” (15 no’lu katılımcı)*
- *“Ataerkil zihniyetin her türlü tezahürü” (16 no’lu katılımcı)*
- *“İş bölümü.” (17 no’lu katılımcı)*
- *“Eğitimsizlik” (19 no’lu katılımcı)*
- *“Din.” (20 no’lu katılımcı);*
- *“Ataerkil toplum, erkek çocukların değerli olduğu algısı” (21 no’lu katılımcı)*
- *“Ataerkil toplum yapısı, kadınların da bunu benimsemiş olması” (23 no’lu katılımcı)*
- *“Normatifliğin “üretime katılabilen” erkek bedeni üzerinden tanımlanması ve geleneksel iktidarın politik tutumu.” (24 no’lu katılımcı)*
- *“Empati eksikliği” (25 no’lu katılımcı)*
- *“Aile ve toplumsal yaşam tarzı” (26 no’lu katılımcı)*
- *“Erkek egemen ideoloji” (28 no’lu katılımcı)*
- *“Kadın ve erkeklere biçilen roller” (29 no’lu katılımcı)*
- *“Ekonomik yetersizlik ve fiziksel güç.” (30 no’lu katılımcı)*
- *“Bütün toplumlarda cinsiyetler arası eşitsizlik görülmektedir ancak bunun toplumlara göre derecelendirilmesi yapılabilir. Kökeni M.Ö’lerine dayandırıldığı ve zamanla eşitsizlik korunarak sadece şekil değiştirdiğini düşünüyorum.” (31 no’lu katılımcı)*
- *“Din, eril gelenekler, erkek ve kadının yetiştirilme tarzı” (32 no’lu katılımcı)*
- *“Toplumsal öğretiler.” (34 no’lu katılımcı)*
- *“Toplumsal algı ve bunun üzerine geliştirilen politikalar. (35 no’lu katılımcı)*
- *“Kadınlar bir çiçektir, kadınlara şöyledir, kadınlar böyledir gibi kalıplar ve kadınların da bu beklentisi” (36 no’lu katılımcı)*

93. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; katılımcıların cinsiyetler arası farklara dair eşitsizliklerin kökeninde ne bulunduğuna dair en çok üzerinde durdukları konuların; “toplumsal rollere ilişkin algı / toplumsal kabuller-normlar / erkek egemen akıl / ataerkil kültür /geleneksel yaşam biçimi” (14), “iktidar” (5), “ekonomi politik düzen ve gereksinmeler” (3), “eğitim” (3), “aile” (3), “din” (3), tarihsel inşa (2), “doğurganlık / bedensel güç gibi biyolojik etmenler” (2), “üretim

biçimi” (1), “işbölümü” (1), “ekonomik yetersizlik” (1), “ego” (1), “empati eksikliği” (1) olduğu görülmektedir.

Katılımcılardan şiddetin tanımını yapmalarının istendiği, çevrelerinde gözlemledikleri ya da deneyimledikleri şiddet türlerinin ve biçimlerinin neler olduğunun sorulduğu 94. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 11 katılımcının soruyu yanıtsız bıraktığı (5, 6, 8, 13, 18, 21, 22, 26, 27, 28, 33 no’lu katılımcılar), 1 no’lu katılımcının; şiddeti; “bir bireyin bedensel, zihinsel, psikolojik, sosyal, ekonomik ya da statüye dayalı olarak daha zayıf olduğu bir başka bireyden istemi ve kontrolü dışında maruz kaldığı baskılama, darp, yıldırma, aşağılama, sindirme, fiziksel zulüm vb. eylemlerinden biri, bir kaçı ya da hepsinin gerçekleşmesi hali” olarak tanımladığı, ve şiddetin türlerini fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik olarak dörde ayırdığı görülmektedir. Katılımcı tanımlamaları şu şekilde yapmaktadır:

“1. Fiziksel Şiddet: Bireyin (aslında canlı demem lazım zira hepsini hayvanlar da görüyor) fiziksel olarak darp edildiği şiddet türü.. **2. Cinsel Şiddet:** Fiziksel olarak taciz ve tecavüz en sık rastlanan biçimleri. Bence giyime kuşama göre laf atılması da bu kapsamda. **3. Ekonomik Şiddet:** Özellikle evli çiftlerde gördüğüm bir şey. .. En çok evli olan ve kadının çalışmadığı durumlarda erkeğin uyguladığı bir şiddet biçimi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bence bir kadının kamusal alanda aktif olmasının da önündeki en büyük engel bu. **4. Psikolojik Şiddet:** “Çok kilo aldın” sanırım en çok duyulan biçimi...”

2 no’lu katılımcı; şiddeti “egemen cins ve/veya sınıf tarafından kadını, fiziksel, ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak yıpratıcı, eksik hissettiren zarar veren durumlar” olarak tanımlamakta, çevresindeki kadınların daha çok psikolojik şiddete maruz kaldığını belirtmektedir.

3 no’lu katılımcı; “karşı koyamayacak birine istemediği halde yapılan davranışların hepsi” olarak tanımlamakta, şiddetin fiziksel, duygusal ya da sözel olabileceği üzerinde durmaktadır. “Zamana yayılan davranışlarla özgüvenini zedelemenin” ve “kendine bağımlı hale getirmenin” de bir şiddet türü olduğuna dikkat çekmektedir.

4 no’lu katılımcı; şiddetin sadece fiziksel olarak değil, sözlü olarak ya da sadece “bakışlarla” bile ortaya çıkabileceğine dikkat çekmektedir.

7 no’lu katılımcı; şiddeti, “toplumsal yaşamda uygulanan baskı araçlarının en bilinen türü” olarak tanımlamakta, fiziksel şiddetin en gözle görülen, sembolik şiddetin ise en gözle görülemeyen anlaşılması zor şiddet türü olduğunu belirtmektedir.

9 no’lu katılımcı; şiddetin yalnızca fiziksel etki gösteren bir eylem biçimi olmadığını, en çok karşılaşılan şiddet biçiminin psikolojik şiddet olduğunu, hem

psikolojik şiddeti gösteren bireylerin, hem bu şiddet türüne maruz kalan bireylerin durumun genelde farkında olmadıklarını belirtmektedir.

10 no'lu katılımcı; şiddeti, “sözlü”, “fiziksel”, “psikolojik”, “siyasi”, “ekonomik” ve “cinsel” olarak ve **11 no'lu katılımcı;** “fiziksel”, “sözlü” olarak tanımlamakta, 11 no'lu katılımcı erkek bakışının, kadının hareketini kısıtlayan mekansal düzenin şiddet ve tacizi doğurmakta olduğuna dikkat çekmektedir.

12 no'lu katılımcı; şiddeti, *“karşısındakini etkileyecek her hangi bir konuda, karşısındakini takmadan alınan her türlü karar, yapılan her türlü zorlama, baskı kurma, etki altına almaya çalışma”* olarak tanımlamakta bunun “dayak”, “korkutma”, “kendine bağımlı kılma”, “söz hakkı tanımama”, “kararlarını hiçe sayma” yoluyla gerçekleştirebileceğini, “düşünsel”, “cinsel”, “duygusal”, “fiziksel” anlamlarda olabileceğini, “sağlıklı bir insanın 'kendisi olması yolunun önüne konan her engel'in bir tür şiddet olduğunu belirtmektedir.

14 no'lu katılımcı; şiddetin illaki kaba güç olmadığını, “dayatma”, “olanaksız bırakma”, “eşitsiz davranma”nın da bir şiddet türü olduğunu belirtmektedir.

15 no'lu katılımcı; şiddeti, *“bedensel ya da zihnen başka bir canlıya hükmetme dürtüsü”* olarak tanımlamakta, yakın çevresinde doğrudan deneyimlediği bir olay olmadığını belirtmektedir.

16 no'lu katılımcı; şiddeti, *“kişinin kendini her türlü kötü hissetmesine yol açan, sözel, kaba kuvvete dayanan ve ya duygu ile yaşatılan durum”* olarak, **17 no'lu katılımcı;** *“bireyin varlığına, fikirlerine ve hatta görünüşüne yönelik reddediş ve zarar verme girişimi”* olarak, **19 no'lu katılımcı;** *“bir canlının, istemediği halde bir duruma başkaları tarafından maruz bırakılması”* olarak tanımlamaktadır. 19 no'lu katılımcı şiddetin “fiziksel” ya da “duygusal” olabileceğini, şiddet gösterilenin kadın, erkek, hayvan ya da bitki olabileceğini belirtmektedir.

20 no'lu katılımcı; şiddet türlerini, “duygusal” (hakaret, aşağılama, vb.), “mobbing” (iş yerinde şiddet), “fiziksel” (yaralamaya yönelik her türlü şiddet türü) olarak tanımlamaktadır.

23 no'lu katılımcı; şiddeti, *“insanın yaşam hakkına ve tercihlerine müdahale edilmesi”* olarak tanımlamaktadır.

24 no'lu katılımcı; şiddeti, “farklılıklara yönelen her türlü baskı” olarak, tanımlamakta, şiddetin “sözlü” ya da “fiziksel”, “mobbing”, “cezalandırma”, “baskı ve baskı kurma çabası”, “tahakkümün her biçimi”, “sosyal ve ekonomik statüyü

kullanma biçimi”, “gelir eşitsizliği-paranın kullanım biçimi” vb. olarak ortaya çıkabileceğine dikkat çekmektedir.

25 no’lu katılımcı; şiddeti, “*sevgi, güven ve özgüvenden yoksun insanların kendisinden güçsüz olarak değerlendirdiği başka bir birey üstünde baskı kurma çabası*” olarak tanımlamakta, şiddetin günlük hayatta bazen bir “söz”, bazen bir “düşünce”, bazense bir “davranış/eylem” olarak karşımıza çıktığını belirtmektedir.

29 no’lu katılımcı; şiddeti, “*fiziksel ve ruhsal olarak kişileri acıtan ve başka bir kişi tarafından uygulanan her türlü hareket ve tavır*” olarak tanımlamakta, mobingin iş yaşamında karşılaşılan en yaygın şiddet türü olduğunu belirtmektedir.

30 no’lu katılımcı; şiddeti, “*dayak, hakaret, taciz, mahsur bırakma, fiziken ve manen gücünün üzerinde sorumluluk yükleme, konuşmama, yok sayma, dinlememe vs.*” olarak,

31 no’lu katılımcı; “genç kızların aileleri tarafından özgürlüklerinin kısıtlanması”, “kadınların eşleri tarafından aşağılanması”, “kadınların iş çevresinde gerekli ciddiyeti görememeleri”ni kadınların uğradığı şiddet türlerine örnek olarak vermektedir.

32 no’lu katılımcı; genelde fiziksel şiddet üzerinde durulduğuna ancak pek çok kadın arkadaşının psikolojik şiddete maruz kaldığını tecrübe ettiğini belirtmektedir.

34 no’lu katılımcı; şiddeti, “sözlü” ve “fiziksel” olarak ikiye ayırmaktadır.

35 no’lu katılımcı; şiddeti, “*kendi gücünü göstermek için kullanılan eylem çeşitleri*” olarak tanımlamakta, şiddeti “fiziksel”, “cinsel”, “sözel”, “psikolojik” olarak ayırmakta, baskı, mobbinge dikkat çekmektedir.

36 no’lu katılımcı; şiddeti, “*dayak, aşağılama, küfretme, yerme, yaftalama, yalnız bırakma, dinlememe, kayıtsız kalma*” olarak tanımlamaktadır.

37 no’lu katılımcı; “şiddetin kadınlar arası ve ya erkeğin kadına uyguladığı fiziksel, sözel, psikolojik tüm biçimleri” ne dikkat çekmekte, en sık yaşanan ve görmezden gelinenin ise şiddeti uygulayan ve şiddeti görenin farkına varmakta zorlandığı psikolojik şiddet olduğunu belirtmektedir.

94. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, katılımcıların çoğunluğunun fiziksel şiddet dışında da şiddet türleri olduğuna dikkat çektiği, **şiddet türlerini;** “fiziksel” (17), “sözlü” (10), “psikolojik” (7), “duygusal” (5), “cinsel” (4), “ekonomik” (3), “mobbing” (3), “düşünsel” (2), “sembolik” (1), “siyasi” (1) olarak tanımladıkları, **şiddeti ise;** “baskılama / baskı kurma” (6), “fiziksel zulüm / dayak / yaralama / darp” (5), “aşağılama / hakaret etme / küfür etme” (5), “yok sayma /

ciddiye almama / hiçe sayma" (5), "yıldıрма", "sindirme", "yıpratma", "eksik hissettirme", "özgüven zedeleme", "zorlama", "etki altına almaya çalışma", "kendine bağımlı kılma", "söz hakkı tanımama", "korkutma", "birinin kendisi olmasını engelleme", "dayatma", "olanaksız bırakma", "eşitsiz davranma", "hükmetme", "kötü hissettirme", "istemediği bir duruma maruz bırakma", "yaşam hakkına ve tercihlerine müdahale etme", "cezalandırma", "tahakküm", "fiziksel ve ruhsal acıtma", "taciz", "mahsur bırakma", "gücünün üzerinde sorumluluk yükleme", "özgürlük kısıtlama", "yaftalama", "yalnız bırakma" olarak tanımladıkları görülmektedir.

Katılımcılara kadın eylemlerine katılıp katılmadıklarının, eylemlerden haberdar olup olmadıklarının sorulduğu 95. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 8'inin soruyu yanıtsız bıraktığı (5, 6, 8, 13, 18, 21, 22, 33 no'lu katılımcılar), 19'unun (1, 2, 3, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 19, 20, 24, 26, 29, 34, 35 no'lu katılımcılar) 'evet' olarak cevap verdiği, 6'sının (15, 23, 25, 27, 36, 37 no'lu katılımcılar) 'hayır' olarak cevap verdiği, 4'ünün (28, 29, 30, 31 no'lu katılımcılar) "bazen", "bazılarına" ya da "kısmen" olarak cevap verdiği görülmektedir.

95. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; katılımcıların çoğunluğunun kadın eylemlerini takip ettikleri, onlardan haberdar oldukları ve eylemlere katılım gösterdikleri görülmektedir.

Katılımcıların herhangi bir feminist yayın takip edip etmediklerinin eğer varsa hangilerini takip ettiklerinin sorulduğu 96. soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların 12'sinin (5, 6, 8, 13, 18, 21, 27, 28, 29, 33, 34, 35 no'lu katılımcılar) soruyu cevapsız bıraktığı, 10'unun (14, 15, 19, 20, 22, 23, 25, 30, 32, 36 no'lu katılımcılar) "hayır" olarak cevap verdiği, 15'inin "evet" olarak cevap verdiği, "evet" olarak cevap veren **1 no'lu katılımcının soruya;** "TMMOB ŞPO Kadın Bülteni", **2 no'lu katılımcının;** "bir çok feminist sosyal medya hesabı", **3 no'lu katılımcının;** "5 harfliler", "b*tchmedia", "twitter ve youtube'dan bazı hesaplar", "TMMOB İKK Kadın mail grubu", **4 no'lu katılımcının;** "kitap", "bianet", **7 no'lu katılımcının;** "TMMOB ŞPO Kadın Bülteni", "Mor Çatı web sayfası", "Kadın Koalisyonu", "Ayizi Yayınlar", "Kadın Kadına Mülteci Mutfacı", **9 no'lu katılımcının;** "gaia dergi.com, amargidergi.com gibi bazı blog, web sitesi ve dergiler", **10 no'lu katılımcının;** "Amargi", **11 no'lu katılımcının;** "Jineoloji Dergisi", **12 no'lu katılımcının;** "sosyal medyada bu konuda yazılıp çizilenleri atlamamaya çalışıyorum" **16 no'lu katılımcının;** "kitap", "dergi" "Kadının Kaleminden" isimli blog", **17 no'lu katılımcının;** "5Harfliler" **24 no'lu katılımcının;** "feminist kuram üzerine yazılmış kitaplar", "Deli Kadın", "Amargi", "Feminist Politika", "Lezbifem",

“KaosGL”, “SFK”, “Uçan Süpürge”, “Mor Çatı”, **26 no’lu katılımcının**; “Jineoloji Dergisi”, **31 no’lu katılımcı**; “feminist yazarların kitapları”, **37 no’lu katılımcının**; “Yoğurtçu Kadın Forumu, Feminist Gece Yürüyüşü hesapları”, “Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği” olarak cevap verdikleri görülmektedir.

96. soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde; katılımcılar arasında feminist yayınları düzenli olarak takip etme oranının çok yüksek olmadığı (15) ancak soruya yanıt veren katılımcılar (25) arasında feminist yayınları takip ettiğini belirten katılımcıların çoğunlukta olduğu, bu katılımcıların kitap dergi yanısıra web sitesi, haber siteleri, bloglar üzerinden yayınları takip ettikleri, feminist yayınları düzenli olarak takip etmediğini belirten birçok katılımcının da internet üzerinden bu tip yayınlara sıklıkla göz attıkları görülmektedir.

Altıncı grup yanıtlar temel alınarak bir değerlendirme yapıldığında; katılımcılar arasında kendisini feminist olarak tanımlayanların feminist olarak tanımlamayanlara göre çoğunlukta olduğu, kendisini feminist olarak tanımlamayan katılımcıların yarısının (6) ya da çekinceli olarak tanımlayan katılımcıların tamamının kendisini feminist olarak tanımlayan katılımcılarla beraber feminizmi olumlu değerler etrafında özgürlük, eşitlik, hak, toplumsal mücadele, karşı duruş, kadın hakları gibi vurgularla tanımladıkları görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun kadın eylemlerini takip ettikleri ve eylemlere katıldıkları, düzenli olmasa da yine çoğunluğun feminist yayınları takip ettiği göz önünde bulundurulduğunda, araştırmaya katılan kitlenin çoğunlukla feminizme ilgili ve ondan etkilenmiş-etkilenmekte olan bir kitle olduğu, birkaç katılımcı dışında katılımcıların sorulara feminizmden beslenen bir konumlanışla cevap verdikleri görülmektedir.

SONUÇ

A. Literatür Araştırmasının Temel Bulguları

Literatür araştırması kapsamında gerçekleştirilen taramalar sonucunda; doğrudan “toplumsal cinsiyet”, “kadın”, “kent” ve “mekan” ilişkisine dayalı olarak gerçekleştirilmiş olan **lisansüstü tez çalışmalarının**; ilkinin 1980 yılında *antropoloji* alanında, ardından gelen ilk çalışmanın ise 1992 yılında *sosyoloji* ve 1993 yılında *mimarlık* alanında gerçekleştirilmiş olduğu, ilerleyen yıllarda -1990’lı yıllar boyunca- konuya ilişkin katkının ağırlıklı olarak *sosyoloji* bölümlerinden yapıldığı, sonraki yıllarda konuya katkısı çok sayıda tez çalışması ile olacak olan *kamu yönetimi* alanından ise ilk tez çalışmasının 2003 yılında gerçekleştirilmiş olduğu, şehircilik ve bölge planlama bölümünden konuya ilişkin ilk çalışmanın 2001 yılında gerçekleştirildiği, 2017 yılının sonuna kadar bu sayının 10’u bulunduğu, çalışmaların 2000 yılı sonrasında artmaya başladığı ve en çok çalışmanın 2015 yılında gerçekleştirildiği görülmektedir. 1980 yılından 2017 yılının sonuna kadar ki süreçte konuya ilişkin gerçekleştirilen tez çalışmasının toplam sayısının 80 olduğu ve konuya ilişkin en çok sayıda tez çalışmasının sırasıyla sosyoloji (31 adet), kamu yönetimi (14 adet) ve şehircilik ve bölge planlama (10 adet) alanlarında gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir.

Makalelere ilişkin “Researchgate”, “Dergipark” ve “Academia” makale arama motorlarında anahtar kelime taranarak elde edilen dijital kaynaklarda **yapılan araştırma sonucunda ise**; en eski tarihli olanın 1999 yılında siyaset bilimi ve kamu yönetimi alanından, ikincisinin ve üçüncüsünün 2005 ve 2006 yıllarında aynı yazardan olmak üzere yine siyaset bilimi ve kamu yönetimi alanından olduğu, şehir ve bölge planlama alanında yayınlanan ilk makalenin 2007 yılında, sosyoloji alanında yayınlanan ilk makalenin 2012 yılında yayınlandığı, konuya ilişkin yayınlanan makale sayısının 2010 yılından sonra arttığı, 1999-2017 yılları arasında yayınlanmış olduğu görülen çalışma sayısının toplam 42 olduğu, konuya ilişkin en çok sayıda makalenin siyaset bilimi (12 adet), sosyoloji (7 adet), coğrafya (3 adet), kamu yönetimi (3 adet), şehir ve bölge planlama (3 adet) alanlarında gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir.

TMMOB bünyesinde yürütülen kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmalarının 2008 yılında başlamış olduğu görüldüğünden, bu tarihten itibaren gerçekleştirilen TMMOB kadın kurultayları, kadın sempozyumları, panel ve sempozyumlar

kapsamında sunulan **bildirilere** ilişkin yapılan araştırma sonucunda ise; söz konusu etkinlik yıllarının 2009, 2011, 2013 ve 2017 olduğu, erişilen 44 adet bildiri içerisinde en çok sayıda çalışmanın siyaset ve kamu yönetimi (7 adet), sosyoloji (6 adet), mimarlık (4 adet), şehir ve bölge planlama (4 adet) alanlarında gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir.

Değerlendirmeye alınan toplam 166 adet çalışma, (lisansüstü tez çalışmaları 80 adet, makaleler 42 adet ve bildiriler 44 adet) **amaç ve hedefleri** açısından değerlendirildiğinde; çalışmaların konuya genel hatlarıyla 3 farklı açıdan yaklaşmakta oldukları belirlenmiştir. **Birincisi**; “kentsel yaşam ve toplumsal cinsiyet”, “kadın ve kent”, “yerel hizmetler ve toplumsal cinsiyet” arasındaki ilişkilere odaklanan kavramsal bir yaklaşım, **ikincisi**; “kadına / toplumsal cinsiyete duyarlı kent çalışmaları ya da yerel politikalar” odaklanan ve konuyu yerel yönetimlerin ve ya otoritelerin gözünden bakarak ele alan bir yaklaşım, **üçüncüsü ise**; kadınların mekan / kenti kullanımları, kent-kentsel mekan ile ilişkisi-etkileşimleri, kentsel hareketlilikleri, kentsel deneyimleri, kenti ve kentsel mekanı algılamaları, cinsiyet rollerine özgü kentsel mekânsal gereksinimleri, beklentileri ve kent-kentsel mekana ilişkin yaşadıkları kısıtlılıkları kadınların gözünden bakarak ele alan bir yaklaşımdır.

Lisansüstü tez çalışmaları kapsamında genel olarak; konunun **üçüncü tür** olarak nitelenen yaklaşım ile ele alındığı, **örnek alan çalışması** yapıldığı, **anket ya da yüz yüze görüşme teknikleri** kullanıldığı, elde edilen verilerin hem **niteliksel hem de niceliksel yöntemlerle** analiz edildiği, toplumsal cinsiyet konusunun en çok “yerel yönetimler”, “kadınların kentsel hareketlilikleri”, “mekan”, “kadınların kentsel mekansal deneyimleri”, “kamusal alan”, “katılım”, “güvenlik”, “gecekondu” **konuları ile ilişkili** olarak ele alındığı görülmektedir.

Makalelerde ise yaygın yaklaşımın birinci tür olarak nitelenen kavramsal bir yaklaşım olduğu ve toplumsal cinsiyet konusunun en çok “kadınların kentsel mekansal deneyimleri”, “kent planlama”, “ev”, “kentsel dönüşüm”, “kentsel hareketlilik”, “kamusal alan” ve “mekan” **konuları ile ilişkili** olarak ele alındığı görülmektedir.

Bildirilerde ise yaygın yaklaşımın makalelerde olduğu gibi birinci tür olarak nitelenen kavramsal bir yaklaşım olduğu, toplumsal cinsiyet konusunun ilişkili olarak ele alındığı konuların çeşitlendiği ve birbirinden farklılaştığı, “kadınların kentsel mekansal deneyimleri”, “kentsel hareketlilik”, “kamusal alan”, “mekan” gibi konuların yanı sıra “Gezi süreci”, “LGBTİ dostu mekan politikaları”, “kültürel miras”, “kesişimsellik yaklaşımı”, “avlulu ev formu”, “komünist toplum”, “bütçeleme”,

“direnme”, “savaş”, “müşterek alan”, “kalkınma planları”, “büyükşehir belediyeleri”, “reklam filmleri” gibi konular ile **ilişkili** olarak ele alındığı görülmektedir.

Literatür taramasının temel bulguları göz önünde tutulduğunda; bu tez çalışmasının incelenen diğer çalışmalar ile konuya yaklaşım ve araştırma yöntem-teknikleri açısından paralellik gösterdiği, çalışma alanı ve araştırma evreni açısından ise özgün bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

B. TMMOB ve TMMOB Şehir Plancıları Odasına Yönelik Bulgular

TMMOB’nin; politikaları, söylemleri, eylemleriyle Türkiye’de özgürlük ve demokrasi mücadelesinde etkin bir konuma sahip örgütlerin bileşenlerinden biri olması göz önünde bulundurulduğunda -her ne kadar örgüt bünyesinde kadın çalışma grubu kurulması çok gecikmiş olsa da (2008 yılı)- kadın ve toplumsal cinsiyet sorunlarına duyarlı ve farkındalık içeren bir tutumda olmasının, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ile mücadele alanında çok önemli bir yerinin olduğu düşünülmektedir.

Sahip olduğu farkındalığa rağmen TMMOB ve ona bağlı bulunan odalarda yönetim organlarında kadın sayısının erkek sayısının gerisinde olması (2016-2018 çalışma döneminde yönetim kurulunu oluşturan 24 odadan sadece 1’inin temsilcisi kadındır), bünyesinde yürütülen kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmalarının sadece TMMOB’li kadınların iradesinde ilerlemesine izin verilmemesi gibi etkenler ise TMMOB’nin bu alandaki mücadelesindeki etkinliğini sınırlandıran unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

İncelenen kadın kurultayları ve kadın sempozyumlarının açılış konuşmalarından ve araştırmacının kendi gözlemlerinden de anlaşıldığı gibi, TMMOB kadın örgütlenmesinde aktif olan kadın üyelerin hepsinin konuya aynı toplumsal cinsiyet perspektifinden bakmamakta olduğu, bu çeşitliliğin 2015 yılında gerçekleşen protestolar sebebiyle olağan akışı kesintiye uğrayan TMMOB 4. Kadın Kurultayı sürecinde ve sonrasında gelişen tartışmalarda ayrışan, çatışan düşüncelerin yüzeye çıkmasıyla daha da görünür olduğu düşünülmektedir. Araştırmacının da gözlemcisi olduğu süreçler sonunda; ortaya çıkan çatışmaların ve karşıt fikirlerin çalışma grubunu canlı tuttuğu, her ne kadar bazı konularda uzlaşamıyor olsa da TMMOB kadınları olarak bir arada olma gerekliliğinin ve dayanışma getirilerinin tüm farklı düşüncedeki kadınlar tarafından benimsenmiş

olduğu, bunun da TMMOB'nin yürüttüğü kadın ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin sürekliliği açısından oldukça önemli olduğu söylenebilmektedir.

TMMOB ŞPO'da ise kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları alanında demokratik ve katılımcı kanalların daha açık olduğu, oda yönetiminde ve oda kadın komisyonunda yer alan kadınların iradesine dayalı bir çalışma yürütüldüğü, kadın çalışmalarında karar alıcıların ağırlıkla kadınlar olduğu, Genel Kurul ve Yönetim Kurullarında kadın komisyonunun önerileri doğrultusunda; "kent-mekan ve toplumsal cinsiyet sempozyumu" ve "toplumsal cinsiyet seminerlerinin yapılması" ya da "eşbaşkanlık uygulaması" gibi önemli kararların alınmış olduğu görülmektedir. Yine 2016-2018 çalışma döneminde TMMOB Yönetim Kurulunda yer alan tek kadın üyenin TMMOB ŞPO'dan olduğu, 2017 yılında "Kent-Mekan ve Toplumsal Cinsiyet" Sempozyumunun gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir. TMMOB ŞPO'nun -devamlılığı da olan- bu tavrının, toplumsal cinsiyet çalışmalarındaki kararlılığını ortaya koymakta olduğu ve TMMOB örgütlülüğü içerisinde ŞPO'yu kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları zemininde diğer odalardan ayıran önemli ve ilerici bir tavır olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. TMMOB'nde olduğu gibi TMMOB ŞPO bünyesinde de yürütülmekte olduğu görülen toplumsal cinsiyete ilişkin mücadelenin, hem TMMOB hem TMMOB ŞPO yönetim organlarında temsiliyetin erkek egemen olması sebebiyle kısıtlılıklar barındırdığı görülmektedir.

C. Alan Araştırmasının Temel Bulguları

Araştırma evrenini TMMOB'de kadın çalışmalarının başlamış olduğu 2008 yılından bu yana -son 10 yılda- TMMOB ŞPO Genel Merkez ve Şubelerinin Yönetim, Denetim ve Onur Kurullarında görev almış, TMMOB Yönetim Kurulunda ŞPO Temsilcisi olmuş ve/veya oda bünyesinde gerçekleştirilen kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları içerisinde aktif yer almış kadın üyeler oluşturmaktadır. Bu kadınlar, hem kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan mekansal sınırlardan ve baskı unsurlarından kentin kullanıcıları olarak etkilenen, hem kent-kentsel mekana en etkili müdahale araçlarından biri olan kent planlama meslek disiplini içerisinde şehir plancısı olarak mesleki birikime, gözlem ve deneyime sahip olan, hem de ilgili meslek disiplininin temsil edildiği meslek odası faaliyetleri içerisinde yöneticilik ve kadın-toplumsal cinsiyet çalışmaları deneyimi sahibi olan kadınlardır.

Araştırma katılımcılarının, araştırma evreni oluşturulurken öngörüldüğü gibi; i) sosyal statü olarak eğitilmiş, orta ve orta üst gelir grubu üyesi, ii) örgütlü iii) toplumsal cinsiyet eşitsizliğine duyarlı – kadın çalışmaları içinde yer alan iv) eğitim sistemi içinde kurumsallaşmış üniversitelerin lisans ve lisans üstü bölümlerinden mezun v) meslekleri -çalışma alanları- nedeniyle mekan ve kent bilgisine, gözlemine ve deneyimlerine sahip ve birden fazla kentte çalışmış veya yaşamış kadınlar oldukları görülmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda **ilk olarak**, kentsel mekanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin olarak ortaya çıkan mekansal sınırlar, kısıtlılıklar ve baskı unsurları; katılımcıların hem kendi deneyimleri, hem de gözlem ve değerlendirmeleri ekseninde ortaya konmaktadır. **İkinci olarak**; ortaya konan bu sınırların, kısıtlılıkların ve baskı unsurlarının azaltılmasında ya da yok edilmesinde kentsel mekansal düzenlemelerin rolünün ne olabileceği katılımcıların düşünce, öneri ve değerlendirmeleri ekseninde değerlendirilmektedir. Son olarak; katılımcıların değerlendirmeleri doğrultusunda oluşturulan öneriler sunulmaktadır.

C.1 Mekansal Sınırlar, Kısıtlılıklar ve Baskı Unsurları

Katılımcılar; toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin olarak ortaya çıkan mekansal sınırlar, kısıtlılıklar ve baskı unsurlarının; bir yandan **toplumsal yapıya** ilişkin, bir yandan da **kentsel mekansal düzenlemelere** ilişkin olarak geliştiği yönünde değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Bahsi geçen **toplumsal yapının**; toplumsal cinsiyet rollerinin dağılımındaki eşitsizlikler dolayısıyla ortaya çıkan beklenti ve gereksinimlerle, bu beklenti ve gereksinimlerin ise toplumda yaygın kabul gören değer yargıları ve kültürel gelenekle ilgili olduğu söylenebilir. Katılımcılar cinsiyetler arası eşitsizliklerin kökeninde ne olduğunun sorulduğu soruya verdikleri yanıtlarda; özellikle toplumsal rollere ilişkin algılara, toplumsal kabullere ve normlara, erkek egemen akla, ataerkil kültürel geleneğe ve geleneksel yaşam biçimine vurgu yapmaktadırlar. Bu algı / kabul / norm / gelenekler / hakim değer yargılarına göre; -ırk, gelir durumu, eğitim-kültür düzeyi, sosyo-ekonomik koşullar, etnik köken, dini inanç vb.'den bağımsız olarak- yaş, medeni durum, cinsel yönelim, birlikte yaşanılan kişiler, çalışma durumu, çocuk sahipliği durumu gibi özelliklerin kadın kimliklerinin inşasında önemli faktörler olduğu ve bu faktörlerin her birinin kadınlar üzerinde ayrı ayrı birer baskı unsuru oluşturduğu söylenebilmektedir.

Türkiye'de toplumsal cinsiyete ilişkin yaygın ve yerleşik olan bakış açısını yansıtmaması açısından örnek olabileceğini düşündükleri bir olayı, deneyimleri ve gözlemleri aracılığıyla anlatmalarının istendiği soruya verilen yanıtlarda, katılımcılar; evi kadınla, dışarısını erkek ile özdeş tutan, kadına toplumsal roller atayan, kadına ilişkin toplum nezdinde önyargıların, etiketlemelerin, yaftalamaların yaygınlaşmasına sebep olan, kadını ve onun sorunlarını dikkate almayan kalıpyargılardan oluşan cinsiyet ayrımcı bakış açısına özellikle dikkat çekmektedirler. Katılımcılar ayrıca bu bakış açısının bireylerde aile ve toplum baskısı ile çocuk yaşta oluşuyor olmasına, kız çocuklarının ev içinde tacize-istismara uğramalarına, ev içi işlerden ve çocuk bakımından anneleri ile birlikte sorumlu tutulmalarına, toplumda kadını dikkate almayan, onu küçük gören bir bakış açısıyla mücadele etmek zorunda kalmalarına dikkat çekmektedirler.

Literatürde, toplumsal yapıda ve katılımcıların değerlendirmelerinde; toplumsal cinsiyet rollerine göre, kadınların; çocuk, hasta ve yaşlı bakım etkinliklerinden, ev içi işlerin yapılması, düzenlenmesi ve organize edilmesinden, aile bireylerinin –genellikle eş ve çocuklar- duygusal gereksinimlerinden ve sosyal hayatlarının düzenlenmesinden sorumlu oldukları görülmektedir. Feminist coğrafyacıların da dikkat çektiği gibi; kadınların bu sorumluluklarından dolayı üzerlerinde var olan baskı unsurları, çalışma hayatına katılmaları halinde azalmamakta, aksine üzerine çalışma yaşamında karşılaştıkları zorlukların getirdiği baskı unsurları eklenmektedir. Hasta, yaşlı, çocuk bakımı ve ev içi işlerin kamusal hizmet alanları dahilinde görülmemesi ya da eşler ile sorumlulukların eşit paylaşılmaması gibi nedenlerle, kadınların ücretli işgücüne dahil olmaları, birlikte yaşanan erkek bireylere göre ikincil olmaktadır. Katılımcılar; çalışma hayatında kadınların ailelerinden maddi/manevi olarak az destek gördüklerine ya da belli işlere yönlendirildiklerine, iş yerlerinde iktidar sahibi erkek yöneticilerin ya da çalışma arkadaşlarının mobingi ile karşılaşılıyor olmalarına dikkat çekmektedirler.

Toplumda yaygın kabul gören **değer yargıları ve bu atanmış toplumsal cinsiyet rolleri nedenleri ile** kadınlar ev mekanı –özel alan- ile özdeş; erkekler ise ev dışı tüm mekanlar –kamusal alan- ile özdeş görüldüğünden, kadınlar kentsel yaşamda; kamusal alanlarda varlık gösterme konusunda kısıtlılıklar yaşamaktadırlar. Katılımcıların verdikleri örneklerle göre; tek başına bir kadının kafe-bar-restoranda oturması, yürüyüş-koşu-spor yapması, bisiklete binmesi, otomobil kullanması, akşam ve gece saatlerinde dışarıda bulunması, giyim kuşam konusunda toplumun yaygın beklentisi dışında bir tutum sergilemesi dikkatleri çekmekte,

toplumun geneli tarafından “hoş” karşılanmamaktadır. Toplumsal bakış açısı bu yönde olduğunda; kadınların kamusal alanda şiddet, taciz gibi olaylara maruz kalması “normal”leşmekte ve kadınlar maruz kaldıkları bu kötü muamelelerden de – başlarına gelecek olayları öngörmeleri beklendiğinden- sorumlu tutulmaktadırlar. Katılımcıların, son yıllarda artmakta olan şiddet olaylarının neye bağlı olduğunu düşündüklerinin sorulduğu soruya verdikleri yanıtlarda, şiddetin normalleştirilmesi sürecine vurgu yapmakta oldukları görülmektedir. Katılımcıların ifadelerine göre; şiddet olaylarının artmasının nedenleri arasında; mevcut hükümetin ve siyasi liderlerin, din görevlilerinin, güvenlik güçlerinin; muhafazakar ve din temelli, kadını ikincilleştiren, nefret ve ayrımcılık söylemlerini körükleyen, şiddet kültürünü yaygınlaştıran söylem, tutum, davranış ve bakış açıları ile kadın bedeni üzerinden yürütülen ve kadının konumunu ikincilleştiren kadın karşıtı politika, uygulama ve yasa değişikliklerini, ayrıca yargı kararlarının caydırıcı olmaması, taciz-tecavüz gibi olaylarda mağdur olmasına rağmen kadının suçlanması, yaptırımların cezaların yetersizliği ya da olmayışı gibi hukuk sistemine ilişkin sorunlar bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile baş etme kapasiteleri yüksek bir kadın grubunda yer aldığı düşünülüyor olmasına rağmen; yalnız yaşama, giyim kuşam, akşam ve gece saatlerinde dışarıda bulunma konularında tedirginlikler yaşadıkları, bu tedirginlerin hayatlarını kısıtladığı; geç saatlerde dışarıda bulunmaları gereken zamanlarda, “eve varacakları zamanı, hangi araçları ve güzergahları kullanarak eve döndükleri bilgisini bir yakınları ile paylaşmak”, “kullandıkları taksinin plakasını bir yakınlarına iletmek”, “taksi kullanmak”, “tanıdık taksi şoförlerini çağırmak”, “dikkat çekici kıyafetler giymemek”, “yanında biber gazı bulundurmak”, “sakin sokak güzergahlarını tercih etmemek” şeklinde tedbirler aldıklarını belirttikleri ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Bunun yanı sıra, ev içi iş yüklerine dair yaptıkları değerlendirmelerde eşlerle işbölümü konusunda eşitlik taleplerinin -bazı işlerin eşler ile paylaşıyor olduğunun görülmesinden- toplumun genelinde var olana göre daha etkin olduğu ancak yine de ev ile ilgili her türlü işten kadınların sorumlu olmaya devam ettiği, hiçbir işin dışında kalmadıkları görülmektedir.

Kentsel mekanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin olarak ortaya çıkan mekansal sınırların, kısıtlılıkların ve baskı unsurlarının **kentsel mekansal düzenlemelere ilişkin görülen kısmı için katılımcılar**; kamusal alanların yetersizliğine ve kamusal alanlara erişim konusunda yaşanan sıkıntılara dikkat çekmektedirler. **Kamusal alanların yetersizliği**; sosyal-kültürel

mekanların/aktivitelerin, açık alan kullanımlarının ve yeşil alanların olmayışı, eksik ya da niteliksiz oluşuna ve ev içi işlere/hasta-yaşlı-çocuk-engelli bakımına ilişkin kamusal hizmetlerdeki eksikliklere ilişkin olarak, **kamusal alanlara erişim**; kent içi ulaşım sistemi, toplu taşıma hizmetleri, özel araç kullanımı, yaya güvenliği, yürüyüş-bisiklet yollarına ve kent içi güvenliğe ilişkin olarak ele alınmaktadır.

Katılımcılar özellikle yaşanan çevrenin toplumsal cinsiyete ilişkin olumsuz yanlarının ele alındığı sorularda **kamusal alanların yetersizliğine** dikkat çekerek; mahalle ölçeğinde açık alan, park alanı, spor alanı, yürüyüş alanı, semt pazarı, kafe-sinema gibi buluşma ve sosyalleşme noktaları gibi alanların olmayışı, niteliksiz, yetersiz ya da uzak oluşu –yürüme mesafesinde olmayışı- ile sosyal-kültürel etkinlikler ve çocuklarla birlikte vakit geçirilebilecek alanların ve etkinliklerin az oluşu ya da olmayışı gibi etkenlerin kentsel mekan kullanımını kısıtlayıcı unsurlar olduğunu belirtmektedirler.

Öne çıkan başlıklardan birisi olan **kent içi ulaşım konusunda** katılımcıların en çok toplu ulaşım araçlarında yaşanan taciz/şiddet gibi olaylara dikkat çektiği; araçların gün içinde çok kalabalık olmasının, akşam ve gece saatlerinde çok تنها olmasının, duraklar arası mesafelerin uzun olmasının, durak yerlerinin yerleşim alanlarına uzak olmasının, duraklarda bekleme sürelerinin uzun olmasının güvenliğe ilişkin yaşanan tedirginlikleri ve endişeleri arttırdığını belirttikleri görülmektedir. Günün belli bir saatinden sonra toplu ulaşım olanaklarının olmaması; pazar arabası, çocuk arabası ile ya da küçük bir çocuk ile birlikte seyahat etmek durumunda en çok kalan kadınlar için araç ve durak/istasyon tasarımlarının uygun olmaması da güvenlik sorunları ile birlikte kadınların ulaşım araçlarını kullanma konusundaki davranış biçimlerini dolayısıyla kentsel hareketliliklerini etkileyen, onları kentsel yaşamda kısıtlayan bir baskı unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların kent içi ulaşım konusunda dikkat çektikleri bir diğer noktanın; kent içi ulaşım sistemlerine ilişkin yürütülen politikaların **özel araç kullanımını teşvik ediyor olması** ve de toplu ulaşım olanaklarının iyileştirilmesine gereken özenin gösterilmiyor olması olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu özel araç sahibi ve özel araç kullanmakta olsa da toplum genelinde kadınların özel araç sahipliğinin ve kullanımının oldukça düşük olduğu bilinmektedir. Katılımcılar, kendileri ve **özel araç kullanan kadınlar için** trafik sıkışıklığının, otopark sorununun ve seyir halinde iken erkek sürücülerin tacizine uğruyor olmanın kentsel hareketlilikler üzerinde kısıtlayıcı bir baskı unsuru olduğunu belirttikleri görülmektedir. **Katılımcıların dikkat çektikleri bir diğer konu**; kaldırımlar, yaya ve

bisiklet yollarının olmayışı, yetersiz, dar, kesintili oluşu, araç trafiği ile iç içe ya da bozuk, girintili çıkıntılı bir zemine sahip olması nedeniyle can güvenliğini tehdit etmesi, aydınlatma yönünden eksik olması sebepleri ile cinsel taciz/şiddet/kapkaç olaylarının yaşanması riski barındırması dolayısıyla güvensiz oluşuna ilişkindir. **Bir diğer dikkat çekilen nokta ise;** sağlık, eğitim, sosyal kültürel aktivite, alışveriş alanı, semt pazarı, kreş-anaokulu gibi kentsel hizmet alanlarının yürüme mesafesinde olmamasıdır.

Öne çıkan bir diğer önemli başlık ise **kent içi güvenlik** konusudur. Katılımcıların, güvenliğe ilişkin yaşanan tedirginlikler ve endişelerin; toplu ulaşım araçlarını kullanma, yaya olarak seyahat etme, özel araç kullanma, hava karardıktan sonra dışarıda vakit geçirme, eve yalnız dönme, akşam saatlerinde tek başına dışarıya çıkma konularında özellikle kadınların kentsel hareketlilikleri üzerinde kısıtlayıcı bir baskı unsuru olduğuna, güvenlik görevlilerine-polise güven duyulmaması sebebi ile sorunun daha da derinleştiğine dikkat çekmektedirler. Katılımcıların görüşlerinin; ıssız-karanlık-sessiz sokak ve mahallelerin evin içindeyken bile rahatsızlık ve endişe hissi verdiği, dolayısıyla kadınların eve giriş çıkış saatlerinin, kullanacakları yol güzergahlarının güvenlik etkeni sebebi ile değişime uğradığı, çoğu zaman taksi kullanmak ya da özel araç kullanmak ya da bir tanıdıklarının onları bir yerden alıp bir yere götürmesini talep etmek zorunda kalmaları sonucunda yolculuk-ulaşım maliyetlerinin artmakta olduğu, gündelik kentsel yaşamda eşe veya bir başkasına olan bağımlılık düzeyinin arttığı ve tüm tedirgin edici durumlar karşısında kadınların ev mekanında daha çok vakit geçirmeyi tercih etmek durumunda kaldıklarına ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır. Pek çok katılımcının gece saatlerinde yürüyerek ve tek başına dışarıda kalmamaya özen gösterdiğini belirttiği, günlük işlerini gündüz saatlerinde tamamlamaya çalışmakta oldukları, akşam saatlerinde katılmak durumunda oldukları toplantılar ve sosyal yaşam aktiviteleri için bazı önlemler alarak, başkalarına bağımlı olarak ve “sürekli eve ne şekilde döneceklerini” düşünerek yaşadıklarını belirttikleri görülmektedir. Bu durum, sahip oldukları sosyo-ekonomik koşullar, eğitim ve örgütlülük düzeyi ve içinde yer aldıkları dayanışma ağları ile edindikleri toplumsal konumlar, sahip oldukları ekonomik özgürlük ile toplumun en avantajlı kadın grubuna dahil olduğu düşünülen katılımcıların dahi; gündelik hayatlarında pek çok aktiviteyi yapmak konusunda ‘kent içi güvenlik’ etkeni sebebi ile kısıtlandığını göstermektedir.

C.2. Kentsel Mekansal Düzenlemelerin Rolü

Kentsel mekanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin olarak ortaya çıkan mekansal sınırların, kısıtlılıkların ve baskı unsurlarının azaltılmasında ya da yok edilmesinde, kentsel mekansal düzenlemelerin ne derece etkin olabileceğini katılımcılar; öncelikle mevcut mevzuat hükümleri ve egemen kent planlama anlayışı çerçevesinde değerlendirmekte ve bu değerlendirmelerle **ilgili mevzuatın ve kent yönetimine ilişkin tüm karar alma mekanizmalarının** cinsiyet etkenine duyarlı politikalar geliştirme ve uygulamalarda bulunma konusunda **kısıtlayıcı unsurlar** taşıdığına vurgu yapmaktadırlar.

İlgili mevzuatın ve kent yönetimine ilişkin tüm karar alma mekanizmalarının içerdiği kısıtlayıcı unsurlar hem katılımcıların ifadelerine hem de literatüre göre; en temelde hakim kent planlama anlayışı olan “kapsamlı planlama anlayışı”nın, kentlilerin gereksinimlerine yönelik değil de sermaye piyasasının gereklerine yönelik kararların üretilmesine ilişkin bir yaklaşımın ürünü olması, toplumu homojen bir yapı olarak kabul ettiği için toplumdaki farklı grupların gereksinimlerini dikkate almaması ve kent planlarına ilişkin belgelerin onay makamlarının konunun uzmanı olan kişilerin değil de siyasi otoritelerin egemenliğinde olması olarak özetlenebilir. Kapsamlı planlama anlayışı ve onun ilkelerine dayanılarak oluşturulan kent planlama mevzuatı; kent planlama işini teknik bir işe indirgemekte, her yer için aynı kentsel standartların uygulanmasını öngörmekte, katılımcı süreçleri içermemektedir. Bu doğrultuda kentin mekansal biçimleniş sürecinin tasarlandığı geleceğe dönük görsel ve yazılı belgeler içeren kent planları; yapıldığı yere özgü siyasi, sosyal, demografik, tarihi, kültürel değerlerden bağımsız, yer ile uyumsuz belgeler olarak ortaya çıkmakta, dolayısıyla pek çok etkene duyarsız olduğu gibi cinsiyet etkenine de duyarsız kalmaktadır.

Katılımcıların vurgu yaptığı bir diğer kısıtlayıcı unsur ise; yukarıda bahsedildiği gibi **toplumsal yapıya** ilişkindir. Katılımcılar; kentsel mekanda yaşanan şiddet olaylarının kentsel mekansal düzenlemeler yolu ile tamamen ortadan kaldırılamayacağı ancak şiddet gösterecek kişileri caydırıcı unsurların elde edilebileceği ya da kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin kısıtlılık ve baskı yaşayan bireylerin kendilerini daha güvende hissetmelerine olanak sağlanabileceği yönünde görüşlerini belirtmektedirler.

Katılımcılar, açıklanan bu kısıtlayıcı unsurlara rağmen, kentsel mekansal düzenlemelerin; bahsi geçen mekansal sınırlar, kısıtlılıklar ve baskı unsurlarının

azaltılmasında ya da yok edilmesinde **kentsel politikalar/hizmetler ve kent planlama araçları** aracılığıyla etkin bir rolünün olabileceğine ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Katılımcıların söz konusu ettiği kentsel politikalar ve hizmetler; kamusal alanların artırılması ve kamusal alanlara erişim konusunda; kent içi ulaşım sistemine, kent içi güvenliğe, kent yönetimine, kamusal hizmet alanlarının genişletilmesine, sosyal-kültürel alanların ve aktivitelerin artırılmasına ilişkin politikalar ve hizmetler olarak sıralanabilir. **Kent planlama araçları ise;** imar planlarının katılımcı bir süreç ile hazırlanması ve yürütülmesi, imar planlarında; kamu hizmetlerinin etkin dağılımına ve kamusal alanlara erişime (araç-bisiklet-yaya yolları hiyerarşisine dikkatle) dikkat gösterilmesi, güvenli mekanların oluşmasına dikkat edilmesi, imar planlarının yere özgü kültürel, demografik, tarihi, siyasal, sosyal, ekonomik yapıya ilişkin bilgilerle üretilmesi olarak sıralanabilir.

C.3 Öneriler

Kentsel mekanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin olarak ortaya çıkan mekansal sınırların, kısıtlılıkların ve baskı unsurlarının azaltılmasında ya da yok edilmesinde etkin olacağı düşünülen **toplumsal yapıya ilişkin öneriler;** kadın kimliğine ilişkin toplumsal kalıpyargıların, toplumsal cinsiyet rollerinin dağılımındaki eşitsizliklerin, kadınları evle –özel alanla- erkekleri dışarı ile –kamusal alanla- özdeş tutan bakış açısının ortadan kalkmasına ve toplumsal cinsiyete ilişkin bir farkındalığın yaşamın her alanında gelişmesine ilişkindir. Bunu takiben, bireylerin toplumsal cinsiyete ilişkin konumlarının da; kamusal alanda yer alma, iş yeri/çalışma hayatı, ev içi, bakım hizmetleri, güvenlik alanlarında da değişip dönüşeceği düşünülmektedir. Bu başlıklara ilişkin katılımcıların yapmış oldukları öneriler aşağıda yer almaktadır:

- i) **kamusal alanda yer alma:** kadınların günün –akşam ve gece dahil- her saatinde, tüm kamusal alanlarda ve ulaşım araçlarında -giydikleri kıyafetleri ne olursa olsun- varlıklarının dikkat çekmiyor olması, tek başına bir kadının kafe-bar-restoranda oturması, yürüyüş-koşu-spor yapması, bisiklete binmesi, otomobil kullanmasının yadırganmaması
- ii) **iş yeri/çalışma hayatı:** kadınların sadece belli meslek alanlarına yönlendirilmemeleri, kadınların işyerlerinde yükselmelerine engel olunmaması, mobinge uğramamaları, doğum ve süt izni sürelerinin -anne

ve bebek ilişkisi, çocuğun psiko-sosyal gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak- uygun hale getirilmesi, iş yerlerinde emzirme odalarının ve kreş hizmetlerinin bulunması

- iii) **ev içi işler:** yemek, bulaşık, çamaşır gibi işlerin kamusal hizmet alanları dahilinde görülmesi, sorumluluğun evde yaşayan diğer bireylerle eşit paylaşılması
- iv) **bakım hizmetleri:** hasta-yaşlı-engelli bakım sorumluluğunun hanede yaşayan tüm bireyler tarafından sahiplenilmesi, bakım etkinliklerinin kamusal hizmet alanları dahilinde görülmesi –örneğin kreş, yaşlı bakım evi, engelli okullarının yaygınlaştırılması, sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, tüm kamusal alanlarda, kamu kuruluşlarında çocuk oyun alanları, emzirme ve çocuk bakım odalarının var olması gerekliliği konusunda farkındalığın gelişmesi
- v) **güvenlik:** şiddetin hiçbir koşulda normalleştirilmemesi, güvenlik güçlerinin güvenilir ve kolay erişilebilir olması, şiddetin çeşitlerine dair farkındalığın gelişmesi.

Kentsel mekanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin olarak ortaya çıkan mekansal sınırların, kısıtlılıkların ve baskı unsurlarının azaltılmasında ya da yok edilmesinde etkin olacağı düşünülen **yasal/yönetmeliksel yapıya ve anlayışa ilişkin katılımcıların yapmış oldukları öneriler** aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- i) **kent planlama anlayışının ve kent planlama mevzuatının;** toplumda yaşayan tüm farklı grupların gereksinimlerine –dolayısıyla cinsiyet etkenine- duyarlı olabilecek yönde katılımcı süreçleri içerecek şekilde değişikliğe uğraması,
- ii) **kentin;** homojen bir yapı olarak değil farklı grupların bir arada yaşadığı yer olarak değerlendirilmesi,
- iii) **kent planlamanın;** teknik bir işten öte toplumsal mekansal sorunların çözümüne odaklanan ve sermaye piyasasının gereklerine hizmet etmek zorunda olan değil, kentte yaşayan her kesimden bireyin gündelik yaşamdaki ihtiyaçlarına duyarlı olmak durumunda olan bir disiplin olarak görülmesi,
- iv) **imar planlarının;** yere göre farklı yöntemlerle, içeriklerle, duyarlılıklarla, yönetmeliklerle ve yerel yönetimlerin denetiminde yürütülmesi,
- v) **kent planlarının onama yetkisinin;** siyasi otoritedense konunun uzmanlarının elinde olması.

Kentsel mekanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin olarak ortaya çıkan mekansal sınırların, kısıtlılıkların ve baskı unsurlarının azaltılmasında ya da yok edilmesinde etkin olacağı düşünülen kentsel politikalar/hizmetler ile kent planlama araçlarını içeren **kentsel mekansal düzenlemelere ilişkin katılımcıların yapmış oldukları öneriler**; kent içi ulaşım sistemine, kent içi güvenliğe, kamusal hizmet alanlarının genişletilmesine, sosyal ve kültürel alanların ve aktivitelerin artırılmasına ilişkin olarak aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Kent içi ulaşım sistemine ilişkin politika ve uygulamalar

- i) Özel araç yerine toplu taşımayı teşvik eden bir kent içi ulaşım politikasının olması,
- ii) Bisiklet ve yaya ulaşımının kent içi toplu taşıma sistemleri ile entegre düşünülerek tasarlanması,
- iii) Kentin her bölgesine günün her saatinde yeterli toplu taşıma hizmetinin ulaştırılması,
- iv) Araçların çok kalabalık ya da çok تنها olmaması yönünde önlemlerin alınması (gereksinim duyulan saatler ve yerlerin iyi hesaplanması),
- v) Araç ve durak yerlerine ilişkin güvenliği ve güvende olma hissini artırıcı önlemlerin alınması,
- vi) Araç iniş binişlerinin ve durak-istasyon yerlerinin bebek arabası, küçük çocuk ya da pazar arabası ile seyahat edenlere, hareket kısıtlılığı yaşayan engelli-yaşlı bireylere ya da örneğin topuklu ayakkabı giyen kadınlara uygun hale getirilmesi,
- vii) Duraklar arası mesafelerin ve duraklarda bekleme sürelerinin uzun olmaması,
- viii) Yaya ve bisiklet yollarının araç yollarından ayrı, kesintisiz ve can güvenli olarak tasarlanması ancak alt ve üst yaya geçitlerinden kaçınılması,
- ix) Spor, yürüyüş-koşu alanı ve yeşil-park-oyun alanlarına kesintisiz yaya yolu bağlantılarının olması,
- x) Otopark alanlarının sayısının, niteliğinin ve güvenliklerinin artırılarak kamusal hizmet olarak sağlanması.

Kent içi güvenliğe ilişkin politika ve uygulamalar

- i) İmar planı yapım aşamasında güvenlik etkeninin dikkate alınması,

- ii) Ulaşım politikaları ve uygulamaları geliştirilirken güvenlik etkeninin dikkate alınması,
- iii) İmar planlarında, ıssız-karanlık-sessiz sokak ve mahallelerin oluşmaması için; büyük alan kullanımı gerektiren ancak gece kullanımı olmayan kamu kuruluşu alanlarının tek bir noktada yoğunlaşmaması, konut ve ticaret alanlarının birbirinden tamamen farklı alanlarda konumlandırılmaması, gece kullanımı da olan küçük ticari birimlerin konut alanları içerisinde yer almasına dikkat ederek günün hemen her saatinde yaşayan canlı sokakların elde edilmesi,
- iv) İmar planlarında; sokak genişliklerinin uygun kaldırım genişliklerine izin vereceği şekilde düzenlenmesi, kesintisiz yaya akslarının tasarlanması, alt ve üst geçit tasarımlarından kaçınılması,
- v) Bina tasarımlarında; balkon kullanımlarına yer verilmesi, bina giriş-çıkışlarının sokak cephesine sıfır olmamasına dikkat edilmesi,
- vi) Altgeçit, otopark alanları, durak yerleri, sokaklar, parklar, yürüyüş-koşu parkuru vb. alanlarda aydınlatma elemanlarının yeterli olması,
- vii) Mahalle ölçeğinde güvenlik görevlisi istihdam edilmesi ya da daha izlenebilir/kontrollü kent mekanları için kamera sistemlerinin kullanılması gibi önlemlerin alınması,
- viii) Güvenlik güçlerine kolay erişim olanaklarının geliştirilmesi, örneğin otobüs durakları ya da park alanları gibi alanlara acil durum butonlarının yerleştirilmesi,
- ix) Belli saatlerde durak dışı inme olanağının sağlanması,
- x) Toplu taşıma hizmetlerinin kamu sektörü tarafından gerçekleştirilmesi ya da araçların sürekli GPS, kamera vb. ekipmanla izlenmesi.

Kamusal hizmet alanlarının genişletilmesine ilişkin politika ve uygulamalar

- i) Hasta, yaşlı, çocuk bakımı ve ev içi işlerin kamusal hizmet alanları dahilinde görülmesi
- ii) İmar planlarında; kamuya terk edilecek alanların etkin dağılımının yapılması, açık ve kapalı olmak üzere sosyal, kültürel alanlar, çocuk oyun alanları, spor alanları, semt pazarı gibi kullanımlar için yere özgü

gereksinimler dikkate alınarak yeterli büyüklükte alanların ayrılması. Bu alanlara güvenli, kesintisiz yaya ve araç erişiminin gözetilmesi,

- iii) Açık ya da kapalı alan kullanımı gerektiren, toplumun her kesiminden bireyin vakit geçirebileceği, özellikle kadınları ve çocukları ev dışında etkinliklerde bulunmaya teşvik eden kültürel, sosyal, rekreatif aktivitelerin organize edilmesi,
- iv) Alışveriş ve sosyal yaşam etkinliklerinin; kapalı, korunaklı, kamusal hayattan, kentten ve yere özgü dinamiklerden kopuk olarak tasarlanan alışveriş merkezleri aracılığıyla değil, sokak ve mahalle çarşıları aracılığıyla gerçekleşmesinin teşvik edilmesi yönünde düzenlemelerin yapılması. Örneğin, bu alanların yaya ve engelli erişimine uygun hale getirilmesi, güvenlik unsurunun tehdit edici olmaması, kamusal alanda tuvalet, çocuk bakım hizmetlerine ve engelli gereksinimlerine ilişkin alanların var olması gibi düzenlemelerin yapılması.
- v) Ev içi işlerin kamusallaşması için; mahalle ölçeğinde ortak çamaşırhaneler, yemek pişirme alanlarının tasarlanması,
- vi) Çocuk bakım işlerinin kamusallaşması için; kreş, anaokulu kullanımlarının mahalle ölçeğinde yaygınlaşması, iş yeri kreşlerinin yaygınlaşması, kamu binalarında –tüm kamusal alanlarda- belli uzaklıklarda çocuk oyun alanlarının, çocuk bakım odalarının ve çocukla ilgilenecek uzman kişilerin bulunması,
- vii) Hasta bakım işlerinin kamusallaşması için; sağlık birimlerinin ve hastane alanlarının sayıca yeterli olması, koşullarının iyileştirilmesi ve refakat işinin kamusal bir hizmet olarak sunulması,
- viii) Yaşlı bakım işlerinin kamusallaşması için; yaşlı bakım evlerinin yaygınlaşması, sağlıklı ve güvenilir olması,
- ix) Engelli bakım işlerinin kamusallaşması için; ilgili okul ve sağlık kuruluşlarının yaygınlaştırılması.

KAYNAKÇA

Makaleler

Acuner, D. (2016). Canavarlaş(tırıl)An Kent Sokakları: Kadının Kent Deneyimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Fe Dergi*. 8(1): 1-14.

Akgül, Ç. (2011). "Eskiye Zaman"ın Kadın Belleğinde Eskitemediği Mekanlar: Ayla Kutlu ve Mekan İlişkisi Analizi. *Fe Dergi*. 3(1): 95-107.

Aktaş, G. (2017). Kadın Açısından Kente İlişkin Mekan Pratikleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (27): 136-149.

Alkan, A. (1999). Toplumsal Cinsiyet ve Kentsel Mekanın Düzenlenmesi Çerçevesinde Kent Planlaması Disiplini. *SBF Dergisi*. 54(4): 1-29.

Alkan, A. (2006). 29. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumunun Ardından: Türkiye'de Mekan Çalışmaları "Riskler ve Fırsatlar"ın Peşinden Giderken "Toplumsal Adalet, Eşitsizlik ve İktidar" Nereye Düşer?. *Planlama Dergisi*. 2006/1: 33-42.

Alkan, A. (2015c). Toplumsal Cinsiyet ve Kent Planlaması. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 54(4):1-29.

Bilgili, M. (2017). Toplumsal Cinsiyet, Bedenin Mekansallığı ve Cinsiyetçi Mekanlar. *Felsefe-Yazın Dergisi*. Ekim-Kasım 23:19-28.

Childe, V. G. (1950). The Urban Revolution, *Liverpool University Press The Town Planning Review*, 21(1): 3-17.

Çubukçu, U. S. (2011). Mekanın İzdüşümünde 'Toplumsal Cinsiyet': Sulukule Mahallesi ve Romanlar. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 44:83-106.

Doğanay, G. (2016). Unutma ve Anımsama Arasında Geçmişin Eril İnşası: Çaykara'da Kadın Olmak ve Geçmişin Reddi. *Fe Dergi*. 8(1): 15-33.

Erdoğan, T. (2016). Kentleşme Süreci ve Ailede Toplumsal Cinsiyet Rollerine İle Kalıpyargıların Dönüşümü: Denizli-Sevindik Mahallesi Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (24): 143-166.

Eren, H. B. (2015). Kent İçi Yoksul Alanların Dönüşümüne Feminist Bakış: Ankara-Aktaş Mahallesi Örneği'nde 'İmkansız Medeniyet' TOKİ. *Fe Dergi*. 7(1): 1-15.

Gottdiener, M.(2001). Mekan Kuramı Üzerine Tartışma: Kentsel Praksise Doğru. Çev.: H. Çağatay Keskinok. *Praksis Dergisi*. 2:48-269.

Güllüpinar, F. (2012). Kent Sosyolojisi Kuramları Üzerine Bir Literatür Değerlendirmesi. *Çağdaş Yerel Yönetimler*. 21(3):1-29.

Güney, E. M ve Demircioğlu, F. (2015). LGBTT Bireylerin Buluşma Noktası Olarak Kullandıkları Mekanların Şehir Planlama Kapsamında İncelenmesi. *Planlama Dergisi*. 25(2): 147-158.

Gür, Ö. Ş. ve Erol Y. Ş. (2013). Ev: Kadın Büyürken. *International Journal of Architecture and Planning*. 1(2): 101-131.

Harnuboğlu, M. (2014). Mekan ve Mekanın Algılanış Biçimleri: Halide Edib Adıvar'ın Otobiyografisi Mor Salkımlı Ev Üzerine Bir İnceleme. *Fe Dergi*. 6(2): 25-43.

İnceoğlu, İ. (2012). Küresel Kadın Hareketleri ve Alternatif Küreselleşme Söylemlerine Feminist Müdahaleler. *Fe Dergi*. 4(1): 112-122.

Kaya, T. M. (2012). Dikmen Vadisi Gecekondu Bölgesindeki Kadınların Gündelik Yaşamındaki Değişim Nelere Bağlı?. *Fe Dergi*. 4(1): 102-111.

Kaypak, Ş. (2014). Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1): 344-357.

Keçeli, A. (2013). Kentsel Yaşanabilirlik ve Cinsiyet. *Marmara Coğrafya Dergisi*. 0(28): 232-245.

Keskinok, H. Ç.(1988). Kentsel Mekan Yaklaşımlarına Bir Örnek: Castells. *ODTÜ MFD* 8(1):67-75.

Köse, E. (2014). Cinsiyet, Teknoloji ve Kent: Otomobilin Muğlak Heteronormativizmi. *Fe Dergi*. 6(1): 32-42.

Mumcu, S. ve Yılmaz S. (2016). Kentsel Açık Mekanlarda Kadınlar: Cinsiyet Rollerinin Kamusal Alanlarda Gözlemlenmesi. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*. 1(1): 37-52.

Özsoy, B. ve Sipahi B. E. (2016). Türkiye'de Kadın Dostu Olma İddiasında Bir Kent: Gaziantep. *Çağdaş Yerel Yönetimler*. 25(3): 35-68.

Saygılıgil, F. (2013). Mekanın Cinsiyeti. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*. 5(1):209-218.

Sert, E., Hayri Karpuz ve Gürkan Akgün (2005). Küreselleşme Sürecinde Değişen Kent Kavramı; Mekan ve Politikleşme Üzerine Bir Okuma Çalışması. *Planlama Dergisi*. 2005/2:103-104.

Serter, G. (2013). Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram. *Planlama Dergisi*. 23(2):67-76.

Şengül, T. (2000). Radikal Kent Kuramları Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme: Alternatif Bir Yaklaşım Doğru. *Amme İdaresi Dergisi*. 33(1):27-58.

Temürtürkan, Y. (2011). Kente Cinsiyetlendirilmiş Bir Mercekten Bakış. *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülten*. 87:39-41.

Tezcek, Ö. F. ve Polat, Ö. (2016). Ev-İçindeki Fabrikanın İşçileri. *Fe Dergi*. 8(1): 50-68.

Tuncer, S. (2012). Beşeri Coğrafyaya Feminist İtirazlar. *Fe Dergi*. 4(1): 79-90.

Yüceşahin, M. M. (2016). Toplumsal Cinsiyet ve Mekanın Karşılıklı İlişkisi: Patriyarkanın Sosyal Mekanı Örgütleyişine Dair Bir Tartışma. *Kadın/Woman 2000*. 17(1):73-101.

Kitaplar

Alkan, A. (2005). Başlıca Kentsel Yaklaşımlarda Cinsiyet Körlüğü. *Yerel Yönetimler ve Cinsiyet: Kadınların Kentte Görünmez Varlığı* (ss.31-40). Ankara: Dipnot Yayınevi.

Alkan, A. (2012). Şehircilik Çalışmalarının Zayıf Halkası: Cinsiyet. *Birkaç Arpa Boyu... 21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Feminist Çalışmalar: Prof. Dr. Nermin Abadan Unat’a Armağan*. Der.: Serpil Sancar (ss. 343-414). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Alkan, A. (2015b). *Yerel Yönetimler, Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Örgütleri İçin Kadın Dostu Kentler Eğitici Kiti: Kentsel Hizmetler*. Ankara: Birleşmiş Milletler Kadın Dostu Kentler Ortak Programı Yayınları.

Alkan, A. (2015c). "Yerim mi Dar, Yenim mi?" Cinsiyete Dayalı Hak İhlalleri ve Ötesi. *Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları* (ss. 121-164). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Aslanoğlu, R. A. (2000). Kentsel Ekolojik Kuram. *Kent, Kimlik ve Küreselleşme* (ss.25-45). Ezgi Kitabevi.

Belge, B.(2017). İlk Şehirler ve Ortaya Çıkışları, *Kent Planlama*, Der.: Suna Senem Özdemir, Ö. Burcu Özdemir Sarı, Nil Uzun (ss.37-68). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1. Baskı.

Bilir, E.Z. (2015). Mamak'ta Yaşayan Kadınların Gündelik Hayatlarına Dair Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Tuzluçayır Örneği. Ankara: Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) Yayınları.

Büyükcivelek, A.B. (2017). Tarih İçinde Kent. *Kent Planlama*. Der.: Suna Senem Özdemir, Ö. Burcu Özdemir Sarı, Nil Uzun (ss. 69-93). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1. Baskı.

Duru, B. ve Ayten Alkan (2002). Giriş: 20. Yüzyılda Kent ve Kentsel Düşünce. *20. Yüzyıl Kenti*. Der. ve Çev.: Bülent Duru, Ayten Alkan (ss.7-27). Ankara: İmge Kitabevi.

Ecevit, M. (2011). Epistemoloji. *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi* (ss.32-64). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.

Ecevit, Y. (2011). Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisine Başlangıç. *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi* (ss.2-29). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.

Edgü, E. (2010). Evin Direği, Sokağın Bekçisi. *Kadın ve Mekan: Tutsaklık mı Sultanlık mı?* (ss. 72-79). İstanbul: Turkuvaz Kitapçılık ve Yayıncılık.

Eraydın, A. (2017). Planlamada Yeni Eğilimler. *Kent Planlama*. Der.: Suna Senem Özdemir, Ö. Burcu Özdemir Sarı, Nil Uzun (ss.561-581). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1. Baskı.

Ersoy, M.(2007). Planlama Kuramına Giriş. *Kentsel Planlama Kuramları* (ss.9-34). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1. Baskı.

Ersoy, M.(2017). Planlama Kuramları. *Kent Planlama*. Der: Suna Senem Özdemir, Ö. Burcu Özdemir Sarı ve Nil Uzun (ss.127-161). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1. Baskı.

Fishman, R. (1982). Introduction. *Urban Utopias in the Twentieth Century: Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright, and Le Corbusier* (ss.3-20). Cambridge: MIT Pres. (Giriş. 20. Yüzyıl Kent Ütopyaları: Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright, and Le Corbusier)

Giddens, A. (2016). *Sosyoloji: Kısa Fakat Eleştirel Bir Giriş*. Çev.: Ülgen Yıldız Battal. Ankara: Siyasal Kitabevi, 6. Baskı.

Hatt, P. K. ve Albert J. Reiss (2002). Kentsel Yerleşimlerin Tarihi. *20. Yüzyıl Kenti*, Der. ve Çev.: Bülent Duru ve Ayten Alkan (ss.27-37). Ankara: İmge Kitabevi.

Jarvis, H., Jonathan Cloke ve Paula Kantor (2015). *Kent ve Toplumsal Cinsiyet*. Çev.: Yıldız Temurtürkan. Ankara: Dipnot Yayınları. 1. Baskı.

Kaypak, Ş. (2012). Kadın Dostu Kentler ve Kent Konseyi İlişkileri. *Prof. Dr. Cihangir Akın'a Armağan* (ss. 363-380). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayını.

Konak, N.(2013). Küresel Kentler Kuramı ve Araştırmaları. *Kent Sosyolojisi* (ss.144-174). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını Birinci Baskı.

Kurdoğlu, A. (2011). Kent Yaşamı. *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi* (ss.106-130). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, Birinci Baskı.

Mackenzie, S. (2002). Kentte Kadınlar. *20. Yüzyıl Kenti*. Der. ve Çev.: Bülent Duru ve Ayten Alkan (ss. 249-283). Ankara: İmge Yayınevi.

Özbay, F. (2015). Toplumsal Cinsiyet ve Mekan: Türk Modernleşmesine Yeni Bir Bakış. *Aile, Kent ve Nüfus* (ss. 109-130). İstanbul: İletişim Yayınları.

Özgüç, N. (1998). Kadınların Coğrafyası. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Pınarcıoğlu, N. Ş., Kanbak, A. ve Şiriner M. (2013). Kent Kuramları. *Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları*. Der: Ö. Uğurlu, N.Ş Pınarcıoğlu, A. Kanbak, M. Şiriner (ss.71-102).Örgün Yayınevi.

Polat, S. (2007). Kentsel Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Ayrımı ve Kadınlar. *Kent ve Bölge Üzerine Çalışmalar: Prof. Dr. Orhan Kuntay'a Armağan* (ss.293-306). Ankara: Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yayını.

Savran, A. G. (2013). *Beden Emek Tarih: Diyalektik Bir Feminizm İçin*. Kanat Yayınevi.

Sjoberg, G. (2002). Sanayi Öncesi Kenti. *20. Yüzyıl Kenti*, Der. ve Çev.: Bülent Duru ve Ayten Alkan (ss.37-55). Ankara: İmge Kitabevi.

Uğurlu, Ö. (2013). Kentlerin Tarihsel Gelişimi. *Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları*. Der: Ö. Uğurlu, N. Ş. Pınarcıoğlu, A. Kanbak, M. Şiriner(ss.25-71). İstanbul: Örgün Yayınevi. 2. Baskı.

Ünlü, T. (2017). Mekanın Biçimlendirilmesi, Kentsel Planlama ve Plancı. *Kent Planlama*. Der: Suna Senem Özdemir, Ö. Burcu Özdemir Sarı ve Nil Uzun (ss.95-126). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1. Baskı.

Wirth, L. (2002). Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme, *20. Yüzyıl Kenti*, Der. ve Çev.: Bülent Duru ve Ayten Alkan (ss.77-107). Ankara: İmge Kitabevi.

Bildiriler

Açıksöz, S. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşit(siz)liğinin Dış Mekana Yansımaları ve Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.114-138). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Akşit, E. E. (2011). Cinsiyetlendirilmiş Kamusal Alan Tanımları ve Ötesi: Hamamlar, Parklar vs.. *Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet Paneli*, Düzenleyen TMMOB Mimarlar Odası ve Kaos GL. Ankara. 5 Mart 2011.

Altındal, Y. (2017). Mış Gibi Politikalarla Kamusalda Görünmezliği Korunan Sessiz Yığınlar: Kadınlar. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss. 6-25). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Arslan, Z. (2017). Kadının Toplumsal Kimliğinin ve Rolünün İnşasında Büyükşehir Belediyelerinin Rolü. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.139-170). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Aykanat, G. ve Harun Ceviz. (2017). Beylikdüzü İlçesinde Bulunan Parkların ve

Sokakların Eşitliğe Uygunluk Açısından Denetlenme Çalışması. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.463-466). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Baydar, G. (2011). Cinsiyetsiz Mekanlar/Mekansız Cinsiyetler. *Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet Paneli*, Düzenleyen TMMOB Mimarlar Odası ve Kaos GL. Ankara. 5 Mart 2011.

Baykal, Z. ve Nergis Denli (2017). İdeal Yaşamın Gizil Öznesi: Güvenlikli Korunaklı Konut Sitelerinin Reklam Filmlerinde Kadın İmgesinin Yeniden İnşası. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.381-403). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Bora, A. (2011). Bir Hafıza Mekanı Olarak Ev. *Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet Paneli*, Düzenleyen TMMOB Mimarlar Odası ve Kaos GL. Ankara. 5 Mart 2011.

Brennan, T. L. (1996). An Analysis of Trip Behaviour Patterns of Women in Developing Countries: A Case Study of Puebla, Mexico. *Women's Travel Issues Second National Conference*. Baltimore, Maryland.

Çamur C. K. ve Burcu Özüduru. (2017). Kentsel Mekan, Planlama ve Kadın: Ankara Üzerinden Bir Değerlendirme. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.239-254). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Duran, V. ve Yaşar Barut ve Abdülnasır Bayram. (2017). Öğretmen Adaylarının Mekan Algılarının Akıl Yürütme Stilleri Açısından İncelenmesi. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.510-524). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Durgun, D. (2011). Bir Arzu Coğrafyası Olarak Şehir ve Erkek Eşcinseller Arası İletişim. *Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet Paneli*, Düzenleyen TMMOB Mimarlar Odası ve Kaos GL. Ankara. 5 Mart 2011.

Ertem, E. (2017). Gecekondu ve Apartmanda Kadın Deneyimleri: Ankara Akşemsettin Mahallesi Örneği. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.255-282). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Güney, E. M ve Senem Tezcan. (2017). Şehir Planlama Mevzuatında Kadına Verilen Yer ve Değer. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.38-70). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Güney, E. M. ve Selçuk, A. İ. (2013). Kadına Yönelik Çalışmalarda Yeni Bir Tartışma Konusu Olarak Lezbiyenler ve Kentsel Mekandaki Arayışları-İzmir Örneği. *TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu Kitabı*. (ss. 117-133), Düzenleyen TMMOB. İzmir. 28-30 Kasım 2013.

Jeff, G. J. ve Regina McElroy. (1996). Women's Travel: Consequences and Opportunities. *Women's Travel Issues Second National Conference*, Baltimore, Maryland.

Kayın, E. (2009). Dönüşme Sancısından Dönüştürme Baskısına Kentsel Mekan ve Kadın. *TMMOB Kadın Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları Kurultayı Sonuç Bildirgesi ve Kararlar Kitabı* (ss. 72-75), Düzenleyen TMMOB. İstanbul. 21-22 Kasım 2009.

Kaynak, K. H, Ceyda Söğüt, Çilem Sarı vd. (2017). Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin Kent/Mekan Çalışmalarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Entegre Süreci. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.327-331). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Keçeci, G. (2017). Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan İlişkisinde Kadın Dostu Kentler Projesi Örneği. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss. 287-316). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Köse E. ve Maltaş A. (2014). Kör Alanlara: Belediyelerin Dönüşümde Toplumsal Cinsiyet Algısı. 6. *Uluslararası Girişimcilik Kongresi*, Düzenleyen KTMÜ, Celal Bayar Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Uluslararası Atatürk Ala Too Üniversiteleri. Kırgızistan Bişkek. 24-26 Nisan 2014.

Köse, E. ve Maltaş, A (2015). Neo-Liberal Dönüşümlerin Mekansal Pratiklere Etkisi ve Toplumsal Cinsiyet. *Doğu Akdeniz Üniversitesi-Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi 5. Uluslararası Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Konferansı*, Düzenleyen Doğu Akdeniz Üniversitesi Kadın Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi. KKTC Gazimağusa. 25-27 Mart 2015.

Metin, B. (2013). Gezi Sürecinde Kadın. *TMMOB 3. Kadın Kurultayı Kitabı* (ss. 37-42), Düzenleyen TMMOB. Ankara. 16-17 Kasım 2013.

Mura, U. S. E. (2017). Tarımda Ücretli İşlerin Örgütlendiği Mekanlar Olarak Göçmen-İşçi Mahalleleri: Adapazarı Örneği. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.206-212). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Okumuş, G. ve Ecem Tonka. (2017). Toplumsal Cinsiyet ve Geleneksel Kent Planlaması. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss. 484-496). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Özkan, M.S. (2017). Sosyo-Kültürel Açından Geleneksel Toplumlarda Avlulu Ev Mimarisi. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.497-509). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Senemoğlu, O. (2017). Komünist Toplumun Mekan Kurgusu Toplumsal Cinsiyet Açısından Ne İfade Ediyor?. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.345-351). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Songur, D. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında Üniversitelerin Çarpan Etkisi. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss. 469-483). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Şahin, Z. S. (2017). Ata Mirası mı Ana Yedigari mı: Dünya Miras Alanlarının Belirlenmesi ve Korunmasında Toplumsal Cinsiyetin Rolü. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.404-419). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Şanlı S. A. ve Duygu Yıldız Karakoç. (2017). Türkiye’de Özel ve Kamusal Alan İkiliğinden Hareketle Feminist Hareketlere Bakmak. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.95-113). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Şentürk, L. (2011). Eril Kent: Bir Mimarlık Atölyesi için Konu Başlıkları. *Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet Paneli*, Düzenleyen TMMOB Mimarlar Odası ve Kaos GL. Ankara. 5 Mart 2011.

Şimşek, G. (2017). Kültürel Mirasın Korunmasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlılığın Yerini Anlamak. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.420-434). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Tahtacı, Y. ve Mezra Öner. (2017). Savaş ve Göç Sonrası Oluşan Mekanlarda Kadın İnisiyatifi İle İnşa Edilen Müşterek Alan Pratikleri. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.355-380). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Topaktaş, B. ve Fatıma Erol. (2017). Dinci İdeolojinin Toplumsal Yeniden Üretiminde Kamusal Mekan-Kadın Bedeni İlişkisi. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.337-344). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Tuncer, S. (2017). Geçmişten Öğrenmek: 1950-80 Dönemi Ankara’sından Kadınların Kent Deneyimleri Bize Ne Anlatıyor?. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.189-205). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Tunç, G. (2017). Kesişimsellik (Çoklu-Ayrımcılık) Yaklaşımının Kent Çalışmaları ve

Planlamaya Katkıları Üzerine Düşünmek. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.71-88). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Turhanoğlu, K. A. (2012). Kadınların Kentle İlişkisinde Mekansal Pratikler ve Sınırlar. *DEÜ Uluslararası Kadın Konferansı: Kadın Olmak Farkındalık ve Özgürleşme Bildiriler Kitabı* (ss. 412-420), Düzenleyen Dokuz Eylül Üniversitesi Kadın Araştırmaları Uygulama Merkezi. İzmir. 09-11 Mayıs 2012.

Tüm, B. (2017). Kadınların Kamusal Mekan Talebi: 'Bacaklarını Topla' Örneği. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.26-37). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Türkün, A. (2011). Yeni Kent Politikaları ve Kadınların Konumu. *Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet Paneli*, Düzenleyen TMMOB Mimarlar Odası ve Kaos GL. Ankara. 5 Mart 2011.

Yalçın, A. Y. (2017). Emeğin Savunusundan Kentin Savunusuna: Kadın Direnişlerinde Beden-Emek-Kent Diyalektiği. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.173-188). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Yanikkaya, B. (2011). Şehirde Kaybol(ma)mak ya da Kadın Olmak. *Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet Paneli*, Düzenleyen TMMOB Mimarlar Odası ve Kaos GL. Ankara. 5 Mart 2011.

Yoltay, E. (2017). Kadın veya LGBTİ "Dostu" Mekan Politikaları ve Uygulamalarının İkircikli Yapısı. *Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildirileri Kitabı* (ss.317-326). Düzenleyen TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 11-12 Mart 2017.

Lisansüstü Tezler

Akkirman, K. D. (2017). *Toplumsal Cinsiyet ve Mekan: Kent Mekanına Erişimde Cinsiyete Dayalı Farklar ve Eşitsizlikler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aktürk, E. S. (2016). *Sokaklarda Erkek Olmak: Ankara'daki Araba Meraklısı Toplulukların Etnografik Bir Çalışması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aliefendioğlu, H. (2000). *Bir Kamusal Alan Olarak Akçakoca Köylü Pazarı ve Pazarcı Kadınlar*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Alkan, A. (2003). *Yerel Yönetimlerin Kadınların Toplumsal Cinsiyet Gereksinimlerine Duyarlılığı: Ankara Araştırması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arslan, E. (2012). *Etnik Farklılık, Kendini Anlamlandırma ve Göç: Denizli'ye Doğudan Göç Eden Kadın ile Batıdan Göç Eden Kadının Kimlik ve Cinsiyet Deneyimleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Atalay, M. (2016). *Kent Hakkının Oluşumuna Devrimci Kadınların Katkıları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Akdeniz Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bakışkan, B. N. (2010). *Kamusal Mekanda Türk Kadınlarının Kültürlerine Bağlı Davranış Biçimleri: Brüksel/Schaarbeek Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Balkan, C. (2016). *İstanbul'un Dışlanma Mekanları: Cinsiyet Odaklı Altkültür İncelemesi ve Altkültürün Kent Parçaları ile İlişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayrakçı, F. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kente Bakış: Kafkas Öğrencileri Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kars: Kafkas Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayram, Y. Z. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kentsel Açık Yeşil Alan Kullanım Talebini Etkileyen Etmenler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Can, E. (2010). *Rekreasyon Alanlarında Toplumsal Cinsiyet, Sınıf ve Kent Kültürünün Yeniden Üretimi: Ankara, Keçiören Parklarında Kadınlar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ceylan, H. (2015). *Afet Sonrası Mekansal Yapının Düşük Gelirli Kadınlar Üzerindeki Etkisi: Düzce Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çardak, B. (2011). *Kentlerde Yaşayan Kadınlarda Suç Mağduru Olma Korkusu Üzerine Nitel Bir Çalışma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Kara Harp Okulu Komutanlığı. Savunma Bilimleri Enstitüsü.

Çavdar, S. (2010). *Toplumsal Cinsiyet, Siyasa, Mekan: Ankara'daki Hanım Lokalleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Çelik, D. (2009). *Yerel Yönetimlerin Kentsel Dönüşüm Projelerine Katılım: Kadınların Bakış Açısından İstanbul/Tarlabaşı'ndaki Uygulama Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çoban, S. (2007). *Gecekondu Kadınının Yoksulluğu: Ankara-Altındağ Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dalyanoğlu, D. (2007). *Toplum Merkezi Hizmetlerinin Kadının Kente Uyum Sürecine Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demirbaş, G. (2012). *Kadınların Mekan Algısı ve Mekanı Kullanma Biçimleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ege, E. (2012). *Kentle Başa Çıkabilmek: İstanbul'daki Kürt Genç Kadınların Taktikleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Koç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eren H. B. (2014). *Yoksul Kadınlar İçin 'Sıcak Yuva/Özgür Kent' Hayaliyle 'İmkansız Medeniyet' TOKİ; Feminist Sosyal Çalışma ve Kent İçerisinde Yoksul Alanların Dönüşümü: Ankara, Aktaş Mahallesi Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erkan E. N. (2006). *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Kentsel Eşitsizlik*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erkenez, S. (2009). *Gecekonuda Kadının Konutu Kullanımı ve Değerlendirmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Eser, E.B. (2008). *Kentsel Raylı Sistemlerin Araba Kullanmayan Kadınların Hareketliliğine Etkileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Gönüler, M. (2015). *Kentte Sosyal Ayrışma ve Mekansal Dönüşüm: Kapalı Sitelerde Kadının Konumu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Görmez, C. (2013). *Kadınların Kent Siyasetindeki Yeri: Ankara Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gülbaş, P. (2013). *Kırsal ve Kentsel Alanlarda Toplumsallaşma Süreci ve Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Kazanılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güngör, R. (2011). *Kent Yaşamında Etnik Kimliğin Yeniden İnşası: İstanbul-Sultangazi’de Yaşayan Göçmen Kürt Kadınları Üzerine Örnek Bir Çalışma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Fatih Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürsoy, A. (1980). *Ankara Kentinde Bir Grup İşçi Kadının Kentlileşme ve Çalışma Sorunları*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hancıoğlu, F. (2015). *Kentsel Mekanda 'Öteki'nin Ayrışması: Cihangir Örneğinde 'LGBT' Kimliğin Mekansal Ayrışma Deneyimi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İnceiş, N. (2006). *Kentsel Kamusal Mekan Kullanımında Cinsiyet Güvenlik Etkileşimi: Kadın İçin Mekanın Güvenliğinin Ankara Örneğinde İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

İvegen, B. (2004). *Cinsiyetle Etkileşmiş Şehir Mekanı: Cumartesi Anneleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Kalkan, S. (2016). *Kadın ve Toplumsal Katılım Sorunları: Yerel Yönetim Çözümleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kara, H. (2016). *Kadın Ev İşçilerinin Gündelik Hareketliliklerini Anlamak: Ankara’da Bir Saha Çalışması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaküçük, S. (1994). *Ev dışında Çalışmayan Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerdeki Kadınların Etkinlik Sınırı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karayığit, E. (2015). *Kadınların Boş Zaman Deneyimlerinde Cinsiyetlenmiş Alanlar: Ankara'daki 'Gün' Buluşmaları Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karkış İ. Ö. (2015). *Kentsel Toplumsal Hareketlerde Cinsiyete Dayalı Dinamikler: Kentsel Dönüşüm Sürecinde Başbüyük ve Gülsuyu-Gülensu Mahalleleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, A. (2006). *Kamusal Mekan, Ayrışma ve Kadın*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kıraker, B. (2010). *Yerel Yönetimlerin Kadın Politikası: Kadıköy Belediyesi Aile Dayanışma Merkezleri ve Bursa Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Kent Gönüllü Evleri Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kineşçi, E. (2016). *Taşra'da Kuir Olmak: Konya ve Diyarbakır Örnekleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Koçum, G. (2013). *Yerel Yönetimlerin Kadın Sorunlarına Yaklaşımı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Körükmez, L. (2005). *Kentte Yoksullukla Mücadelede Kadınların Geliştirdikleri Stratejiler ve Toplumsal Cinsiyet Roller*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kuşar, Z. (2016). *Kamusal Alanda Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Yerel İktidara Katılım: Malatya Örneğinde Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Lordoğlu, C. D. (2016). *İstanbul'da Bekar Kadın Olarak Yaşamak: Kentin Güvensiz Halleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Mengünoğlu, G. (2006). *Farklılık, Toplumsal Cinsiyet ve Kente Göç: İkinci Kuşak Göçmen Kürt Kadınlarının Kimlik ve Cinsiyet Deneyimleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mert, S. (2004). *Magazin ve Yarışma Programlarının Gecekondu Kadınların Kente Uyum Sürecindeki Etkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Oğuz, H. (2015). *Kadınların Belediye Meclisindeki Temsilini Etkileyen Unsurlar ve Katılımın Sonuçları: Elazığ, Gaziantep ve Siirt Kentlerinde Örnek Olay İncelemeleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Oğuz, M. (2015). *Göçmen Kadınların Kentsel Hareketliliğinin Arttırılması, Berlin'den İstanbul'a Deneyim Transferi: Kurfalı, Kartal'da Bir Pilot Çalışma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Onat, Ü. (1992). *Gecekondu Kadınının Kente Özgü Düşünce ve Davranışlar Geliştirme Süreci*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Orkut, E. (2017). *Demokrat Parti Döneminde Göç, Kentleşme ve Kadın (1950-1960)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Önder, M. E. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Baskısının Mekansallığı: Siteler Örneği, Altındağ*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, E. (2003). *Türkiye'de Kırdan Kente Göçün Kadının Statüsü Üzerindeki Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Nüfus Etütleri Enstitüsü.

Özmen, R. (2003). *Kente Yeni Eklemlenen Bir Alan Olan Soğanlı'da Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Kimliğinin Oluşum Süreci*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özsoy, B. (2015). *Kadınların Yerel Hizmetlerden Memnuniyet Düzeyi ve Kadın Dostu Kentten Beklentileri: Gaziantep Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürk, T. M. (2001). *Modern Planlamanın Tasarladığı Mekanlarda Cinsiyet Ayrımcılığı Üzerine Bir Analiz*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: ODTÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Pala, A. (2013). *Zorunlu Göç ve Kadın Deneyimi: Diyarbakır Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pıncarioğlu, N. Ş. (2011). *Yerel Siyaset ve Kadın Katılımı: İstanbul ve Kocaeli'nde Niteliksel Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Polat, S. (2008). *Yerel Yönetimler Ölçeğinde Planlamaya Kadın Katılımı: Ankara Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Sarıçelik, M. (2017). *Mimarlık Kültürünün Oluşumunda Kadının Rolü ve Erken Cumhuriyet Döneminde Mimarlık-Kadın İlişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Sarioğlu, E. (2004). *İkinci Dünya Savaşı Dönemi Kent Türkiye'sinde Yaşayan Alt Sınıf Kadınların Deneyimleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.

Sayal, Ç. (2004). *Kırsal Dönüşüm Sürecinde Kent Kadını ve Sorunları: Tarsus Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sevlü, H. (2017). *Suriyeli Göçmen Kadınların Gündelik Hayat Deneyimleri ve Kentte Var Olma Mücadeleleri: Gaziantep Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sungur, C. (2014). *Kentsel Tasarıma Etkileri Bağlamında Kadın Hizmet İşçilerinin Kentsel Mekan Deneyimleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Şafak, G. N (2013). *Kadın ve Kent İlişkisinde Yerel Yönetimler: Nevşehir İli Örneğinde Kadın Dostu Kentler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şimşek, Ç. D. (2016). *Yerelde Kamu Hizmeti ve Kadın*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şirin, E. (2005). *Gecekondu Bölgelerinde Kamusal Alan ve Kadın: Ankara-Türközü Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tahtacı, Y. (2017). *Mülksüz Kadınların Müşterekleşme Mekanları; Diyarbakır Benusen Gecekondu Mahallesi Çamaşır Evi ve Filistin (Batı Şeria) Al-Fawwar Kampı Meydan Mimarlığı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Taş, A. (2014). *Kadınların Mekansal Hareketliliğinin Sosyal Ve Kültürel Hizmetlere Yakınlık Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tilki, E. M. (2007). *Kent Yoksulluğunda Kadınlar: Baş Etme Stratejilerine Niteliksel Bir Bakış*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tulaz, A. (2008). *Cinsiyet Temelli Mekan, Güvenlik ve Gözetleme: İstanbul'da Yalnız Yaşayan Kadınların Algıları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tuncer, S. (2014). *Dışarı Çıkmak: Ankara'da 1950'lerden 1980'lere Kadınların Kuşaklar Boyu Gündelik Kamusal Kent Mekanı Deneyimleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uçar, H. (2005). *Kentsel Siyasette Toplumsal Cinsiyet Sorunlarına Duyarlılık: Konya Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ulu, D. (2000). *Gecekonuda Kadının Konumu: Elazığ-Karşıyaka Mahallesi Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uzun, K. İ. (2016). *Mahalle Parklarının Kullanımları ve İhtiyaçlarında Farklılıklar: Balçova'daki (İzmir, Türkiye) Kadın Park Kullanıcılarına Dair Bir Örneklem Çalışması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü. Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü.

Vanlıoğlu, E. (2015). *Kent Konseyi Bağlamında Yerel Düzeyde Demokrasi ve Katılım: Zeytinburnu, Küçükçekmece, Kadıköy ve Bahçelievler Kadın ve Çocuk Meclisleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yanikkaya, B. (2004). *Kentte Kadın Sesleri: 1990 Sonrasında İstanbul'da Kentli Kadının Kültürel Ürünler Aracılığıyla Kendini İfadesi (Bir Örnek Tür Olarak Rock Müzik)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuz, Ö. (2015). *Kadınların Toplumsal Hayata Katılımında Yerel Yönetimlerin Rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yeşildal, H. (1996). *Mekan Üzerine Bir Çalışma: Türkiye'de Şehirdeki Kadının Durumu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: ODTÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, Z. (2006). *Kamusal Mekanların Gender Sistemik Yaklaşım Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Yüksel, H. (1994). *Kentleşme Sürecinde Evli Çalışmayan Kadınların Tüketim Davranışları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zarakolu, B. (1993). *Kadınların Mekan Algısı ve Mekanı Kullanma Biçimleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

İnternet Kaynakları

Alkan, A. (2015a). Feminist Kuramın Kenti-Mekanı Analizinde Dönüm Noktaları. <https://aytenalkan.wordpress.com/2015/03/01/feminist-kuramin-kenti-mekanianalizinde-bilgikuramsal-epistemolojik-yontembilimsel-metodolojik-donum-noktalari-ve-baslica-yaklasimlar/> (erişim tarihi: 03.09.2017).

Altaş, B. (bilinmiyor). Kent ve Kadın: Amasya İlindeki Kadın Dernekleri Üzerine Bir Araştırma. <https://www.academia.edu/>.

https://www.academia.edu/19430680/Kent_ve_Kad%C4%B1n_Amasya_%C4%B0li_nde_ki_Kad%C4%B1n_Dernekleri_%C3%9Czerine_Bir_Ara%C5%9Ft%C4%B1rma?auto=download, (16 Mart 2018).

Düz, S. (bilinmiyor). Toplumsal Cinsiyet ve Kent İçi Ulaşımında Kadın, Karşılaştığı Zorluklar ve Otomobil Kullanımının Buradaki Yeri. https://www.academia.edu/19977690/Toplumsal_Cinsiyet_ve_Kent_%C4%B0%C3%A7i_Ula%C5%9F%C4%B1mda_Kad%C4%B1n_Kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Ft%C4%B1%C4%9F%C4%B1_Zorluklar_ve_Otomobil_Kullan%C4%B1m%C4%B1n%C4%B1n_Buradaki_Yeri (16 Mart 2018).

Gür, Ö. Ş. ve Erol, Y.Ş. (bilinmiyor.) Toplumsal Cinsiyet Roller ve Ev. https://www.academia.edu/14535157/TOPLUMSAL_C%C4%B0NS%C4%B0YET_ROLLER%C4%B0_VE_EV_GENDER_ROLES_AND_HOME (18 Kasım 2017).

TMMOB (Kasım-Aralık 2017). *TMMOB Birlik Haberleri: 2017/177*. TMMOB Resmi İnternet Sitesi. <https://www.tmmob.org.tr/yayin/kasim-aralik2017>, (20 Nisan 2018).

TMMOB (Ocak-Şubat 2017). *TMMOB Birlik Haberleri: 2017/172*. TMMOB Resmi İnternet Sitesi. <https://www.tmmob.org.tr/yayin/ocak-subat2017>, (20 Nisan 2018).

TMMOB (2009). *TMMOB Kadın Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları Kurultayı Sonuç Bildirgesi ve Kararlar*. 21-22 Kasım 2009. İstanbul. TMMOB Resmi İnternet Sitesi. <https://www.tmmob.org.tr/yayin/tmmob-1-kadin-kurultayi>, (25.03.2018).

TMMOB (2011). *TMMOB 2. Kadın Kurultayı*. 17-18 Aralık 2011. Ankara. TMMOB Resmi İnternet Sitesi. <https://www.tmmob.org.tr/yayin/tmmob-2-kadin-kurultayi>, (25.03.2018).

TMMOB (2013). *TMMOB 3. Kadın Kurultayı*. 16-17 Kasım 2013. Ankara. TMMOB Resmi İnternet Sitesi. <https://www.tmmob.org.tr/yayin/tmmob-3-kadin-kurultayi>, (25.03.2018).

TMMOB (2015). *TMMOB 1. Kadın Sempozyumu: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*. 17 Ocak 2015. Ankara. TMMOB Resmi İnternet Sitesi. <https://www.tmmob.org.tr/yayin/1-kadin-sempozyumu-kitabi>, (25.03.2018).

TMMOB (2015). *TMMOB 4. Kadın Kurultayı*. 14-15 Kasım 2015. İzmir. TMMOB Resmi İnternet Sitesi. <https://www.tmmob.org.tr/yayin/4-kadin-kurultayi-kitabi>, (25.03.2018).

TMMOB (2017). *TMMOB 2. Kadın Sempozyumu: Mesele Kadın Olmak*. 18 Mart 2017. Ankara. TMMOB Resmi İnternet Sitesi. <https://www.tmmob.org.tr/yayin/tmmob-2-kadin-sempozyumu-kitabi>, (25.03.2018).

TMMOB (2017). *TMMOB 5. Kadın Kurultayı*. 25-26 Kasım 2017. Ankara. TMMOB Resmi İnternet Sitesi. https://www.tmmob.org.tr/sites/www.tmmob.org.tr/files/kadinkitapcik25-26_kasim.pdf, (25.03.2018).

TMMOB Şehir Plancıları Odası (2013). *Haber Bülteni Kadın Özel Eki*. 2013/1. TMMOB Şehir Plancıları Odası Resmi İnternet Sitesi, http://www.spo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?kodu=175&dergi=1, (15.02.2018).

TMMOB Şehir Plancıları Odası (2013). *Haber Bülteni Kadın Özel Eki*. 2013/2. TMMOB Şehir Plancıları Odası Resmi İnternet Sitesi, http://www.spo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?kodu=194&dergi=1, (15.02.2018).

TMMOB Şehir Plancıları Odası (2014). *27. Dönem Çalışma Raporu*. TMMOB ŞPO Resmi İnternet Sitesi. http://www.spo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=8986&tipi=86&sube=0 (25.03.2018).

TMMOB Şehir Plancıları Odası (2014). *Haber Bülteni Kadın Özel Eki: Kadın-Kent-Siyaset*. 2014/1. TMMOB Şehir Plancıları Odası Resmi İnternet Sitesi, http://www.spo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?kodu=206&dergi=1, (15.02.2018).

TMMOB Şehir Plancıları Odası (2014). *Haber Bülteni Kadın Özel Eki: Kadın-Kent-Bütünşehir*. 2014/2. TMMOB Şehir Plancıları Odası Resmi İnternet Sitesi, http://www.spo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?kodu=211&dergi=1, (15.02.2018).

TMMOB Şehir Plancıları Odası (2015). *Haber Bülteni Kadın Özel Eki: Kadın-Kent-Savaş*. 2015/1. TMMOB Şehir Plancıları Odası Resmi İnternet Sitesi, http://www.spo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?kodu=87&dergi=1, (15.02.2018).

TMMOB Şehir Plancıları Odası (2015). *Haber Bülteni Kadın Özel Eki: Kadın-Kent-Sınırlar*. 2015/2. TMMOB Şehir Plancıları Odası Resmi İnternet Sitesi, http://www.spo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?kodu=214&dergi=1, (15.02.2018).

TMMOB Şehir Plancıları Odası (2017). *Haber Bülteni Kadın Özel Eki: Olağan Olağanüstü Halimiz*. 2017/1. TMMOB Şehir Plancıları Odası Resmi İnternet Sitesi, http://www.spo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?kodu=215&dergi=1, (15.02.2018).

TMMOB Şehir Plancıları Odası (2018). *29. Dönem Çalışma Raporu*. TMMOB ŞPO Resmi İnternet Sitesi. http://www.spo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=8986&tipi=86&sube=0, (25.03.2018).

Yasa ve Yönetmelikler

Oda Çalışma Komisyonları Yönetmeliği (1992). *TMMOB Şehir Plancıları Odası 17. Genel Kurul Kararı*. 29 Şubat 1992.

TMMOB Ana Yönetmeliği (2002). *T.C. Resmi Gazete*, 24954, 2 Aralık 2002.

TMMOB Çalışma Grupları Yönergesi (2001). *TMMOB Yönetim Kurulu Kararı*. 8 Eylül 2001. TMMOB Resmi Web Sitesi,

TMMOB Disiplin Yönetmeliği (2002). *T.C. Resmi Gazete*, 24811, 10 Temmuz 2002.

TMMOB İl/İlçe Koordinasyon Kurulları Yönetmeliği (2004). *TMMOB 38. Olağan Genel Kurul Kararı*. 1 Haziran 2004.

TMMOB Şehir Plancıları Odası Ana Yönetmeliği (2017). *T.C. Resmi Gazete*, 29973, 8 Şubat 2017.

EKLER

EK 1:TMMOB Şehir Plancıları Odasının 22.03.2018 Tarih 09/0137 Sayılı Yazısı

	TMMOB Şehir Plancıları Odası	Atatürk Bulvarı, Bulvar Apt. No: 219/7 Kavaklıdere, 06680 - Ankara Tel : 0.312.418 30 75 - 417 87 70 Faks : 0.312.417 90 55 E-posta : spo@spo.org.tr Web : http://www.spo.org.tr
Sayı: 09/0137 Konu: Tez Çalışmanız Hk.	22.03.2018	Sayın Nursun AKINCI (3416 Üye Sicil No)
İlgi: 22.02.2018 tarihli yazınız,	İlgi yazı ile, kentsel mekan ve toplumsal cinsiyet başlıklı tez çalışmanız kapsamında 2008-2018 yılları arası her çalışma dönemindeki kadın-erkek üye sayısı ile Oda ve TMMOB Kurullarında görev yapmış üye sayısına ihtiyaç duyduğunuz, bununla birlikte Kurullarda görev yapmış kadın üyelerle anket çalışması yapmak üzere üye e-posta bilgilerini talep etmektesiniz.	2008-2018 yılları çalışma dönemine ait kadın-erkek sayılarına ait veriler yazımız ekinde yer almaktadır. İlgi yazı ekinde ilettiğiniz anket çalışması tarafımızca incelenmiş olup; Kurul üyelerine iletilmesinde bir sakınca bulunmamakla birlikte, herhangi bir etik ihlali içermemektedir. Bu nedenle kadın Kurul üyelerine söz konusu anket çalışmasını iletebilmeniz için e-posta bilgilerinin tarafınıza verilmesi uygun bulunmuştur.
Bilgilerinize rica ederim.	Saygılarımla,	 Hüseyin G. ÇANKAYA Genel Sekreter
Eklr: 1- Kadın erkek üye sayısı, 2- Kurul üyeleri e-posta bilgisi	TMMOB Şehir Plancıları Odası, Anayasasının 135. Maddesinde tanımları, 7363 sayılı Yasa ve 66 ve 67 sayılı Kanunlar ile 6032 sayılı TMMOB Hukuk Kurulması Kanunu ile kurulmuş kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşudur.	

EK 2: Araştırmada Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

KENTSEL MEKAN VE TOPLUMSAL CİNSİYET

<https://docs.google.com/forms/d/1Sd1kz1N8IpFG2U6YznygySHO-K0r...>

KENTSEL MEKAN VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Bu bilgi formu, Prof. Dr. Akça Toprak Ergöner ve Yrd. Doç. Dr. Pervin Şenol danışmanlığında devam etmekte olan DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı Kadın Çalışmaları Programı yüksek lisans tez çalışması için tezin yürütücüsü Şehir Plancısı Nursun K. AKINCI tarafından hazırlanmıştır.

Formda yer alan sorular, TMMOB ve ŞPO örgütülüğü içerisinde görevler üstlenmiş şehir plancısı kadınlara yöneliktir.

Verilen yanıtlar sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır.

Zaman ayırdığınız ve katkı sağladığınız için teşekkürler.

1. Email address *

DEMOGRAFIK / GENEL BİLGİLER

2. Yaşınız:

3. Eğitim Durumunuz:

Tick all that apply.

☐ Lisans

☐ Yüksek Lisans

☐ Doktora

☐ Other: _____

4. Üniversiteden Mezuniyet Yılı:

5. Mezun Olduğunuz Üniversite:

Varsa lisansüstü için ayrıca belirtiniz

6. Mevcut İş Durumunuz :

özel bir durumunuz varsa diğer kısmında belirtiniz
Tick all that apply.

- ☐ Tam Zamanlı Çalışan
☐ Yarı Zamanlı Çalışan
☐ 1 Yılden Fazla Bir Süredir İşsiz
☐ 1 Yılden Az Bir Süredir İşsiz
☐ Emekli
☐ Other: _____

7. Meslek alanınızda toplam kaç yıl çalıştığınızı belirtiniz:

8. Çalıştığınız yerler ve sürelerini konunuz ve üstlendiğiniz görevler ile birlikte belirtiniz:

örn.: bakanlık/3 yıl/yönetici/şehir plancısı gibi

9. Aylık Ortalama Bireysel Geliriniz:

aralık belirtilebilir

10. Aylık Ortalama Hane Geliriniz:

aralık belirtilebilir

11. Yaşadığınız Evin Mülkiyeti:

Mark only one oval.

- ☐ Lojman
☐ Aile ya da bir yakına ait (kira vermiyor)
☐ Evsahibi
☐ Kiracı
☐ Other: _____

12. Oturduğunuz ev dışında sahip olduğunuz bir konut var mı, kaç tane?

Mark only one oval.

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ Other: _____

13. Sosyal Güvenceniz:

özel sigortanız varsa ayrıca belirtiniz

14. Hanede Birlikte Yaşadığınız Kişiler:

yalnız yaşıyorsanız diğer kısmında belirtiniz

Tick all that apply.

☐ Eş

☐ Sevgili

☐ Çocuk ya da çocuklar

☐ Ebeveyn

☐ Arkadaş

☐ Other: _____

15. Çocuğunuz varsa sayısını ve yaşlarını belirtiniz:

16. Üyesi olduğunuz dernek, grup, sendika, oda vs. varsa belirtiniz:

17. Yöneticisi olduğunuz dernek, grup, sendika, oda vs. varsa belirtiniz:

18. Sosyal medya kullanıyor musunuz, hangilerini ne sıklıkta kullanırsınız belirtiniz:

örn.: facebook-her gün 1-2 kez, instagram-günde birkaç defa, twitter-haftada 3 gün gibi

KENTSEL MEKAN İLE ETKİLEŞİM BİÇİMLERİ

19. Doğduğunuz Kent:

20. Daha önce yaşadığınız kentleri süreleri ile birlikte belirtiniz:

21. Yaşadığınız Kent:

22. Şu an yaşadığınız kentte kaç yıldır yaşadığınızı belirtiniz:

23. Şu an yaşadığınız kentte 2 yıldan az bir süredir yaşıyorsanız daha önce yaşadığınız kent neresidir, belirtiniz:

24. Yaşadığınız kentlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dayalı olarak kentsel yaşamda ortaya çıkan sorunlara dair gözlemlerinizi, deneyimlerinizi kendi hislerinize de yer vererek kısaca anlatır mısınız:

25. Yaşamak istediğiniz kentin ve mahallenin özelliklerini toplumsal cinsiyet etkenini gözeterek sıralar mısınız:

26. Evinizin içinde bulunduğu kentsel çevreyi toplumsal-mekansal özelliklerini göz önünde bulundurarak ve toplumsal cinsiyet etkenine özgü olumlu ve olumsuz yanlarına ilişkin değerlendirmelerinizle birlikte tarif eder misiniz:

27. Haftalık etkinliklerinizin tamamını düşünerek, rutin bir çalışma gününde kent içindeki hareketliliğinizin nasıl olduğunu; kullandığınız, içinden geçtiğiniz ya da uğradığınız kentsel alanlardan ve bu alanlara dair gözlemlerinizden hislerinize de yer vererek kısaca bahseder misiniz:

1-Eğer şu an yaşamakta olduğunuz kentte 2 yıldan az bir süredir yaşıyorsanız soruyu daha önce yaşadığınız kenti düşünerek ya da bugün yaşadığınız kent ile karşılaştırma yaparak cevaplayabilirsiniz 2-Hislerinize ilişkin değerlendirme yaparken cinsiyet etkenini göz önünde bulundurunuz

28. Haftalık etkinliklerinizin tamamını düşünerek, rutin bir tatil/haftasonu gününde kent içindeki hareketliliğinizin nasıl olduğunu kullandığınız ya da içinden geçtiğiniz kentsel alanlardan ve bu alanlara dair gözlemlerinizden hislerinize de yer vererek kısaca bahseder misiniz:

1-Eğer şu an yaşamakta olduğunuz kentte 2 yıldan az bir süredir yaşıyorsanız soruyu daha önce yaşadığınız kenti düşünerek ya da bugün yaşadığınız kent ile karşılaştırma yaparak cevaplayabilirsiniz 2-Hislerinize ilişkin değerlendirme yaparken cinsiyet etkenini göz önünde bulundurunuz

29. Gündelik hayatınızda toplu ulaşım kullanıyor musunuz? Eğer kullanıyorsanız ne amaçla, hangilerini, ne sıklıkta ve hangi saatlerde kullandığınızı belirtiniz:

30. Kadınların kent içi toplu ulaşım sistemleri içerisinde karşılaştıkları sorunlara dair gözlemlerinizi, deneyimlerinizi kısaca anlatır mısınız:

31. Gündelik hayatınızda toplu ulaşım kullanmıyorsanız neden kullanmadığınızı belirtiniz:

32. Özel araç kullanıyor musunuz?

33. Özel araç sahibi misiniz?

Mark only one oval.

- ☐ Evet
☐ Hayır

34. Özel araç kullanmıyorsanız sebebini belirtiniz:

35. Özel araç kullanıyorsanız ne amaçla, ne sıklıkta, hangi saatlerde kullandığınızı belirtiniz:

36. Kadınların özel araç kullanırken ya da kullanma konusunda yaşadıkları sorunlara dair gözlemlerinizi, deneyimlerinizi kısaca anlatır mısınız:

37. Yaşadığınız kentin ve mahallenin akşam saatlerinde dışarıya çıkma/dışarıda bulunma konusunda güvenli olduğunu düşünüyor musunuz?

38. Güvenlik konusu sizin akşam saatlerinde dışarı çıkmanızı engelleyen ya da kısıtlayan bir etken oluyor mu?

39. Akşam saatlerinde dışarı çıkarken ya da eve dönerken yanınızda birinin olmasına ihtiyaç duyuyor musunuz?

40. Eve geç saatte dönmekten çekinir misiniz?
Bu konuda aldığınız bireysel güvenlik tedbirleri var mı?

41. Kadınların kentsel yaşamda güvenlik konusunda yaşadıkları sorunlara dair gözlemlerinizi, deneyimlerinizi kısaca anlatır mısınız:

42. Toplumsal cinsiyete dayalı konumları sebebi ile dezavantajlı koşullara sahip bireyler için en yaşanabilir kent sizce neresi olabilir?

Aşağıda sıralanmış kentsel alanlarda TOPLUMSAL CİNSİYETE ilişkin yaşanan sorunları; gözlemlerinize, tanıklıklarınıza ve deneyimlerinize dayanarak değerlendirir misiniz.. Sizce bu alanlarda CİNSİYETE ÖZGÜ konumları sebepleri ile dezavantaj yaşayan bireyler ne tür sorunlar yaşamaktadır?

yaşadığınız kenti ve mahalleyi göz önünde bulundurarak cevaplayınız

43. Açık Yeşil Alanlar / Parklar:

44. Açık Spor Alanları:

45. Yürüyüş / Koşu / Bisiklet Yolları:

46. Toplu Ulaşım Durakları/Araçları:

47. Otopark Alanları:

48. Alışveriş Merkezleri:

49. Eğitim Alanları:

İlk-orta-lise okul alanları, üniversite kampüsleri gibi

50. Sağlık Alanları:

51. Cafe-Bar-Restoran gibi Buluşma Alanları:

52. Kamu Kuruluşları:

53. Semt Pazarı:

EV İÇİ İŞBÖLÜMÜ

Aşağıda listelenen işleri evinizde kimin-kimlerin/hangi sıklıkla yaptığını altına yazar mısınız:

54. Temizlik:

kim/hangi sıklıkta

55. Yemek:

kim/hangi sıklıkta

56. Bulaşık (bulaşık makinesi yerleştirme-boşaltma)

kim/hangi sıklıkta

57. **Çamaşır (çamaşır makinesi yerleştirme-boşaltma, çamaşırları asma-toplama)**
kim/hangi sıklıkta

58. **Ütü:**
kim/hangi sıklıkta

59. **Çöplerin toplanması:**
kim/hangi sıklıkta

60. **Çöplerin atılması:**
kim/hangi sıklıkta

61. **Hasta/yaşlı bakımı:**
kim/hangi sıklıkta

62. **Çocuk bakımı:**
kim/hangi sıklıkta

63. **Çocukların derslerine yardım:**
kim/hangi sıklıkta

64. **Çocukları okula/kreşe/kursa götürüp getirme:**
kim/hangi sıklıkta

65. **Çocukları eğlence amaçlı dışarı çıkarma:**
kim/hangi sıklıkta

66. **Çocukların okul toplantılarına katılma:**
kim/hangi sıklıkta

67. **Çocukları doktora/hastaneye götürme:**
kim/hangi sıklıkta

68. Çocukların ihtiyaçlarına yönelik alışveriş:
kim/hangi sıklıkta

69. Evin günlük ihtiyaçlarına yönelik alışveriş:
kim/hangi sıklıkta

70. Evin pazar alışverişi:
kim/hangi sıklıkta

71. Evin mobilya-eşya vs. alışverişi:
kim/hangi sıklıkta

72. Fatura ödeme gibi evin ihtiyaçlarına yönelik
kamu kurumu/banka işleri:
kim/hangi sıklıkta

73. Evin bakımı/onarımı/tadilatına yönelik işler:
kim/hangi sıklıkta

74. Evin dekorasyonu, eşya düzeni, eski
eşyaların ayıklanması, arşivlenmesi işleri
kim/hangi sıklıkta

75. Evcil hayvan bakım işleri:
kim/hangi sıklıkta

76. Bitki-çiçek sulama bakım işleri:
kim/hangi sıklıkta

77. Ev içi işler için günde ortalama kaç saatinizi
ayrdığınızı belirtiniz:

MESLEKİ ÖRGÜTLENME

78. Bugüne kadar Şehir Plancıları Odası (ŞPO) örgütlülüğü içerisinde ne gibi görevler üstlendiğinizi hangi yıllar olduğunu belirterek sıralar mısınız:

Yönetim kurulu üyeliği, denetleme kurulu üyeliği, onur kurulu üyeliği, TMMOB yönetim kurulu temsilcisi, delege gibi..

79. Bugüne kadar TMMOB örgütlülüğü içerisinde ne gibi görevler üstlendiğinizi hangi yıllar olduğunu belirterek sıralar mısınız:

Yönetim kurulu üyeliği, yüksek onur kurulu üyeliği, denetleme kurulu üyeliği gibi..

80. Bugüne kadar ŞPO örgütlülüğü içerisinde kadın çalışmalarına ilişkin ne gibi görevler üstlendiniz / ne tür çalışmalar içerisinde yer aldınız? Hangi yıllar olduğunu belirtiniz:

Kadın komisyonu üyeliği, toplumsal cinsiyet ve kent-mekan sempozyumu düzenleme ya da bilim Kurulu üyeliği, İKK kadın çalışma grubu ŞPO temsilciliği gibi / basın açıklaması yazım işleri, kadın bülteni hazırlık çalışmaları, kadın bültenine katkı yazı, görsel vs hazırlığı, kadın eylemlerine katılım gibi

81. Bugüne kadar TMMOB örgütlülüğü içerisinde kadın çalışmalarına ilişkin ne gibi görevler üstlendiniz / ne tür çalışmalar içerisinde yer aldınız? Hangi yıllar olduğunu belirtiniz:

TMMOB genişletilmiş kadın çalışma grubu üyeliği, TMMOB kadın çalışma grubu üyeliği, TMMOB kadın kurultayı düzenleme kurulu üyeliği, TMMOB kadın sempozyumu düzenleme kurulu üyeliği, TMMOB cinsiyet ayrımcılığı takip sekretaryası üyeliği / basın açıklaması yazım işleri, kadın eylemlerine katılım gibi

82. TMMOB ya da ŞPO dışında herhangi bir oluşumda kadın çalışmaları içinde yer aldınız mı?
Kısaca bahseder misiniz:

83. TMMOB ve ŞPO'da kadın örgütlülüğünün geldiği noktayı başarılı ve başarısız yanları ve sorunları göz önünde bulundurarak kısaca değerlendirebilir misiniz:

84. TMMOB ve ŞPO bünyesinde gerçekleştirilen kadın çalışmalarının kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan sorunların ve eşitsizliklerin çözümüne ilişkin politikalar yürüttüğünü düşünüyor musunuz, evet ise bunu ne şekilde gerçekleştirdiğinden bahseder misiniz?

KENT PLANLAMA

85. Kentsel yaşamda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan sorunların ve eşitsizliklerin çözümünde ya da azaltılmasında kent planlama politikaları ve uygulamalarının etkin bir araç olduğunu ya da olabileceğini düşünüyor musunuz? Mevcut kent planlama mevzuatını göz önünde bulundurarak bunun nasıl olabileceğine dair bir değerlendirme yapar mısınız:

86. Kentsel alanda yaşanan kadına yönelik şiddet olaylarının artmasında kent mekanının ve kentsel hizmetlerin organizasyonunun etkisi olduğunu düşünüyor musunuz, ne şekilde olduğunu belirtiniz:

87. Kentsel alanda yaşanan kadına yönelik şiddet olaylarının kentsel mekansal düzenlemeler ve bazı kentsel hizmetler yolu ile azaltılabileceğini düşünüyor musunuz?

FEMİNİST TUTUM

88. Kendinizi bir feminist olarak tanımlıyor musunuz?

89. Feminizmin size ne ifade ettiğini kısaca anlatır mısınız?

90. Türkiye'de toplumsal cinsiyete ilişkin yaygın ve yerleşik olan bakış açısını yansıtmaması açısından örnek olabileceğini düşündüğünüz bir olayı deneyimleriniz ya da gözlemlerinizden faydalanarak kısaca anlatır mısınız:

91. Kentsel alanda yaşanan kadına yönelik şiddet olaylarının son yıllarda artmış olmasını neye bağlıyorsunuz?

92. Sizce kadınların kentsel mekandan ya da kentsel hizmetlerden beklentileri, ona ilişkin gereksinimleri ve yaşadıkları sorunlar erkeklerinkinden farklı mıdır? Kısaca açıklayınız:

93. Sizce cinsiyetler arası farklara dair eşitsizliklerin kökeninde ne bulunmaktadır?

94. Sizce şiddet nedir? Çevrenizde gözlemlediğiniz ya da deneyimlediğiniz şiddet türlerinden ve biçimlerinden bahseder misiniz:

95. Kadın eylemlerine katılır mısınız? Eylemlerden haberiniz olur mu?

96. Takip ettiğiniz feminist yayınlar var mı? Hangileri olduğunu belirtiniz:

Dergi, web sitesi, blog, sosyal medya hesabı olabilir.

A copy of your responses will be emailed to the address that you provided

Powered by
 Google Forms